Universidad de Deusto
Biblioteca

232

Universidad de Deusto
Biblioteca

8
1

Franciſci

TVRRIANI

SOCIET. IESV

Contra Andream Volanum Polonum
Caluini Diſcipulum

DE SANCTISSIMA EVCHARISTIA
TRACTATVS

AD REVERENDISS. D. D. VALERIANVM
EPISCOPVM VILNENSEM.

Eiuſdem contra eundem Volanum, & omnes Metonymicos
Alter tractatus de eadem Sanctiſſima Euchariſtia

AD ILLVSTRISSIMVM, ET REVERENDISSIMVM D.
D. GEORGIVM RADIBILIVM.

Ex Bel Coll.
de Comp.
de Abs de Valen
cia, y de su
Librería.

25441
D. Juan

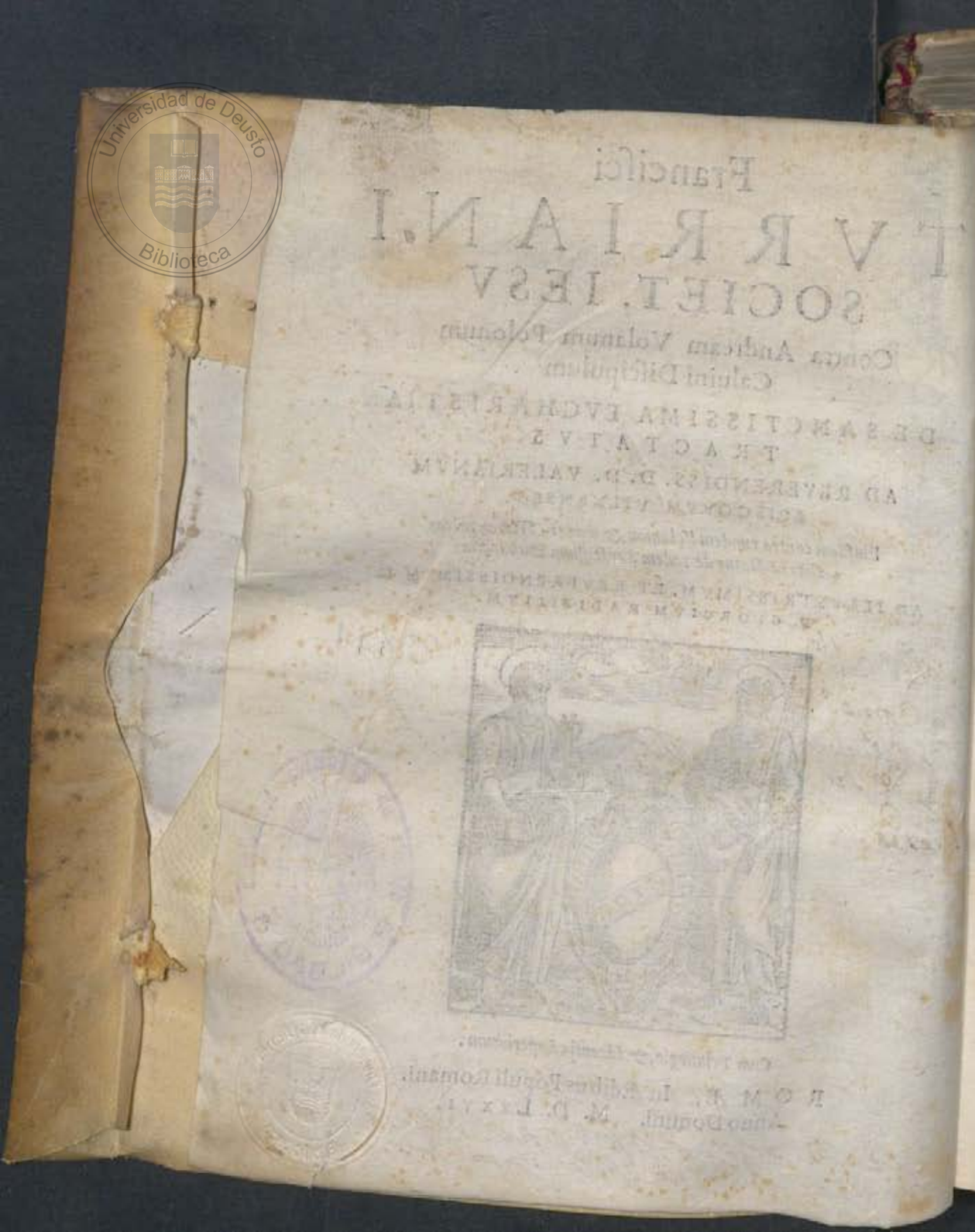
COLEGIO DE ESTUDIOS SUPERIORES
BILBAO

Cum Priuilegio, & Licentia Superiorum.

ROMÆ, In Ædibus Populi Romani.
Anno Domini. M. D. LXXVI.

del colleg. de la Comp.ª de Jhs. de Pala. vista del P. Jon. Fra.
de Reynoso Abad de Vsillar. cio para lo — mayo. 94

Universidad de Deusto
Biblioteca

REVERENDISSIMO D. D. VALERIANO EPISCOPO VILNENSI.

Franciscus Turrianus Societatis Iesu.

NON est mirandũ Reuerendissime D. si Volanus Polonus librũ sectæ suæ blasphemũ, & pestiferum D.V. Reuerendissimæ ausus est dedicare, cum sit è numero eorũ, quos beatus Petrus dicit audaces, sibi placentes, sectas non metuentes introducere blasphemantes, imitatus est Caluinum magistrum suũ, qui institutiones suas pestilentes, & hæreticas, de quibus idem Volanus hausit, Christianissimo regi Gallorũ simili audacia, & impudentia dedicauit. non D.V. Reuerendissimæ sed Christo iniuriam fecit iste cõtumelioſa libri sui hæ

retici dedicatione. ex qua non gratiã à D.V. inire ſperauit, cuius hoſtile in omnes iſtas ſectas odiũ ignorare non poterat, ſed potius, id quod Apoſtolus in epiſt. ad Rom. de ijs, qui diſſenſiones præter doctrinam, quã catholici didicerunt, faciũt, ſcripſit, ſperabat per dulces ſermones & benedictiones ſeducere corda innocentiũ. dulcis. n. ſermo videtur, & benedictio quædã ſalutatio per epiſtolã cũ libri nuncupatione, qua Volanus apud illos, qui eũ audiunt, et quorũ miniſter eſt, auctoritatẽ ſibi conciliare voluit; vt maiore pondere reſiſteret veritati, ſicut Iannes, & Mãbres reſtiterũt Moyſi: ſed vt Apoſtolus de alijs ſimilibus dicit, vltra nõ proficiet, inſipiẽtia enim eius manifeſta erit omnibus, ſicut & illorũ fuit. immo iã patefacta, & conuicta eſt non à me ſolũ, ſed ab infinitis, qui de ſanctiſsima Euchariſtia cõtra Caluinum ſcripſerunt. Quin potius iſta ipſa Eccleſia Vilnenſis auctoritate, & teſtimonio apoſtolicæ traditionis grauiſsimo, ſectam iſtam ἄθεον conuincit. Si quidẽ ea, quæ ab initio tradita ei ſunt, & (vt Apoſtolus ait) per multos teſtes audita, & fidelibus hominibus, qui idonei eſſent alios eadẽ docere, cõmendata, per ſucceſsionẽ Epiſcoporum catholicorũ, tanquã depoſitũ apoſtolicum, & diuinũ vſq; in hodiernum diẽ fideliſsime ſeruat, quod D.V. Reuer. vigilantiſsime vice ſua curat: & in futurũ Eccleſiæ ſuæ proſpiciens, conſiliũ ſalutare, quod omnes vehemẽter laudant, prouidenter iniuit deligẽdi, & adhibẽdi ſibi nũc coadiutorẽ, poſtea vero futurum ſucceſſorem talem, ac tãtum, vt neſciã, vtri magis gratulari debeã Reuer. D. Valeriano, qui tã illuſtri laude religionis catholicæ, et virtutũ omniũ, & tanta generis claritate cõmendatũ in Eccleſia ſua ſucceſſorem relicturus eſt, an Ill. & Reuer. D. Georgio Radibilio, qui tam catholico, & pio, ac tam prouidenti Epiſcopo eſt ſucceſſurus, cuius aures, optamus, vt iam nunc illis vocibus circunſonent, quæ de Ioſue ſucceſſore Moyſis ſcriptæ ſunt, Sicut fui cum Moyſe, dicit dominus, ita ero tecum: non dimittã, neque derelinquam te, Confortare, & eſto robuſtus: tu enim ſorte diuides populo huic terram, pro qua iuraui patribus tuis, vt tradẽrem eã illis. Patres dico nunc Epiſcopos catholicos, qui in Eccleſia Vilnenſi ſemper fuerunt, quos ille deinceps patres ſuos, quibus ſuccedet, appellaturus eſt. Confortare inquit, & eſto robuſtus valde, vt cuſtodias, & facias omnẽ legem, quam præcepit tibi Moyſes ſeruus meus. & iterũ paulopoſt, Confortare & eſto robuſtus: noli timere, & noli metuere, quia dominus tecũ eſt in omnibus, ad quæcunq; perrexeris. & quæ ſequuntur. quæ non ſunt propter Ioſuem tantũ ſcripta, ſed propter omnes Epiſcopos, qui ſunt duces parochiarum, qui per parochias ſuas presbyteris ceu ſortes quaſdam eccleſias diuidunt: quos ita fortes, & robuſtos eſſe oportet, vt ſi vel Apoſtolus, vel Angelus de cælo euangeliz auerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

præter id, quòd à sanctis Apostolis ab initio euangelizatum est, & Ecclesiæ catholicæ traditũ, continuo anathema sine vllo timore, aut dissimulatione fiat. Accedit etiã altera causa gratulationis meæ præter eã, quã dixi, quòd Volanus Polonus, in quem hunc librũ, quẽ ad D.V. Reuer. mitto, scripsi, D. Palatini patrui D. Georgij minister, vel potius deceptor est, qui (quantũ audio) nũquam euangeliũ audiuit: nec enim euãgeliũ est in quod Lutherus, & Caluinus euangelium Christi, quod ecclesia Vilnensis cũ reliquis cuncti orbis ecclesijs catholicis habet, conuertere, vel potius dicam peruertere, voluerũt, qui Poloniam cum nõnullis alijs regnis & prouincijs conturbarunt. nunc vero in spem venio, auditurũ esse Volanum euangelium: aut certe D. Palatinum ministeriũ, et synagogam Volani repudiaturũ. in quã curam, vt Ill. D. Georgius incũbat, ipsa quoq; nobilitas generis, quo iuncti sunt, nõ mediocriter incitare debet: dignitas .n. antiqui, & clari generis splendorem à side, & religione accipit, & vicissim reddit. Si enim ad honorem fidei, & ad Philippensiũ, qui in Christum crediderant, gratulationẽ pertinebat salus missa ab ijs Christianis, qui de domo Cæsaris erant, quãto magis pertinuisset, si non solum ex domo, sed ex ipso genere, & familia gentilitia Neronis fuissent? & fortassis erant, ut quidem fuit Clemens Ecclesiæ Ro. Episcopus, & beati Petri successor. quo Pontifice nobilissimi Romani, & nobilissimæ matronæ, vt memoriæ proditum est, ad fidem Christi venerunt: quæ fuit vera, & cælestis nobilitas. Quamobrem & si propter stirpis claritatem, confidentiam in carne, sicut Apost. ait, habeat, si quis alius videtur confidere, magis tamẽ in Christo gloriari potest, quod fides apostolica ecclesiæ Romanæ habitat in eo, & habitauit semper in maioribus eius, auis, proauis, attauis. Cuius fidei, & virtutibus præclarũ sempiternæ laudis testimoniũ D.V. Reuerẽdissima dedit. cũ eum coadiutorẽ sibi elegit. Hortetur ergo eum ut Paulus Timotheum etiã adolescentem, vt sit exẽplũ fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in side, in castitate: vt collaboret Euãgelio, & Episcopo, cui successurus est, secundum virtutem Dei: & bonum depositum custodiat per spiritũ Sanctũ qui habitat in eo. admoneat eum D.V. Reuer. vt vtramq; epistolã ad Timotheũ ad se ab Apostolo scriptã cogitet: eas meditetur: in eis sit. hoc enim si fecerit, nemo adolescentiam eius contẽnet, quod idẽ Paulus Timotheum, vt daret operã, monuit. Sic enim seipsum saluum faciet, & eos, qui eum audient: & cum gaudio D.V. Reuerẽdissimã in euangelio adiuuabit. Societas vero nostra, quæ istic tãquã in statione à D.V. Reuer. collocata est, vt ei, sicut par est, omni tẽpore præsto est, sic illi nunc Coadiutori, et postea successori semper in Christo præsto erit. Dominus Iesus conterat cito Satanã sub pedibus vestris. Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Auctores in his libris citati.

Adrianus Papa
Adrianus siue Andronicus auctor Ecclesiasticus
Ambrosius
Anastasius Patriarcha Antioch.
Andreas Cæsariensis
Andronicus Philosophus
Aristoteles
Athanasius
Augustinus.
Basilius Magnus
Basilius Seleuciæ Episcopus
Bernardus Abbas.
Cæsarius frater Gregorij Nazan.
Chrysostomus
Clemens Romanus
Clemens Alexandrinus
Cyprianus
Cyrillus Alexandrinus
Cyrillus Hierosolymitanus
Damascenus
Diadochus Episcopus Photinensis
Dionysius Areopagita
Dionysius Alexandrinus.
Ephræm Syrus
Eusebius Cæsariensis
Eusebius Emessenus
Eutychius Patriarcha Cõstantinop.
S. Franciscus
Fulgentius
Gaudentius Episcopus Brixien.
Gregorius Nyssenus
Gregorius Nazianzenus
Gregorius vij.
Heruæus Britannus
Hesychius, presbyt. Hieros.
Hilarius
Hieronymus
Hippolytus martyr.
Ignatius
Ionas Aurelianen. Episcopus
Iosephus Iudæus
Irenæus
Isidorus Peluſiota
Iustinus.
Leo primus
Leontius Aetholius.
Macharius Aegyptius
Macharius Episcopus Magnetes
Marcus Anachoreta
Maximus
Methodius Martyr
Missa B. Petri
Missa B. Iacobi.
Missa B. Marci
Nicephorus
Niceta Coniates
Nilus Monachus
Origenes
Paschasius Corbetensis
Philastrius
Philo Alexandrinus
Photius Constantinopol.
Rabanus Maurus
Remigius Episcopus Antisiodor.
Seuerianus Gabalonen.
Syritius Pont.
Theodorus Meliten. Episcopus
Theodotus Patriarcha Antioche.
Tertullianus
Theodoretus
Theoleptus Episcopus Philadelp.
Theophilus Alexandrinus
Theophylactus
Thomas Aquinas
Timotheus Archiep. Alexandrin.
Titus Bostremus
Concilium Florentinum
Nicenum
Romana tria
Vercellense
Turonense.

CAPITA PRIORIS TRACTATVS

Quomodo & quibus exemplis Metonymia Volani hæretici redarguitur: & quomodo, qua licentia negat proprietatẽ verborũ Christi in sacramento Eucharistiæ, eadem cogatur negare in sacramento baptismi; aut in vtroque cõfiteri: et quomodo baptismus, & S. Eucharistia sunt duæ radices nouæ creaturæ secundam Dionysium: et quomodo Dominus cum aliud intelligendũ erat quàm quod dicebat, vt in parabolis, ipse, ne errarent, quibus loquebatur, interpres erat; & quod hoc in sacramento S. Eucharistiæ non fecit, et quare. Cap. 1.

Quomodo intelligendum sit quod Apost. ait, Petra autem erat Christus: & quomodo is locus non adiuuet metonymiam Caluini, sed potius refellat; & quomodo Volanus Caluinista ex Christiano se Iudæum sua metonymia facit: & quomodo ex supplicio, quod Deus minatur S. Eucharistiæ contemptoribus, colligitur esse verũ corpus Christi in sacramento; & quomodo id plane Apostolus ibidem dicit: & de loco Pauli ad Hebræos de veritate corporis Christi in sacramento, & qui sint auctores ex antiquis Patribus. cap. 2.

Acuta interpretatio loci Pauli, quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, & eorum quæ sequuntur, auctore Photio: & quomodo intelligendum sit factos nos esse concorporales in Christo, quod Apost. dicit, & de argumẽto Petri Martyris contra veritatem corporis Christi in sacramento à lege naturæ petito, quibus exemplis scripturæ S. coarguatur: & quomodo quod Aug. dixit in libro. 3. de doctrina Christiana de figurata locutione, nisi manducaueritis carnem filij hominis, contra Caluinianos, qui hoc obyciunt, sit ipso Aug. interprete. cap. 3.

Quomodo metonymiã Volani hæretici redarguit titulus psalmi. 33. & de interpretatione Euseby Cæsariensis: quomodo quod Volanus ait, nusquã apud auctores antiquos legi accidentia sine subiecto in sacramento, falsum est: & quomodo Volanus ignorat, quid nomen speciei significet latine: & quomodo in hæresim Pauli Samosatensis, & Theodori Mopsuestiæ incidit Volanus imprudens & nolens, dum suam metonymiam defendit, male Cyprianum interpretando; & de repugnantijs Volani. cap. 4

Quomodo Volanus Philosophia contra veritatem corporis Christi in sacra-

mento vtitur, & quid Hilarius, & Tertullianus de Philosophis scripserint: et quomodo traditio apostolica ecclesiæ catholicæ leges naturæ, & philosophiæ definitiones non sequitur in diuinis mysterijs Eucharistiæ; & de anathemate decreto in Concilio Florentino contra eos, qui secundum philosophos contra dogmata ecclesiastica disputant, & docent. cap. 5

Quomodo ex euangelio Ioannis colligitur miraculum esse in S. Eucharistia, quod Volanus negat: & quomodo dominus duobus miraculis in Euãgelio Ioãnis narratis mutationis aquæ in vinum, & multiplicationis panum fidem miraculi, quod in S. Eucharistia fit, præmunierit, & quid dominus dixerit in nuptijs illis Cana Galilææ, intuens in miraculum glorioſæ mutationis panis in corpus Christi, & in nuptias mysticas, in quibus per communionem corporis Christi summa vnione cum Christo vnimur carne & spiritu, et de ijs, quæ Ioannes euangelista ante lauationem pedum, & post cœnam mysticam scribit ad sacramentum S. Eucharistiæ pertinentia: et quomodo inde Volanus cum metonymia sua redarguitur: & de ratione institutionis huius sacramenti ex Dionysio, & lauationis summorum digitorum sacerdotis, cum S. Eucharistiam consecraturus est. cap. 6.

Ad hunc de miraculo S. Eucharistiæ, quomodo illud dominus docuerit conferens cum miraculo ascensus sui in cælum, & quomodo quod dominus dixit post cœnam mystica egresso Iuda, nunc clarificatus est filius hominis, ad gloriosam mutationem panis in corpus Christi pertinebat, & vnde id probatur: & quomodo Christum hac gloria priuare conantur Zuingliani & Caluiniani, & de duplici hæresi vetusta in sacramento S. Eucharistiæ: & quomodo hæresis Caluini tertio loco ad illas accessit et de duplici glorificatione Christi per sacramentum S. Eucharistiæ, et per passionem notata distincte in euãgelio Ioannis verbis Christi: et de miraculo in panibus multiplicatis comparato à Christo cũ miraculo dandi carnem suam ad manducandum. cap. 7.

Quomodo Caluiniani et Zuingliani similes sunt in errore suo Arianorum: & quomodo, quibus argumentis ex veritate corporis Christi in sacramento sumptis confutati sunt Ariani ab Hilario, & Cyrillo, eisdem confutantur, & reuincuntur à nobis Caluiniani: & quomodo Caluiniani negantes carnẽ Christi in sacramento, coguntur cum Arianis negare patrem & filium esse vnum natura. cap. 8.

Quomodo quod Caluiniani tradunt, Christum fide tantũ accipi in sacramento Cyrillus eisdem argumentis refellit, quibus Arianos negantes vnitatem naturalem

turalem patris & filij: & quomodo probat duplicem vnionem cũ Christo corporalem per participationem carnis in sacramento nobiscum corporaliter communicatæ, & vnionem alteram spiritualem per spiritum S. secundum habitudinem fidei & charitatis. cap. 9.

De duplici dilectione Christi erga nos, & de duplici communione, vna naturæ nostræ, & altera corporis eius in sacramento: & quomodo vtriusque rationem diuine Dionysius explicat: & quomodo secunda dilectione priorẽ ad summum perduxit, & secunda item communione priorem; & quomodo hinc intelligitur quod Ioan. ait, cum dilexisset suos, in finem dilexit eos: & quomodo Caluiniani hos gradus dilectionis, & vnionis per suam metonymiam tollũt contra scripturam: item de hæresi Pauli Samosaten. qui sanguinem Christi in sacramento corruptibilem esse tradebat: & quomodo eum confutauerit Dionysius Alex. & quomodo hæc hæresis renouata postea fuit, & quando, & à quo, & de quibus patrum testimonijs damnata sit in synodo: & quomodo hæresis Pauli Samos. de sanguine Christi corruptibili in sacramento minus absurda erat quam hæresis Caluini. cap. 10.

De duplici exinanitione Christi in sacramento, & in cruce: & quæ Dionysius Alexand. de illa priore exinanitione diuinæ scripserit interpretans locum Pauli ad Philipp. & quomodo Volanus hanc exinanitionem quæ Christus etiã glorificatus est, tollat contra scripturam per suam metonymiam: & qui auctores meminerint exinanitionis Christi in sacramento, quæ omnino conuincit, ibi esse Christum vere & realiter: & quomodo qui ista exinanitione Christum priuant, gloria etiam eam secuta eundem priuant: & quomodo non sit hyperbole, vt hæretici dicunt, quod præ nimio in Christum amore carnẽm eius manducare dicimur, sed res ipsa, & miraculum obstupendi beneficij: & quomodo locus ille euangelij Ioannis, sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem &c. hæreticam esse metonymiam Caluini conuincit. cap. 11.

Responsio ad id quod Volanus obiecit, Christum quod de manducatione corporis sui in euangelio Ioannis prolixe disserit, ad fidem retulisse, quia dixerat prius, amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. explicatur ratio exemplis scripturæ, quare de fide prius meminit Christus, quam de sacramento Eucharistiæ differeret. item responsio ad id, quod secundo loco obiecit ex Aug. vt quid paras dentes, et ventrẽ; crede, & mãducasti: et ibi de duplici cibo fidei et operũ fidei, et de cibo ex carne Christi. itẽ responsio ad tertiã obiectionẽ ex libro 3. Aug. de doctrina christiana, carnẽ Christi edere, & sanguinẽ eius

eius bibere idem esse, quod passioni Christi per fidem communicare. item responsio ad alia quæ quarto loco obiecit. cap. 12.

Responsio ad illud quod ex Aug. contra Maximum Arianum obiecit Volanus, in sacramentis, nō quid sint, sed quid ostendant, attenditur, & ibi de duplici genere sacramentorum. item responsio ad illud quod ex Irenæo obiecit: & quomodo ex eo, quod ait Irenæus Eucharistiam constare ex re terrena & cœlesti, Volanus à suo teste redarguitur: & de panibus propositionis comparatis cum pane sacramentali hæreticorum ad redarguendum eos. item responsio ad id quod obiecit ex libro institutionum Rabani: & quomodo testimonium productum in Volanum retorquetur, & alio testimonio eiusdem testis reuincitur: & quomodo qui à philosophia naturali argumenta contra transubstantiationem petit, ab eadem Philosophia redarguitur: & quomodo transubstantiatio, non est metamorphosis, sicut protestantes dicunt. cap. 13.

Responsio ad id, quod Volanus obijcit, non posse locum habere similitudinē illam mutuæ coniunctionis inter membra Christi, de qua Apost. loquitur, cū ait, quoniam vnus panis, multi vnum corpus sumus, si nullus panis in sacramento percipitur: & ibi quomodo intelligendus sit Apostoli locus cum apostolica constitutione collatus; & de vocabulo speciei; & quid in eo Volanus ignorauerit. item responsio ad locum Aug. ex libro sententiarum Prosperi obiectum, & collatio interpretationis Volani cum verbis Augustini, qua collatio ex ipsa interpretatio plane conuellitur: & quomodo conuincitur ignorasse Volanum, quæ Philosophus de sensibilibus per se, & per accidens tradit. cap. 14.

Responsio ad locum epistolæ Augustini obiectum de nominibus rerū, quæ accipiunt sacramenta propter similitudinem: & confutatio quatuor exemplorum, quæ ex scripturis per ignorantiam ab hæreticis obijciuntur. cap. 15.

Responsio ad id quod ex epist. Aug. contra Adimandum obijcitur, vbi sacramentum vocat signum corporis sui: & quomodo Aug. signum pro sacramento accepit: & quomodo conuincitur transubstantiatio panis in corpus Christi. verbis illis quæ Volanus dissimulauit: et quomodo auctoritate Ambrosij lib. 4. de sacramentis, et auctoritate Cypriani rursus redarguatur Volanus. cap. 16.

Responsio ad id quod ex Cypriano obiecerat Volanus: & quomodo conuincitur non intellexisse locum Cypriani obiectum: & de analogia siue similitudine panis communis corpus nutrientis cum pane viuificō nutriente animam, et qui

qui veterum patrum vsi sint ista analogia: & locus diuinus Magnetis ecclesiastici, & vetusti auctoris de S. Eucharistia. cap. 17.

Responsio ad illa, quæ ex Chrysostomi epistola ficta ad Cæsarium, & ex ps. 22. male conuerso hæretici obijciunt: & locus insignis eiusdem beati Chrysostomi ex homilia in nouam dominicam, & in Thomam Apostolum, cuius verba eludere non poterit vnquam Volanus. item de auctoritate celebri Eusebij Emiseni, quem Volanus audet impudenter contemnere, & reijcere: & de locis Cyrilli Alexandrini, & Gregorij Nyssen, & alterius Cyrilli Hierosolymitani obiectis Volano, & ab eo dissimulatis. cap. 18.

Responsio ad locum ex Theophylacto nobis à Volano contra se obiectum: & quomodo propriis verbis Theophylacti redarguitur Volanus; & de Leōtij Aetholi & Seueriani Gabalonensis confirmatione: responsio itē ad aliam rursus obiectionem ex Theophylacto: & de corruptela loci Theophylacti in Volano deprehensa. item locus insignis ex libro eiusdem Theophyl. de corpore Christi. cap. 19.

Responsio ad illa quæ contra concilium Lateranēse Volanus obiecit: & quomodo probetur rē transubstantiationis in sacramento Eucharistiæ non nouā esse, vt Hæretici fingunt, sed antiquam & veram: & de octuaginta quatuor interpretationibus horum verborum, hoc est corpus meum, quæ in libris Hæreticorum feruntur. cap. 20.

Responsio ad illud blasphemum mendacium Volani, post Concilium Lateranense cœpisse adorari sanctam Eucharistiam: et quomodo Volanus ignoret, esse corpus Christi in multis & infinitis altaribus, non esse operationem propriam carnis Christi, sed diuinitatis per carnem sub specie sensibili panis & vini: & quæ Hyppolitus Martyr cōtra Bironem hæreticum scripserit, quæ Volanum redarguunt somniantem confusionem naturarum in Christo in multis altaribus posito: & de insigni interpretatione illius loci Ioannis, quid? si videritis ascendentem in cælum, ex Theodoro Melitenense. cap. 21.

Responsio de testimonio Bertrami; & quomodo à suo teste mendacij conuincitur Volanus: & de testimonio Iconomachorum, & catholici regis Galliarū Caroli, & Adriani, ac Nicenæ Synodi contra Caluini de sacramento Eucharistiæ hæresim: & de Berengario à 5. conciliis & 4 Pontificibus damnato: & quam multi illis temporibus contra eum scripserint. item responsio ad id, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod Petrus Martyr ex Tertull. obiecit, & quomodo in se ipse testem citauerit: & locus Tertulliani os hæreticorum obstruat, & Caluinus cum Marcione cogatur dicere non impleuisse dominum legem, sed destruxisse, cum sic interpretatur, hoc est corpus meum, idest, figura corporis mei. cap. 22.

De loco Apostoli, qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit non diiudicans corpus Domini, quid responderit Petrus Martyr magister Volani, vt negaret malos sumere corpus Christi in sacramento: & quomodo responsio eius redarguatur. item de loco Augustini expresso contra eundem errorem, quomodo conatur Volanus eludere eum, sed non potest vllo modo, ipso Augustino interprete: & quomodo non distinguit hæreticus corpus Christi sumere, & fieri participem Christi, sicut neque distinguit sumere solum sacramentum, & sumere corpus Christi sacramento tenus: & de hæresi quorundam veterum, qui aiebant simul esse in corde spiritum gratiæ, & spiritum peccati. cap. 23.

De interpretatione loci Aug. ab hæreticis obiecti ab ipso Aug. facta; & quis dicatur ab eo vere manducare corpus Christi: & quomodo idem corpus Christi aliis est odor vitæ in vitam: aliis odor mortis in mortem: & quomodo ratione philosophicæ theologiæ ex Paulo demonstretur, malos corpus Christi sumere in sacramento; & quomodo sacramentum absolute, nunquam nisi proprie, & sine figura vlla pro toto sacramento, & non pro parte accipitur, vt volunt hæretici: & quomodo intelligendus locus August. ex sententijs Prosperi. cap. 24.

Vbi, & quomodo dominus Iesus verbis suis declarauit, & aperte dixit, nõ se loqui figurate, sed proprie de sacramento corporis sui, præuidens futuros Metonymicos: & quàm inepta & periculosa sit metonymia ad tradendum dogmata: & quomodo in pane, cum accidentia tantum substantiæ panis significat, nõ sit metonymia, sed homonymia: & quomodo hanc homonymiam dominus docuerit, idest, panem esse, & vocari accidentia panis sine substantia: & quare dominus salua esse voluerit; & quare nomen panis carni suæ imposuerit, cum dixit, panis, quem ego dabo, caro mea est: & de synecdoche figura in pane visibili pro toto sacramento ex specie sensibili panis & re insensibili constante: & quomodo hæretici metonymiam adamant hic, & synecdochen oderunt. cap. 25.

Quo-

CAPITA POSTERIORIS TRACTATVS.

QVomodo fidē summi miraculi, quod in sancta Eucharistia fit, dominus in veteri testamēto cōtra hæreticos, qui illud negāt, præmunierit: et cur omnia in figura veteribus contingebant; & eorū exempla varia: & quare factu rus sermonem dominus in euangelio Ioannis de mysterio Eucharistiæ semel et iterum de Manna vetere meminit; & de cōparatione eorum quæ à Moyse scripta sunt de Manna, cum S. Eucharistia: & quomodo lex euangelica habet secundum Apostolum ipsam imaginem bonorum præsentium, vt habebat lex vetus vmbram futurorum. cap. 1.

Quare in ps. 77. vocatum sit Manna panis angelorum; & quomodo hoc ad S. Eucharistiam spectaret; & de descensu angelorum ad ecclesiam cum sacrificiū Missæ fit: & quo eiusmodi descensus Metonymicos redarguat. itē de mirabilibus in libro Sapiētiæ in Mānā propter S. Eucharistiā notatis. cap. 2.

Quomodo quod scriptum est in euang. Lucæ, desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum, de Pascha mystico corporis Christi in sacramento dictum sit: & de loco epistolæ prioris ad Corinthios, Pascha nostrum immolatus est Christus, ad idem Pascha mysticum pertinente; & qui sint auctores, qui sic intellexerint; & quomodo ex ipsis verbis, quibus vsus est Apostolus, elicitur de Pascha mystico dixisse, Pascha nostrum immolatus est Christus. cap. 3.

Quòd Metonymici facientes panem figuram corporis Christi, azymum panem facere deberent: & quomodo positum est illis sacramentum corporis Christi in signum, cui contradicunt: & quomodo ex eorum disciplina sicut ex disciplina Marcionis, sequatur panem esse crucifixum, non corpus Christi, & posse etiā dæmones corpus Christi participare, ac proinde pro eis passum esse Christum, qui fuit error Origenis. cap. 4.

Quomodo concludatur ex loco epistolæ ad Cor. c. 5. vnio corporalis cum Christo, quæ nisi per carnem eius in sacramento communicatam fieri non possit: & de duplici vnione ibidem à Paulo notata, spirituali tantū, & spirituali simul

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& corporali in sacramento, vtraque à Dionysio diuine explicata, & post eum à Cyrillo: & quomodo aliud sit, esse vnum spiritum cum Christo, & aliud vnũ corpus, contra Metonymicos, qui hæc distinguere non possunt. cap. 5.

Disputatio aduersus eosdem ex epistola ad Ephesios c. 3. & 5. et quomodo quos Apostolus ibi dicat factos esse concorporales in Christo, non possit ab hæreticis alio detorqueri, sed necessario intelligendum sit de participatione corporis Christi in sacramento: & quomodo Christus nutriat Ecclesiam, & ipso nutriente efficiamur nos membra corporis eius, de carne eius, & ossibus eius: & de coniungio Christi, & Ecclesiæ mystico, quomodo per communionẽ corporis eius in sacramento consumetur. cap. 6.

Quæ Methodius martyr scripserit ad explanationem loci Pauli de sacramento magno in Christo & in Ecclesia; & quæ alij Patres de eodem magno sacramento coniugij mystici per communionem corporis Christi in sacramento participati scripserint: & de dote sponsæ Christi à beato Chrysostomo descripta: & quomodo Metonymici sponsam, quod in ipsis est, dote spolient, & fame ac siti enecent: & quomodo ex verbis Pauli concludatur, alimentum, quo Christus Ecclesiam sponsam nutrit, ore etiam corporali capi. cap. 7.

Disputatio contra Metonymicos ex epis. ad Coloss. c. 3. quod per communionem corporis Christi in sacramento vocati sumus in pacem in vno corpore: et explicatio Dionysij de osculo mystico in sacrificio Missæ ad locum Pauli pertinente: & quid differat induere Christum ab eo, quod est fieri corpus Christi: & quomodo Metonymici non possunt esse grati, quod Apost. præcipit hic dicens, grati estote. quomodo comedere corpus Christi sine ore, sine dentibus sine palato, sine stomacho, quod Metonymici in suo sacramentali pane introducunt, ad hæresim Manichæorum pertinet, & ad hæresim illorum, qui atebant; angelos qui Abraæ apparuerunt, vere pransos esse. cap. 8.

Ex epistola ad Thessal. de loco, in quo Thessal. obtestatur Apost. per nostrã congregationem in Christum: quomodo per participationem carnis Christi in sacramento communicatæ congregamur in vnum corpus Christi indiuisibile; & quòd ex eo dicta sit communio, & synaxis: & quomodo secundum Metonymicos non plus coniunctionis cum Christo efficiat Eucharistia quàm baptismus: et unde intelligi possit quantã vim habeat contactus carnis Christi viuificæ: & quare obtestatus est Thessalon. per congregationem istam in Christum, id est, per sacram communionem. cap. 9.

Disputatio contra Metonymicos ex epistola Pauli ad Hebræos c. 10. & quomodo necesse fuit, vt in ea Paulus, de corpore Christi, quod in sacramento est, & immolatur, meminisset: & quare reliquit se nobis Christus in sacramẽto, & quis inde fructus: & qui auctores viam nouam & viuentem, quæ sit fiducia ad ingrediendum in cælum, de sancta Eucharistia à Paulo dictum esse interpretati sint: & quomodo hic locus Apostoli redarguat & conuincat hæresim istam metonymicam: & de vocabulo viæ, quo vsus est in Eucharistia Paulus: et quomodo inde rursus redarguitur metonymia hæreticorũ, itẽ de præparatione accedẽdi ad Eucharistiã cũ vero corde, et plenitudine fidei. cap. 10.

Quàm apposite præceptum dederit hoc loco Apostolus de non deserenda Ecclesia: & explicatio de hostia, quæ non relinquitur voluntarie peccãtibus, quomodo de hostia mystica accipiatur; & qui dicantur hic voluntarie peccantes; & quomodo hunc locum constitutio apostolica declarat, & consuetudo Ecclesiæ: & quare Apostolus de mystica hostia post illam cruentam meminit: & de ratione institutionis hostiæ mysticæ, ex Dionysio: & quid sit, quod Ecclesia in oratione quadam dicit, opus redemptionis in Missa exerceri, & de minis supplicij et propositis, qui indigne communicat. cap. 11.

De alio loco eiusdem epist. ad Hebr. c. 12. quomodo Christum esse in ecclesia vere, & corporaliter concluditur: & de ecclesia, quomodo sit vna in cælo, & in terra secundum Apostolum; & quomodo hoc Metonymici ignorant: et de argumentatione Petri Martyris ad probandum esse Christum in cælo tantũ. item quomodo communione corporis Christi in sacramẽto, ecclesia quæ in terra est, cum cælesti copulatur, & efficitur vna: & quæ sit communio sanctorum, quam in symbolo fidei profitemur: & quomodo hanc negare cogantur Metonymici, sicut etiam vnam ecclesiam in cælo, & in terra: & quomodo quod Apostolus ait, accessisse nos ad sanguinis aspersionem melius loquentẽ quàm Abel, metonymiam hæreticorum euertat. cap. 12

Quomodo qui Christum in sacramento esse negant, de cælis loquentem contra Apostolum recusant, quos horribile supplicium manet: & quomodo quod Apostolus ait hic, habere nos gratiam, per quam seruiamus Deo placentes, de S. Eucharistia, quæ est gratia per se subsistens, intelligendum sit, & vnde hoc constet: & quomodo hic etiam locus Metonymicos redarguat: quid significẽt in loco epistolæ metus, & reuerentia, cum quibus præcipit adhibere cultũ Deo per sanctam Eucharistiam: & quomodo ex isto loco conuincitur esse Metonymicos idololatras; aut panem eorum sacramentalem non esse Eucharistiã, vt ipsi putant, & tradunt. cap. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Disputatio contra eosdem Metonymicos ex alio loco eiusdem epistolæ ad Heb. c. 13. quomodo hic auctoritate Pauli conuincatur, habere nos in altari ad sacrificandum, & comedendum, quod Christus immolauit in cœna, & discipulis ad comedendum dedit, id est, corpus Christi: & quomodo si illud, quod dedit, non fuit corpus suum, sed figura corporis, plane sequatur, non præstare Christum Aaroni qui figuras etiam immolabat. Quomodo Apostolus doceat hic Christum esse hostiam, & eundem cibum: & quomodo Metonymici nullã hostiam laudis habeant ad offerendum in altari contra auctoritatem Apostoli: & quomodo hostia laudis, de qua hic loquitur Apost. non possit referri ad preces, siue orationes, vt nec altare, de quo ibidem fit mentio, non potest referri ad altare spirituale cordis, sed ad externum. cap. 14.

Disputatio ex cap. 7. eiusdem epist. ad Heb. aduersus eosdem Metonymicos, & responsio ad id quod obijciunt, quare non memmerit de pane. & vino, quæ Melchisedec obtulit Abraæ, si figura fuerunt S. Eucharistiæ: & quomodo quæ Melchisedec protulit, tanquam sacerdos, & non tanquam rex protulit, teste scriptura, & idcirco vim verbi offerendi, quod hæretici requrunt, in verbo proferendi ibi positi contineri. item de antiquis auctoribus, qui testantur oblationem Melchisedec figuram fuisse oblationis Christi in cœna: & quomodo teste & interprete Cyrillo in benedictione, qua Melchisedec benedixit Abraæ præbens ei panẽ & vinum, continetur mentio panis, & vini; & quare Apostolus non iudicauit opus esse, vt expresse meminisset: & quomodo sequatur frustra fuisse sacerdotem Melchisedec, si in illo loco Geneſis nõ sacrificauit, cum nusquam alias mentio de eius sacerdotio in scriptura fiat: & quomodo non esset Christus factus sacerdos secundum scripturam ad similitudinem Melchisedec nisi appareret similitudo oblationis Christi, & oblationis Melchisedec: & demũ, quo ex similitudine sacerdotij Christi cũ sacerdotio Melchisedec, cõcludatur esse corpus Christi verũ in sacramẽto sub specie panis et vini. cap. 15

Disputatio ex epistola priore beati Petri contra Metonymicos, quomodo demonstretur ex verbis eius, Christum esse præsentem in sacramento, licet oculis corporis non videamus: & quomodo qui hoc credunt, à Petro laudentur: & quomodo S. quoque Thomas sic intellexit hunc locum, loqui scilicet beatum Petrum hic de præsentia corporis Christi in sacramento, tametsi non videmus: & quomodo videre per speculũ in ænigmate est videre Christum in sacramẽto Theodoreto interprete: & quomodo hæretici Metonymici non vident nunc per speculũ in ænigmate contra auctoritatẽ Apostoli: & quo lex euangelica non potest habere ipsam imaginem rerũ in sacramentis, sicut Apost. dicit nisi sint res

res præsentes: & quomodo qui videt per speculum, ipsam imaginem rerum præsentium videt: & quomodo Metonymici cum panem suum sacramentalem figuram corporis absentis faciunt, præsentiam rei separant ab imagine & imaginẽ ab speculo: & quòd isti quia nunc non vident Christum præsentem per speculũ, nec in futuro per speciem videbunt. cap. 16.

Continuatio interpretationis loci propositi ex epistola B. Petri: & quomodo magis adhuc pateſit loqui beatum Petrum de præsentia Christi in sacramento: et quomodo Dionysius interpretatur, quod beatus Petrus ait, reportare nos nunc finem fidei nostræ salutem animarum nostrarum. item diuina explicatio eiusdẽ Dionysij de mysterio incarnationis, & de sacramento S. Eucharistiæ: & quomodo aperte dicit præsentem esse Christum in sacramẽto: & quomodo salus, siue vita animarum nostrarum, quam præstat nunc digna participatio Christi in sacramento, finis est nunc fidei nostræ; idque testimonio etiam S. Maximi, & beati Cyrilli. cap. 17.

Quomodo de salute ista, siue vita animarum, quam S. Eucharistia tribuit prophetæ prædixerunt: & exemplum ex prophetia Ezechielis de sacramento Sanctissimæ Eucharistiæ: & quomodo in disciplina Metonymicorum locum prophetia ista non habeat: & quomodo quod beatus Petrus ait, In quæ angeli desiderant videre, de corpore, & sanguine in sacramentis dixerit; & qui sint auctores, & testes ex veteribus. cap. 18.

Quomodo hoc, quod de angelis in epist. B. Petri in sacramenta corporis, & sanguinis prospicere desiderãtibus tot patrum testimonio confirmatum est, Metonymicos plane redarguit: & quomodo ipsa rerum, & verborum consequentia, & connexio interpretationem comprobet: & quomodo cærimoniam comedendi agnum veterem accinctis renibus transferat Petrus allegorice ad corpus Christi, quod in sacramento comeditur: & quomodo, quod beatus Petrus inbet, perfecte sperare in gratia, de qua loquitur, non possit intelligi nisi de S. Eucharistia, quæ est gratia substantialis, ac per se subsistens, quæ αὐτόχαρις est, & dicitur: & quod Metonymici non habent nec habere possunt gratiã, in qua perfecte sperare possint, quandiu Christum in sacramento negant. cap. 19.

Continuatio epist. B. Petri contra Metonymiam hæreticorum, de præparatione ad communionem sacram: & quomodo S. Eucharistiam vocauerit lac rationale, & quare: & quomodo consuetudo Ecclesiæ orientis hoc confirmet: & de communione infantum in Ecclesia illa: & de communione grandiorum in no

stra: & quomodo lac non potest hic accipi de doctrina rudi, & inchoata, sicut in alio loco epist. ad Heb. accepit Apostolus: & quare vocetur lac sine dolo sancta Eucharistia: & quomodo idem Petrus hoc ibidem docet. item de versiculo Prophetæ, gustate & videte, quem Petrus hoc loco citat, qui auctores ad sacramentum S. Eucharistiæ retulerint: & de lacte, & melle olim in symbolum Eucharistiæ dari solitis: & quomodo in panem sacramentalem hæreticorũ non potest conuenire esse sine dolo, cum non sit viuus, & rationalis, sed figura tantum, nec conuenire illud propheticum, gustate & videte quàm suauis dominus. cap. 20.

Quomodo in loco epistolæ B. Petri sancta Eucharistia, quæ dicta est prius, lac rationale sine dolo, dicitur nunc lapis viuus, sicut etiam dicitur in euangelio panis viuus: & quomodo quod Petrus vocauit lac rationale, & lapidem viuũ, clarius iam vocet hostias spirituales; & quare sic, & quis auctor: & quomodo ex ipsis verbis beati Petri hoc colligatur: & de duplici sacerdotio in vetere testamento; & item de duplici in nouo: & quomodo beatus Petrus de hostia proprij corporis cuiusque, & de hostia corporis & sanguinis domini in hoc loco meminerit; & quod illa prior sit præparatio ad hanc secundam: & quomodo locus epist. B. Petri de hostijs spiritualibus ad disciplinam Metonymicam hæreticorum nullo modo accommodari possit, ex quo sit, vt aliena sit à scriptura sancta. cap. 21.

Disputatio aduersus Metonymicos ex scriptura vetere collata cum noua, ac primum de iugi sacrificio veteris testamenti collato cum iugi sacrificio nouæ legis, quod est S. Eucharistia, cuius typus erat sacrificium vetus: & quomodo quæ de iugi sacrificio scripta, in nostro iugi sacrificio tanquam in veritate impleta sunt, in panem sacramentalem Metonymicorum non possint conuenire, nec in eo impleri: & quomodo secundum Metonymicos non est secundum Euangeliũ gratia, & veritas per Iesum Christum facta, sed figura in figuram mutata: & quomodo quod dixit dominus, ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi, de corpore suo quod in sacramento vsque ad consummationem sæculi habemus intelligendum esse ex eo, quod de iugi sacrificio vetere scriptum est, cognoscitur, tanquam ex typo veritas: quomodo item caro Christi dicitur in scriptura tabernaculum, & altare, quæ nos habemus, & non Metonymici: item collatio loci Apocalypsis cum euangelio Ioannis, & cum eo, quod de iugi sacrificio, & de lege agni Paschalis scriptum est: & explicatio loci Apocalypsis de Hierusalem sancta ciuitate noua descendente de cælo: & quomodo Metonymici visionem beati Ioannis frustrantur negantes esse corpus Christi in sacramento,

to: & de loco prophetico Danielis de iugi sacrificio corporis Christi in sacramento. cap. 22.

Loci Leuitici. c. 16. de duobus hircis collatis cũ sacrificio nostro mystico vno: itẽ de duobus passeribus ex Leuitico cap. 14. & quomodo secũdũ Metonymicos typicũ sacrificiũ hirci viui, & passeris item viui, non est in Euangelio impletum, si dominus figuram corporis sui dedit discipulis: & quomodo Metonymici, quamuis ad naturam diuinam, quæ neque pati, neque mori potuit, confugiant, elabi non possunt. cap. 23.

De interpretatione legis Leuitici de panibus propositionis, vt consonet Euãgelio de sancta Eucharistia: & quomodo panis sacramentalis hæreticorum non potest esse sanctus sanctorum Deo, qui non est aliud, quàm figura Christi, quæ est sanctus sanctorum: & quomodo hoc loco redarguitur metonymia hæreticorum. cap. 24.

De loco Deuteronomij c. 15. collato cum Euangelio, qui Metonymicos redarguit, & errare conuincit: et quomodo eũ beatus Cyrillus interpretatus sit: & quomodo rursus non possint Metonymici interpretari eum, vt Euangelio consonet: & de duobus locis illustribus Cæsarij fratris Gregorij Naz. contra eosdem Metonymicos. cap. 25.

De psalmo 115. collato cum Euangelio ad redarguendum Metonymiam hæreticorum: & quomodo prophetaturus Dauid de corpore Christi in sacramento, prius de fide admonuit, sicut dominus postea in euangelio Ioannis fecit: & quomodo Ecclesia catholica semper fuit fixa, & immobilis in fide Eucharistiæ contra omnes hæreticos: & quomodo hæretici nolunt in excessu mentis, id est abduci, & seuocati à consuetudine sensus, contemplari corpus Christi sub specie panis, sed malunt potius excessum mentis, id est, amentiam incurrere, & Simonem Magum imitari: & de excessu mentis, qui cecidit super Petrum in actis apostolorum, & de eo, qui cecidit super Abraam. cap. 26.

De loco psalmi 115. qui est proprius S. Eucharistiæ, Calicem salutaris accipiam, & de simili loco Ionæ prophetæ: & quomodo illæ prophetiæ non pertinent ad panem, aut calicem sacramentalem Metonymicorum: & quòd ecclesiastica mystagogia testis sit pertinere ad sacramentũ S. Eucharistiæ, quod Dauid dixit, calicem salutaris accipiam; & de versiculo, qui statim sequitur, Pretiosa in conspectu domini mors sanctorũ eius, quomodo ad commemorationẽ sua-

anctorum, quæ fit in sacrificio Missæ, interprete Dionysio, pertineat: & quomodo redarguatur amentia Metonymicorum, qui faciunt sua metonymia, nihil melius neque maius à Deo nos accepisse quod ei pro omnibus beneficijs retribuamus, quàm figuram corporis, & sanguinis, quo nihil amentius. cap. 27.

De insigni prophetia corporis Christi in sacramento ex psal. 21. & quomodo consonet psalmus Euãgelio, & de interpretatione 70. quid Eusebius in com. huius psalmi senserit; & de ijs, qui Iudaicos commentarios in exponendis prophetis sequuntur: & quomodo hic psalmus metonymiam hæreticorum euertat: & quomodo dominus vsus fuerit proprie, & non translate verbo comedendi in Manna; & in corpore suo, de quo in Euangelio disserebat: & quomodo quæ ad dogmata fidei pertinent, à prophetis proprijs verbis prædicta sint: & de interpretatione illius versiculi, manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ: quomodo hæc prophetia Dauid de cibo viuifico comedendo impleta sit comedendo proprie ore carnis corpus Christi in sacramento. cap. 28

Locus Esaiæ ex cap. 56. de S. Eucharistia: & quomodo ex eo concludatur corpus Christi esse in sacramento: & quomodo hostias altaris, de quibus prophetat Esaias hic, comedẽdas esse ore corporali, Paulus interpretatus est contra futuros hæreticos: & quo Metonymici participatione diuinæ naturæ se spoliant negantes corpus Christi in sacramento: & quomodo in sacra communione duas Christi naturas participamus interprete Cyrillo, & Damasceno. cap. 29.

Altera prophetia Esaiæ de corpore Christi in sacramento, & qui sancti patres sic intellexerint: & de interpretatione beati Cyrilli: & de lætitia, qua sancte communicantes afficiuntur, quomodo eam prædixerit Esaias: & quomodo prophetiæ epistola Petri consonet: & quid illud sit, quod Esaias continuo post prophetiam de S. Eucharistia, subiunxit; cælum enim nouum, & terra noua erit: & quomodo hoc contra hæreticos Metonymicos, & figuratores valat: & quomodo parũ differant isti à Iudæis, & de loco Neemiæ de duabus placentis: & de loco prophetico, lupus, & agnus pascentur simul, quo Metonymici prophetiam Esaiæ ridiculã faciunt sua metonymia, & figura. cap. 30.

Explanatio loci prophetici ad nouum testamentum pertinentis, ex c. 24. Esaiæ, collatis locis Pauli, Apocalypsis, & Euangelij: & quomodo quod ibi est de glorificatione domini in conspectu presbyterorum: expressa, prophetia sit de corpore Christi in sacramento: & quomodo hæretici non possint in eo tergiuersari: & quod prophetans Esaias de nouo testamento, sacerdotes vocauit pres

presbyteros; & quare in scriptura noui testamenti presbyteri non fuerint vocati à principio sacerdotes, & quando cœperunt vocari: & quomodo res admirabiles vocauit Esa. quas dominus in nouo testamento operatus est; & quæ illæ sint: & quomodo in illis rebus admirabilibus posuit glorificari dominum in cõspectu presbyterorum, & bibere vinum in lætitia in monte: & quomodo hæc ad corpus & sanguinem Christi in sacramento referenda sunt secundum prophetiam Euangelio consonantem: & quomodo consequentia in loco prophetico mirifice cõueniunt cũ ijs, quæ in Euãgelio de S. Eucharistia scripta sunt. cap. 31.

De loco prophetico eiusdem Esaiæ ad nouum testamentum pertinente ex c. 33. & quomodo panis fidelis, qui in eo promittitur, corpus Christi sit in sacramento, & cur fidelis dicitur: & quare cibus & potus viuificus S. Eucharistiæ vocetur in scriptura panis, aqua, mel, lac: & quomodo hæc prophetia metonymiã hæreticorum redarguat, & enumcat, nõ habere eos Eucharistiã: & quomodo panis, & aqua fidelis, quæ hic promittuntur populo Christiano, non possint accipi de doctrina vllo modo: & quomodo qui nolunt videre hic Christum vili specie panis velatum, non videbunt eum in gloria et decore suo in cælo, iuxta prophetiam Esaiæ. item de capite 55. eiusdem prophetæ Esaiæ, quomodo in eo prophetet de corpore Christi in sacramento, cum inuitat ad emendũ sine argento, et comedendum: et quomodo ipse idem Propheta hoc exposuerit, cum subiungit, et disponam vobis testamentum æternũ sancta Dauid fidelia: et quomodo hoc intelligẽdũ sit Paulo, et euãgelio cum hoc loco collatis. cap. 32.

De loco Oseæ prophetæ ex cap. 14. de eodem sacramento corporis Christi, cũ prophetans de nouo testamento, & de bonis eius, promittit victuros siue roborandos esse in eo fideles frumento, & quales esse oporteat, secundum Prophetam, qui hoc pane mystico roborandi sunt: et quomodo hæc in panem sacramẽtalem hæreticorum cõuenire nequeãt: et de loco Greg. Nyssem de corpore Christi in sacramento: et quomodo admiratio Oseæ prophetæ, cum ait, quis sapiens, et intelliget hæc? ad illud de frumento, quo dixerat victuros esse, & roborandos fideles in nouo testamento, retulerit. cap. 33.

De loco Malachiæ, in omni loco offertur nomini meo sacrificium mundum, quomodo quod ibidem prophetauit glorificandum esse ab ortu solis vsque ad occasum nomen Dei, in hoc sacrificio impleatur: et quomodo Euangelio Ioãnis mirifice hoc consonet: & quæ sint illa quæ in sacramento S. Eucharistiæ testificamur de gloria Dei: et de duplici glorificatione Christi secundum Euangelium in passione, et in S. Eucharistia. cap. 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

FRANCISCI TVRRIANI SOCIETATIS IESV PROOEMIVM IN TRACTATVS DVOS DE SANCTISS. EVCHARISTIA.

PROOEMIVM.

QVI produxit à principio lignum vitæ in medio paradisi (ex quo, sicut Scriptura testatur, si Adam post peccatum comederet, viueret etiam in æternum, licet misere & cǫrumnose, ne enim hoc contingeret, per misericordiã Dei eiectus fuit ex paradiso) idem nouissimis diebus instaurans omnia cumulate, in medio Ecclesiæ, quæ est quidam cælestis paradisus, posuit lignum vitæ, id est, Crucem Christi, quæ fructum tulit, qui dat vitam mundo. hæc est caro eius, quæ in sacramento S. Eucharistię ad recordationem mortis, quam in carne sustinuit, in Ecclesia comeditur. de fructu huius ligni, de quo Hieremias prænunciauerat, inquiens, Mittamus lignum in panem eius, dixit dominus Iesus, Qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æternũ. & Esaias, Secundũ dies ligni vitæ erunt, inquit, dies populi mei, sic.n. est apud LXX. Lignũ enim vitæ produxerat dñs Deus, vt Adam non quidem voluptate aspectus, & amœnitatis, aut suauitate cibi caperetur, sed vt eo cibo vitam immortalẽ viuens, totus in contemplatione Dei versaretur: & sic tandem ad vitam traduceretur beatam; sic est populus Dei, habet enim, sicut dominus dixit, in Paradiso Ecclesiæ vitam æternam comedens digne ex fructu mystico ligni vitæ, quod est Christus sapiẽtia Patris, de qua ait Salomon, Lignum vitæ est omnibus, qui apprehenderint eam. æternitatem enim vocauit hic lignum vitæ, habet inquam, in hoc fructu & alimento, vt B. Ignatius in epist. ad Ephes. ait, pharmacum immortalitatis, & antidotum incorruptionis; habet, dico, in hoc cibo cælesti ad nutriendam animam, quod habet ad nutriendum corpus in cibo terreno.

Lib 8. de Rep. cuius vsus duplici de causa inquit Plato necessarius est, quia sine ipso vita non subsistit,& quia vtilis;& discipulus eius Aristoteles de alimento differens,Conseruat, inquit, substantiam; & est eo vsque profecto, quousque nutritur.Item, Alimentum,inquit, ad operandum præparare videtur,quapropter animal alimento priuatum esse non potest. hęc ille in libro de Anima 3. Dionysius vero Apostolicus Philosophus,cibum solidum Apostoli Pauli ad mensam illam, quam sapientia proposuit pertinentem,vt diuina contemplatione explicaret, explanatius & vberius vsum alimenti in epist. ad Titum exposuit, Omne, inquit, alimentum perficit ea, quæ aluntur, & quod in eis est imperfectum, & quod deficit, complet. Item,Debilitati eorum remedium adfert, eorumque vitam conseruat; & vt reuirescant, ac renouentur, facit, ac voluptatem eis vitalē prębet; & deniq; dolorem ac defectum eximit, & lętitiam ac perfectionem tribuit. Hæc igitur omnia, quę in humano alimento natura insunt, cum ad carnem domini,quæ in sancta Eucharistia editur, ἀναλόγως, id est, proportione scilicet spirituali referimus, facilius ea, quę hic cibus cęlestis in anima efficit; intelligimus. ab hoc enim cibo spiritum, quo viuit anima, haurit. Hic cibus in bello intestino, & domestico natura innato, carnis contra spiritum, & spiritus cōtra carnem vires animę ad superandū suppeditat. contra vero absque cibo isto, spiritus in nobis non elucet; neque se mens vegetam, & acrem præbet ad pugnandum cum gigantibus, vt quidam antiquus pater dixit,qui in mundo sunt, superbia, libidine, auaritia; quin potius otio, languore, desidia & cessatione torpet. hic cibus pulsa lassitudine,spirituales vires redintegrat in pugna. Vt enim Marcus Anachoreta in libro de Melchisedec scripsit, Sicut Melchisedec redeuntibus ex bello, deuictis quinque Regibus Allophylis,obtulit panem & vinū;sic Christus redeuntibus ex bello spirituali & superato aduersario,dat panem sanctificatum, dicens,Comedite ex eo omnes. Rursus,Sicut Abraam ei, qui panem obtulit, decimas soluit; sic, inquit, qui fidem & obedientiam Abraæ imitātur,& à Christo vero Melchisedec hunc panem vitæ,qui est ipse Christus in sancta Eucharistia accipiunt, quinque sensus exteriores,

riores, & totid em interiores tanquam decimas naturæ nostræ, quæ olim fuerat ab Allophylis, id est, à dęmonibus capta,offerunt. Denique hunc multiplicem vsum cælestis huius alimenti paucis quidem verbis, sed altis sententijs Apostolica doctrina diuine cōplexa est. Sic enim lib. 8. Clem. de cōstitut. Apost. post sumptam Eucharistiam precari præcipit, & docet, vt proficiat scilicet ad salutem animæ & corporis, ad custodiam pietatis, ad remissionem peccatorum,ad vitā sæculi futuri. Huius ergo ligni vitæ,id est,Crucis fructum,qui est Christus crucifixus, qui in sancta Eucharistia efficitur cibus populi Dei tam necessarius ac tam vtilis, cum tantopere diabolus oderit, horreat, pertimescat, quis miretur,si tot hæreses in eum excitauerit; ac tot machinas fallaciarum varijs temporibus diuersis modis adhibuerit? Quin potius, quis non miretur,quòd tam pauci ex antiquis hæreticis, atque adeo illius Apostolicæ ætatis nulli, quod sciam, Eucharistiam penitus sustulerint? id est, ab ea corpus Christi excluserint? Ignatius enim martyr in epist. ad Smirnenses eorum tantum meminit, qui in Eucharistia carnem Christi non passam ponebant; discipulos,credo,dicit Basilidis, qui nō Christum passum,sed pro Christo Simonem Cyrenæum crucifixum esse tradebat. Paulus Samosatensis corpus Christi in Eucharistia esse fatebatur, sed sanguine corruptibili prædituni. auctor est Dionysius Alexandrinus, qui eum in epistola illa mirabili, quam B. Hieronymus laudat, & adhuc extat, eruditissime confutat. Manichæi,vt beatus Athanasius testatur,corpus Christi non carneum in Eucharistia fingebant,quale Christus eorum opinione induisset: negabant enim carnem Christi,cū sanguinem eius negabant; siquidem nullius corporis sanguis esse potest, nisi carnis, vt Tertullianus lib. 4. contra Marcionē disputans ait. ob hanc enim causam cum ad sumēdam Eucharistiam inter Christianos dissimulanter accedebant, calicem respuebant,vt ex sermone 4. Leonis primi de Quadragesima perspici potest. istos namque notare prępcipit. Igitur quod aduersarius noster diabolus nullis superiorum temporum hęreticis aperte ante Berengarium suadere potuerat, hoc potuit Berengario; sic aptum eum & idoneum, cuius menti hoc venenum

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortiferū inſtillaret, nactus eſt. Ergo prꝛeter quàtuor ſynodos, quꝛe quatuor Pontificibus ordine ſuccedentibus hanc hæreſim & auctorē eius damnarūt, quā multi & fere innumerabiles viri docti & graues illius ſæculi, & deinceps in hāc hæreſim ſtilo inuecti, verū corpus dñi in ſancta Euchariſtia defenderint, ex lib. Garetij cognoſci poteſt, qui ex Bibliotheciis vtriuſq; Germaniꝛ & Galliꝛ illorū libros ſummo ſtudio & diligentia conquiſitos, & mira fœlicitate inuētos protulit, & eorum teſtimonia nobis deſcripſit, & & recitauit. Hac induſtria, ſtudio, & cura factū eſt, vt peſtifera iſta hæreſis tum auctoris ſui cōfeſſione cōuicta, tum Cōciliorum auctoritate damnata & exploſa, tum etiā libris infinitis confutata & conuulſa tot ſæculis conticeſceret, donec ille idem aduerſarius diabolus Martinum Lutherum maledictionis filium, quem omni furore, audacia, elatione, libidine & ignorantia ad hæreſes tum nouas introducendas, tum veteres reuocandas impleuerat, tentauit, vt ad negandum corpus Chriſti in ſancta Euchariſtia eliceret. quod quidem tametſi Lutherus vehementer cupiebat, vt in epiſt. ſua ad Argentinenſes ſpōte fatetur, tamen nunquam auſus eſt, quia nunquam hoc ei, vt idem teſtatur, perſuadere potuit Carlſtadius. Cum enim verbum Dei ſemper iactaret, & in ore haberet, non audebat tam expreſſum verbum Dei negare, aut vllo modo eludere, cū aperte diceret veritas & ſapiētia, ac virtus Dei, Hoc eſt corpus meū. Nactus vero poſtea eſt ſatanas Zuuinglium, & Oecolampadiū ex diſciplina Lutheri profectos, qui panem ſuum ſacramentalem, ſic enim iſti vocant, qui panis tantum natura eſt, quo corpus tantū alitur, figurā corporis Chriſti facerēt, & hanc eſſe dicerent Euchariſtiam. Zuuinglius ſpatio trium annorum quadragies ſententiam ſuam de ſacramento Euchariſtiæ variauit, vt Ioannes Faber in libro, quem de retractatione Balthazaris Pacimontani compoſuit, teſtatur, qui ſe dicit librum ducentarum paginarum aduerſus Zuuinglium ſcripſiſſe. Oecolampadius ea ratione negabat panem in corpus Chriſti mutari poſſe, qua negabat ingreſſum Chriſti ad diſcipulos ianuis clauſis. Narrat enim idem Ioānes Faber, cum ad diſputationem Vualdenſem ventum eſſet, quærereturque in ea, quomodo Chriſtus

ad diſcipulos ianuis clauſis ingreſſus fuiſſet, & id Oecolampadius ſuo intellectu, inquit Ioannes Faber, quomodo fieri potuiſſet, non inueniret, patuiſſe ianuam apertam reſpondit, & tunc primum, cum Ieſus ingreſſus eſſet, clauſam fuiſſe. Eodem tempore Ioannes Caluinus mirus artifex fallendi, inſtinctu diaboli genus ſacramentariorum adinuenit, & introduxit, quod ſpecie quidem nouum videretur, re tamen idem & vnum eſſet. tradebat enim eſſe corpus Chriſti per ſpiritum & efficaciam fidei in Euchariſtia, ſed corporaliter non eſſe præſens; in quorū altero cum Lutheranis, in altero cum Zuuinglianis facere videbatur, vt vtroſque ſibi adiungeret. Vnde magna pars Lutheranorum ad Caluinum defecit, ſi deficere eſt à ſatana ad angelū eius tranſire. In cauſa vero eſt, quòd qui ad Caluini ſectam ſe transferunt, dum credunt eſſe in Euchariſtia corpus Chriſti prꝛeſens per efficaciam fidei, & non eſſe re & veritate prꝛeſens, in priore quidem, fidei, cui tantam vim tribuunt, vt quod abſens ſit, adeſſe faciat, ſatisfacere videntur: in poſteriore vero, ſatisfacere iudicio ſenſus, cui tanquam animales homines & elemē tis mundi huius affixi, repugnare nolunt. Contra hanc igitur hꝛereſim inter cæteras omnes omnium ſꝛeculorum hꝛereſes maxime peſtilentem permulti docte & grauiter alius alio melius, ſed nō vno modo ſcripſerunt. alij enim ſubtiliter & preſſe acutis rationibus diſputant: alij teſtimonia vetuſtatis & inferiorū temporum producunt, & recitant; quod vberrime & copioſiſſime fecit Garetius: alij aduerſariorum argumenta & teſtimonia tantū refellūt, quod vno volumine Stephanus Vuintoniēſis Epiſcopus neque conciſe, neque diffuſe, ſed temperate & erudite executus eſt. Poſtremo Reuerendiſſimus D. Claudius Sanctes Epiſcopus Ebroicenſis, diuturnis vigilijs & lucubrationibus ſtudio ſcribendi de S. Euchariſtia ex voto conſecratis, ingens opus in libros decem digeſtum, ita ex optimis quibuſque tum ſuis, tum alienis miro ingenio & induſtria ac pari labore compoſitum nuper emiſit, vt nihil reliquerit, quod vel in aliorum de eadem re libris, qui erant fere infiniti, quꝛerere opus ſit, vel in multiplici rei quꝛeſtione deſiderari poſſit. Ego vero aliā rationem ſcribendi contra eandem hæreſim inſtitui, non qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem ab alijs,qui ante me ſcripſerunt,neglectam,aut vſquequaque prętermiſſam;ſed non præcipuo ſtudio ſuſceptam.Ea vero eſt, vt auctoritate ſcripturæ ſanctæ ita noſtra defendamus, vt ex defenſione ipſa ſponte ſua ſequatur cauſam aduerſariorum victam eſſe. idcirco enim ſolum verbum Dei in hac diſputatione aduerſus iſtos premo, & vrgeo; vt ex verbo Dei,quod ſolum hæretici iactant, conſtet, non eſſe verbum Dei, quo iſti corpus Chriſti à ſacramento excluſum cęlo includunt. Dei autem verbum prius ex noua ſcriptura in priore,& poſteriore tractatu petimus; in poſteriore vero etiam ex vetere, veterem cum noua conferentes;& vtramque, vt altera alteri conſonet, interpretantes,interpretatione locorum altius interdum repetita, vt ipſa linea interpretationis à principio tanquam perpendiculum ducta ad propoſitum nobis,dirigat lectorem.Et quando iſti huius quęſtionis, immo omnium iudicem eſſe volũt Dei ſermonem, in ſingulis locis ſcripturæ, id quod in altero tractatu ſtudioſius facimus,cum finita & perorata eſt cuiuſque pertractatio,aduerſarios veluti in iudicium vocamus; & ſic argumentis ſententiã concludimus, vt quemadmodum eos ſermo Dei iudicet, niſi cœci & ſurdi eſſe velint,facile intelligant. Sed hic mihi in mẽtem venit, cauere a quibuſdã, qui non exiſtimant licere vnquã ſententias ex locis ſcripturæ ſanctæ elicere, quas ipſi apud alios bonos auctores non legerint. in quo quidem, vt quod ſentio libere dicam, non videntur mihi ſatis alte & magnifice de altitudine ſcripturæ ſanctę exiſtimare, quaſi fons ſit, qui exhauriri poſſit, aut tantũ inde hauriri queat, vt metus ſit, ne de fœcibus tandem ſit hauriendum,ſi quis etiam atque etiam haurire pergat. quanto magnificentius ille ſanctiſſimus auctor Chryſoſtomus ſentiebat, qui de ſtudio ſcripturam ſanctam perſcrutandi in homilia de oratione Annæ diſſerẽs, Omnia, inquit,exhaurire non eſt poſſibile; fons enim, vnde diuini ſenſus iugiter manant, virtus diuina eſt, quę nunquam deficit, nunquam conſumitur. Deinde ſi ij, qui in manibus omniũ vulgo feruntur,probi alioqui auctores, & docti, non ſic hunc,aut illum Pauli aut Petri locum interpretentur,non continuo efficitur, vt nulli, antiqui interpretes ſic intellexerint. id enim affirmare, qui poſſumus

mus, cum tam paucos eorum habeamus, & tam multos fuiſſe in Euſebio & Hieronymo, vt de alijs taceam, legamus? In illud potius volo iſtos intentos eſſe, ſi in primis interpretatio loci cum propoſito ſcripturæ conuenit;deinde cum proprietate verborum, item figurarum & troporum; & quod potiſſimum eſt, cum ea, quę à Gręcis ἀκολουθία dicitur, cum ſcilicet antecedentia & conſequentia omnia apte cohęrent; & tanquam filum quoddã à principio vſq; ad exitum ducitur,quod nõ ſinit à propoſito aberrare. hęc enim ſunt pręcipua ſigna recte interpretãdi, quę is, qui hoc agit,animaduerſa & nota habere debet,quę Hadrianus ſiue Andronicus,non ille Philoſophus, ſed alius auctor eccleſiaſticus, cuius Photius in Bibliotheca ſua meminit, & adhuc extat,in Iſagoge diuinarum ſcripturarum,quam compoſuit, notat. Prętereà cum ad hęc accedit, quod eiuſmodi interpretatio ad dogma catholicum proficit defendendum, quis iam dicere audeat, contra conſenſum Patrum eam eſſe, quia non ſic alij, ſed aliter alioqui non male interpretantur? Non enim eò ſpectat Synodi Tridentinæ decretum, ne quis erret, vt in interpretãda ſcriptura nihil dicatur, ſicut quidam Comicus dixit, quin prius dictum ſit:ſed ne quid prętęrquam quod à ſanctis Apoſtolis Eccleſię traditum eſt, doceatur. Ille igitur contra eum ſenſum, quem tenuit,& tenet ſancta mater Eccleſia, cuius eſt iudicare de vero ſenſu & interpretatione,& contra vnanimẽ conſenſum Patrum ſcripturam ſacrã audet interpretari, quod totidem verbis Synodus Tridentina decreto ſuo vetat, qui ſenſum elicere conatur verę doctrinę,quã Eccleſia profitetur, repugnãtẽ. quod quidẽ qui minime facit,nequaquã is cõtra normã & legẽ interpretãdi hoc decreto ſancitã facere exiſtimãdus eſt. Si quos ergo locos in epiſtolis Petri & Pauli, quos alij propter obſcuritatem aliter expedierunt; nos de ſancta Euchariſtia,nõ ſine multa obſeruatione & perſcrutatione, neque ſine veſtigiis veterum interpretamur, ſi id ſcienter & apte fiat (quod ab alijs eſt iudicandum) gratulandum potius eſt, quàm reprehendendum, pręſertim cum contra eos ſcribamus, qui,vt in ſchola Lutheri vnde orti ſunt, didicerũt, ne in ſcripturis ſanctis interpretandis laborandum eſſet, & earum ſenſus verus, ſtudio & ſudore

Universidad de Deusto
Biblioteca

dore eruendus, non esse eas obscuras tradiderunt:& qui,quod omne scelus & impietatem superat, summum donum sanctæ Eucharistię, quod vt ait diuinus Dionysius, solum est natura sua gratiarum actione dignum; vnde proprie & diuine nomen ei inditum est,quo Deus omnia dona & beneficia in Ecclesiam collata ita cumulauit,vt in eo eorum omnium virtus, commemoratio, confessio & laudatio contineatur, vsqueadeo contempserunt, vt iam sacramentum Eucharistiæ nonnihil esse dicant. Sic enim confessio Ecclesiarum Heluetiæ cap.21. de cœna docens de sacramentali manducatione, Pręter manducationem, inquit, spiritualem, qui etiam accedit foris ad mensam Domini, accipit visibile corporis & sanguinis domini sacramentum; prius quidem dum credidit fidelis, viuificum alimentum percepit, & ipso fruitur adhuc; sed ideo dum sacramentum quoque accipit, nonnihil accipit. Hactenus confessio ista nefaria. En,quo euasit istorum Eucharistia, verius dicam achariſtia. diuinæ enim Eucharistiæ sacramentum, id est, immensum munus cæleste in nonnihil testimonio confessionis suæ commutauerunt, mercedem erroris sui, sicut Apostolus de alijs in reprobum sensum traditis dixit, in semetipsis recipientes; siquidem gloriam tanti sacramenti, in quo Dominus & Rex gloriæ latet alioqui præsens, in figuram corruptibilem corporis Christi absentis mutauerunt, pro carne Christi viuifica,qua se priuant,panem animæ & corpori pestiferum comedentes. e quorum numero est Andreas quidam cognomēto Volanus Polonus,qui nuper,vt hæresim istā in regno Polonię seminaret, & seminatam propagaret,librū pestilentem,& blasphemum cōtra sanctissimam Eucharistiam vomuit: quem ego priore tractatu,quē ad te Reuer. D.Valeriane mitto, ita cōfuto, vt prius nostra probem,& confirmem: Deinde quæcunq, obiecit,& omnia eius argumenta refello,& redarguo. altero deinde tractatu,quē ad Reuer.D.Giorg.Radibiliū coadiutorē tuū merito etiā mitto,eundem Volanum & omnes eius socios,& hęreticæ Metonymiæ consortes, & defensores persequimur, gladio spiritus,quod est verbum dei Golias istos iugulantes. Sed ut oriamur iam sacri argumenti tractationem, conuertam me ad Volanum hæreticum,qui occasionem præbuit scribendi.

FRAN-

FRANCISCI TVRRIANI SOCIET. IESV, CONTRA VOLANVM POLONVM CALVINI DISCIPVLVM DE SANCTISSIMA EVCHARISTIA TRACTATVS.

Quomodo et quibus exemplis Metonymia Volani hæretici redarguitur, & quomodo, qua licentia negat proprietatem uerborum Christi in sacramento Eucharistiæ, eadem cogatur negare in sacramento baptismi, aut in utroq; confiteri: & quomodo baptismus, & S. Eucharistia sunt duæ radices nouæ creaturæ secundum Dionysium: & quomodo Dominus cum aliud intelligendum erat,quàm quod dicebat, ut in parabolis, ipse, ne errarent,quibus loquebatur,interpres erat; & quod hoc in sacramento S. Eucharistiæ non fecit, & quare. Cap. I.

SI TVI solum habenda esset ratio,qui iam diuturna contumacia obduruisse videris, dissimulari poterat,& si cū dolore, libellus tuus Volane venenatus,& pestifer ad Petrum Scargam de sacramento Eucharistię inscriptus. Sed quia nō satis tibi esse videbatur, si ad ea priuatim responderes, quæ ad te ille priuatim;& docte,& amice prius scripserat,quin potius libellum edere & peruulgare, ac in manus omnium venire maluisti,& contra omne fas, ac sine vllo pudore Episcopo cum primis catholico, & sectę tuę contestato inimico dicasti, id est pastori lupum pro agno obtulisti, operę pretium mihi vi-

A

Universidad de Deusto
Biblioteca

hi uiſum eſt tanquam vni ex numero Eccleſię, publicè reſpondere. faciet hoc etiam ille, ad quem ſcripſiſti, ſi è re tua eſſe iudicabit; niſi iam forte fecit. Ego. n. non, vt nomine eius reſpondeam, cui alterius opera vicaria nō opus eſt, contra te ſcribo; ſed quia communis aduerſarius cum ſis, qui fidem catholicam oppugnas, officium & ſtudium reſpondendi commune cum eo mihi & omnibus catholicis eſſe exiſtimaui. Emittet ille, vt ſpero, & opto, epiſtolam tuam repugnantijs, & inconſtantia plenam, ac librū ſuum paruum quidem, ſed eruditum, & grauem, quo tūc ad epiſtolam tuam reſpondit: vt omnes, quos cęlare, immo fallere cogitaſti, legere poſſint. Cur. n. ſi tuę cauſę tantopere confidebas, non vnà cum tuis illius argumenta, & teſtimonia edebas, vt vtroque audito, cauſam cum cauſa, ij, quos iudices eſſe volebas, facile conferre poſſent? dices fortaſſe, te iam hoc in libello tuo feciſſe: tu ergo iudex, & teſtis eſſe volebas? quid. n. aliud eſt, reum teſtes aduerſarij arbitrio ſuo interrogare? aut teſtimonia eorū ita recitare, vt ſi quid nocet, taceat; ſi quid ſperat poſſe eludere, id non taceat? & quod aduerſarius interim vrget, hoc rurſus diſſimulet? ſed de hoc poſtea ſuo loco videro, cum te ad rationes reuocabo. Nunc vero, quia video te in defenſione cauſæ tuæ ita verſari, vt totum eius præſidium in metonymia, & figurato ſermone conſtituas, & hoc tanquam propugnaculū, & muros firmos nobis oppoſitos, & obiectos exiſtimas, neceſſe eſt vt arcem iſtam tuam primum oppugnemus; præſertim cum neſcio quæ aucupia, & tendiculas verborum (ſic enim loqueris) nobis catholicis in libro tuo temere obiicias. Quis enim tendiculas ſolicite ſectari, vt tu ais, potius exiſtimandus, aut dicendus eſt, is ne, qui verborum proprietatem ſectatur, an qui figuras? tu, ſi grammatici metonymiam non obſeruaſſent, & te docuiſſent, cauſa cecideras. Cauſam enim tuam tuo iudicio figura defendit: noſtram veritas teſtimonio ſcripturæ ſanctæ, & iudicio Eccleſiæ catholicæ, quæ tot concilijs vos iam olim damnauit. Vnde inter eos es referendus, qui vt beatus

" beatus Baſilius in homilia ix. in exameron ait, Aquam nō
" aquam dicunt, ſed aliam quandam naturam; & piſcem
" interpretantur, vt eis videtur: & ortum ſerpentum, ac be-
" ſtiarum peruerſe ad ea, quæ ſuſpicantur, referunt; ſicut
" coniectores ſomniorum, quę in ſomnis viderunt, ad pro-
" poſitam ſibi rationem interpretantur; ego verò, inquit
" magnus Baſilius, cum fęnum audio, fęnum intelligo, &
" arborem, & piſcem, & beſtiam, hęc vt dicta ſunt, ita accipio. & beatus Ambroſius hunc locum, vt cętera eiuſdem operis partim vt interpres, partim vt auctor imitatus; Ego
" inquit, ſimplices naturas vniuſcuiuſque generis accipio. age verò nunc, cur credis domino dicenti, Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non poteſt introire in
" regnum cęlorum? cur inquam, cum aquam hic audis, aquam intelligis? & rurſum cum dominum audis dicere, ſumpto pane in manus, Hoc eſt corpus meum, nō credis? cur, inquam, cum hic corpus ſimiliter audis, non item corpus intelligis? rogabo iterum, cur, cum aquam hic audis, ſi tantopere tropis delectaris, non ſapientiam ſcripturæ diuinæ intelligis, ſicut ſcriptum eſt in ſap. Sirach, cap. 15. Aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum, vt hic nouum genus baptiſmi per doctrinā repurgantem inſtar aquæ peccata introducas? aut non intelligis ſpiritū ſanctum, ſicut ait Ioan. 7. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, hoc autem dixit de ſpiritu ſancto, quem accepturi erant credentes in eum: ſic enim ait Eſ. 44. Effundam aquas ſuper ſitientem; & continuo interpretans illas aquas, effundam, inquit, ſpiritum meum ſuper ſemen tuum. Cur ergo nō audes negare per metonymiam tuam veram aquā baptiſmi, ſicut Seleucus, & Hermias Galatæ, quos Aug. & Philaſter narrant? fortaſſe prohiber, ne de ſpiritu ſancto accipias, quia addidit ex aqua, & ſpiritu ſancto: at rogabo rurſus, cur cum audis hic ſpiritum ſanctū, nō intelligis nubem? vt in hoc quoque ſacramento eadē regula vtaris, quā te iactas ex Auguſtino didiciſſe? ſcilicet, vt ſignū nomen rei, quam propter

De proprietate uerborum in ſcripturis ex Baſilio, & Ambr.

De proprietate uerborum in ſacramēto Euchariſtiæ collata cum proprietate verborū in ſacramento baptiſmi.

Quomodo baptiſmus, & Euchariſtia radices dicū tur & ſunt nouæ creaturæ ſecundū

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dionysium, qui in eccl. Hier. c. de cõmunione, Ioãnem aiẽt contradicasse theologiam Euangelij sui sacra & diuina anagoge sacramẽtorum. hoc enim dixit quia in euãgelio Ioannis dominus Iesus de baptismo cum Nicodemo, & de sancta Eucharistia cũ discipulis, qui non credebãt, copiose disseruit, & nobis cælestem & diuinã intelligentiam de his duobus sacramẽtis tradidit.

aliquam similitudinem significat, induat. Sic enim scriptũ est ab Apostolo, omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari. Typus, inquit Theodor. hunc locum interpretans, erãt illa nostrarum rerum; mare aquæ baptismi; nubes spiritus sancti; Moyses sacerdotis; virga, qua mare percussum est, crucis; Israel traijciens mare, figura baptizatorum. hæc duo Sacramenta baptismus, & sacra Eucharistia duæ radices sunt nouæ creaturæ, illa ortus, & initij eius: hæc alimenti. neq; enim quod natum est ex Deo, sine diuino alimento viuere potest; nec alimentum capere, quod non cepit ortum. aut igitur proprietatem verborũ in vtroque sacramento serua; aut in neutro. cur enim dominus in vnius institutione aquam cum audiremus, aquã à nobis intelligi voluisset; in alterius vero, cum corpus audiremus, non reuera corpus, sed aliud? ideſt signum? erat ne hoc eius, qui aiebat discipulis, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non intelligant? Si enim pertinet ad parabolam, cum non id, quod dicitur, intelligendum est, sed aliud propter similitudinem, vt cum verbum Dei dicitur semen propter similitudinem, quam habet cum semine: pertinebit igitur similiter ad parabolam, si panis dicatur corpus CHRISTI propter similitudinem, cum reuera non sit: vbi ergo dominus interpretatus est discipulis in euangelio, quæ esset hæc parabola? sicut illam de semine interpretatus est? dic tu Volane, si nosti? nunquid Zuinglio, aut Caluino datum est nosse hoc mysterium? & nobis dominus, quasi foris essemus, in parabola tradidit summum omnium sacramentorum, vt videntes non videremus; & audientes audiremus, & non intelligeremus? cur saltem non dixit illud, videte, quid audiatis, quod aliàs fecit, cum loqueretur parabolas? aut illud, qui habet aures audiendi, audiat? vt de spirituali intelligentia admoneret? sane quidem, cum discipuli interrogabant, quæ esset hæc parabola de semine, & dominus edisserens dixit, Est autem hæc parabola, semen est verbum Dei, ipse iam interpreta

Quomodo dominus, cũ opus fuit, parabolas interpretatus est, ne errarent audientes.

tus

tus est, non esse reuera semen verbum Dei, sed significatione; perinde enim erat hoc, ac si diceret, semen est verbum Dei significatione, siue, semẽ significat verbum Dei: at in cœna nulli aderant ex ijs, qui foris erant, quibus, vt ait Marcus Euangelista cap. 14. in parabolis loquebatur dominus; neque discipuli interrogarunt: neq; dominus, vt dixi, admonuit, sicut, solebat in parabolis, vt viderent, quid audirẽt: vnde ergo intellexerunt, perinde esse quod dominus tunc dixit, hoc est corpus meum, vt si diceret, hic panis corpus meum significat, & illud ipsum corpus exhibet per fidem, & in spiritu. an facilia hæc erant ad intelligendum, quæ vsque ad Berengarium in quinq; conciliis damnatum, & deinde nostra ætate vsq; ad Oecolampadium, Zuinglium, & Caluinum nemini in mentem venerunt? Sed dicet fortasse Volanus, non opus fuisse, vt dominus interpretaretur; neque rursus, vt admoneret de figura sermonis; sic enim dixisse de pane, hoc est corpus meum, sicut Paulus postea dixit eum imitatus de petra, petra autem erat CHRISTVS.

Quomodo intelligendum sit, quod Apost. ait, Petra autem erat Christus: *& quomodo is locus non adiuuet metonymiam Caluini, sed potius refellat; et quomodo Volanus Caluinista ex Christiano se Iudæum sua metonymia facit: et quomodo ex supplicio, quod Deus minatur S. Eucharistiæ contemptoribus, colligitur esse uerum corpus Christi in sacramento; et quomodo id plane Apostolus ibidem dicit: et de loco Pauli ad Hebræos de ueritate corporis Christi in sacramento; et qui sint auctores ex antiquis patribus.* Cap. 2.

SEd videamus prius vtrum admonuerit Paulus, quomodo intelligendum esset, Petra autem erat CHRISTVS, quod eò accuratius faciendum est, tum quòd in hoc loco in primis se iactat tuus presbyter, & doctor Bertramus, quem tu sequi voluisti cæcus cæcum, vt pariter cum eo in foueam inferni caderes; tum quod ex loco Pauli à capite repetito planum fiet, vt spero, esse Eucharistiam verum, & viuum CHRISTI corpus. Nolo ergo

Quomodo Paulus admonuit figuratè intelligendum esse quod idem dixit, petra autem erat Christus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» go, inquit, vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri
» omnes ſub nube fuerunt; & omnes mare tranſierunt: &
» omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari. paulo ante interpretationem Theodoriti appoſui, ne eadem
» repetam. Sequitur, Omnes eandem eſcam ſpiritualem
» manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem
» biberunt; bibebant autem de ſpirituali conſequente
» eos petra; petra autem erat CHRISTVS. Quia illud vetus Manna, quod pluit dominus de cælo, non erat re, & veritate corpus CHRISTI, ſed in ænigmate, & parabola opertam rationem contemplationis habente, vt Dionyſius de omnibus typis veteris teſtamenti in eccleſ. hier. cap. 4. dicit, idcirco Paulus eſcam ſpiritualem vocat: ſimiliter potum illius aquæ, quæ ex petra fluxit, ſpiritualem appellat, quia in ſpiritu, ideſt, ſecundum mentis intelligentiã, & non, vt ſecundum ſenſum extrinſecus apparet, ſignificabat potum ſanguinis CHRISTI: & petra item ſpiritualis eadem ratione vocata eſt, quia CHRISTVM ſecundum ſenſum ſpiritualem repræſentabat. dixit itaque hic Paulus eſcam ſpiritualem, ac petram ſpiritualẽ, ſicut dixit in epiſt. ad Rom. cap. 7. Scimus autem, quoniam lex ſpiritualis eſt. quem locũ interpretans doctus Tertull. libro. 5. contra Marcionem, Si autem, inquit, legem ſpiritualem confirmat, vtiq; & prophetiam eſſe; vtiq; & figuratam: debeo enim hic conſtituere CHRISTVM figurate prædicatum. Similiter dicendum eſt nunc, Si Paulus Manna eſcam ſpiritualem, & potum illius aquæ ex petra, potum ſpiritualem dicit, vtiq; & prophetiam eſſe cibi veri, & veri potus: debemus enim CHRISTVM ipſum in illis vmbris eſcæ, & aquæ, & petræ figurate prædicatum conſtituere. Sequitur, Sed non in pluribus eorum bene placi-
» tum eſt Deo, nam proſtrati ſunt in deſerto. hæc autem in
» figura facta ſunt noſtri, vt non ſimus concupiſcentes ma-
» lorum, ſicut & illi concupierunt. Cum dixit, hæc autem in figura facta ſunt noſtri; & rurſus paulopoſt, hæc omnia in figura cõtingebant illis, illa omnia dicit, quæ paulo an

te

te commemorauerat, quæ ſunt mare, maris traiectio cum Moyſe, & nube; item eſca illa ſpiritualis, & potus aquæ ex petra, & ipſa petra, & ſupplicium eorum, qui poſt illa beneficia accepta tam grauiter peccarunt. An non vides Volane, cum Paulus dixit, & quidem bis, hæc in figura contigiſſe illis, interpretatum eſſe, petram illam fuiſſe CHRISTVM figurate? ac ſic planè accipiendum eſſe, quod dixit, petra autem erat CHRISTVS, vt ſi diceret, & ſi non dicit, quia non opus eſt, petra autem ſignificabat Chriſtum? aliquid ergo ſimile præmuniendum erat, cum dominus dixit, Hoc eſt corpus meum, vt cunctus orbis profiteretur, quod vos pauci tenetis. ſed quia nihil de figura præceptor noſter IESVS præmuniuit, cum audimus, Hoc eſt corpus meum, profecto corpus intelligimus, ac veram carnem ibi eſſe credimus. aut dic tu Volane, rationẽ, quare dominus non admonuit, in figura hoc fieri, ne vniuerſa eccleſia, quacunq; ſubter cælum patet, exceptis vobis, errore laberetur, idque in potiſſimo, & omnium maximo ſacramento. Sed redeo ad proſequendum locum Pauli propoſitum, vt quod paulo ante promiſi, præſtem; ac primum quidem, interrogabo te hic, & reliquos tuæ ſectæ, quomodo fuit illa eſca antiquis illis figura noſtri, item potus ille aquæ ex petra? ſanè quidem reſponderi aliud non poteſt præterquam, fuiſſe veterem illam eſcam, hoc eſt Manna de cælo, figuram veræ eſcæ noſtræ, quæ de cælo
» deſcendit: Lex enim, inquit Ioannes, per Moyſem data eſt,
» gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Interrogabo ergo te iterum Volane, quomodo ſi veram eſcam vos præſentem re, & veritate nõ habetis, illa tunc vetus eſca figura illis veſtri fuit? aut ſi illa vetus eſca, ideſt Manna eſca ſpirirualis erat, quia veram eſcam, quæ Chriſtus eſt, figurate prædicabat, & qui illam eſcam manducabant, Chriſtum tunc futurum iam ſpiritualiter per fidem manducabant, habebant enim eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptũ
» eſt in pſal. 115. Credidi, propter quod locutus ſum, ſicut Apoſt. 1. cor. 4. interpretatus eſt; Cum vos veram eſcam,

ideſt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo in sacramento suo Calvinus & discipulus eius Volanus nihil plus habeant qua habuerunt Iudæi in Manna.

ideſt, Chriſtum, cuius illa vetus erat figura, per fidem tantum, ac ſecundum ſpiritum, non re, & veritate ore manducatis, quid inter vos, & Iudæos illos intereſt? aut quid magnificentius, & amplius quàm illi re ipſa præter ſignũ tantum, quod illi etiam habebãt, in hoc ſacramento habetis? ſic enim eſt apud vos Chriſtus in ſacramento, tanquam in ſigno tantum, ſicut apud Iudæos in Manna: & ſicut ille typus vetus ex Manna, & Chriſto ſolum ſignificato conſtabat, ſic tuum ſacramentum ex pane, & corpore Chriſti ſolum ſignificato conſtat; & ſola fide percipi tradis, quam Iudæi quoque adhibebant. Vide, quemadmodum te cum tuis, quos à Satana decipiendos ſuſcepiſti, ex Chriſtiano Iudæum facias, & pro ſacramento merum ſignum re vacuũ colas. Dices fortaſſe Volane, hoc tuum panem, ideſt ſignũ tantum, ab illo vetere Manna ſigno item tantum differre, quòd tuus panis cum ſua metonymica ſignificatione Chriſti carnem tibi per fidem exhibet; illis vero antiquis Manna cum ſua typica ſignificatione, quanquam eandem fidem, quam nos haberent, exhibere non poterat, quia nondum Chriſtus venerat; ergo hoc ſaltem concedis, quod vt illis Manna, Manna tantum erat, ſic vobis panis in altari verbis domini cõſecratus reipſa panis tantum eſt: quare vt modo dicebam, tuum ſacramentum merum ſignum eſt re vacuum, inſtar Manna Moſaici, quẽ illi cibum leuiſſimum, ſiue ſecundum 70. διάκενον, ideſt, vacuum dicebant, qualis eſt veſter cibus vacuus re, vt dixi; ita fit, vt ſecũdum ſectam veſtram nihil in ſe plus habeat veritas, quàm in ſe habebat figura veritatis. Sed pergam' ad ea, quæ ſequuntur, quia enim erant aliqui, qui facti participes communionis corporis Chriſti, poſtea eſu idolothyti ſe polluebant, comparat peccatum, & ſupplicium illorum, qui contempſerant Manna figurã corporis Chriſti, quod in ſacramento manducatur, cum peccato, & ſupplicio eorum, qui rem ipſam, ideſt cibum cæleſtem, cuius Manna fuit figura, contemnebant; vt tanto grauius peccatum, ac ſupplicium horum eſſe crederent, quanto res

De gratii ſupplicio propoſito in epiſt. priore ad Cor. & in epiſt. ad Hebr. cõtemptoribus ueri corporis Chriſti in ſacramento.

ipſa

» ipſa typo illo atque figura vetere præſtat, Neq; murmura-
» ueritis, inquit, ſicut quidam eorum murmurauerunt, &
» perierunt ab exterminatore, ſic autem ſcriptum eſt in li-
» bro Num, de murmuratione iſta, locutuſq; eſt populus
» contra Deum, & Moyſem, cur eduxiſti nos de Aegypto,
» vt moreremur in ſolitudine: deeſt nobis panis, & nõ ſunt
» aquæ, & anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo,
» quamobrem, miſit, inquit, dominus ſerpentes interficientes. Quòd ſi Deus tam graui ſupplicio affecit eos, qui panes, quos de cælo, ſicut ait ſcriptura, pluit Deus, qui erant typus, & vmbra panis viui, & veri, contemnebant, quanto ſupplicio digni iudicandi erant, qui ita contemnebant panem verum de cælo, ideſt, verum corpus Chriſti ſub ſpecie panis, vt cum ſcandalo aliorum idolothyto veſcerentur? quod erat fieri participes menſæ dæmoniorum, & idolatriæ? illos ipſos, quibus ſcribit, conſtituit iudices, prudentibus inquit, loquor, vos ipſi iudicate, quod dico. Quæſo te Volane, ſi illud de ſupplicio eorum, qui Manna typum veri, & viuifici noſtri Manna contempſerant, in figura noſtri contigerat illis, & ad correctionem noſtram, ſicut Apoſt. ait, ſcriptum erat, quomodo, quibus hoc ſcribebat Apoſtolus, grauius ſupplicium, vel ipſis iudicibus, pertimeſcendum erat, ſi nihil re vera præter figuram, & ſignum in noſtro cibo altaris erat? at eſſe in hoc ſigno, ideſt ſacramento aliam rem præter quam ſignum, & figuram, nempe veram, & glorioſam carnem Chriſti affirmat illis Apoſtolus; in qua re vt dixi, vel ipſorum teſtimonium, & iudicium requirit; poſtquam enim dixit, vos ipſi iudica-
» te, quod dico, quærit, Calix benedictionis, cui benedi-
» cimus, nõ ne communicatio ſanguinis eſt? & panis, quem
» frangimus, non ne participatio corporis domini eſt? non dixit, non ne communicatio ſanguinis eſt per fidem tantum, & ſecundum ſpiritum? ſed ſimpliciter, communicatio ſanguinis, & participatio corporis domini, vt veram ſumptionem corporis cum ſigno panis, & veram ſanguinis cum ſigno vini intelligamus, & non metonymicam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac figuratam,vt Volanus dicit: si quæris Volane,vnde hoc scimus? respondemus, quia dominus, cui credimus, dixit sine parabola loquẽs,sumpto pane in manus,Hoc est corpus meum;& sumpto calice,Hic est sanguis meus noui testamenti. Similiter,& adhuc apertius minatus est grauius supplicium sacrę Eucharistię contemptoribus in epist.ad Hebr. cum ait, irritam quis faciens legem Moysis, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? de sacramento enim sanguinis Christi interpretatus est Cyrill. Alexand. in 4. libro Pentabybli contra Nestorium, sic enim inscripsit,& beatus Chrysost. ac Theophylactus,& ante hos Dionys. Alex. in epist. contra Paulum Samosatensem. idcirco addidit Apost. in quo sanctificatus est,sanguine enim in cruce effuso redempti sumus: sacramento autem sanguinis testamenti, de quo dominus in illa cœna dixit, Hic est sanguis meus noui testamenti, quotidie sanctificamur; quod magis adhuc declarat Apost.subiungens,& spiritui gratię contumeliam fecerit, non enim dixit gratiæ spiritus contumeliam fecerit, vt quidem dicendum erat, si de gratia, quam spiritus sanctus tribuit,& donum eius est, loqueretur;& non potius de gratia substantiali, ideſt, de sacra Eucharistia,quæ est ἀυτόχαρις, cuius spiritui, ideſt, diuinitati,quę in hoc sacramento cũ carne vnita est,contumeliã facit, qui indigne manducat,& bibit,non diiudicans corpus,& sanguinem domini. Si non esset in sacramento sanctæ Eucharistiæ verè,& substãtialiter diuinitas vnita cum carne,& sanguine,non dixisset de indigne sumente sacramentum,sanguinem testamenti pollutũ ducere; nõ enim pollutus sanguis duceretur, si in sacramento, quod sumitur, non esset re,& veritate:aut si propter signum tantum, quod ore sumitur, duceretur pollutus ab indigne cõmunicante, saltem nõ magis putandus esset iste,qui indigne bibit, deteriora mereri supplicia, sicut Apost. ait, quàm ille

Heb.10.

Interpretatio loci Pauli in Epist.ad Hebr. de ueritate corporis Christi in sacramento auctoribus Dionysio Alexand. Cyrillo Alexand. Chrys. Theophil.

ille,qui Manna Moysis contemnebat; cum æque hoc atq; illud re significata vacuum esset; & vtrumq; signũ tantũ, præsertim cum tu dicas, malos non sumere sacramentũ.

Acuta interpretatio loci Pauli, quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, et eorum quæ sequuntur, auctore Photio: et quomodo intelligendũ sit factos nos esse concorporales in christo, quod Apost. dicit, et de argumento Petri Martyris contra ueritatẽ corporis christi; in sacramento a lege naturę petito, quibus exemplis scripturæ. S. coarguatur: et quomodo quod Aug. dixit in libro. 3. de doctrina christiana de figurata locutione, nisi manducaueritis carnem filij hominis, contra Caluinianos, qui hoc obijciunt, sit ipso Aug. interprete. Cap. 3.

REdeo ad locum epist. ad Cor. quẽ tu Volane in libello tuo vrges, & interpretationem Aug. quam nõ intelligis, producis, sed vt intelligas, modo velis, audi Photij Const. acutissimi interpretis,& infinitæ lectionis & eruditionis interpretationem. Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus,demonstratio,inquit Photius, est eorum, quæ dixerat prius; vnde enim inquit, manifestum fit, quod panis,quem frangimus,participatio corporis Christi est? hoc est, nos in communionẽ corporis Christi copulat? vnde inquam hoc patet? nempe. Quia vnum corpus sumus, & vocamur omnes, qui cum Christo tanquam cum capite communis corporis vnimur.Si ergo nõ corpore,& sanguine eius in communionem copularemur, quo alio vnum corpus essemus, & vocaremur?Quoniam vnus panis, vnus corpus multi sumus. Quia dixerat, panis, quem frangimus, non ne participatio corporis domini est? quod autem participat, aliud videtur esse præter id, quod participatur, vult nunc demonstrare, quòd non participamus, sed potius ipsum idem vnum corpus Christi (scilicet in sacramento,quod vnum est) sumus omnes, sicut reuera corpus capitis est reliquum corpus. vt enim inquit, panis ex multis granis vnus panis efficitur, sic & nos, inquit, multi cum simus, vnum corpus Christi efficimur; si quidem omnes ex vno pane participamus. Postea

Universidad de Deusto
Biblioteca

subiungit rationem, quomodo efficiamur corpus Christi.
» quid enim inquit, est panis? sanè corpus Christi: quid ef-
» ficiuntur, qui participant? nempe corpus Christi. partici-
» pantes enim corpus Christi, & nos illud efficimur, quan-
» doquidem vnus panis Christus. ad exemplum enim pa-
» nis, qui ex multis granis fit, nos etiam multi ex ipso vno
» pane participantes efficimur vnum corpus Christi. quia
» caro nostra vetus corrupta fuit à peccato, opus nobis fuit
noua carne. hactenus Photius. En quemadmodum secundum Apostoli sententiam, nisi corporaliter corpus, & sanguinem Christi participaremus, non possemus effici corporaliter vnum corpus Christi mystice per sacramentum; non essemus, inquam, concorporales ei, sicut Paulus in epist. ad Eph. esse dicit, quod beatus Cyrill. in comment. Esa. & in Ioan. lib. xi. cap. 17. per communionem corporalem corporis Christi fieri docet. Si enim non corporaliter, sed solum spiritualiter, vt vos dicitis, corpus Christi participaretur, non debuit Paulus dicere, multi vnum corpus sumus, sed vnus spiritus: siue vnum sumus spiritualiter. cum enim dixit, vnum corpus sumus, vnum nos esse dixit corporaliter, alioqui illud exemplum panis non conueniret, sicut ex multis granis fit vnus panis, sic nos multos vnum corpus fieri; ex multis enim granis fit vnus panis corporaliter; quare, & nos multi vnum corpus efficimur corporaliter, hoc autē fieri non potest nisi per communionē corporalem vnius corporis. Sed hic tu Volane, quia Apostolus hoc loco panem vocat, & identidem repetit, obijcies mihi fortasse, quod ego tibi ex Basilio in figuram tuam obiiciebam, ego cum fænum audio, fænū intelligo, sic tu, ergo, inquies, cum panem hic audio, panem intelligo. rectè quidem, nisi dominum haberes interpretem. Paulus enim de sacramento sanctæ Euch. hic loquitur, vt vos etiam conceditis, quod tunc nobis tradidit dominus, cum dixit sumpto pane in sanctas, ac venerabiles manus suas, hoc est corpus meum, cui tu si crederes, vt cuncta Ecclesia catholica credit, consequens necessario esset,

Quod concorporales Christi, sicut apost. in epist. ad Eph. c. 2. nos factos dicit, fieri nō possumus nisi per participationē spiritualem simul & corporalem corporis Christi in sacramento.

Quare cum panē audimus in euangelio, & Paulo, ubi de sacramento altaris fit sermo, non panem sed speciem panis necesse est intelligere.

esset, vt cum panem hic in epist. Pauli audis, non panem intelligeres, sed speciem panis cum corpore domini, in quod panis substantiam, quam in manus accepit, verbo omnipotentiæ suæ mutauit. sed quia non credis, Apostolum ais mendacij coargui ab ijs, qui panem esse negant in hoc sacramento: & contra auctoritatem scripturæ, & veterum patrum esse, quod à nobis de accidentibus sine subiecto hic traditur, violariq; à nobis communis naturæ legem, neq; Augustinum taciturum de re hac fuisse, idest, de qualitatibus saluis absq; corpore, si miraculum hoc agnouisset. Hactenus nugæ tuæ, qui ex Petro martyre didicisti argumenta à naturæ legibus contra veritatem corporis in sancta Eucharistia petere. Sic enim ille obijcit, in tota scriptura nihil reperiri credendū, ita contrarium sensibus, vt experientia sensuum affirmet, aliquid esse, cuius contrarium doceat fides, vt in transubstantiatione; sic iste martyr. in transubstantiatione enim experientia sensus affirmat panem esse, quod sensus corporis percipit, fides tamen nostra non esse panem docet, sed speciem tātum. sed pulchre Stephanus Vintonienſis Episcopus ignorantiam magistri tui redarguit auctoritate Pauli, cum hortans ad
» hospitalitatem, per hanc, inquit, latuerunt quidam ange-
» lis hospitio receptis, de Lot enim, & Abraam dicit, qui
» angelos, tanquam essent homines, quia sensui, corporis
homines esse videbantur, ad ea inuitarunt, ad quæ ipsi alios homines solemus. fidem vero scripturæ sanctæ negaret, qui diceret, non fuisse angelos, licet specie hominum apparerent. Sit alius locus ad redarguendam istius philosophiam, & inanem fallaciam in Euangelio
» Ioan. cum ait, surgit à cœna, & ponit vestimenta sua, &
» cum accepisset linteum, præcinxit se; deinde misit aquam
» in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum. En Volane, iudicio sensus seruus esse videbatur Iesus, cum specie tantum, & habitu seruus esset; fides vero doceret, natura esse dominum. Addamus adhuc alium locum scripturæ maximè ad id de quo agimus appositum, vt illius & tuam philoso-

Quomodo obiectio Petri martyris ducta ex Philosophia per inanē fallaciā contra accidentia sine subiecto in sacramento exemplis scripturæ s. coarguitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

philoſophiam,& inanem fallaciam amplius adhuc redar
guamus,ne per eã alios decipias, ſicut Apoſtolus monet,
» videte, inquiens, ne quis vos decipiat per philoſophiã, &
Coloſſ. 2. » inanẽ fallaciam, ſecundũ traditionem hominũ ſecundũ
» elemẽta mundi,& non ſecundũ Chriſtũ.titulus ergo pſal.
» 33.hic eſt,Dauidi,cum immutauit vultũ ſuum coram Abi
melech, & dimiſit eũ, & abijt. ita Dauid, vt ex lib. 1. Reg.
cap. 21.apparet, corã Achis immutauit vultum ſuũ,vt geſtu, & habitu corporis iudicio ſenſus inſanus eſſe videretur, cũ eſſet alioqui ſapientiſs. Cui teſtimoniũ perhibens
Act.13. » dixit, inueni Dauid filiũ Ieſſe ſecũdum cor meũ,qui faciet
» omnes voluntates meas. quod multi quærunt,vbi ſcriptũ
ſit, eſt autem ſcriptum non totidem verbis, ſed pari ſententia in lib. 2. Re. in principio cap. 7. vt etiã ab antiquis obſeruatũ reperi. itaque quod ſimulabat inſaniã,& ſapiẽtiã tegebat,ſapiẽtiſſimè faciebat.hic igitur fides ſcripturæ ſanctæ planè docet contrarium eius credere, quod ſenſui oculorum apparebat. quod ipſum in hoc ſacramẽto euenire, ipſe idem pſalmus, & interpres eius Auguſt. quem tu iudicem expacto, & conuento cum Petro Scarga delegiſti, docent. Aug. enim affirmat, Dauid figurate hic ſacramentum dominicum oſtẽdiſſe, & de Chriſto in immutatione vultus Dauid figurato interpretatur illud,dediſſe carnem ſuam ad manducandum, & ſanguinem ſuum ad bibendũ;quæ res inſania & furor illis videbatur,qui iuxta interpretationẽ verbi Achis(quod ſignificat, quomodo?) aiebãt & ipſi, quomodo poteſt hic dare carnem ſuam admanducandum? hoc quoque ipſe pſalmus conuenienter titulo, eodem Auguſtino interprete, teſtatur; cum enim
» ad illum uerſiculum accedit, guſtate, & videte, quoniam
» ſuauis dominus, aperte, inquit, modo de ipſo ſacramento vult dicere, quod ferebatur in manibus ſuis, guſtate,& videte, quoniã ſuauis eſt dominus. Lege Volane vtramq; Aug. concionem in pſ. 33. fortaſſe domino adiuuante cedes Auguſtino; vel ſaltem nunc tandem intelliges, quod in. 3. eius libro de doctrina Chriſtiana non intellexiſti, illam

» Iam locutionẽ,niſi, mãducaueritis carnem filij hominis,
» & biberitis eius ſanguinem, nõ habebitis vitam in vobis,
non eſſe figuratam, ſi de manducatione carnis Chriſti in ſacramento accipiatur, vt idem Aug. in hoc pſal. accepit, & accipiendum eſſe docet; ſed ſi intelligatur, vt quidam ex diſcipulis Chriſti male intelligebant, de comedendo ſcilicet carnem eius in ſpecie propria carnis; ſic enim flagitium, & facinus eſt. Immo ex ipſo loco euangelij, niſi te anticipatio erroris excæcaret, intelligere poſſes Vola-
» ne, litigabant ergo inquit, adinuicem Iudæi, quomodo
» poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?
» at dominus docens(ait Photius Conſt. in ſcholijs in Ioan-
» nem) non eſſe impoſſibile, immo neceſſarium, ſubiun-
» git, Amen amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem
» filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis
» vitam in vobis. Age nunc, Volane, ſi diſceptarunt Iudæi, quomodo poſſet dominus dare carnem ſuam ad manducandum, & hoc docuit dominus non eſſe impoſſibile,immo neceſſarium,inquiens, Amen amen, conſequẽs neceſſario eſt, vt non hoc reſponderit dominus, ſcilicet, poſſe dare ſe carnem ſuam ad manducandum ſpiritualiter, ac per fidem tantum; hoc enim non cadebat in diſceptationem;nec id mirum viſum eſſet, ne dum impoſſibile: quare neceſſario conſequens eſt, vt de carne ſua vera, & propria verè, & ore ſenſibili in ſacramento manducanda reſponderit. Sed recitemus Auguſtinum, Quando loqueba
» tur, inquit, dominus noſter Ieſus Chriſtus,de corpore ſuo
» ait, Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit ſan
» guinem meum, nõ habebit in ſe vitã æternam;caro enim
» mea vere eſt eſca, & ſanguis meus verè potus eſt: & diſci-
» puli eius, qui eum ſequebãtur, expauerunt, exhorruerunt
» ſermonem, & non intelligentes putauerunt, neſcio quid
» durum dicere dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quòd
» carnem eius, quem videbant, manducaturi erant, & ſan-
» guinem bibituri, & non potuerunt tolerare, dicẽtes,quo-
» modo eſt? Audi Volane,cum dicit, putauerunt,quòd car

nem

Quomodo, & vbi docuerit Auguſtinus,quando illa locutio,niſi manducaueritis carnem filij hominis &c. figurata ſit: & quãdo non ſit.

Quomodo ex diſceptatione Iudæorum, quomodo poſſet dominus dare carnem ſuam ad manducandum neceſſario concludatur,non de ſpirituali manducatione per ſolam fidẽ, vt Caluinus tradit,intelligendum eſſe,ſed de uera & reali per os carnis noſtræ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem eius,quem videbant,manducaturi erant;ideſt in pro
pria ſpecie, in propria enim ſpecie carnis eum videbant;
nunc autem non videmus, ſicut beatus Petrus ait de eo,
„ In quem nunc non videntes, creditis. Sequitur deinde, er
„ ror enim, & ignorantia, & ſtultitia erat in perſona Achis.
„ Vbi enim dicitur, quomodo eſt? non intelligitur; vbi au-
„ tem non intelligitur, tenebræ ignorantiæ ſunt, erat ergo
„ in illis regnum ignorantiæ,quaſi rex Achis; ideſt,regnum
„ erroris eis dominabatur.ille autem dicebat,niſi quis man
„ ducauerit carnē meam,& biberit ſanguinem meum,quia
„ mutauerat vultum ſuum,quaſi furor iſte,& inſania videba
„ tur dare carnem ſuam ad manducandum hominibus.Vi-
des Volane,quomodo dominus, interprete tuo, & noſtro
Auguſtino, de manducando carnem ſuam vultu immuta
to, ideſt,in ſacramēto loquebatur?ibi enim vultum ſuum
immutat, quia ſub ſpecie panis, & vini ſe dat. meminiſti
enim, quod paulo ante dixit idem Aug. Aperte modo de
ipſo ſacramento vult dicere, quod ferebatur in manibus
„ ſuis,guſtate,& videte;Et quæ ſequuntur. Sequitur poſtea,
„ Ideo, quaſi inſanus putatus eſt Dauid, quando dixit ipſe
„ Achis, arreptitium hunc mihi adduxiſtis; nonne videtur
„ inſania, manducate carnem meam, & bibite ſanguinem
„ meum, & quicunq; non manducauerit carnem meam, &
„ biberit ſanguinem meum non habebit in ſe vitam?quaſi
„ inſanire videbatur; ſed regi Achis inſanire videbatur,
„ ideſt, ſtultis,& ignorantibus. ideo dimiſit eos, & abijt; fu-
„ git à corde eorum intellectus,ne eum poſſent comprehen-
dere. Hactenus Auguſtinus, qui tecum locutus eſt Vola-
ne, & cum Caluinianis tuis: tu enim es Achis iuxta nomi-
nis interpretationem, qui dicis, quomodo? quomodo, in
quis, accidentia ſine ſubiecto?quomodo leges naturæ vio.
lātur? tibi igitur in perſona Achis Auguſtinus inſaniam,
furorem, & tenebras ignorantiæ exprobrat; & ideo dimi-
ſit te Ieſus de ſemine Dauid, & à corde tuo fugit intelle-
ctus, ne hoc ſacramentū corporis Chriſti, qui vultum ſuū
immutauit ſub ſpecie panis,& vini, comprehendere poſ-
ſes,

ſes,quia non credis;ſcriptum eſt enim in Eſaia, Niſi credi-
deritis, non intelligetis. Redi ergo ad eum,qui te dimiſit,
& abijt: redi, inquā, vt ad te redeat, quem prior dimiſiſti.
Potes ne, Volane, ad ea, quæ hactenus ex Aug. audiſti ac-
commodare iſtam tuam metonymiam, aut adiūctionem
corporis ſigno externo per fidem, aut ſpiritum, aut alias
huiuſmodi inſanas verborū formas,quas in ſchola Achis
ex Satana didiciſti? reſponde nobis, Volane, quem habes
tu,qui in ſacramento tuo immutet vultū ſuum?an qui eſt
extra ſignum tuum, in eo ipſo ſigno immutat vultum? ſi
ſub ſpecie vel facie panis tui ſubſtantia tantum panis eſt,
quomodo ibi vultum immutat, qui ibi non eſt? ſed hæc
paulopoſt adhuc vrgebo:nunc,quia in titulo pſalmi non
eſt, quādo mutauit vultum ſuum coram Achis, ſed corā
Abimelech, qui fuit non rex, ſed ſacerdos, qui panes pro-
poſitionis dedit Dauid, cum fugiens Saulem,ſimulauit ve
nire miſſum ſe à Saule cum mandatis, quia hæc quoq; in
figura contigerunt omnia, ſicut apoſt.Paul.in epiſt. ad
Cor. priore nos admonet, de his quoque dicendum eſt.

Coarguit Volani Caluinizani commētum de ſpirituali cōmunione corporis Chriſti per ſolā fidē interpretatione Aug. in titulū pſal. 33.

Quomodo metonymiam Volani hæretici redarguit titulus pſalmi. 33. et de interpretatione Euſebij Cæſarienſis. quomodo quod Volanus ait, nuſquā apud auctores antiquos legi accidētia ſine ſubiecto in ſacramento, falſum eſt: et quomodo Volanus ignorat,quid nomen ſpecies ſignificet latine. et quomodo in hæreſim Pauli Samoſatenſis, et Theodori Mopſueſtiæ incidit Volanus imprudens, et nolens, dum ſuam metonymiam defendit, male Cyprianum interpretando, et de repugnantijs Volani. Cap. 4.

De interpretatione tituli pſa. 33. auctore Euſebio Cęſ. accomodare ad ſacramentum Eucharistię contra Caluinianos.

ACprimum quidem, ait Euſebius in cōmentarijs ſuis in pſal.eruditiſſimis(interpretabor latine)videri ſibi facinus audax, & temerariū, pronūciare erratū eſſe in ſcriptura, & quidem,inquit, graue erratum, vt pro viro alienigena ſacerdos Dei ſuppoſitus fuerit,præſertim cum lectio Hebraica, inquit,& reliqui oēs interpretes habeant Abimelech.ait deinde,vertiſſe Aquilā titulum pſalmi ſic, ὅτε ἠλλοίωσεν τὸ ἦθος αὐτοῦ εἰς πρόσωπον ἀβιμελὲχ, ideſt,Quā do

Universidad de Deusto
Biblioteca

do immutauit guſtum ſuum coram Abimelech, fortaſſe, inquit Euſeb. immutaſſe guſtum dicitur, quia comedit panes ſacerdotales, quos alioqui non licebat niſi ſolis ſacerdotibus comedere. Symmachum, dicit, vertiſſe, ὁπότε μετεμόρφωσεν τὸν τρόπον αὐτοῦ, Quando modum, ſiue morem ſuum transformauit, quia rogatus ab Abimelech Dauid, ad quid veniret, non dixit rē ipſam, quod erat à ſuo more
„ alienū. Ex his, inquit Euſebius, trāſlationibus, & ex trāſla
„ tione lxx. poteris accōmodare ad hiſtoriā Abimelech in-
„ ſcriptionē pſalmi, quæ dicit, immutaſſe faciē ſuā Dauid co
„ ram Abimelech, quia nō nunciauit ei veritatem fugæ ſuę
„ à Saule, ſed potius aliud pro alio dixit, & Abimelech fe-
„ fellit. Nunc ad rem, ſi hæc in figura contigerunt, & Dauid, qui faciem immutauit, cum panes propoſitionis accepit ab Abimelech, figura fuit Chriſti, ſicut panes propoſitionis figura S. Euchariſtię, & illis figuris, quę in lege per Moyſem data, fuerunt vmbræ, ſucceſſit gratia, & veritas, quæ, vt ait Ioannes euangeliſta, per Ieſum Chriſtum facta eſt; neceſſe eſt, verum eſſe, Chriſtum, cuius figura fuit Dauid, faciem ſuam immutaſſe in ſacramento Euchariſtiæ coram Abimelech, ideſt, iuxtæ interpretationē nominis, in regno patris, quod eſt Eccleſia Chriſti, immutauit, inquam, faciem, quia, ſicut Dauid dicebat, venire ſe a rege Saule miſſum, cum tamen non eſſet, ſic Chriſtus dicebat ſe eſſe panem è cælo miſſum, cum alioqui non ſic eſſet panis è cælo, ſicut erat Manna: & in ſacramento Euchariſtię faciem habet panis, & tamen non eſt panis: ac guſtum fallit per ſpeciem panis; Videmur enim guſtare ſubſtātiam panis, quam tamen nō guſtamus, niſi ſolas qualitates. Cū hac hiſtoria de Abimelech, & panibus ꝓpoſitionis ſacerdotalibus, & cum inſcriptione pſalmi diuinè cōuenit ver ſiculus pſalmi, quem Dauid intuens prophetice in ſacra-
„ mentum ſanctæ Euchariſtiæ, dixit, guſtate, & videte, quo-
„ niam ſuauis eſt dominus; Quem verſiculum Dionyſius Areop. in eccleſ. hierarc. cap. de communione, de ſancta Euchariſtia accepit, beatū Petrum in epiſt. 1. cap. 2. ſecutus

tus interpretē. Age nunc, Volane, ſi es tu ſcriba doctus in regno cælorū, interpretare nobis, quomodo Dauid, qui faciē immutauit corā Abimelech, & comedit panes propoſitionis, typus erat Chriſti: & quomodo Chriſtus faciē immutauit, vt aliud pro alio diceret, & oſtēderet; niſi quia panē ſe dicebat, non tamen erat: & panis faciem, ſiue ſpeciem oſtendebat, cum non eſſet panis, ſed corpus verum, & caro vera cū diuinitate vnita. Audebiſne dicere ad interpretandum iſta, quæ in figura contigiſſe, confitearis neceſſe eſt, aliud pro alio dixiſſe, ideſt, corpus pro figura corporis? Si ita interpreteris, fuerunt igitur illi panes propoſitionis figura figuræ, ſiue figura ſigni re, & veritate vacui; atq; ita mendacem facis euangeliſtam, qui di-
„ xit, lex per Moyſem data eſt, gratia & veritas per Ieſum
„ Chriſtum facta eſt; et Paulum, qui ait, Vmbram habebat
„ lex futurorum bonorum, nō ipſam imaginē rerum. Apoſtolus enim cum imagine dicit eſſe rem; tu ex re facis imaginem, & ſignum. Hoc ne eſt, eſſe ſcribā doctum in regno cælorum, proferentem noua, & vetera, ideſt, euangelium interpretari, vt conſonet legi, & prophetis? & legem, ac prophetas, vt conſonent euangelio, ſicut apoſtolica doctrina lib. 2. de conſtitutionibus apoſt. præcipit? Diſce igitur Volane, & crede, priuſquam doceas.

Quomodo titulus pſal. 33. cogit Volanum Caluinianū cōfiteri preſentiā corporis Chriſti in ſacramēto

Sed redeamus ad epiſt. Pauli ad Cor. vt veniamus iam ad ſpecies ſine ſubiecto, quas in ſacramento Euchariſtiæ negas. ac primum quæro abs te, ſi, cum panē hic in Apoſtoli epiſtola audis, panem omnino intelligis, tametſi erras, cur in euangelio, cum hoc eſt corpus meum audis, non item corpus intelligis, ne erres? quod ſi dicis, te, cum corpus audis, ſignum, & figuram corporis accipere, quia
„ ita legis apud Aug. contra Adim. cap. 12. Non dubitauit
„ dicere, Hoc eſt corpus meum, cum ſignum corporis ſui
„ daret; Et in præfatione pſal. 3. figurā corporis ſui diſcipulis commendauit; accidentia vero panis ſine ſubiecto panis nuſquam legis; Quid ſi legas non ſolum apud Aug. ſed apud alios patres & quidem Auguſtino antiquiores,

Quomodo probetur ſpecies ſine ſubiecto in ſacramēto, quas hęretici negāt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui ueteres patres testes sit de specie panis, & uini in sacramento, sine subiecto, ideſt, sine subſtãtia panis & uini.

quiores,& æque graues,& celebres? Ex libro igitur ſententiarum Proſperi, Nos autem inquit Aug. in ſpecie panis, & vini cum videmus res viſibiles, carnem, & ſanguinem, honoramus: neque ſimiliter comprehendimus duas has ſpecies, quemadmodum ante conſecrationẽ comprehendebamus, cum fideliter fateamur, ante conſecrationem eſſe panem, & vinum, poſt conſecrationem vero carnem Chriſti, & ſanguinem eſſe, quod benedictio conſecrauit: Tu,Volane,nihil hic intereſſe putas inter ſpecies panis,& vini, & panem, ac vinum: miror profecto, virum latinitatis nõ ignarum,& cuius oratio ſpeciem quandam elegantię interdum habere videtur, non didiciſſe, aut obſeruaſſe, ſignificare frequentiſſimè ſpeciẽ figuram, & faciem, & quã verbo non tã latino quàm trito vocare ſolemus apparentiã veritati oppoſitam; vt cum Cicero in libro de Nat. Deor. 2. ait,Veritas auſpiciorũ ſpreta eſt,ſpecies tantũ retenta: ſed nõ opus eſt exemplis;peruulgatum eſt hoc verbi huiꝰ ſignificatũ, ſimiliter vt in Greco εἶδος,quod verbũ frequenter quoq; id quod extrinſecus apparet, ſignificat. putabas ne Auguſtinũ temere variaſſe verbũ,vt poſt conſecrationẽ bis ſpecies panis,&vini diceret;& ante cõſecrationẽ panem,& vinum?minimè Volane,non temere variauit, ſed neceſſaria ratione; vt te doceret, poſt conſecrationẽ ſimilitudinem tãtum panis, & vini ſaluã eſſe; cum ante conſecrationẽ, panis,& vinum eſſent: ex quo continuo ſequebatur, debere eſſe nos ſimul admonitos, vt,cum panem,& vinũ poſt conſecrationẽ legeremus,ſiue in ſcripturis ſanctis, ſiue in ſcriptis veterũ patrum, ſpecies panis, & vini intelligeremus. Sed producamus alium teſtẽ ad ſpecies,panis, & vini,ideſt,ſolas qualitates ſine natura panis, & vini, poſt conſecrationem probandas, ſit is Cyprianus, quẽ tu Volane, quàm belle interpreteris,mox videbimus;

Species panis.

Panis iſte, inquit, quẽ dominus apoſtolis porrigebat, nõ effigie, ſed natura mutatus, omnipotẽtia verbi factus eſt caro: Effigiem panis vocat, quam Auguſtinus in ſentẽtijs ſuis ex libro Proſperi paulo ante vocabat ſpeciem panis,

Effigies panis.

quæ

quę in ſacramento ſanctæ Euchariſtię ſalua remanet, mutata natura, ideſt, ſubſtantia panis: in dogmatibus enim eccleſiaſticis,vt ait magnus Baſilius in epiſt. ad Amphilochium,idem eſt natura,& ſubſtantia.Idẽ obſeruauit Anaſtaſius Antiochenus in libro, quem, appellauit ὁδηγὸν, cũ definitiones quorumdam verborũ eccleſiaſticorũ tractat, ac citata epiſtola Baſilij, notationem hanc appoſuit; cum inquit pater Baſilius in dogmatibus eccleſiaſticis, ſignificauit, in dogmatibus philoſophorum non eſſe idem. Sequitur in Cypriano, &, ſicut in perſona Chriſti latebat diuinitas, ita in ſacramẽto viſibili ineffabiliter diuina ſe infudit eſſentia:Ex his Cypriani verbis concludebat Petrus Scarga,vt tu in libello tuo narras,ſubſtantiã panis in ſubſtantiã corporis Chriſti mutari; concludebat ille quidem rectè, ac neceſſario; ſed videamus, quomodo tu occurras argumento concluſę tranſubſtantiationis(vtendũ eſt hoc verbo iam in eccleſia catholica Latinorũ trito) ſic enim ais, Sed ſimilitudo, quam Cyprianus affert, ad rem illuſtrandam, rite expenſa, diuerſum clamitat: dicit enim, ſicut in perſona Chriſti ſola humanitas videbatur, diuinitate inuiſibili,& vere tamen illi aſſiſtente,ita ſacramenta, ſiue externa ſigna, ſola quidem videntur, ipſa tamen diuinitas, hoc eſt, verum corpus Chriſti, quamuis inuiſibile, ſignis ipſis cohęret, dum vere ad manducandum nobis exhibetur: Hactenus Volanus;dum dogma tuum peruerſum vis defendere, nõ intelligẽs quid loquaris, neq; de quo affirmes(vt de aliis tui ſimilibus Apoſt.ait)in hęreſim Pauli Samoſatenſis,& Theodori Mopſueſtię neſciens ruis; cum inuiſibilẽ diuinitatem perſonę Chriſti aſſiſtentem dicis, ſicq; Corpus Chriſti ſacramẽto Euchariſtiæ cohęrere. Paulus Samoſatenſis Epiſcopus Antiochię in Syria, eiuſdem ętatis cum Manete, Chriſtum,hominem tantum, eſſe aiebat, & in eo verbum habitaſſe, vt in quouis propheta, eſseq; in Chriſto duas naturas diuiſas; ita, vt alius eſſet Chriſtus,aliud verbum, vnde orti Monophyſitę, & Dyphyſitę. Theodorus Mopſueſtiæ Cilix, Chriſtum aiebat

Quod in dogmatibus eccleſiaſticis idem ſit natura & ſubſtãtia, notatum á Baſilio & Anaſtaſio Antiocheno.

Quomodo Volanus, dũ ſecundum Caluini ſectam figurã ſuã, in Sacramento Euchariſtiæ defendit,ad hęreſim Pauli Samoſatẽſis, & Theo

Universidad de Deusto
Biblioteca

dori Mopsuestiæ sis delabitur imprudens.

aiebat esse hominē, in quo deus habitaret κατὰ Λόγον, communicatamq; esse cum eo diuinam dignitatē, & adorationem: itaq; duas in eo naturas sola habitudine beneplaciti; & dignitatis, inter se coagmentaras ponebat. Dogma vero catholicum est duas naturas in Christo esse, vnione hypostatica substantialiter vnitas, & non secundum aliquam habitudinem, qualis est ista tua assistentia diuinitatis in Christo, cui similem facis cohærentiam corporis Christi, quod extra sacramentum ponis. Quare, si te à lapsu, & quidē periculosissimo iam nunc reuocas, & nō vis esse Paulianista, aut Mopsuestiensis, aliter accipienda tibi est Cypriani similitudo; scilicet, vt sicut in persona Christi latebat diuinitas, latebat autem vnita cū carne vnione hypostatica, substātiali, & non χατὰ χάριν ideſt, non habente rationem habitudinis, vt habet qui assistit cum eo, cui assistit; ita ait Cyprianus, Sacramento visibili ineffabiliter diuina se infudit essentia; ideſt, ita in nisibili sacramento diuina essentia latet, scilicet vnita cum carne, de qua idem Cyprianus proxime dixerat, Non effigie, sed natura mutatus panis, omnipotentia verbi factus est caro. Nescio, an sis tam hebes, & tardus, vt non intelligas, hoc velle Cyprianum; an tam malitiosus, vt, quod intelligis, dissimules. Sed non contentus, pergis interpretationem similitudinis, errore alio cumulare, cum ais, Sequitur ergo, sicut in Christo sunt duę naturæ integræ, vna quidem visibilis, altera inuisibilis, ita & in sacramento duæ sunt, vna externa, nempe visibile elementum; altera cælestis, & inuisibilis, nempe corpus Christi. Quæro abste, Volane, si duæ naturæ integræ in Christo sunt vnitæ, & quidem vnione hypostatica, & substantiali, vt modo dicebam, quod necesse est, confitearis, & non est corpus Christi, in quo sunt istæ duæ naturæ humanitas, & diuinitas vnitæ, in sacramento, quod videtur, sicut humanitas Christi videbatur, quæ ista similitudo, quam ex Cypriano colligis, sacramenti, & personæ Christi? tu corpus Christi extra sacramentum ponis, quam igitur similitudinem cū Christo

Christo relinquis? sentisne, quàm sint ista absurda, & rationi repugnantia? Deinde, illud Cypriani de pane nō effigie, sed natura mutato, sic interpretaris, Mutatur, inquis, natura sua, siue conditione, vt sublimiorē acquirat dignitatem, ideſt, vt fiat corporis Christi sacramentum. At quo modo mutatur natura panis, si remanet salua eadē natura, quæ prius erat, ideſt, si remanet panis? acquirere enim dignitatem non est mutare naturā, sed ornare eam: quid ergo hoc monstri est, mutari naturā salua natura? aut saluam esse naturam, & mutatam? si Oedipus es, interpretare sphingem. Si singulas libelli tui repugnantias & absurditates persequi vellem, ingens volumen conficiendum esset. Adiungamus iam tertium testem de specie panis, & vini sine substantia: Cyrillus Hierosolymitanus in 4. catheche si mystagogica, In typo, inquit, panis dātur tibi corpus Christi, & in typo vini datur sanguis, vt participato corpore, & sanguine Christi fias σύσσωμος, καὶ συναιμος Christi, ideſt, concorporalis, & consanguis Christi; Non dixit, in pane datur tibi corpus Christi, & in vino sanguis, sed, in typo, siue figura panis, & in typo vini; typum enim panis, & typū vini vocat quam Cyprianus effigiē, Augustus ac nos species panis, & vini vocamus. Vt fias, inquit, concorporalis, & consanguis Christi; Ergo, qui non participat Christum corporaliter in sacramento, ideſt, in typo, siue specie, & effigie panis, non efficitur concorporalis, & cōsanguis Christi, & paulo post, ὁ φαινόμενος ἄρτος οὐκ ἄρτος ἐστὶν ἀλλὰ σῶμα χριστοῦ, ideſt, qui habet speciem panis (hanc vulgo vocant apparentiam) non est panis, inquit, sed corpus Christi. τὸν φαινόμενον ἄρτον vocat, quem paulo ante vocauerat typum, siue figurā panis. Sic quoq; Macarius Aegyptius in homilia 27. καὶ μεταλαμβάνοντες ὁπὸ τὸ φαινομένου ἄρτου, πνευματικῶς τοῦ σάρκα τὸ κυρίου ἐσθίουσι, ideſt qui sumunt de eo, qui videtur esse panis, carnem Christi comedunt spiritualiter, ideſt, inuisibiliter, πνευματικῶς enim dixit pro eo, quod est, ἀοράτως, quia solum species panis apparet. habes igitur in testimonio Cyrilli Hierosolymitani testi- Figura panis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni teſtimoniũ eccleſię Hieroſolymitanæ, cui præfuit, quę ſic accepit per prædicationem apoſtolicæ traditionis, ſcilicet, in ſacramento corporis, & ſanguinis Chriſti non panem, & vinum, ſed figuram panis, & vini eſſe: idem acceperunt reliquę totius mundi eccleſię, egreſſa inde apoſtolica prędicatione, ſicut ſcriptum eſt in Eſaia propheta, ex Sion exibit lex, & verbum domini de Hieruſalem. Itẽ Cyrillus Alexandr. in homilia de cœna dominica & lauatione pedum, τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ὡς ἄρτον διανέμει, καὶ τὸ ζωοποιὸν ἑαυτοῦ αἷμα ὡς οἶνον ὀπαδοῖς δωσιν, corpus, inquit, ſuum diſtribuit, ὡς ἄρτον, ideſt veluti panem; nemo ignorat, qui Græcè norit, ſignificare hic ſimilitudinem ὡς, in ſimilitudine igitur panis, & vini, corpus & ſanguinem dedit, ait Cyrill. Alexand. Habes igitur teſtes veteres patres, & in eis eccleſiam Hieroſolymitanã, Hipponenſem, & Charrhaginienſem, atque Alexandrinam; ſiquidem, vt ait beatus Cyprianus, in eccleſia eſt epiſcopus, & in epiſcopo eccleſia, qui tibi teſtantur, dari corpus in ſacramento in figura panis. Cita tu vnum auctoritate, antiquitate, & doctrina ac ſanctitate iſtis parem, qui dicat, dari in ſubſtantia panis.

Is. 2.

Similitudo panis.

De teſtimonio eccleſiæ Hieroſoly. Alexãdrinę, Hipponẽſis, & Charraginienſis in Epiſcopis ſuis, quod Chriſti corpus ſit in ſacramẽto Euchariſtiæ ſub figura panis.

Quomodo Volanus Philoſophia contra veritatem corporis Chriſti in ſacramento vtitur, & quid Hilarius, & Tertullianus de Philoſophis ſcripſerint: & quomodo traditio apoſtolica eccleſiæ catholicæ leges naturæ, & philoſophiæ definitiones nõ ſequitur in diuinis myſterijs Euchariſtiæ; & de anathemate decreto in Concilio Florentino contra eos, qui ſecundũ philoſophos contra dogmata eccleſiaſtica diſputant, et docẽt.

Cap. 5.

SED hic ais ſine vllo pudore, nos contra ipſum naturæ ordinem ſophiſtice, & impudenter garrire, & communis naturę legem violare; Natura enim rerum, ita inquis, fert à domino ordinata, vt accidentia ſine ſubiecto vi ſua conſiſtere non poſſint; &, ſi auferantur ſubſtantiæ, ipſa quoque accidentia deperire, & in nihilum redigi oporteat: Hanc querelam, & accuſationem affert Volanus, melior naturæ patronus, quàm ſcripturę. Sed contra te, &

Quomodo ſit Volanus ſecundũ Caluini ſectam patronus naturæ contra ſcripturam.

te, & tui ſimiles admonuit Paulus in epiſt. ad Coloſs. cap. 2. Videte, inquiens, ne quis vos decipiat per philoſophiã, & inanem fallaciam ſecundum traditionem hominum, ſecundum elementa mundi, & non ſecundum Chriſtum; quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hunc locum interpretãs beatus Hilar. in lib. 1. de Trinitate, captioſas, inquit, & inanes philoſophiæ quęſtiones reſpuit fides conſtans, nec humanarum ineptiarũ fallaciis ſuccumbens, ſpolium ſe præbet veritas falſitati, non ſecũdum ſenſum communis intelligentiæ Deum retinens, neque de Chriſto ſecundum mundi elementa decernens, in quo plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitat; Hactenus Hilar. Hoc igitur tu Volane conaris, cum naturæ ordinem, & leges opponis, vt per philoſophiam fidem conſtantẽ de corpore, & ſanguine Chriſti ſub ſpecie panis, & vini apud ſimplices de vulgo labefactes. Diſce ergo Volane ex Tertulliano incredibilis eruditionis auctore, eſſe philoſophos Patriarchas hæreticorum; & in libro de Præſcrip. hæret. pleraſq; hæreſes ex philoſophia, ait, duxiſſe ortum; Inde, inquit, Aeones, & formæ neſcio quæ, & trinitas hominis apud Valentinum: hic Platonicus fuit; Marcion Stoicus, qui Deũ introducebat de tranquillitate meliorem; interire animam, ab Epicureis venit; negari reſurrectionem, ab vna omnium philoſophorum ſchola; materiam cum Deo ęquari, Zenonis fuit diſciplina; Deum ponere ignem, Heracliti: eędem, inquit, materiæ apud hæreticos, & philoſophos volutantur: Hactenus Tert. Non accuſamus Volane philoſophiam, quæ Dei donum eſt; & non mediocre adiumentum pietati afferre poteſt, ſiquis ea rectè, & ſobrie vtatur; ſed illam, quam tu adhibes tanquam miniſtram, ad tollendum fidem mutationis ſubſtantiæ panis in corpus & ſanguinem Chriſti, ſaluis qualitatibus ſenſibilibus tantum panis, & vini; idq; ne contra ordinem, & legem naturæ, vt tu ais, accidentia ſine ſubiecto reperiantur; nullum enim miraculũ hic pateris. Sic enim ſcribis, Quod, ſi Aug. in ſacramento Eu-

Quid de philoſophis Hilarius & Tertullianus cõtra hęreticos admonuerint: quod ad Volanũ Caluini ſectatorẽ, & patronũ elementorum pertinet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» chariſtiæ naturæ curſum immutari ſentiret, & hic ſaltem
» miraculo locũ concederet, procul dubio rem tam ſtupen
» dam ſilentio non præteriret; & à perpertua naturæ lege
» hoc ſaltem miraculum, quod in ſacramento effecit domi
» nus, exciperet: Hæc tu. Audi nunc Anaſtaſium Antioche-
num, quem paulo ante memini: Ante omnia, inquit, ſcire
» oportet, quòd traditio catholicæ eccleſiæ nõ ſequitur vſ-
» quequaque definitiones Gentilium philoſophorum; nec
» in eis inſiſtit, ac maximè in myſterio Chriſti, & in doctrina
» de Trinitate; quin potius in propria quadam euangelica
» doctrina, & apoſtolica regula Deum decẽte inſiſtit: Supra
» naturales enim definitiones, & leges eſt myſterium diui-
» nitatis; quod quidem hæretici cum non diſtinguerent, ſed
» potius communibus notionibus, & phyſicis rationibus
» de Deo docerent, ad errores prolapſi ſunt; idcirco aiebat
» Paulus, nõ ſe in perſuaſibilibus ſapientiæ huius ſæculi ver
» bis Chriſtum prædicare; quoniam ſtultitia eſt apud Deũ
» circularis philoſophia. Prima itaq; huius ſentẽtia eſt, quę
» natura ſunt ſibi contraria, fieri non poſſe, vt in vnum con-
» ueniant; vt ignis non poteſt cum fœno copulari, quin fœ-
» num intereat: At qui prima ſalutis noſtræ ſententia pri-
» mam ſententiam philoſophorum euertit, cum prædicat,
» virginitatis cum partu, & ignis diuini cum carne contra
» ria copulationem: Hactenus Anaſtaſius. Super ſedeo reli-
quis Anaſtaſij exemplis, ne longa fiant, quæ ſunt perſpi-
cua: tu vero Volane, ſi nõ pateris in eccleſiaſtico dogma-
te leges naturæ violari, cur iſta, quæ modo dixi, credis? aut
quid tum, ſi nuſquam diceret tibi ſcriptura, miraculum
eſſe Deum fieri hominem? nã de partu virginis, ſcis quod
» in Eſaia ſcriptum eſt, Propter hoc dabit vobis dominus
» ipſe ſignum, ecce virgo concipiet, & pariet filium. An nõ
ſatis dicit ſcriptura miraculum eſſe, vbi res ipſa loquitur?
Sic nunc mutato pane, & vino in corpus, & ſanguinem
Chriſti, vt eccleſia catholica ſecundum verbum domini
credit, ſaluis interim qualitatibus panis, & vini, quas ſen-
ſus percipit, ſi res ipſa clamat, miraculum eſſe in iſtis acci-
dentibus

De dogmatibus eccleſiaſticis ſupra naturales phloſophorum definitiones.

dentibus ſine ſubiecto, quid teſtimonium Auguſtini requiris? vt ſi non exceperit, vt tu ais, à perpertua naturæ lege hoc miraculũ, cõtinuo id neges, idque, vt ſaluæ ſint leges naturæ, quas fidei tanti ſacramenti anteponis. Sed interim Volane, ne ignores, ſcias ad te, & tui ſimiles philophyſicos pertinere anathemata ix, quæ in Ioannẽ Italum philoſophum multa ſecundum philoſophos contra eccleſiaſtica dogmata docentem, in concilio Florentino ex eccleſia Græcorum & Latinorũ cõgregato, decreta ſunt,
» ex quibus ſextum eſt, recitabo enim totidem verbis; ijs, in-
» quit, qui fide pura, & ſimplici, ac toto corde miracula ſtu-
» penda Saluatoris noſtri, ac matris Dei, quæ eum incorru-
» pte peperit, ac reliquorum ſanctorum non recipiunt, ſed
» potius argumentis, & ſophiſticis rationibus conantur, tã-
» quã impoſſibilia criminari, aut, vt ipſis videtur, male inter
» pretari, anathema. Ex iſtorũ numero eſt Volanus, qui ſo-
phiſtica ratione conatur fidẽ euertere de mutatione natu
ræ panis, & vini in corpus, & ſanguinẽ Chriſti ſaluis accidẽ
» tibus, quia Augu. inquit, Tolle ipſa corpora; qualitatibus
» corporũ nõ erit, vbi ſint: & ideo neceſſe eſt, vt nõ ſint. At de
» vi naturæ hoc tradit Aug. nõ de poteſtate auctoris naturę:
de elemẽtis mũdi decernit, non de dogmatibus eccleſiaſt.

Quomodo ex euangelio Ioannis colligitur, miraculum eſſe in S. Euchariſtia, quod Volanus negat: & quomodo dominus duobus miraculis in Euangelio Ioannis narratis mutationis aquæ in vinum, & multiplicationis panum fidẽ miraculi, quod in S. Euchariſtia fit, præmunierit; & quid dominus dixerit in nuptijs illis Cana Galilææ, intuens in miraculum glorioſæ mutationis panis in corpus Chriſti, & in nuptias myſticas, in quibus per communionem corporis Chriſti ſumma vnione cum Chriſto vnimur carne, & ſpiritu, & de ijs, quæ Ioannes euangeliſta ante lauationem pedum, & poſt cœnam myſticam ſcribit ad ſacramentũ S. Euchariſtię pertinentia: & quomodo inde volanus cum metonymia ſua redarguitur: & de ratione inſtitutionis huius ſacramenti ex Dionyſio, & lauationis ſummorum digitorum ſacerdotis cum S. Euchariſtiam conſecraturus eſt. Cap. VI.

De anathemate decreto in Cõcilio Florẽtino contra Ioãnem Italum, multa ſecundum philoſophos ad ueſus dogmata eccleſiaſtica docẽtẽ, ad Caluinũ, & ſectatorem eius Volanum pertinente.

SEd quia cupis fortaſſe odorari aliquid de hoc miracu lo, videamus num quod veſtigium ſit in euangelio. Ac

Quomodo ex euangelio colligitur, in eo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod dominus dicebat de danda carne sua ad mãducandum, miraculũ fuisse, quod Volanus negat.

primùm quidẽ illud occurit, quod dominus dixit ijs, qui post miraculũ illud in panibus & piscib⁹ pridie eius diei æditũ, eũ quærebant; Amen amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa (miracula vocat signa) sed quia mãducastis ex panibus, & saturati estis: operamini non cibũ, qui perit, sed qui permanet in vitam æternã, quẽ filius hominis dabit vobis. En Volane, illud miraculum in panibus, & piscibus ad alendum corpus, & explendã famẽ ẽditum cõparat cum alio longe maiore, multoq; magis stupendo miraculo, quod promittit, dandi cibũ, qui non perit, ideſt, qui nõ vadit in ventrẽ, nec in secessum emittitur; vt de cibis terrenis dixit dominus in euãgelio Matth. sed qui permanet; inquit, in vitam æternam. hic cibus est, de quo dixit postea, Accipite, & manducate, hoc est enim corpus meum, Quod in hoc loco euãgelij Ioannis datutum se promittit, inquiens, Quem filius hominis dabit vobis: Probat autem, posse facere, quòd promittit, quia sit Deus Dei filius, hoc enim significat, quod subiungit, Hũc enim pater signauit Deus; Dixerat enim supra, sicut pater haberet vitam in semetipso, ita dedisse habendam filio: signauit enim, ait Hilarius lib. viii. de Trinit. hunc locum interpretans, per sacramentum natiuitatis eiusdem naturæ vnitatem. hæc est enim, inquit, natura sigillorum, vt omnem in se impressæ speciei exprimant formam: Immo hunc sensum, ait idem Hilar. accepisse Paulum, cum dixit, qui cum in forma Dei esset, & quæ sequuntur in epist. ad Philip. eodem pertinet, quod dixit de eodem filio, cum sit splendor, & character, siue figura substantiæ eius, hunc characterem pater signauit secundum euangelium. Ergo quia miraculum, & quidem longè illo in panibus facto maius promittebat, necesse erat, de omnipotentia sua admonere, ne dubitarent, quibus promittebat: quare si miraculũ est, cur Volane de mutatione panis in corpus Christi specie sine subiecto salua dubitas? Rursus quia illi miraculum de Manna, quod pluit, Moysi assignabant, dominus autem aliud maius miraculum promittebat de corpore

pore suo vero Manna ad manducandum dando, dicit, nõ Moysem, sed potius se miraculum illud de Manna edidisse. Sic enim aiebant, cũ cuperent elicere à domino aliud simile miraculum, vt illud, quod pridie illius diei in panibus, & piscibus fecerat, Quod ergo tu, signum facis, vt videamus, & credamus tibi? quid operaris? patres nostri manducauerunt Manna in deserto, sicut scriptum est, panẽ de cælo dedit eis manducare; dixit ergo eis Iesus, amen amen dico vobis, nõ Moyses dedit vobis panem de cælo, sed pater meus dat vobis panem de cælo verum; proximè vero dixerat, filium hominis, quem pater signauit Deum, ideſt, filium hominis, & Dei, hominem inquam, & Deum daturum panem, qui non periret, sed permaneret in vitã æternam; & paulo post, patres vestri mãducauerunt Manna in deserto, & mortui sunt; hic est panis de cælo descendens, vt siquis ex ipso manducauerit, non moriatur; ergo cum miraculo de Manna, quod pluit, rursus comparat aliud infinito interuallo excellentius, scilicet de vero corpore suo dando ad manducandum, illud enim Manna non præbebat, ait Photius in scholiis in Ioannem, ξένῳ τινὰ χρόνῳ. ideſt, vsum aliquem inusitatũ, at hic panis, inquit non sinit mori. addidit vero in deserto, vt doceret, ait idẽ Photius, non esse hunc qualis erat ille cibus, qui in terrã promissionis non est introductus, neque diu durauit; at hic cibus, inquit, æternus est, quo qui nutriuntur, in patriã cælestem admittuntur. Si igitur miraculum est, & quidem quod omnem admirationem superat, in sacramento altaris, vt ex comparatione eius cũ Manna perspicitur, cur de specieb⁹ sine subiecto ambigis? & ad naturæ leges prouocas? Sin vero panis tantũ est in sacramento, quid istud miraculi est, quod in eo ponis secundum euangelium? aut quomodo cum illo in panibus, & piscibus edito, & cũ Manna e cælo tanquam maius miraculum cum minore comparas, si salua est panis substantia cum sua specie, neque quicquam aliud ibi est præter merum panem? illud enim quod fingis manducare non ore, sed spiritu, & quæ erant

Quomodo miraculum carnis Christi in sacramẽto cum aliis miraculis in euangelio cõferatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

erant, vt tu ais, ſimplicia, & profana elementa, accedente verbo Dei fieri ſacramenta, ideſt, rerum ſacrarum ſigna, quid miraculi eſt? quis ordo naturæ in ea re mutatur? potes enim videri tibi capere cibum ore, cũ minime capias, ſicut qui ſomniant, & potes facere, quaſcunq; res volueris, eſſe tibi aliarum rerum etiam ſacrarum ſigna: immo potius ludificatio eſt, non manducantes corpus Chriſti corporaliter, ſed tantum per fidem ſecundum ſpiritum, concorporales tamen ei effici ſicut Apoſt. in epiſt. ad Eph. ait. in tuo igitur ſacramento non miraculum, ſed ſomnium, & ludificatio eſt: in noſtro miraculũ ingens panis in corpus Chriſti ſola verbi ſui virtute mutati non ad alendum carnem, ſed ad paſcendum, & roborandum animas ſaluis interim qualitatibus ſiue accidentibus panis, & vini. Sed premamus adhuc contra iſtum euangelium Ioannis, qui cum ſcripturus eſſet, quæ dominus ſexto capite prolixe differuit de corpore ſuo edendo, & ſanguine bibendo, in quæ panis, & vinum myſtica benedictione ſacerdotali vertuntur, duo miracula ad præfulciendam fidem huius ſacramenti, & miraculi, quod in eo fit, accommodatiſſima prius diuino artificio deſcripſit, alterum eſt de aqua in vinũ mutata in Cana Galilææ in nuptiis, de quo miraculo dixit euangeliſta, hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galileæ, & manifeſtauit gloriã ſuam, & crediderunt in eum; quod vero hoc miraculum ad præmuniendam fidẽ illius ſummi miraculi conuertendi vinum in ſanguinem Chriſti ad bibendum illum ſub ſpecie vini pertineret, admonuit dominus licet obſcure more ſcripturæ ſanctæ, vt ſtudiũ inquirendi, & intelligendi excitaret, cũ matri miraculum vini in nuptiis deſideranti reſpondit; Quid mihi & tibi mulier? non dum venit hora mea. ſignificabat enim, cum veniret hora ſua, ideſt, cum mors inſtaret, hoc enim ſignificat in euangelio venire horam, vt cum dixit, venit hora, clarifica filium tuum, vt annotauit Baſilius Seleuciæ in explanatione hebdomadum Danielis, ſignificabat inquam, cum mors inſtaret, in alio excellentiore conuiuio

Quomodo in ſacramento Volani ſecundum ſectam Caluini nõ miraculum, ſed ludificatio ſit.

De duobus miraculis à Ioãne euangeliſta deſcriptis ante miraculũ conuerſionis panis, & uini in carnem, & ſanguinem Chriſti ad præfulciendam fidem ſacramẽti.

Interpretatio illius loci in euang. Ioã. Quid

uiuio nupriali, & præſtantiore zelo, zelum enim ſignificat Cana, daturum ſe aliud vinum præſtantius, myſticum ſcilicet, hoc eſt ſanguinem ſuum in ſpecie vini; quo vino magis opus eſſet hominibus, quàm illo, quod mater tunc requirebat, & deſiderabat; & in quo maior gloria domini
„ appareret; quid enim inquit, mihi, & tibi mulier? quaſi diceret, quid me, aut te de vino iſto materiali, quod in his nuptiis carnalibus deſideratur, ſolicitos eſſe oportet? non dũ venit hora mea: ideſt, veniet tẽpus mortis meæ, cũ huiuſmodi vinum, quale hic deſideratur, conuertã in vinum myſticũ ad celebrandas nuptias ſpirituales, ad copulandum, inquam, in eccleſia ſumma copulatione hominem cum Chriſto. hanc enim ſummam vnionem ſignificabat dominus, cum differens paulopoſt de hoc ſacramento,
„ aiebat, Qui manducat meam carnem; & bibit meum ſan-
„ gninem, in me manet, & ego in eo; quod quidem perinde eſſe, vt ſi dixiſſet, erunt duo in carne vna, ſicut de coniugio corporali ſcriptum eſt, Paulus interpretatus eſt, cum illud in epiſt. ad Eph. ad hoc ſacramentum myſtice retulit. cũ
„ enim dixiſſet, quia membra ſumus de corpore eius, de car
„ ne eius, de oſſibus eius, propter hoc relinquet homo pa-
„ trem, & matrẽ ſuam, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna, ſubiunxit ſtatim, ſacramentum hoc magnũ eſt, ego autem dico, in Chriſto, & in eccleſia, quod beatus Methodius martyr in libro, quem inſcripſit Sympoſiũ decem virginum, de ſacramento ſacræ communionis corporis, & ſanguinis domini interpretatur; ſed de hoc loco differã poſtea in altero tractatu. hæc ſumma vnio per cõmunionem corporis, & ſanguinis in ſacramento, vnionẽ illam per fidẽ, & gratiam ſpiritus cum Deo, conſummat, & ad perfectum adducit inſtar coniunctionis corporum, quę coniugiũ carnale conſummat, & perficit. Ad hanc autem interpretationem excitauit nos Volane, ne à me excogitatam eſſe ſuſpiceris, ipſe idem Ioãnes euangeliſta, qui hoc miraculũ aquę in vinum conuerſę ſcripſit; quia enim ſcripſerat diciſſe dominum Ieſum in illo conuiuio, cum deſidera-

mihi & tibi mulier? nõdum uenit hora mea.

De loco Pauli ad Ephe. ad ſacramentum Eucharistię pertinente, auctore

Quod ſumma unio per cõmunionẽ corporis & ſanguinis Chriſti unionẽ per fidem, & gratiam ſpiritus ſ. conſumat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

desiderabat mater, vt aquam in vinum verteret, non dum venit hora mea; quod, vt dixi, ad illud tempus spectabat; cum dādum erat illud mysticum vinum. idest, faciendum miraculum mutādi vinum in sanguinem Christi, intuens iit hoc loannes; cum vellet narrare lauationem illam pedum discipulorum post cœnam agni typicam, cum datū est hoc sacramentum, & si de eo copiosius, quām reliqui euangelistę cap. 6. euangelij sui narrauerat, tamen ne omnino loco proprio silentio illud prętiriret, voluit saltem, quātum satis visum est, attingere, admonens venisse tunc horam illam, quā dominus Iesus in miraculo illo mutationis aquæ in vinum dixerat. Itaque sciens, inquit, Iesus,
» quia venit hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cū
» dilexisset suos, qui in hoc mundo erant, in finem dilexit
» eos: dilectionem dicit illā, qua Christus voluit pro nobis omnibus impijs, & peccatoribus mori, sicut idem Ioannes dixit, sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum
» vnigenitum daret: & Paulus, commendat autem charitatem suam Deus, quoniā cū adhuc peccatores essemus, secundū tempus Christus pro nobis mortuus est. Sed quia
» passus est pro nobis, sicut beatus Petrus ait, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius, qui peccatū nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui cū malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur; & paulopost, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus; sic autem passionem, & exemplum vitæ eius imitari non poteramus, ait Dionysius Areop. in cap. de communione, nisi memoria semper operum diuinorum sacris sacerdotum lectionibus, & consecrationibus renouaretur, sicut ait scriptura, hoc facite in meam commemorationem, idcirco illam, quam dixi, dilectionem alia summa cumulauit dādo nobis sub speciebus panis, & vini corpus suum ad manducandum, & sanguinem suum ad bibendum in commemorationē vitę, & mortis, ac resurrectionis eius. hanc ergo summam, & cumulatam dilectionē significauit, cū dixit, in finem dilexit eos, Grece est εἰς τέλος, quod signi-

De causa sacramenti Eucharistię instituti auctore Dionysio

significat in finem, siue in summum. vt autem de hac dilectione quam dixi, acciperemus, statim narrat lauationem pedum, quæ erat prępparatio quędam illius magni sacramenti, quod dare volebat Christus; idem enim significabat lauare tunc pedes, quod significat nunc lauare summos digitos, cum sacerdos vult accedere ad consecrationem, vt diuinus Dionysius interpretatus est; sic enim ait,
» lauat sacerdos manus, quia vt euangelium dicit, qui lo-
» tus est, non indiget, nisi vt lauet summa, hoc est extrema
» sua; & paulopost, lauare inquit manus episcopum, & sa-
» cerdotes significat in ęnigmate, oportere eos, qui ad pu-
» rissimam consecrationem accedunt, vel extremas etiam
» animæ imaginationes purgatas habere. Deinde, vt nos excitaret euangelista ad contemplandum omnipotentiam Dei, qua Christus sacramentum corporis, & sanguinis sui nobis ad manducandum, & bibendum operari volebat,
» subiungit, & cœna facta (typicam cœnam agni Mosaici di
» cit, quam secuta est lauatio pedum, & mystica ac domini-
» ca cœna) cum diabolus iam misisset in cor, vt traderet eū
» Iudas Iscariotes, sciens, quia omnia dedit ei pater in ma-
» nus, & quia a Deo exiuit, & ad Deum vadit, surgit a cœna,
» & ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteum, præcinxit se, &c. his verbis, sciens Iesus, quia omnia dedit ei pater in manus, excitauit nos, vt iterum dicam, euangelista ad contemplandum potestatem Iesu, qua fecit omnia cum patre, vtpote Deus, Dei filius; qua potestate sacramentum corporis, & sanguinis sui post lauationē pedum operaturus erat. Respōde nobis Volane, quid hoc loco opus erat de omnipotentia Iesu admonere, si non erat ingens aliquod miraculū facturus? quorsum illud prooemiū, quod omnipotentiam Dei declarat? an opus erat omnipotentia ad deponendum vestimenta, & accipiendum linteum, & pręcingendum se, vt eiusmodi forma, & habitu serui indutus pedes discipulorū lauaret? aut opus erat omnipotentia ad dandum signum, & figuram rātum corporis & sanguinis sui? Si tu nullum miraculum ibi pateris, ne or-

Idem significat se in ænigmate lauare dominū Iesum pedes discipulorū, ante quam daret eis sacramētum; & lauare nunc sacerdotem summos digitos ante consecrationem auctore Dionysio.

Quid sibi voluerit Euangelista Ioannes, cū ait, scies Iesus, quia omnia dedit ei pater i manus, & quo hoc negantes miraculum in sacramēto Eucharistię coarguit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

do naturæ, cuius es studiosius patronus, mutetur,& leges eius violentur, quid igitur isto proœmio opus erat,sciens Iesus,quia omnia dedit ei pater in manus?significat enim vt dixi, hoc, omnia, quæcunq; vellet, facere posse, sicut Deus pater.siquidē manus est symbolū potestatis,huc pertinet, quod per Apostolicā traditionē accepit ecclesia catholica, vt dicat sacerdos ad altare operaturus verbo domini idem sacramentum, qui pridie quàm pateretur, accepit panem in sanctas, ac venerabiles manus suas,& eleuatis oculis in cœlum ad te Deum patrem omnipotētem, quod quidem eadem mente, & proposito dicit, qua euangelista dixit hic, sciens Iesus, quia omnia dedit ei pater in manus. Præterea etiam;quod ibidem addidit idem euangelista Ioannes, & sciēs,quia a Deo exiuit,& ad Deum vadit, causam significat, cur dominus Iesus sacramentum corporis & sanguinis sui nobis relinqueret, vt scilicet, quia ascensurus esset in cælum, præsentem eum vsque ad consummationem sæculi nobiscum in sacramēto sanctæ Eucharistiæ haberemus.

Quomodo sacerdos operaturus uerbo dei sacramentū, " eadē mente, " & proposito " dicit, accepit " panē in sanctas,ac uenera" biles manus, " sicut dixit Ioannes, " sciens Iesus, quia " omnia dedit ei pater in manus &c.

Ad huc de miraculo S.Eucharistiæ,quomodo illud dominus docuerit conferens cum miraculo ascensus sui in cœlum,& quomodo quod dominus dixit post cœnam mysticam egresso Iuda,nunc clarificatus est filius hominis ad gloriosam mutationem panis in corpus Christi pertinebat, & vnde id probatur: & quomodo Christum hac gloria priuare conantur Zuingliani & Caluiniani,& de duplici hæresi vetusta in Sacramento S.Eucharistiæ,& quomodo hæresis Caluini tertio loco ad illas accessit, & de duplici glorificatione Christi per sacramentum S.Eucharistiæ, & per passionem notata distincte in euangelio Ioannis verbis Christi: & de miraculo in panibus multiplicatis comparato a Christo cum miraculo dandi carnem suam ad manducandum. Cap. VII.

PRæterea, nonne plane dominus docuit miraculum esse hoc, & quidem ingens, quod de carne sua manducanda, & vitam afferente dicebat, ac proinde fidē postulare, cum comparans hoc, quod illis incredibile videbatur, cū ascensu suo ad cælos virtute propria, ait, hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem,

dentem, vbi erat prius? quod perinde erat, vt si dixisset, si putatis nō posse me dare vobis carnem meam viuificam ad manducandum, quomodo credetis posse me per aerē penetrare ascendentem tanquam volucrem in cælum? in hanc sentētiam Cyrillus;hoc verò Volane,de ascensu domini in cælos, quin miraculū esset, tu quidem non dubitas,igitur nec illud prius negare vllo modo potes,nisi domino vtrumq; comparanti contradicas; cōparatio enim, vt Philosophi, & Theologi tradunt, τῆς ὁμοφυῶν est, idest, eorum, quæ sunt eiusdem naturæ, & conditionis, vt miracula, quæ sunt omnia diuinæ potestatis ac supra naturæ, & elementorum leges. at in tua figura Volane, quod miraculum est?Aliud præterea notauit hic euangelista Ioannes, quod ad illud glorioſum corporis,& sanguinis Christi sacramentum post lauationem pedum discipulorum retulit, illud scilicet, quod cum exisset Iudas, dixit Iesus, " nūc clarificatus est filius hominis, & Deus clarificatus est " in eo: & Deus clarificabit eum in semetipso; & continuo " clarificabit eum.quia enim scripserat Ioannes de illo miraculo mutationis aquæ in vinum, & manifestauit gloriā suam, & crediderunt in eum, & illud,quod illic dominus Iesus dixerat, nondum venit hora mea, ad tempus instantis mortis eius,quando vinum in sanguinem eius mutandum erat, retulerat dominus, vt iam explicatum,& obseruatum est; idcirco ratio diuini spiritus, quo Ioannes scribebat, postulabat, vt gloriam quoq; huius summi miraculi mutationis vini in sanguinē Christi viuum notaret; quę tanto maior illa gloria aquæ in vinū mutationis fuit, quanto Deus creatura sua maior,& præstantior est.Itaque siue statim, vt exiuit Iudas, istud mirabile,& omnium maximum sacramentum dedit, vt Clemens Rom. in 5. libro de constit. apostol. & Dionys. Areopag. in cap. de communione, & Hilarius in comment. Matthęi affirmant, siue cōtinuo vt dedit,exiuit Iudas,vt alij sentiunt,vtrocunq; modo ad glorioſum sacramētū corporis Christi, in quod panem mutauit Iesus, pertinet hoc, quod ait, nunc clarificatus,

Quomodo cōparatio sacramēti cum ascensu domini in cælū conuincat miraculum esse in sacramēto, quod Volanus secundum sectā Caluini negat.

De comparatione gloriæ Christi ostēsę in mutatione uini, & aquę in sanguinem suum cum gloria ostēsa in mutatione aquę in uinum in nuptiis Cana Galilęæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficatus,siue glorificatus est filius hominis; & Deus clarificatus est in eo: in hoc enim sacramẽto carnem suam pro nobis passam,impassibiliter nobis dedit. De hac gloria siue claritate, dixit idem in eodem euang. Ioan. cap. 17. & „ ego claritatem,siue gloriam,quam dedisti mihi, dedi eis, „ vt sint vnum,sicut & nos vnum sumus; ego in eis, & tu in me, vt sint consumati in vnum; hoc autem fit per corporalem, siue substantialem sumpsionem corporis Christi, vt beatus Hilarius,& Cyrillus Alexand.contra Arianos disputantes,demõstrant;vt paulopost docebo. Tu ergo Volane cũ tuis Zuinglianis,& Caluinianis clarificatione ista Christum priuas,dum in sacramento carnem eius corporaliter habere non vis; & nos item priuas vnitate per carnẽ eius, quam dicit euangelium. Nescio,an leuius quàm vos peccarent illi, qui, vt ait beatus Ignatius in epist. ad Smirnẽses, vt Theodoretus quoq; in tertio dialogo Polymorphi testatur, non confitebantur Eucharistiã esse cãrnẽ Saluatoris nostri Iesu Christi pro peccatis nostris passam,quam pater suscitauit. Deinde subiũgit Ignatius.qui igitur cõtradicunt dono Dei, ἀντιλέγουσι τῇ χαρισματι, idest, in quęstione versantes intereunt: sic vobis accidit. Illi igitur carnẽ passam negabant in sacramento; Paulus Samosat. corruptibilem in eo sanguinem ponebat, vt Dionys. Alexandr. testatur, qui eum in epistola sua confutat; tertium deerat, vt essent scilicet nõ qui carnẽ in Eucharistia non passam,neq; qui corruptibilem,sed qui nullam dicerent. Sed age nunc Volane, si illa aquę in vinũ in nuptiis illis mutatio fuit vera mutatio, qua gloria Iesu tũc manifestata est, & crediderunt in eũ, quomodo nõ fuerit facta hic vera mutatio panis,& vini in verum corpus,& sanguinem Christi, sicut ipse suis verbis propriis declarauit, inquiens,Hoc est corpus meũ? siquidem magis hic quàm illic gloria Iesu manifestata est,quod nõ credo, negare audebis. An gloriosior,& admirabilior est mutatio panis in corpus Christi secundum fidem,& per spiritum,quàm vera mutatio secũdum substantiam panis? cur igitur quod glorio-

Quomodo glorificatione Christi ex sacramento, quam dicit euãgeliũ, Christũ priuant, qui eum in ipso sacramento negant.

Sic est in exemplari uetustissimo bibliothecę Florẽtinę Medicęę sicut Theodoretus citat.

De duplici hæresi uetusta in sacramento, ad quã accessit ætate nostra tertia Caluini.

glorioſius eſt, & verbis domini proprie acceptis ſignificatur,non concedis; & quod minus glorioſum eſt,& verbis figurate acceptis ſignificari dicis,concedis? Sed dices fortaſſe,in loco iſto Ioannis non de glorificatione,ſiue manifeſtatione gloriæ Ieſu per ſacramentum ſanctæ Euchariſtiæ, ſed per paſſionẽ ſermonem eſſe, ſicut Apoſt.in epiſt. ad Heb. ait,videmus Ieſum per paſſionem mortis gloria, & honore coronatum: verum ne hoc modo tantum intelligeremus, hanc glorificationẽ per paſſionem ab illa per admirabile myſterium panis, & vini in corpus,& ſanguinem viuum, & viuificũ mutati ibidem euangeliſta diſtinxit; de illa enim priore dixit in præterito, nunc clarificatus,ſiue glorificatus eſt filius hominis,& Deus clarificatus eſt in eo; & de poſteriore adiunxit in futuro,& Deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuo clarificabit eum. Ergo quia Ioannes, vt ante dixi, de carne domini Ieſu in ſacramento edenda, & de ſanguine eius bibẽdo, copioſe cap. 6. ſcripſerat, & cœnam dominicam reliqui tres euangeliſtæ narrauerant, iſtis, quæ expoſui,ad illud ipſum ſacramentum ſpectantibus contentus fuit in eo loco euangelij ſui, vbi lauationem pedũ in ea cœna factam ab alijs euangeliſtis prætermiſſam narrauit, quæ omnia tuam frigidam,& prophanam metonymiam plane coarguũt.Cur enim non credis primum domino dicenti poſt acceptum panẽ in manus, Hoc eſt corpus meum, & poſt acceptum calicem, Hic eſt ſanguis meus? deinde Ioanni euãgeliſtæ, qui intuens in hoc ſacramentum, de omnipotentia filij Deo patri,conſubſtantialis, vt antea dixi,admonuit; quia panem non edendo,digerendo,& modificãdo, in corpus ſuum naturaliter mutaturus erat,ſed immutato curſu naturæ ſolo verbo. Præterea vt architriclino credis, qui guſtauit aquam vinum factam,crede infinitis, qui guſtantes carnem domini in hoc venerabili ſacramẽto, mirabiliter in omni genere continentiæ, ac virtutis proficiunt: veſtrũ vero panem qui comedunt pro ſacramento, quomodo proficiunt? an perſeuerant in doctrina,quam eccleſia patrum,

De duplici glorificatione Christi notata in euang.Ioannis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

trum, ac maiorum ab initio accepit, & eis tradidit? an potius quotidie, sectas mutant, & ex Lutheranis Caluiniani; aut rursus ex Caluinianis Lutherani fiunt? Sed veniamus iam ad alterum miraculum de panibus, & piscibus multiplicatis, quo etiam euangelista fidem sacramenti Eucharistiæ præfulciendam esse diuinitus iudicauit, antequam ea, quæ dominus de eo disseruisset, narraret. ait igitur, accepit ergo Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus, similiter, & ex piscibus, quantum volebant. Matthæus euangelista ait, benedixit, & fregit, &c. rogo te Volane, si credis factum esse hic miraculum à domino in panibus benedictione eius multiplicatis, cur nõ credis factum item miraculum à domino in pane accepto in manus, & benedictione in corpus eius mutato? cum ita dixerit in cœna, corpus suum esse, quod dabat discipulis, & nõ signum, sicut dixit panes esse, quos dabat discipulis turbæ distribuendos, & non figuras panum? Cur pateris fieri ex improuiso benedictione Dei omnipotentis tantam multitudinem panum ex quinque panibus sine terra, sine aqua, sine aratione, sine satu, sine semente contra naturæ, quæ cernitur, leges; & non pateris eiusdem Dei omnipotentis benedictione species panis saluas, mutata panis natura in corpus Christi, illud, vt saturarentur corpora, hoc, vt saturarentur animæ? Aliud præterea miraculum de Manna in deserto commemorauit euãgelista post illud superius de panibus, cũ quo dominus comparauit tanquam maius cum minore, quod in pane viuo, & viuifico corporis sui facturus erat, de quo erat à domino paulopost in eodem capite euangelij differendum: sed de miraculo Manna, & de eius comparatione cum miraculo veri Manna in sacramento dixi supra, ne eadem repetantur. Dominus aperiat tibi sensum Volane, vt intelligas, euangelij scripturam te negare, cum miraculum panis in carnem Christi mutati, & vini in sanguinem negas.

De miraculo in panibus, & piscibus multiplicatis cõparato cũ miraculo in mutatione panis in corpus Christi.

Quomo-

Quomodo Caluiniani & Zuingliani similes sunt in errore suo Arianorum: & quomodo, quibus argumentis ex ueritate corporis Christi in sacramento sumptis confutati sunt Ariani ab Hilario, & Cyrillo, eisdem confutantur, & reuincuntur a nobis Caluiniani: & quomodo Caluiniani negantes carnem Christi in sacramento coguntur cum Arianis negare patrem & filium esse unum natura.

Cap. VIII.

SEd age iam, quia sæpe in libro tuo audes dicere, sic omnes veteres patres de sacramento Eucharistiæ, vt tu cũ Caluino magistro tuo, sensisse, videamus, quomodo ecclesia catholica occidentalis in persona Hilarij clarissimi, & eruditissimi patris, & orientalis in persona Cyrilli grauissimi, & illustri laude synodi Ephesinę celebrati ex vera carne Christi in sacramento Eucharistiæ participata firmissima argumenta aduersus Arianos duxerint. illi enim sic patrem, & filium vnum esse ponebant non per naturam, sed per habitudinem consensus, & vnitatem voluntatis, sicut ipsi ponitis, vnum corpus Christi vos fieri in sacramento per habitudinem fidei, & spiritus, non autem per ueritatem carnis in sacramento manducatæ. vt intelligas Volane, sectam istam tuã viam munire Arianis, & telum grauissimum in eos ab vtraque ecclesia coniectum conari de manibus extorquere: audi ergo iam Hilarium in Arianos argumentantem; Si verè, inquit, verbum caro factum est, & nos verè verbum carnem cibo dominico sumimus, quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est, qui, & naturam carnis nostræ inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturã carnis suæ ad naturam æternitatis sub sacramẽto nobis communicandæ carnis admiscuit? quod beatus Petrus dixit, vt efficeremur diuinæ naturæ consortes, dixit hic Hilarius, ad naturam æternitatis admiscuisse nobis carnem suam sub sacramento. Subiungit deinde, ita enim omnes vnũ sumus, quia, & in Christo pater est, & Christus in nobis est Quisquis ergo naturaliter patrem in Christo negabit, neget prius, non naturaliter (id est, non secundum veritatẽ naturæ

Quomodo ecclesia Occidẽtalis in pſona Hilarij, & ecclesia Orietalis in pſona Cyrilli Alex. argumenta duxerint cõtra Arianos firmissima ex veritate carnis Christi in sacramento participatæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» naturæ carnis) vel se in Christo, vel Christum sibi inesse,
» quia in Christo pater, & Christus in nobis vnum in his es-
» se nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis nostri Chri-
» stus assumpsit, & verè homo ille, qui ex Maria natus fuit,
» Christus est, nosq; vere sub mysterio carnem corporis sui
» sumimus, & per hoc vnum erimus, quia pater in eo est,
» & ille in nobis, quomodo voluntatis vnitas asseritur, cum
» naturalis per sacramentum proprietas, perfectæ sacra-
» mentum sit vnitatis? similiter nos in te Volane nunc, &
in Zuinglianos, ac Caluinianos condiscipulos tuos argu-
mentamur, si vnum sumus in Christo secundum verita-
tem carnis in sacramento nobiscum communicatæ, vt
ecclesia catholica occidentalis in persona Hilarij aduer-
sus Arianos disputans prædicat, quomodo vultis, esse nos
vnum in Christo per fidem tantum, in sacramento Eucha
» ristiæ communicato? Subiungit ergo Hilarius, non est hu-
» mano aut sęculi sensu in Dei rebus loquendum; neq; per
» uiolentam, atque impudentem prędicationem, cęlestium
» dictorum sanitati, alienæ, atque impię intelligentię ex-
» torquenda peruersitas est. Quæ scripta sunt, legamus, &
» quę legerimus, intelligamus: & tunc perfectę fidei offi-
» cio fungemur. de naturali enim in nobis Christi veritate
» quę dicimus, nisi ab eo discimus, stulte atque impie dici-
mus: non dixit Hilarius de spirituali, ut tu Volane, sed de
naturali, ideſt, corporali in nobis Christi veritate. Sequi
» tur, ipse enim ait, caro mea verè est esca, & sanguis meus
» verè est potus. qui mãducat meam carnem, & bibit meũ
» sanguinem, in me manet, & ego in eo, de veritate carnis,
» & sanguinis non est relictus ambigẽdi locus. nunc enim,
» & ipsius domini professione, & fide nostra verè caro est,
» & verè sanguis est, & hęc accepta, atque hausta id efficiũt,
» vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. an ne hoc ve-
» ritas non est? contingat planè his verum non esse, qui
» Christum Iesum verum esse Deum negant. est ergo in no
» bis ipse per carnem, & sumus in eo, dum secundum hoc,
» quod nos sumus, in Deo est. Vbique dicit Hilarius euan-

gelium

gelium sequens, esse in nobis Christum in hoc sacramen-
to per carnem naturalem, ideſt, veram, & nusquam per
spiritum, & secundum fidem tantum, vt tu Volane cum
tua metonymia. Sequitur in Hilario, quod autẽ in eo per
sacramentum communicatæ carnis, & sanguinis simus,
» ipse testatur dicens, & hic mundus me iam non videbit,
» vos autem me videbitis, quoniam ego viuo, & vos viuetis;
» quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
» si voluntatis tãtum vnitatem intelligi vellet, cur gradum
» quendam atque ordinem consumandæ vnitatis exposuit,
» nisi vt cum ille in patre per naturam diuinitatis esset, nos
» contra in eo per corporalem eius natiuitatem, & ille rur-
» sus in nobis per sacramentorum inesse mysterium crede-
retur? ne autem Volane extremum hoc, quod adiunxit, &
ille rursus in nobis per sacramentorum inesse mysterium
crederetur, more tuo arripias, & ad fidem tuam solam, &
spiritualem tantum, carnis per sacramentum manduca-
» tionẽ referas; audi, & intellige, quæ sequuntur; ac sic per-
» fecta per mediatorem vnitas doceretur, cum nobis in se
» manentibus, ipse maneret in patre, & in patre manens,
» ipse maneret in nobis; & ita ad vnitatem patris proficere-
» mus; cum qui in eo naturaliter secundum natiuitatem
» inest, nos quoque naturaliter inessemus, ipso in nobis na-
» turaliter permanente. Deinde subiungit, quod autem in
» nobis naturalis hęc vnitas sit, ipse ita testatus est, qui man
» ducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me
» manet, & ego in eo; non enim quis in eo erit, nisi in quo
ipse fuerit quod sic intelligendum est Volane, ne quid
hic per insciti am vel malitiã calumnieris, nisi in quo ipse
fuerit, scilicet secundum carnem, & spiritum, non autem
secundum carnem solum, quæ nihil prodest, vt est in indi-
» gne manducantibus: sequitur, perfecta autem huius vni-
» tatis sacramentum superius iã docuerat, dicens, sicut mi
» sit me viuens pater, & ego viuo propter patrẽ, & qui man-
» ducat me, & ipse vivet propter me; viuit ergo propter pa-
» trem, & quomodo per patrem viuit, eodem modo, & nos

» per carnem Christi viuemus. ne autē hoc Volane ad figu
» ratum sermonem tuū, & spiritualem tuam per fidem so
» lam manducationē accōmodare posses, subiungit; omnis
» enim comparatio ad intelligentiæ formā præsumitur, vt
» id, de quo agitur, secundum propositum exemplum asse-
» quamur. hęc ergo vitę nostrę causa est, quod in nobis car-
» nalibus manentem per carnē Christum habemus victuris
» nobis per eam ea conditione, qua viuit ille per patrem. &
» paulopost, hęc autē idcirco à nobis commemorata sunt,
» quia voluntatis tantū inter patrem, & filium vnitatem hę
» retici mentientes, vnitatis nostrę ad Deum vtebantur exē-
» plo, tanquam nobis ad filium, & per filium ad patrē obse
» quio, ac voluntate religionis vnitis, nulla per sacramentū
» carnis, & sanguinis naturalis cōmunionis proprietas in-
» dulgeretur. Cū, & per honorem nobis datum Dei filij, &
» permanentem in nobis carnaliter filiū, & in eo nobis cor
» poraliter, & inseparabiliter vnitis mysterium verę, ac natu
» ralis vnitatis sit prędicandum. Hæc Hilarius in Arianos;
quæ, vt antea dixi, in Zuinglianos, & Caluinianos, & in te
Volane eorum condiscipulū valent. qui vnitatem nostrā
cum Deo per carnē Eucharistiæ nobiscū corporaliter vni
tam tollitis, vos enim traditis, nō per carnem Christi viui
ficam vniri nos vere cum eo, & vnum effici corporaliter,
sed per fidem tantū, & secundum spiritum, quasi non cor-
poraliter in sacramēto, sed per fidem tantū, & per spiritū
à nobis caro Christi manducetur, ex quo fit, vt secundum
Arianos, vna hæresi aliā trahente, negare quoq; vos coga-
mini, patrem, & filium esse vnum, & per naturam patrē in
Christo, & Christū in patre esse; sicut negatis per sacramē
tum verę, & viuificę carnis nobis corporaliter cōmunicatę
fieri nos vnum cum Christo, & per Christum cū patre.
atq; ita, quod dominus dixit in euangelio de vnitate natu
ræ suæ cum patre, & de consortio, siue participatione cor-
porali eiusdem naturæ per sacramentum carnis, non de
vnitate vera, & corporali per corpus eius viuificum, sed
de vnitate spirituali per fidem tantum accipiendum erit:
vt iam

Quomodo Caluiniani cum Arianis faciunt, cum Christi carnem in sacramēto negant.

Quomodo Caluiniani coguntur negare patrem, & filiū esse unum natura negantes fieri nos unum cum Christo per sacramētum carnis corporaliter nobiscum communicatæ.

vt iam per sacramentum neq; concorporales Christo simus, sicut Paulus ait: neque diuinæ naturæ consortes, sicut beatus Petrus; neque Arianos reuincere possimus. contra vnitatem naturæ diuinæ illud in euang. Ioannis interpretantes, vt sint vnum, sicut, & nos vnum sumus. Hilarij vero quanta fuerit apud Augustinum, cuius tu testimonijs abuteris, auctoritas, vel ex eo intelligi potest, quod sæpe eius testimonio, & auctoritate in libris suis vtitur.

Quomodo quod Caluiniani tradunt, Christum fide tantum accipi in sacramento, Cyrillus eisdem argumentis refellit, quibus e Arianos negantes vnitatem naturalem patris & filij: & quomodo probat duplicē vnionem cum Christo corporalem per participationem carnis in sacramento nobiscum corporaliter communicatæ, & vnionem alteram spiritualē per spiritum S. secundum habitudinem fidei & charitatis.

Cap. IX.

VIdeamus deinceps, quemadmodū beatus Cyrillus Alexand. similiter contra Arianos disputans hoc ipsum auctoritate scripturæ sanctæ refellat, quod vos dicitis, Christū in sancta Eucharistia fide solum accipi per spiritū, & nō per carnem ipsam. Sic enim ait lib. 10. in Ioan. cap. 15. Non negamus recta nos fide charitateq;
» syncera Christo spiritualiter coniungi; sed nullam nobis
» coniunctionis rationem secundum carnem cum illo esse,
» id profecto pnegamus; idq; à diuinis scripturis omnino
» alienū esse dicimus. Quis enim dubitauit Christum etiā
sic vitem esse, nos verò palmites, qui vitam inde nobis acquirimus? iam hic Volane, plane refellit Cyrillus doctrinam tuā, quam in principio libelli tui tanquam fundamentum causæ tuæ posuisti: postquam enim vim huius
» parabolæ, siue similitudinis, vt tu vocas, explicasti, subiun
» xisti: non dissimili figurā, & inuolucro coniunctionem se-
» cum nostram in alio quoq; loco demonstrat, nisi, inquit,
» manducaueritis carnē filii hominis, & biberitis eius san-
» guinem, nō habebitis vitam in vobis; qui manducat meā
carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam,

Quomodo Cyrill. Alex. similiter ut Hilarius disputans cōtra Arianos, per euangelium refellat, quod Caluiniani tradunt, Christum in Eucharistia fide sōlum accipi per spiritum, & non p carnē ipsius. Quomodo fundamentum doctrinę, quod Volanus in principio sui libelli hęretici iecit, à Cyrillo auctoritate euāgelij cōuellitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» & ego resuscitabo eum in nouissimo die. caro enim mea
» est verè cibus, & sanguis meus verè est potus, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo; & paulò post. Porro ais; quis sit modus, & quæ ratio tam salutaris cibi mãducandi, Apostolus diserte testatur inquiens; Viuo ego, nõ iam ego, sed viuit in me Christus: vitam autem, quam nunc viuo in carne, per fidem viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Ioãnes autẽ, ex hoc cognoscimus, inquit, quod in eo manemus, & ipse in nobis, quoniã de spiritu suo dedit nobis. hęc tu paulò ante respõdit Cyrillus tibi, quod Arianis idẽ atque tu, contendentibus, licet alio proposito. Nõ
» negamus, dixit Cyrillus, recta nos fide, charitateque syncera Christo spiritualiter cõiungi, sed nullã nobis coniunctionis rationem secũdum carnem cum illo esse, hoc profecto pernegamus; idq; à diuinis scripturis omnino alienũ esse dicimus. tu igitur Volane, locos scripturę de vnitate cum Christo per fidem, & spiritum charitatis cum locis de vnitate corporali per veram Christi carnem in vnũ contra scripturam confundis, & Arianis faues. Sed redeo ad Cyrillum, audi, inquit, Paulum dicentem, quia omnes vnum corpus sumus cum Christo: quia, & si multi sumus, vnum tamen in eo corpus sumus: omnes enim de vno pane participamus. an fortasse putat, ignotam nobis mysticę benedictionis virtutem esse? quę cum in nobis fiat, nõne corporaliter quoque facit cõmunicatione carnis Christi Christum in nobis habitare? cur enim membra fideliũ membra Christi sunt? nescitis, inquit, quia mẽbra vestra sunt Christi? membra igitur Christi, meretricis faciã membra? absit. Saluator etiam, qui manducat meam carnem, ait, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. vnde considerandum est, non habitudine solum, quæ per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse, verũ etiã, & participatione naturali (naturalem vocat hic pater Cyrillus, sicut Hilarius, participationem corporalem per veram sumptionem corporis Christi) deinde subiũgit, nam quemadmo-

Locos scripturę de unitate cũ Christo per fidem & spiritũ charitatis, cum locis de unitate corporali p carnẽ Christi in sacramento participatam, contra scripturã cõfundit Volanus.

» quemadmodum siquis igne liquefactam ceram aliæ ceræ
» similiter liquefactæ ita immiscuerit, vt vnũ quid ex vtrisq;
» factum esse videatur, sic communicatione corporis, & san
» guinis Christi ipse in nobis est, & nos in eo. Age nunc Volane, potes ne accommodare huc tropũ tuæ metonymię? cõmiscetur ne Christi caro cũ carne nostra instar ceræ cũ cera, per solam fidem, & in spiritu? an potius necessarius est contactus corporis Christi in Sacramento? quod quidem Christi corpus non in nostrum corpus manducando mutatur, sed cum eo per contactum vnitur. Cum contactum corporis Christi in Sacramento, siue corpus Christi in Sacramento tangi dico, ad species, sub quibus est corpus & sanguis Christi, referri volo contactum, & tangi; idest species ipsas proprie tangi, non autem ipsum corpus, & sanguinem Christi. Pergit Cyrillus, non po-
» terat enim aliter corruptibilis hęc natura corporis ad
» incorruptibilitatem, & vitam traduci, nisi naturalis vitæ corpus ei coniungeretur. Deinde quasi alloquẽs te, & tui
» similes, vt illum Arianum, cum quo differebat. nõ credis,
» inquit, mihi hęc dicenti? Christo, te obsecro, fidem præ-
» be; amen, amen, inquit, dico vobis, nisi manducaueritis
» carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non ha
» bebitis vitam in vobis: qui manducat meam carnem, &
» bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego re-
» suscitabo eũ in nouissimo die; in vobis dicit, idest, in cor-
» pore vestro; vita autem iure ipsa vitę caro intelligi potest;
» hæc enim nos in nouissimo die suscitat, & quomodo? di-
» cere non grauabor: caro vitæ facta vnigeniti caro ad vir-
» tutem vitæ traducta est: non potest igitur morte superari;
» propterea in nobis facta, interitum à nobis expellit. Idem rursus lib. 11. cap. 17. probans aduersus Arianos esse nos vnum in patre, & in filio, secundum euangelium, non solum spiritualiter, idest, secundum habitudinem fidei, & charitatis, sed etiam naturaliter, idest, per naturam siue substantiam carnis dominicę nobiscum in sacramento corporaliter communicatæ, sicut pater, & filius vnũ sunt

natura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» natura. age igitur, inquit, cum trinitas vnum natura sit,
» consideremus, quomodo etiam nos ipsi inter nos corpo-
» raliter, & cum Deo spiritualiter vnum simus; ex Dei pa-
» tris substantia vnigenitus prodiens, & totum in sua natu-
» ra genitorem possidens caro factus est; seq; ipsum naturæ
» nostræ ineffabiliter coniunxit, atq; vniuit; sic quæ inter
» se plurimum natura distant, in se ipso vno coniunxit: &
» naturę diuinę participes nos effecit. communicatio enim
» spiritus, & vt ita dicam, mansio primum in Christo fuit,
» & ab eo in nos penetrauit: ipse templum suum proprio
» spiritu perunxit, atq; sanctificauit. Origo igitur, & via, qua
» spiritum sanctum participamus, & Deo vniti sumus, Chri
» sti mysteriū est; omnes enim in illo sanctificamur. Vt igi-
» tur inter nos, & Deum singulos vniret, quamuis corpore
» simul, & anima distemus, modum tamen adinuenit con-
» silio patris, & sapientiæ suæ congruentem; suo enim cor-
» pore, credentes per communionem mysticā benedicens,
» & secum, & inter nos, vnum nos corpus efficit. Hic fortas-
se Volanus noster putabit se aliquid, quod secum faciat,
habere, quia dicat Cyrillus, credentes per communionē
mysticam vnum efficit, quasi per fidem dicat communi-
cari carnem Christi nobiscum. At vide Volane, quid se-
quitur, quod istam tuam fidem, per quam externo signo
dicis adiungi corpus Christi, & ita nobis exhiberi, exclu-
» dit; quis enim inquit, eos, qui vnius sancti corporis vnio-
» ne in vno Christo uniti sunt, ab hac naturali vnione alie-
» nos putabit? audis naturalem vnionem, ideſt, substantia-
lem, & corporalem fieri in nobis vnione vnius sancti cor-
» poris Christi? Sequitur, nam si omnes vnum panem man-
» ducamus, vnū omnes corpus efficimur, diuidi enim atq;
» seiungi Christus non patitur. idcirco etiam ecclesia, Chri-
» sti corpus est facta, & nos singuli membra Christi secun-
» dum Paulū, vni enim Christo per corpus suum coniuncti,
» quoniam in nobis illum, qui est indiuisibilis, accepimus,
» ipsi potius, quàm nobis membra nostra accommodātur.
» & paulopostquod autem corporalis hęc vnio ad Christū,

partici

» participatione carnis eius acquiritur, ipse rursus Paulus
» de mysterio pietatis differens testatur, cum ait, quod aliis
» generationibus nō est agnitum filiis hominū, sicut nunc
» reuelatū est sanctis apostolis eius, & prophetis in spiritu,
» esse gentes cohæredes, & concorporales, & compartici-
» pes promissionis in Christo. Si autem omnes inter nos in
» Christo vnum sumus corpus, nec inter nos solum, verum
» etiam cum eo, qui per carnem suam ad nos transiuit, quo-
» modo vniuersi, & inter nos, & in Christo vnū non erimus?
» Christus enim est huius vnionis vinculū, qui Deus simul,
» & homo est. Cyrillus ecclesiæ orientis lumen, & in eo ec
clesia Alexandrina, cui præfuit, dicit Christum Deum, &
hominem esse vinculum huius vnionis, qua vniuersi inter
nos, & cum Christo vnum sumus, & Volanus tradit vincu
lum eius esse spiritum sanctum, sic enim dicis Volane, ac
» propterea spiritualem hanc corporis, & sanguinis Christi
» in sacramento, siue visibili signo à domino instituto voca
» mus manducationem, nostramq; cum Christo in vnū cor
» pus coniunctionem, quia solus spiritus sanctus est, cuius
» vinculo res ipsæ tā procul disiunctę mutuo connectuntur,
» & conglutinantur; hæc tu, sed vtri potius credendum erit?
es ne tu cum magno Cyrillo comparandus? aut probas
ne per scripturas, aut sanctos patres hoc, quod ais, vt bea-
tus Cyrillus per tot locos euāgelij, & Pauli demonstrauit,
& sententiam suam concluſit? Sed pergamus recitare, quę
» in Cyrillo sequuntur, sed de vnione, inquit, corporali, fa-
» tis. de spirituali autem eandem viam sequentes, dicimus,
» quod spiritu sancto recepto, & inter nos quodam modo,
» & cum Deo vnimur; nam quamuis vnicuique nostrum
» patris, & suum spiritum Christus distribuit, indiuisibilis
» tamen spiritus est, & distributus singulis spiritus, in seipso
» vnit; & omnes, quibus distributio facta est, vnum in se-
» ipso efficit, & sicut virtus sanctissimæ Christi carnis vnum
» corpus efficit participantes, eodem arbitror pacto, in qui-
» bus indiuisibilis Dei spiritus habitauit, eos omnes ad vni
» tatem spiritualem conducit. ideo rursum Paulus nobis

scripsit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

» ſcripſit,ſupportantes inuicem in charitate ſoliciti ſeruare
» vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, vnum corpus, & vnus
» ſpiritus: cum autem vnus in nobis habitet ſpiritus, vnus
» verus, & pater omnium per filiũ ſuum in nobis habitat,
» adinuicem, & ſecum ſui participes ſpiritus, vniens. quod
» autem ſpiritui.S.ſic vniamur,etiã hac ratione modo quo-
» dam percipitur; nam ſi animalem vitam contempſimus,
» & legi nos ſpirituali ſubiecimus, noſtri dominum in om-
» nibus ſpiritum facientes, perſpicuum eſt ad aliam quaſi
» naturam nos transformari,cum viuendi animalitatis no-
» ſtræ modum fugientes, conformationem habitantis in
» nobis ſpiritus mirabilem ſuſceperimus, non ſolum ho-
» mines, verum etiam Dei filij, cęleſteſq; homines partici-
» patione diuinę naturæ vnum effecti. ergo in patre,& filio,
» & ſpiritu ſancto omnes ſumus vnum: vnum autem dico
» habitudine, atque effectu, vt principio dicebamus; vnum
» pietatis conſenſu;vnum ſanctæ carnis Chriſti communio
» ne; vnũ vnius ſancti ſpiritus participatione; hactenus Cy-
rillus. qui idem prorſus cum beato Hilario ſentiens, & eoſdem aduerſarios, ideſt, Arianos auctoritate ſcripturę ſanctę refellens,locum euangelij Ioannis,ſicut tu pater in me, & ego in te, & ipſi in nobis vnum ſint, quem Ariani ad negãdum homouſion patris, & filij obſtinatis animis obijciebant, interpretatus eſt de ſumma vnione naturali ſiue corporali noſtra inter nos,& ſimul cum patre,& filio per dignam communionem carnis eius in ſacramento Euchariſtię, quam quidem vnionem per naturam carnis Chriſti inter nos & cũ patre, & filio, & ſpiritu ſancto conflatam dum vos Caluiniani negatis, Arianos homouſion negantes defenditis: illi enim patrem, & filium vnum eſſe dicunt, ſicut nos vnum ſumus in eis; vos vero non per naturam carnis nobiſcum in ſacramento communicatę, ſed ſecundum habitudinem adiunctionis corporis Chriſti ſigno externo per fidem tantum, & ſecũdum ſpiritum vnionem noſtram cum carne Chriſti ponitis.

Quomodo Caluiniani negantes participationem corporalem carnis Chriſti in ſacramento Arianos homouſion negantes defendunt.

De duplici dilectione Chriſti erga nos, & de duplici communione, vna naturæ noſtræ, & altera corporis eius in ſacramẽto: et quomodo vtriuſq; rationem diuinè Dionyſius explicat: & quomodo ſecunda dilectione priorem ad ſummum perduxit,& ſecunda item cõmunione priorẽ; & quomodo hinc intelligitur quod Ioan. ait,cũ dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos: & quomodo Caluiniani hos gradus dilectionis, & vnionis per ſuam metonymiam tollunt contra ſcripturam: item de hæreſi Pauli Samoſaten.qui ſanguinem Chriſti in ſacramẽto corruptibilem eſſe tradebat: & quomodo eum confutauerit Dionyſius Alex. & quomodo hæc hæreſis renouata poſtea fuit, & quando, & a quo, et de quibus patrum teſtimonijs damnata ſit in ſynodo:et quomodo hæreſis Pauli Samoſ.de ſanguine Chriſti corruptibili in ſacramẽto minus abſurda erat quàm hæreſis Caluini.

Cap. X.

HAnc noſtram cum Deo ſummam vnionem per cõmunionem carnis Chriſti in ſacramento communicatæ longè ante Cyrillum,& Hilarium,ac cæteros Dionyſius Areopagita explicauit; ſic enim ait in eccleſiaſtica hierarchia, cum interpretatur, quid in ænigmate ſi-
» gnificet illa hoſtiæ in Miſſa oſtẽſio, & partitio. illud enim
» vnũ, inquit,& ſimplex, & occultum diuinitatis Ieſu verbi
» ſummi Dei, cũ factum eſt homo noſtræ naturæ, egreſſum
» eſt bonitate, ac charitate ſua erga homines, vt fieret ſine
» mutatione ſui cõpoſitum,& viſibile;hactenus Dionyſ.hęc
» eſt illa charitas de qua ait Ioan.ſic Deus dilexit mundũ,vt
» filiũ ſuum vnigenitum daret, vt omnis,qui credit in eum,
» nõ pereat; ſed habeat vitã æternam,non enim miſit Deus
» filium ſuum in mundũ, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. hęc, inquã.eſt charitas illa Dei in genus humanũ, quod creauerat;qui voluit fieri homo, vt quia nos cõmunicauimus carni,& ſanguini,ipſe ſimiliter participaret eiſdem, vt per mortẽ deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, ideſt, diabolũ. verum non contentus iſta cõmunione naturæ noſtræ, vt mori pro nobis poſſet,& moreretur,negotiũ etiam communionis,inquit, idem Dionyſius, benefice confecit,quo genere cõmunionis ſuam in nos charitatem filius Dei ita cumulauit, vt eã

Quomodo Dionyſius Areop. ante alios eccleſiaſticos ſcriptores ſummam unionem noſtrã per communionem carnis Chriſti in ſacramento explicauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad ſummum perduceret,quod Ioannes euangeliſta ſignificauit, cum dixit, ante diem paſchæ ſciens Ieſus, quia venit hora, vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. dilexit quidem eos, qui in mundo erant, quos ſuos vocat ratione creationis,ſicut in principio euãgelij ſui idem Ioan. dixerat, in propria venit, & ſui eum non receperunt, quia propter eos miſſus erat à patre, vt fieret homo, vt homo factus, pro eorum poſtea ſalute moreretur, de qua dilectione dixerat idem Ioan. vt ſupra iterum dixi, ſic Deus dilexit mũdum, vt vnigenitum ſuum daret, vt omnis, qui credit in eum non pereat, ſed habeat vitam æternam;vbi non ſolum aduentum eius in carne ſignificauit Ioannes, ſed mortem quoque, non enim Deus filium ſuum vnigenitum ob eam cauſam ſolum dedit, vt homo fieret,ſed vt pro mundi vita moreretur.quare cũ dilectio hęc Ieſu non ſolum incarnationem, ſed etiam mortem incarnati verbi pro nobis impiis, & peccatoribus, contineat, qua dilectione nulla ſecundum humanitatem, vt Paulus in epiſt. ad Rom. cap. 5. docet, maior eſſe poteſt,& de hac ipſa dilectione dixerat, ſciens, quia venit hora,vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo,reſtat,vt ſciamus,quid illud ſit,quod ſtatim ſubiungit, in finem dilexit eos. hic enim acceſſio, & cumulus dilectionis omnino ſignificatur, ſiquidem qui factus erat propter nos homo,ſicut nos,ex oſſibus noſtris,& ex carne noſtra, cum eſſet pro nobis moriturus, & iam inſtaret mors pro nobis ſubeunda,hanc dilectionem alia adhuc cumulare voluit; etenim quia dilectionem eius,& vitam,& paſſionem imitari, vt ait Dionyſius, non poteramus, niſi memoria eorum nobis renouaretur, ſicut ipſe dixit,hoc facite in meam commemorationem,confecit nobis,vt antea dixi, communionem, qua nos κατ' ἄκρον vt ait idem Dionyſ. Areopag. ideſt, ad ſummum cum diuiniſſima carne, & membris ſuis, propter bonitatẽ ſuam vniret. Si tamen, inquit, & nos tanquam membra corpori, ſimilitudine, & imitatio-

Quomodo in eo;quod ait Ioã. in finem dilexit eos,acceſſio, & cumulus dilectionis ſignificatur ſupra illam, de qua proxime dixerat, cũ dilexiſſet ſuos; qui in hoc mundo erant,&c.

imitatione ſanctitatis, & innocentiæ eius ipſi coagmentemur, & coniungamur; ac non potius mortiferis paſſionibus extincti, neq; vitæ, nec adglutinationis ad diuina, & ſaniſſima membra participes efficiamur. hactenus Dionyſius, quod ergo dixit Ioannes, εἰς τέλος, ideſt, ad finem dilexit eos, Dionyſius tanquam eius loci interpres, dixit, vniſſe nos κατ' ἄκρον, ideſt,ad ſummũ. quod in ſacramento corporis ſui fecit, quod fuit beneficium conſummatæ dilectionis perpetuo vſque ad conſummationem ſæculi durãtis;nam hoc quoque ſignificat illud,in finem,vt cum Apoſt. ait, 1. Theſſ. cap. 2. peruenit enim in eos ira Dei vſque in finem; & Dauid, vt quid Deus repuliſti in finem? quod quidem ſignificat,vt veteres interpretes annotarũt, τὴν μόνιμον ἀγανάκτησιν, ideſt, indignationem ſtabilem, ac permanentem.Sic dominus ad perpetuam mortis ſuę memoriam hoc magnum ſacramentum nobis reliquit;& ad commemorationem illius in cruce mortis, quam ſemel paſſus eſt, voluit vſque ad finem ſæculi quotidie mori ſine morte, & pati ſine paſſione κατὰ ἀνάμνησιν, ideſt,ſecundum commemorationem. hęc quoque notio ſubiecta eſt illi verbo,vſque in finem;eſt enim in verbis ſcripturæ ſanctæ βαθυφωνία, ideſt altitudo, ſiue profundum ſermonis, vnde proph.Eſ. cap.33.dominũ Ieſum vocauit βαθυφώνον. ad hanc vero βαθυφωνίαν non licet penetrare Volane ſine fide, ſtudio, ſobrietate, & in primis Dei gratia adiutrice, quæ vos, vt apparet, omnia negligitis, vel parum curatis. Quomodo ergo tu Volane hos gradus dilectionis,& vnionis diſtinguis? quomodo,inquam, in finem dilexit nos, & in finem vniuit, ideſt, ſumme,ſiue ad ſummum,ſi per fidẽ tantum in ſacramento cum corpore Chriſti vnimur? an non ſic vniti ſunt extra ſacramẽtum, quicunq; in Chriſtũ pro nobis paſſum fide viua credunt? Sicut enim paulo ante Cyrillus aiebat, cum Chriſtus vnicuique noſtrũ patris, & ſuum ſpiritum diſtribuit, quia indiuiſibilis ſpiritus eſt, diſtributus ſingulis in ſeipſo vnit,& in patre,qui eſt in ſpiritu, & in Chriſto, qui eſt in patre, vnit dico vnione ſpirituali.

Quomodo Caluiniani gradus dilectiõis Chriſti erga nos, & unionis cum eo contrà euãgeliũ Ioan. tollunt ſua metonymia & figura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuali. tu igitur velis, nolis, cogeris Volane non distinguere gradus dilectionis, & vnionis Christi contra hunc locũ euangelij Ioannis, cum nullam aliam vnionem nisi spiritualem cum Christo ponis. quare quantum in te est, ecclesiã priuas isto cumulo dilectionis Christi, & ista vnione eius spirituali simul, & corporali. sed hic occurrit Petrus Martyr magister tuus, si verum, inquit, corpus est in sacramento, non secundum commemorationem, ac mysticè, sed verè, pati necesse erit, cum scriptura dicat, hoc est corpus meũ, quod pro vobis patitur. hic sãguis meus, qui pro vobis effunditur. respondemus hic Petro Martyri, quod ante annos 1300. Dionysius ille magnus Alexandrinus Paulo Samosatẽsi in epistola sua ad eũ, quæ adhuc apud nos extat, respondit. aiebat enim ille hæresiarcha esse sanguinẽ Iesu corruptibilem, qui est, inquit Dionys. Deus Israel liberans ab omni corruptione, passione, ac morte, qui redemit nos à seruitute corruptionis, aiebat in quam, esse sanguinẽ mortalis, & passibilis hominis, quia dominus gloriæ discipulis dixit, accipite hoc, & diuidite: nouum testamentum est in meo sanguine, hoc facite, &c. & quia dixit de sanguine, qui pro vobis effunditur. Sed cũ hæc dicit Paulus Samos. ignorat, inquit Dionys. quod Apostolus dixit in epist. ad Hebr. quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiç contumeliam fecerit? conculcauit, inquit, eum Iudas, & nunc Paulus Samosatensis, vt placeret Satanę, qui eum delegit. in sanguinẽ viuificum, & in spiritum. S. insurrexit, eum conculcans. Etenim si sanguis Christi est corruptibilis, quia diuiditur, & effunditur, reperietur quoque spiritus. S. corruptibilis, vt sanguis vitæ, siquidem scribit Lucas in actis Apost. Cum complerẽtur dies Pentecostes, & quę sequuntur. & paulopost subiungit, & apparuerunt illis linguæ dispertitæ tanquam ignis, sederuntq; supra singulos eorum. & paulo post, hoc est, quod dictum est per prophetam Ioel, effundam de spiritu

Quomodo Caluiniani ponẽtes unionem tantũ spiritualem cũ Christo, quãtũ in se est, ecclesiã catholicã cumulo dilectionis Christi in eam, & cumulo unionis ecclesiæ cum Christo priuant.

De hęresi Pauli Samosatensis de sãguine corruptibili, quem in sacramento ponebat, & quomodo Dionysius Alex. respondẽdo Paulo Samosatẽsi argumentũ Petri martyris negantis carnẽ Christi in sacramento reiurat.

ritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, &c. Ecce, inquit Dionys. dispertitur supra singulos apostolos spiritus. S. & effunditur super omnem carnem, non tamen quia effunditur spiritus sanctus, dixerit quis corruptibilem esse, absit. idem est in sanguine viuifico. hactenus Dionys. Alexand. Errorem de sanguine corruptibili in sancta Euch. Quidam etiam Michael cognomẽto Sicidites astrologus tempore Manuelis Commeni defendebat, vt proditum memoriæ est in libro 17. historiarum Nicetæ Coniatis. fuit autem hic damnatus in synodo tũc habita multis sanctorum patrum testimonijs recitatis, Athanasij, Basilij, Isidori Peluſiotæ, Theodoreti, Eutychij Patriarchæ Const. Theodoti Patriarchæ Antiocheni, Seueriani Gabal. & aliorum, ne omnes enumerẽ; ista quoq; synodus tuam Volane sentẽtiam simul damnauit. Redeo ad Paulum Samos. quanto minus absurdum apparebat, quod is, qui Christum hominem tantum, alioqui sanctum sine diuinitate esse putabat, ne hominem sanctum mẽdacem facere videretur, qui dixisset, hic est sanguis meus, sanguinem verum, in sacramento esse confitebatur, licet corruptibilem esse diceret. At Petrus Martyr, & tu Volane cum reliquis Caluinianis, cum Christum alioqui Deum esse fateamini, mendacem tamen facere, non dubitatis, dum in sacramẽto Eucharistiæ neque corpus, neque sanguinem, sed figuram esse dicitis corporis, & sanguinis eius, qui dixit, Hoc est corpus meũ, & hic est sanguis meus, quasi falsum dixerit. Eò enim spectat, & euadit vestra figura, & metonymia, cũ dominus verbis proprijs vsus fuerit, quæ vos negatis vera esse. illud quoque obseruandum est hic aduersus te, & sodales tuos, quod hic tantus, & tam vetus auctor Dionys. Alexand. auctoritate Pauli probauit esse in sacramento Eucharistiæ sanguinem diuinum Christi incorruptibilem, qui non esset velut sanguis communis aliorum hominum. sanguinem autem testamenti vocauit Apostolus sanguinem in sacramẽto Eucharistię, sicut dominus dixit, in cœna dominica, hic est sanguis meus

Hęresis Pauli Samosat. de sanguine corruptibili in sacramẽto Eucharistię tempore Manuelis Cõmeni renouata, & in synodo episcoporũ damnata, in qua simul damnata est hęresis Caluini.

Quomodo hęresis Caluini de sacramento Euc. magis absurda sit, quàm hæresis Pauli Samosatensis.

Caluinus à Paulo Samosatensi damnatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

meus noui testamenti. idem quoque in epist. ad Cor. 1. cap. 11. docuit, cum loquens de communione veri corporis Christi dixit, eum, qui indigne cõmunicaret, reum esse corporis, & sanguinis, quia non diiudicaret corpus domini, ideſt, quia illud duceret corpus commune, quod perinde erat, quasi putaret, non corpus Christi esse, sed vnius cuiuslibet hominis; aut nullum corpus, vt vos dicitis, qui signum tantum corporis Christi esse vultis. Audisti Volane paulo ante, nisi aspidem iuxta prophetam imitatus es, quemadmodum cũ negas in sacramento Eucharistiæ verum corpus, & sanguinem Iesu Christi, gradus dilectionis eius, quos Ioannes euangelista notauit, & distinxit, & gradus vnionis ex illis nexos cõtra euangeliũ tollas.

De duplici exinanitione Christi in sacramento, & in cruce; & quæ Dionysius Alexand. de illa priore exinanitione diuine scripserit interpretans locum Pauli ad Philipp. & quomodo Volanus hanc exinanitionẽ, qua Christus etiam glorificatus est, tollat contra scripturam per suam metonymiam: & qui auctores meminerint exinanitionis Christi in sacramento, quæ omnino conuincit, ibi esse Christum vere et realiter: et quomodo qui ista exinanitione Christum priuant, gloria etiam eam secuta eundem priuãt: et quomodo non sit hyperbole, vt hæretici dicunt, quod præ nimio in Christum amore carnem eius manducare dicimur; sed res ipsa, & miraculum obstupendi beneficij: et quomodo locus ille euangelij Ioannis, sicut misit me viuens pater, et ego viuo propter patrem etc. hæreticam esse metonymiam Caluini conuincit.

Cap. XI.

Quomodo ex duplici exinanitione à Paulo apostolo notata alteram tollat, qui carnẽ Christi in sacramento tollit: itẽ ex duplici glorificatione cõsecuta alterã quoq; tollit.

AVdi nunc, quemadmodum ex duplici exinanitione Christi ab apostolo Paulo notata alteram similiter, & ex duplici glorificatione consecuta item alteram contra scripturam deleas. dicamus prius de exinanitione; idem Dionys. Alexand. in illa sua ad Paulum Samos. admirabili epistola, sic enim eam vocat beatus Hieronymus, cum de hoc magno auctore in scriptoribus ecclesiasticis meminit, probat Christũ esse προαιώνιον, quod Paulus Samosat. negabat, qui asserebat Christum non fuisse ante Mariam; interpretabor ad verbum, Ait (inquit) Apostolus

» stolus de Christo, quod cum in forma Dei esset, non rapi-
» nam arbitratus est, se esse æqualem Deo, ideſt, non sic
» quemadmodum qui per studium virtutis, & labores, ac
» certamina, regnum Dei rapiunt, sicut scriptum est, regnũ
» cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, non sic in-
» quam, Christus laboribus, & studijs virtutum cõparauit,
» vt esset æqualis Deo; quin potius operuit cælos virtus eius,
» & laudis eius plena est terra; splendor eius, vt lux erit, vt
» testatur ipse, qui verè est semper in patre, inquiens, ego
» lux mundi, ideſt dominus mundi habens in se ipso patrẽ,
» & viuificum, ac dominum spiritum, & tamen seipsum exi
» naniuit. vnde sacramentum inenarrabile sic ab eo appel-
» latur nouum testamentum, dare seipsum in mystica cœ-
» na, non sicut secundum legem sacerdotij Aaronici carnes
» pecudum aræ olim imponebant: scribit enim Moyses in-
» quiens, carnes sanctæ imponentur altari, & comedet po-
» pulus, & quicunq; immundus eas tetigerit, peribit. nunc
» autem non sic; quin potius ipse dominus dicit, qui man-
» ducat me, ipse viuet propter me. Deus ergo est, qui habi-
» tat in nobis secundum testamentum, quod disposuit di-
» cens nobis, accipite hoc, & diuidite inter vos, nouum te-
» stamentum est, hoc facite; hæc est Dei ad nos exinanitio,
» vt admittamur ad capiendum eum: hoc enim tremen-
» dum sacramẽtum dicit Apostolus, cum ait, quod seipsum
» exinaniuit, non relinquens patrem, vt à nobis capiatur,
» absit; immo ipsius verba proferam. ego, inquit, & pater ad
» eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. hæc
» Dionysius. Deinde subiũgit, videte quãm limate agit my-
» stagogus veritatis, vas electionis, dicens paulopost, formã
» serui accipiens, & in similitudinem hominum factus. vt
» enim antea dixi, exinanitionem dicit factam ad nos ad ca-
» piendum sacramẽtum vitæ per puras, & incorruptibiles,
» ac diuinas ipsius manus, vt possimus, fideles eius capere
» ipsum, ac fieri mansio Dei accipientes eum totum. Age ve
ro nunc Volane, quę exinanitio esse poterat in dando si-
gnum corporis sui, vt per fidem, sicut vos dicitis, panem

vestrum

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestrum comedenti exhiberetur? an ad eam dignitatem panem alioqui communem transferre secundũ disciplinam vestrã, hæc erat exinanitio Dei? an potius latere sub specie panis, & vini carnem propriam verbi Dei viuificã, vt sic eam sine horrore vllo manducando, cũ ea ad vitam eius participandam vniri possemus, hoc fuit exinanire se Christum Deũ Dei filium? prosequitur Dionysius, atque
» hoc, inquit, erat, quod olim à Moyse præfigurabatur in
» agno absq; macula, & anniculo, vt eum mactatũ vniuer-
» sa multitudo filiorum Israel comederet, cũ agerẽt phase,
» idest, pascha: iubebatur illis, vt carnes agni igne assas, &
» caput cũ pedibus, & intestinis cum festinatione vorarent.
» at illi non poterãt caput cum pedibus vorare. quomodo
» enim caput agni in pascha apud Iudæos vorarentur, cum
» lex iuberet, os ex eo non comminuere? atqui prohibeba-
» tur illis hoc propter crudelitatem, & duritiam cordis eo-
» rum, vt nec toto irrationali vesci eis permitteretur. at ve-
» ro, qui se ipsum exinaniuit Christus Iesus habens in se ca-
» put patrem, caput enim Christi Deus est, fecit potentiam
» in brachio suo, & exaltauit humiles, vt in eis capi posset al
» tissimus, & habitare in nobis propter suam, qua nos dile-
» xit, benignitatem, ac bonitatem. hæc illa exinanitio dexte
» ræ altissimi. quare exinantitio non mutationem in eo fa-
» ctam significat, apage, sed potius renouationem in nobis
» per exinanitionem, quam donauit nobis, qui se exinani-
» uit. Spiritus sanctus effusus super omnem carnem manet
» plenus; & sanguis item sanctus, ac viuificus ex profundo
» diuini lateris effusus manet plenus; & Christus item, qui
» se exinaniuit, & sanguinẽ suum incorruptibilẽ, & viuum,
» ac viuificum nobis effudit. hactenus Dionysius. Dic Vola-
» ne, quomodo fecit Christus potentiam in brachio suo in
hac exinanitione facta in sacramento corporis sui, vt eum capere possemus, de qua Dionysius nunc differit, & locum Apostoli ad Philipp. interpretatur, si nullum miraculum ibi fit, vt vos, quia nõ creditis, iactatis impie? Rursus, si præter panem ibi nihil est, excepta, nescio qua dignitate panis ad

nis ad exhibitionem corporis Christi per fidem sumenti illum secundum disciplinam vestram, vt qui eam fidẽ habeat, etsi ore non manducet in sacramento carnem Christi, spiritu tamen manducet; si ita est, quæ leges naturæ cedunt hic, vt potentia diuini brachij opus fit, sicut magnus auctor Dionys. contra hæresiarcham Samosatensem disputans ait? quia enim aiebat Paulus Samos. Christum hominem tantum esse, obijcit illi Dionys. hoc, quod Apost. dicit, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, etenim si exinaniuit se, non erat igitur inquit, natura vilis,
» & seruus, sed natura dominus; qui enim dominatur, ser-
» uiendo facit exinationem sui. Vrgebo ergo iterum, quod paulo ante, si tuum sacramẽtum natura panis est, vt est, & dignitatem istam tuam, quam dicis, acquirit, vt fiat sacramentum, Christus vero ipse nullã formam, siue speciem vilem induit, sed manet extra sacramentum in sua specie, quomodo in eo exinaniuit se? quomodo Apostolum mendacem facis? negabis fortasse istam exinanitionem, quam dicimus, & locum Apostoli de sola exinanitione in cruce expones, non reprehẽdo eos, qui sic interpretati sunt, qui sunt fortasse non pauci charolici, quos laudo, & probo; qui cum exinanitionem istam in sacramento Eucharistiæ factam catholice confiteantur, nihil refert, si de ea locum Apostoli non interpretẽtur: contra te vero, & cæteros Caluinianos, qui eam negatis, locum Apostoli sic esse interpretandum contendo, non solum auctoritate Dionysij contra hæreticum disputantis, quæ maxima est, & beati Hieronymi grauissimi auctoris, qui nunquam hanc Dionysij epistolam admirabilem vocasset, nisi perlegisset; neque tanta laudis præconio affecisset, nisi huius loci interpretationem, quæ insignis, & illustris in ea est, cum cæteris probasset: sed quod plus est, ipsa vis verborum, quam Dionysius obseruauit hic, & ipsa antecedentium, ac consequentium ratio hoc suadet, immo efficit. interpretemur ergo, quæ paulopost subiungit idem Dionysius Alexand.
» interpretationem loci prosequens, formam igitur, inquit,

De interpretatione loci Apostoli epist. ad Philipp. de exinanitione Christi in sacramẽto Euc. contra Paulum Samos. & Caluinianos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» ſerui accipies Chriſtus Ieſus dominus, & Deus Apoſtolo-
» rum, cœna facta ſurgit a cœna, & ponit veſtimenta ſua: &
» cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe; hæc eſt forma ſerui,
» qui erat natura dominus, non natura ſeruus, qui ſumpſit
» habitum ſerui in ſimilitudine hominum; hoc dicit, quia
» non eſt vnus ſolus in mundo, qui lauat pedes domini, ſed
» multi: ne igitur exiſtimaretur aſſumpſiſſe perſonam ſerui,
» ſubiungit numero multitudinis, in ſimilitudine homi-
» num factus; & paulopoſt, deinde, inquit, ſubiungit Apo-
» ſtolus, humiliauit ſemetipſum: vides, quomodo humi-
» liat ſe? ſeruus non humiliat sè, ſed dominari in ſeruum
» facit, vt ſeruiat; ſicut Pharao Iſraelem ſeruire coegit. hic
» dicit, quod ſeipſum humiliauit: quare non relinquitur via
» blaſphemis ad negandum hoc dictum; reuincit enim eos
» qui humiliauit ſemetipſum vſq; ad mortē, factus ὑπήκοος
» vſque ad mortem, ſe enim flexit Deus, & exaudiuit pre-
» ces ſupplicum ſuorum, & inclinauit cælos, & deſcendit, vt
» liberaret nos tanquā Deus, & dominus glorię Ieſus Chri-
» ſtus; quia exaudiuit ſanctos ſuos, & vſq; ad mortē deſcen-
» dit, vt ſaluaret nos. hactenus Dionyſ. diuinus interpres
ſcripturæ ſanctæ. Itaq; quia Apoſtolus Philippēſes horta-
batur, vt nihil per contentionem, & inanem gloriam face
rent, ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicē arbitrarentur, nō quę ſua eſſent ſinguli conſiderantes, ſed quę aliorum, ad contemnendam inanem gloriam, & amplectendam humilitatem, & non ſuam ſed aliorum vtilitatē procurandam, duo admiranda, & ſtupenda exempla propoſuit Apoſtolus duplicis exinanitionis Chriſti poſtquā factus eſt homo; vna eſt, cum ſe dedit ſub vili ſpecie panis, & vini manducādum, cum qua coniunctum fuit officium ſerui, & exemplum lauandi pedes, & illud, quod dixit, ſi ergo ego laui pedes dominus, & magiſter veſter, debetis & vos alter alterius lauare pedes; quod ſatis cum eo conuenit, quod ibidem dixit Apoſtolus, ſed in humilitate ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes. altera exinanitio fuit, quod in cruce pro nobis mori voluit, de qua ſtatim ſubiū

» git idem Apoſt. & in ſimilitudine hominum factus humi-
» liauit ſemetipſum factus obediēs vſq; ad mortē, mortem
» autem crucis. Illius exinanitionis prioris in myſtica cœna
Methodius quoque martyr auctor grauiſſimus meminit
» in ſympoſio decem virginum, vertam e græco, non enim
» inquit, poteſt eccleſia aliter concipere credētes, & per la-
» uacrū regenerationis regenerare, niſi etiā propter ipſos
» Chriſtus ſeipſum exinaniens, vt capi poſſit, rurſus κατὰ
ἀνακεφαλαίωσιν, τ̃ πάθους, ideſt, ſecundum commemoratio-
nem paſſionis patiatur deſcendens e cęlo; & ſuæ vxori ad-
hęreſcens, præbeat ſe, vt ex ipſius latere virtus hauriatur;
vt in eo creſcant, quicumque in eo ædificati ſunt, qui ſunt
per lauacrum regenerationis geniti. de hac exinanitione
» ait beatus Aug. pſal. 55. niſi humilis eſſet, neq; manduca-
» caretur, neq; biberetur. hanc quoque exinanitionem bea
tus Franciſcus in quadam ſua ad fratres exhortatione vo-
» cat humiliationem, ecce inquit, quotidie humiliat ſe, ſi-
» cut quando à regalibus ſedibus venit in vterum virginis:
» quotidie venit ad nos ipſe humilis apparens, quotidie de-
» ſcēdit de ſinu patris ſuper altare in manibus ſacerdotis.
Cyrillus Alexand. hanc exinanitionē vocat συγκατάβασιν,
ideſt, condeſcenſum in ſermone ſuo eruditiſſimo de cœ-
» na dominica, & lauatione pedum. Sic enim ait, ſapientia,
» quæ per ſe ſubſiſtit, corpus ſuum veluti panem diſtribuit,
» & ſanguinē ſuum vinificū velut vinum, deinde ſubiungit,
» ὦ μυστείᾳ φιλτέρᾳ, ὦ οἰκονομίας ἀφράστου, ὦ συγκαταβάσεως
» ἀκαταλήπτε, ὦ δὲ παλαγχίας ἀνεξιχνιάστου, o tremendum, in-
» quit, ſacramentum, ò diſpenſatio inexplicabilis, ò conde-
» ſcenſus, qui comprehendi non poteſt. ò miſericordia non
» veſtigabilis. ergo in cœna dominica Volane, non poteſt
eſſe figura tantum corporis, & ſanguinis Chriſti, in ſigno
enim, & figura tantum, non exinanitur Chriſtus manens
alioqui plenus, neque condeſcenſus eſt, vbi non eſt humi
liatio; neque rurſus humiliatio, vbi non eſt exinanitio. in
tuo ergo ſigno ſiue figura Volane, non ſe exinaniuit Chri-
ſtus, ſed euanuit potius, atq; ita phantaſma habes pro ſa-

De exinanitione Chriſti in ſacramēto memi nerunt præter Dionyſiū Alex. Methodius martyr, Auguſt. Cyrill. Alex. S. Franciſc.

Secundum diſciplinā Caluini Chriſtus nō exinanitur in Sacramēto Euch. contra ſcripturā, & ſanctorum patrum auctoritatem.

Caluinianiquo modo phantaſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma pro ſacramento habeant.

cramento. & velut nouus Iudæus vmbram pro veritate. age, cur eccleſiæ inuides tãtam Dei miſericordiam, diſpẽſationem,& cõdeſcenſum, vt paulo ante aiebat Cyrillus? immo cur inuides Chriſto ipſi gloriam ex iſta exinanitione? vt enim per exinanitionem in morte crucis factã gloria, & honore, ſicut Apoſtolus ait, coronatus eſt à Deo patre, ſic etiam glorificatus eſt a Deo per exinanitionem in ſacramento Euchariſtiæ, vbi eſt ἀνακεφαλαίωσις & πεῖθις, ideſt, recapitulatio, vt ita dicam, paſſionis, vt Methodius martyr paulo ante dixit, ſiue ἀνάμνησις, vt vocat euangelium, ideſt, rememoratio. dixi ſupra, vtramq; glorificationem ex vtraq; exinanitione à Paulo notata ſecutam, notaſſe Ioannem in euangelio ſuo, cum celebrato illo ſacramento corporis ſui, & egreſſo Iuda ad perficiendum opus ſuum dominicæ proditionis, narrat continuo dixiſſe dominum, nunc clarificatus eſt filius hominis,& Deus clarificatus eſt in eo; deinde ſubiungit in futuro, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo,& continuo clarificabit eũ. Vos ergo dũ Chriſtũ negatis dediſſe nobis φαγμπκῶς, ideſt, realiter carnem ſuam in ſacramento Euchariſtiæ ſub ſpecie panis, & vini ad verè manducandum, & verè bibendum in ſalutem animę, Chriſtum gloria ſua ſpoliatis, & inexplicabili miſericordia, ac diuinæ, & obſtupendæ diſpenſationis prouidentia, ac condeſcenſu ſupra omnem intelligentiam, quę beatus Cyrillus paulo ante in hoc magno ſacramento admiratus eſt. Dices fortaſſe hyperboles eſſe, qui tantam Dei miſericordiam, & in nos charitatem ferre non potes, ne leges naturæ, vt dicis, violentur. Sed videamus de hyperbole. erat quidem in ancillis Iob hyperbole amoris erga eum, cum aiebant, quis daret nobis de carnibus eius ſaturari? valde me vtili exiſtẽte, ſic enim eſt apud 70. Significat enim hyperbolice, ideſt, ſuperlate nimium amorem, eſtq; ſumptũ ab ijs, qui deoſculãdo quem amant, ita infigunt ei labra, & os, quaſi carnem eius manducare velint, at mãducare præ nimio amore carnem viuificam eius, qui eam potuit dare nobis, &

Christus & per paſſionẽ in cruce glorificatus eſt, & per exinanitionem in ſacramento.

Iob. 31.

pro

pro nimia ſua in nos charitate, ac bonitate dedit, non eſt hyperbole, ſed miraculum; quod omnem admirationem ſuperat. Si concedis potuiſſe dare, & hoc propriis verbis dixit, inquiens, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nõ habebitis vitam in vobis, cur negas miraculum tanti, & tam ſtupendi beneficij, vnde tam illuſtris gloria ad Chriſtum redundat, & tanta ad genus humanũ vtilitas? & quid aliud eſt hoc, niſi inuidię ſatanæ miniſtrare? dices fortaſſe carnem iſtam viuificam ſine miraculo vllo, ideſt, ſaluis legibus naturæ, & elementorum, vobis per fidem, ſumpto veſtro ſacramento, ideſt, pane communi, exhiberi per ſpiritualem adiunctionem Chriſti ad ſignum externum, ita enim in tuo myſterio philoſopharis: etſi hoc ſæpe in ſuperioribus cõfutatum eſt, redarguamus tamen adhuc auctoritate euãgelij; ſicut, inquit, miſit me viuẽs pater, & ego viuo propter patrem, & qui manducat me, & ipſe viuet propter me. ideſt, ſicut à Deo factus ſum homo, ſicut ſcriptum eſt, ſpiritus. S. ſuper-ueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, non enim ſunt operationes patris, & filij, & ſpiritus. S. diuiſæ, & factus homo, viuo propter patrem, nõ tanquam factus particeps vitæ, ſicut nos, ſed tanquam proprietate patris, vt ait Cyrill. naturaliter tranſeunte ad eum, vt ad filium ex ipſo patre ſubſtantialiter exeuntem, proprietas enim patris eſt viuere; ſic igitur, inquit Cyrillus, qui manducatione carnis meæ me recipiet, ait dominus, viuet propter me totus ad me reformatus, qui viuificare poſſum; quoniam ex viuo patre ſum. Age nunc Volane, ſi comparationem, quã dominus fecit, ſuſtinere vis, neceſſe eſt, vt ſicut Chriſtus ſubſtãtialiter eſt ipſa vita ex patre, ſic in homine Chriſtũ manducante, vnde manducans viuificatur, ſit id, quod eſt ipſa vita; hoc autẽ non eſt, nec eſſe poteſt figura, ſiue ſignũ Chriſti, ideſt, nõ poteſt eſſe ſacramẽtũ panis tui, quia panis tuus non eſt ipſa vita ſubſtãtialiter, ſed ſecundũ tuũ Caluinum vita χαπικῶς ideſt, ſecundum habitudinem fidei, vita autem ſubſtantialis, & vita per gratiam, & participatio-

Quomodo Caluiniani negantes carnẽ Chriſti in ſacramento gloriã Chriſto, & humano generi beneficiũ ſingulare ſi tanice inuidẽt.

Quomodo facta Caluini auctoritate euangelij Ioan. coarguitur, & reuincitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipationem ſpiritus ſecundū habitudinem fidei nō ſunt ὁμοφυῆ ideſt, vnius naturæ,& conditionis, & ideo comparari non poſſunt. Reſtat igitur, vt ſi iſtud tuum ſacramentum ſuſtinere velis, domiſum facias mēdacem, qui dixit, ſicut ego miſſus à patre, ideſt, factus homo viuo propter patrem,ſic qui manducat me,& ipſe viuet propter me: falſum,inquam, facis hoc,quia Chriſtus eſt eſſentialiter ipſa vita ex patre naturaliter exiens; vnde vitam præſtat aliis, per ſe; figura autem corporis Chriſti,quam tu manducas, non eſt vita ipſa, & ideo non poteſt māducanti vitam per ſe præſtare. Vt enim ait beatus Hilarius hunc ipſum locū interpretās, vt ſuperius dictum eſt, omnis comparatio ad intelligentiæ formam pręſumitur, vt id,de quo agitur, ſecundum propoſitū exemplum aſſequamur. Sed quia hactenus,quantū tempus,& modus libri patitur,noſtra probauimus, ſequitur, vt tua, quæ obiicis deinceps refellamus, vt euulſis radicitus zizaniis, quæ inimicus homo, ſicut eſt in euangelij parabola, ſuper ſeminauit, ſemen veritatis in terra cordis tui à nobis hactenus ſatum,non ſuffocetur.

Quomodo cogitur mendacē facere Chriſtū, qui hęreſim Caluini negantis carnē Chriſti in ſacramēto ſuſtiuere uult.

Reſponſio ad id quod Volanus obiecit, Chriſtū quod de māducatione corporis ſui in euangelio Ioannis prolixe diſſeruit, ad fidem retuliſſe,quia dixerat prius, amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitā æternam. explicatur ratio exemplis ſcripturæ,quare de fide prius meminit Chriſtus,quàm de ſacramento Euchariſtiæ diſſereret. item reſponſio ad id,quod ſecūdo loco obiecit ex Aug. vt quid paras dentes,& ventrē, crede, & manducaſti: & ibi de duplici cibo fidei & operum fidei, et de cibo ex carne Chriſti. item reſponſio ad tertiam obiectionem ex libro 3. Aug. de doctrina chriſtiana,carnem Chriſti edere, & ſanguinem eius bibere idem eſſe, quod paſſioni Chriſti per fidem communicare. item reſponſio ad alia quę quarto loco obiecit.

Cap. XII.

QVare, & ſi videri poteram, de veritate corporis Chriſti in ſacramento ſanctæ Euchariſtiæ contra figuram tuam ſatis ſuperq; hactenus diſſeruiſſe, tamen ne forte glorieris non eſſe tibi reſponſum, tum ad ea,

ea, quæ obiicis, tum etiam ad ea, quæ ad rationes tibi à Petro Scarga obiectas reſpondiſti: cogor ad omnia ordine reſpondere,ſed id faciam breuiſſime, ita tamen,vt nullum deinceps refugium, nullus elabendi locus tibi relinquatur, niſi eodem reuolui velis, vt ſoles,qui eſt omnium hęreticorum mos. nihil enim noui produces,vt catholici ſemper alia, & alia,& infinita in vos proferunt; & ſemper nouis vinculis vos aſtringunt. prius igitur, quàm aggrediaris reſpondere Petro Scargæ ad quæſtionem de tranſubſtātiatione,quod primo loco tibi propoſuiſti, vt manducationē tuam ſpiritualem per ſolā fidē probes, ſic ais.

» Et Chriſtus hunc modum corporis ſui māducandi nos Prima obiectio
» docuit;cum quod de manducatione corporis ſui mandu-
» candi prolixe diſſeruit,ad fidem retulit. ita enim locutus
» eſt dominus;amen amen dico vobis, qui cōfidit mihi,ha-
» bet vitam æternam,& iterum, ego ſum panis vitæ, qui ve-
» nit ad me,non eſuriet;& qui credit in me, nō ſitiet, hacte-
nus tu.Non diſſimulabo hic,quod illud, πιστεύων εἰς ἐμὲ, in vno loco vertis, qui confidit in me, in altero,qui credit in me;quaſi idē ſit credere,& confidere,quæ eſt magna ignorantia,& contra ſacram ſcripturam, vt aliàs in libris meis æditis demonſtraui. omitto hoc ſtudio breuitatis. nunc ad rem, ignoras Volane, quare dominus de fide, ideſt de credendo in eum non ſemel, ſed ſæpius hic meminerit, cum vellet prolixe de manducatione corporis ſui differere; quod ea ratione fecit, qua Eſaias, cum vellet prædicere miraculum incarnationis, inquiens, propter hoc dabit dominus ipſe vobis ſignum, ecce virgo concipiet, & pariet filium, ad hoc ſignum, quod fidem ad credendum poſtulabat,retulit,quod priꝰ quaſi vice procœmij dixit, niſi credideritis, non intelligetis. Vnde, cum virgo, angelo incarnationem verbi in vtero eius nunciante,non intelligeret, quomodo hoc fieri poſſet, quoniam virum inquit, non cognoſco, ſtatim vt audiuit,ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi,credidit; ecce inquiens,ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum;

Quare dominus cum uellet differere copioſe de ſacramento corporis ſui, toties prius de fide, & decredē do meminit. quod Caluinia ni intelligere nolunt,quia no lunt credere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuum;quod cognata eius Elisabet eidem gratulata est,cũ dixit, & beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quę dicta sunt tibi à domino;scilicet,quod conceptura,& paritura erat filium Dei.Sic post illam Iudęorũ inter se disceptationem,cum aiebãt,quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum?& post illam domini affirmationem, quam subiungit eorum disceptationi, inquiens, amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius sanguinem,non habebitis vitam in vobis;qua significabat,vt antea dixi,non solum hoc, de quo litigabant adinuicem dicentes, quomodo? non esse impossibile,sed necessarium; & cum adhuc multi ex discipulis eius audientes hoc, dicerent, durus est hic sermo, & quis potest eum audire; (non enim poterant intelligere,quomodo caro Christi mãducata viuificaẽsset) tunc dominus res aperuit, inquiens,verba, quæ ego loquor spiritus,& vita sunt; spiritus est,qui viuificat,caro non prodest quicquam.vt enim corpus Christi non ascendebat in cęlũ nisi virtute diuinitatis verbi, cuius propria erat facta caro assumpta,sic caro sanctæ Eucharistiæ,ex diuinitate,cum qua vnita est hypostatice,habet, vt sit viuifica.Deus inquam per carnem illam suam prestat vitã manducãti. Hoc qui nõ crediderunt multi ex discipulis eius, abierunt retro,& iam nõ cum illo ambulabant, vt vobis accidit Caluinianis, Zuinglinianis, & Berengarianis; seu quo alio nomine vocamini.Cum autem conuertens se ad
„ duodecim interrogaret, numquid, & vos vultis abire, re-
„ spondit ei Simon Petrus nomine Apostolorum, domine
„ ad quẽ ibimus?verba vitæ æternę habes;& nos credimus,
& cognouimus, quia tu es Christus filius Dei. En Volane, sicut Virgo postquam audiuit, spiritus S. superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi,statim credidit mysterium incarnationis, sic S. Apostoli postquã audierunt, quę ego loquor,spiritus, & vita sunt; spiritus est, qui viuificat,caro non prodest quicquam,statim crediderunt carnem Christi manducari,& viuificare posse non per se, sed

Sicut Virgo post quã audiuit spiritus S.superueniet in te, statim credidit incarnationis uerbi mysterũ, sic apostoli, postquã audierunt, quæ ego

per

per virtutem verbi Dei vniti cum ea. iam ne intelligis Volane, quorsum, cum vellet dominus differere prolixe de
„ hoc magno sacramento corporis sui manducandi, toties
„ de credendo in eum meminerit? sine fide enim neque cõ
„ ficitur hoc sacramentum; neq; confectum, & sumptum,si
„ ne fide ad vitam proficit sumenti. Quomodo igitur non oportebat, immo necessarium erat,antequam de eo disserere aggrederetur, fidem poscere? fidem dico ad credendum hoc magnum,& obstupẽdum miraculum mutationis cibi terreni in carnem domini viuificam per superuenientem virtutem spiritus. S. sicut poposcit à Virgine ad credendũ miraculum mysterij incarnationis, quod Es. vocauit signũ.Vos vero negato signo obstupendo, & glorioso miraculo sacramenti corporis Christi fidem illam miraculi ad mãducationem spiritualem per fidem transfertis: ita fit, vt hi locus à te citatus, qui credit in me, habet
„ vitam;& iterum, ego sum panis vitę, qui venit ad me,non
„ esuriet,& qui credit in me, non sitiet, alijs sit odor mortis
„ in mortem,idest, vobis sacramẽtarijs,sicut Apost.ait; alijs odor vitæ in vitam, idest, catholicis: vobis enim positus est Christus in ruinam, & in signum, cui contradicitis.

loquor spiritus, & vita sunt, & illud spirituseſt, qui uiuificat,sacramentum cibi uiuifici crediderunt.

Obijcis secundo illud Aug. in Ioan. tract. 25. quid paras dentes, & ventrem? crede, & manducasti. etsi ad hoc satis responsum erat Petro Martyri magistro tuo ab Stephano episcopo Vintonienſe, quia tamen, non te pudet idem iterum obijcere, cum debuisses saltem prius, quod semel responsum erat, refellere, si non placebat; de integro respondemus: rectè dixit Hilarius, intelligentiam dictorum ex causis esse sumendam. Ergo quia audierat turba, operãmini cibum, qui non perit,quod quidem perinde erat, vt si dixisset, facite opera digna cibo non pereunte, sed permanente. sicut.n.de cibo corporali dixit Apost. in eos,qui apud Thessalonicenses laborare nolebant,qui non laborat, idest, qui non facit opus,non mãducet;quia scilicet non est dignus cibo,sic hoc loco dominus ad opera Dei,quæ sunt opera fidei,hortabatur,vt cibum,qui permaneret

Obiec. 2. Quomodo quod Aug.dixit ut quid paras dentes, & uentrem,de cibo fidei, & operum dixerit ipso Aug. interprete.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maneret in vitam æternam, caperent. quod cum illi intelligerent, inquiunt, ad eũ, quid faciemus, vt operemur opera Dei? respondit Iesus, & dicit, hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille: Subiungit Aug. hoc est ergo manducare cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, scilicet credere, idest, habere fidem, quæ per dilectionem operatur, vt ibidem idem Aug. interpretatur. de huiusmodi igitur cibo fidei, & operum fidei, quibus fit volũtas Dei, qui dixit, cibus meus est, vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius, loquitur hic Aug. cum ait, vt quid paras dentes, & ventrem? crede, & manducasti: de cibo enim agitur nunc fidei. à cibo itaque fidei, & operum fidei progressus est dominus veluti per gradus ad cibum ex carne sua, de quo disserit idem Aug. proximo tract. 26. inquiens, qui manducat meam carnem, & bibit meũ sanguinem, in me manet, & ego in eo. & subiungit, hoc est ergo manducare illam, escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere; ac per hoc, qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio non manducat spiritualiter carnem eius, neq, bibit eius sanguinem, licet carnaliter, & visibiliter premat dentibus sacramẽtum corporis, & sanguinis Christi. non dixit, non manducat carnem eius, sed non manducat spiritualiter carnẽ eius, idest veram carnem spirituali fructu; neq; dixit, hoc est ergo mã ducare illam escam per fidem, sed hoc est manducare illam escam, & illud bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere.

Quomodo dominus in euangelio Ioannis à cibo fidei, & operum fidei, ac doctrinæ, ad cibum ex carne sua, de quo differre uolebat, quasi per gradus progressus. est.

Nec hic dixit in Christo manere per fidem tantum, & Christum manentem in se per fidem tantum habere; sed manere in eo, scilicet tanquam in cibo, & in se manentem eum habere tanquam cibum, manentem inquam non solũ spiritualiter, sed corporaliter. sicut. S. Marcus Anachoreta perantiquus auctor, & magna in sanctis scripturis peritia, loquens de huius magni sacramenti mãducatione, sicut vinum, inquit, cum bibente miscetur, & qui bibit est in vi-

in vino, & vinum in eo, sic, inquit, sanguis Christi miscetur cum bibente; idem dicendum est de carne.

Obiecti. 3.

Obijcis tertio, & in libro de doctrina Christiana figuratum hunc Christi agnoscens esse sermonem, carnem eius edere, & sanguinem eius bibere idem esse dicit, quod passioni Christi per fidem communicare. habes in extremo tertię partis libelli Petri Scargæ, ad te missi responsum; & ratio pudoris ac boni ingenij postulabat, vt si satis respõsum esse putabas, non repeteres: Sin vero non putabas, responsionem redargueres. Sic enim ab ingeniosis, & moratis fieri solet. respondit tibi Petrus, de ea manducatione carnis locutum esse Aug. in 3. libro de doctr. Chri. quam illi Iudæi cogitabãt in propria specie carnis, & sanguinis; Cum ait, si autem flagitium, aut facinus videtur iubere, locutio figurata est; nisi manducaueritis carnem filij hominis, & saguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis; facinus, & flagitium videtur iubere, sed quibus videtur hoc? nempe illis, qui tunc manducationem illam cruentam cogitabant, vt nunc tibi Volane, & reliquis tuis discipulis flagitium quoq; videtur, carnem Christi ore mãducare in sacramento. vobis igitur erit figurata locutio, vt illis fuit. Si Petro Scargæ, qui tibi optime responderat, non credis, crede Augustino, qui in comment. psal. 33. tibi ita esse, scilicet manducationem carnis Christi in sacramento non esse figuratam, tam aperte dicit, vt tu non sis ausurus amplius cõtradicere, nisi te magis, ac magis ipse refellere, & redarguere velis. Sic enim ait, quasi vice prooemij, cũ vult accedere ad illum 33. psalmi versiculũ, gustate, & videte; aperte modo de ipso sacramento vult dicere, quod ferebatur in manibus suis, gustate, & videte, & quæ sequuntur, & paulopost, nõ ne videtur insania, manducate carnem meam, & bibite meum sanguinẽ, & quicunq; non manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit in se vitam? quasi insanire videbatur; sed regi Achis insanire videbatur, idest, stultis, & ignorãtibus. habes supra reliqua, quæ ad hunc locum pertinẽt,

Quibus sit figuratus sermo ille nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. & quibus, nõ interprete eodem Aug.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne eadem repetamus.

Obiect. 4. Explicans deinde Volane, rem sacramenti, quæ non ap
» paret foris, sic ais, interna vero, & cęlestia nullis sensibus
» sunt expositа, ac ,pterea nō ore carnali, sed solo spiritu,
» hoc est, fide manducantur. deinde subiungis ad pro-
» bandum hoc, hoc enim, & Christus ipse docuit, vti supe-
» rius est demonstratum. nunquam hoc demōstrasti; immo
ego demonstraui tibi, Christum docuisse in euangelio,
carnem Christi in sacramento Eucharistiæ manducari; &
interprete etiam Augustino te ad Achis familiam perti-
nere iuxta interpretationē nominis, quod significat, quo-
modo? Scio nunquam elabi poteris; & si responsionem
vnquam tentabis, magis, ac magis ipse te redargues, & ra
tiones nostras nolens, & nescięs arctius astringes. Subiun-
» gis postea, & præcipui quiq; in ecclesia Christi scriptores,
» sanctiq; patres vnà cum beato Aug. ita senserūt. Vbi sunt
Volane isti præcipui quiq; scriptores, sāctiq; patres, quos
iactas? cur eos taces? Dicam ego, quia producti sunt à Pe-
tro Martyre magistro tuo lōga serie, quos sic ille interpre-
tatur, vt tu Augustinum. Sed respondit ad omnia Stepha-
nus episcopus Vintonienſis; & tuum, & diaboli martyrē,
redarguit, & de mendosa interpretatione conuincit. re-
sponsiones Stephani debebas tu Volane refellere; siquid
» reperiebas ad refellēdum. Subiungis, & Augustinus in ser
» mone ad infantes in hæc verba loquitur, quod vidistis pa-
» nis est, & quę sequuntur vsque ad illud, quod videtur, spe-
» ciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet
» spiritualē. hoc postremū tuus Martyr, quia minus verbo-
sus quàm tu, esse voluit, ex toto illo loco satis esse putauit
ad obiiciendum; inde enim conclusit ille, ergo sensui da-
tur panis, & vinum; intellectui gratia, & donū. Petro Mar-
tyri satis responsum est à Vintonienſi. Clarius concludis
» tu, Sic enim subiūgis, quo in loco apertissimis verbis testa
» tur August. in sacramētis ita signa cum rebus esse coniun
» cta, vt semper sit aliud, quod sensibus percipitur; aliud
» quod fide sola apprehenditur. illud, quod Augustinus di-
ci-

cit in sacramēto intelligi, & fructum habere spiritualē, tu
de tuo cerebro, & de Caluini phantasia interpretaris fide
sola apprehēdi. Vbi hoc dicit Augustinus? profer vnū tan
tū locum. Vnde ex Augustino elicis istā apprehensionem
per solam fidem? vnde nata est ista insana verborum for-
ma cōtra Apostolum, qui ait, formam habe sanorum ver-
borum, quæ ex me audisti? Quis ex patribus sanctis, quos
paulo ante iactabas, vsus est ista forma verborum? Si nul-
lū potes producere, erubesce Volane, & define mēdacijs
seducere corda innocentium. Demonstraui paulo ante in
extremo loco ex euangelio Ioannis, cum ait, sicut misit
» me viuens pater, & ego viuo propter patrē, & qui mandu
» cat me, & ipse viuet propter me, necesse esse carnē Christi
» esse substantialiter in sacramento, quod sensibiliter man
ducatur; nisi velis Christum mendacem facere, & cum
Arianis contra vnitatem substantialem patris, & filij sen-
tire. ad similem locum à te in epistola tua ad Petrū Scar-
gam obiectū ex psal. 98. respondit idem Petrus, non hoc
» corpus, quod videtis, manducaturi estis: & bibituri illius
» sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigent; sacra-
» mentum aliquod commendaui, spiritualiter intellectum
» viuificabit. ad responsionem aduersarij tui respondere de
» bebas, si poteras; sed quia non potuisti, neq; vnquā pote-
ris, caute dissimulasti; vt pergas decipere eos, qui te se-
quuntur seducti: neque te pudet, idem denuo obiicere.

Christum in sacramento sola fide apprehēdi nec Augustinus ut Volanus fingit, nec ullus unquā ex antiquis patribus dixit.

Responsio ad illud quod ex Aug. cōtra Maximum Arianum obiecit Volanus, in sacramentis, non quid sint, sed quid ostendant, attenditur; & ibi de duplici genere sacramentorum. item responsio ad illud quod ex Irinæo obiecit: & quomodo ex eo, quod ait Irinæus Eucharistiā constare ex re terrena & cælesti, Volanus a suo teste redarguitur. & de panibus propositionis comparatis cum pane sacramentali hereticorum ad redarguendum eos. item responsio ad id quod obiecit ex libro institutionum Rabani: & quomodo testimonium productum in Volanum retorquetur, & alio testimonio eiusdem testis reuincitur: et quomodo qui a philosophia naturali argumenta cōtra transubstantiationem petit, ab eadem Philosophia redarguitur: et quomodo transubstantiatio nō est metamorphosis, sicut protestantes dicunt.

CAP.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap. XIII.

Obiect. 5.

OBiicis pręterea ex Auguſt. contra Maximum Arianum, in ſacramentis non quid ſint, inquit, ſed quid oſtendant, attenditur; quoniam ſigna ſunt rerum aliud exiſtentia, & aliud ſignificantia. hanc quoque obiectionem à Petro martyre mutuatus es. ad quam ita reſpõdit Stephanus, vt mirer te non veritum eſſe, ne idem tibi reſponderetur, quod illi reſponſum eſt; ſcilicet, hæc Auguſtini verba è ſuo loco mota, & artificis ſcelere ad calumniam aptata, vt negotium Euchariſtiæ faceſſant, impudenter citata, & prolata eſſe veluti apud concionẽ populi ementita. ita Petro martyri, & nunc tibi ille epiſcopus eruditus reſpondit. Sed vt intelligant, qui hęc lecturi ſunt, quàm aliena à propoſito tuo ſint iſta, quæ citaſti, recitemus locum Auguſt. exponens locũ epiſ. Ioan. tres ſunt, inquit, teſtes, ſpiritus, aqua, & ſanguis, & hi tres vnũ ſunt, ne forte dicas ſpiritum, aquã, & ſanguinem diuerſas eſſe ſubſtantias; & tamen dictum eſſe, tres vnum ſunt, propter hoc admonui, ne fallaris, hęc ſacramẽta ſunt, in quibus nõ quid ſint, ſed quid oſtendant, ſemper attẽditur, quoniã ſigna ſunt rerum, aliud exiſtentia, & aliud ſignificantia. ſi ergo illa, quę his ſignificantur, intelligũtur, ipſa inueniuntur vnius eſſe ſubſtãtię: tanquam ſi dicamus, petra, & aqua ſunt, volẽtes per petram ſignificare Chriſtum, & per aquã ſpiritum. S. hactenus Auguſt. Quid hæc ad rem propoſitam? non dixit Auguſt. ſacramenta ſunt, in quibus, &c. quaſi de ſacramentis eccleſiæ, ex quorum numero eſt Euchariſtia, quam Dionyſ. vocat ſacramentum ſacramentorum, & quam inuocat, cum de ea differit, quia confitebatur cum eccleſia catholica, Euchariſtiã eſſe Chriſtum; ſed dixit, hęc ſacramenta, ideſt, huius generis ſacramẽta, quale ſacramentum erat in Petra, quæ Chriſtum ſignificabat, & in nube, quæ ſpiritum. S. & in mari, quod aquam baptiſmi. Deinde quęcunque ſunt ſigna rerum aliud exiſtẽtia, & aliud ſpiritualiter ſignificantia, ſacramenta quędã ſunt.

De quo genere ſacramentorum dixit Aug. attendi in illis non quid ſint, ſed quid ſignifi cent.

» ſunt. in huiuſmodi genere ſacramentorũ ſemper, inquit
» Auguſt. attenditur, non quid ſint, ſed quid ſignificent, vt
» ſacramentum petrę eſt ex qua Moyſes aquam elicuit, & ſa
» cramentum maris, quod Iſraelitæ tranſierunt, demerſis
» Aegyptiis; noſtrorum vero ſacramẽtorum, quę in eccleſia habemus, aliud genus eſt longe diuinius, nullo modo cũ illis conferendum. ex quibus ſacramentum Euchariſtiæ Chriſtus ipſe eſt ſub ſpecie panis, & vini, quod non ſignificat aliud, & aliud exiſtit, ſed eſt quod ſignificat; per ſymbola enim veneranda ait Dionyſ. in cap. de cõmunione (hæc nos vocamus ſacramenta) ὁ χριστὸς σημαίνεται, καὶ μετέχεται, ideſt, ſignificatur, & participatur Chriſtus. Vide, quid dicat, & quomodo loquatur diſcipulus Pauli, licet tu fortaſſe cũ Lutheranis Dionyſium neges. hoc enim docuit vos Sathanas, negare, quæcunq; aliter refellere non poteſtis.

» Ex Irinæo lib. 4. obiicis panis, inquit, terrenus accepta
» inuocatione Dei, non amplius eſt communis panis, ſed
» efficitur Euchariſtia, quæ conſtat ex duabus rebus terre-
» na, & cęleſti. hanc etiam obiectionem ex libro Petri martyris in tuũ tranſtuliſti, credo, ſi potuiſſes, reſponſum Stephani confutaſſes; ſed quia nõ potuiſti, idem repetis diſſimulanter; ſed in caput tuum reuertitur obiectio repetita. irruis enim neque videns, neque ſentiens in tuum pugionem. Age Volane, ſi Euchariſtia ex re cęleſti conſtat, ergo in ea eſt res cęleſtis, quam tu corpus Chriſti eſſe confiteris, alioqui non conſtaret ex illa, ſicut homo ex anima & corpore conſtat, quandiu ex his compoſitus eſt, tanquã ex partibus. rurſus, ſi conſtat ſimul ex re terrena, & illa eſt panis non communis, vt aſſerit Irinæus, & tu item confiteris, igitur eſt ſola ſpecies panis; hęc enim eſt panis non communis, ſicut ſubſtantia panis, communis panis eſt. Dices fortaſſe, non communis panis eſt propter dignitatem ſacramenti; at quanto conuenientius rationi eſt, vt intelligatur panis communis, vel nõ communis ſecundũ naturã, quàm ſecundum dignitatem, vel nõ dignitatem? panes

Obiect. 6.

Quomodo Volanus ſua in nos ex Irinæo obiectione coarguitur.

Quomodo Caluiniani dum ſi

Quomodo Calliniani dum sacramentum faciunt figurâ corporis Christi, panes typicos propositionis figuram figurę faciunt, & non figurâ ueritatis; xeq; ita iterum mendacem faciunt Ioannē, qui ait, gratia, & ueritas per Iesum Christum facta est.

panes propositionis, qui quotidie coram domino ponebantur, non erant communes, quatenus erant sanctificati domino, fatemur; sed quia erant communes secundum substantiam panis, licuit Dauid, & socijs in illa necessitate quamuis laicis vesci illis; illi vero panes figura erāt nostri sacramēti. si ergo tuus panis mystica benedictione sanctificatus, quamuis sit factus non communis, vt tu dicis, propter sacramentum: tamen panis est communis secūdum substantiam, & figura tantum corporis Christi, restat, vt illi typici panes figura figuræ fuerint, & ita iterum mendacem facis Ioannem euang. qui dixit, lex per Moysem data, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Obiect. 7.

Obijcis deinde Rabanum in libro institutionum, cuius auctoritati vt pondus commendatione tua adiungeres,
» cum multa, inquis perspicue secundum verum scripturarum sensum de hoc sacramento tradat, inter cætera sic loquitur, sacramentum ore percipitur; virtute sacramenti interior homo satiatur. Sacramentum enim in alimētum corporis redigitur; virtute autem sacramenti æternæ vitæ dignitas acquiritur, & quæ sequuntur in eandem sententiam. & hunc quoq; testem contra te Volane produxisti. si enim virtute sacramenti æternæ vitæ dignitas acquiritur, ergo in sacramento est natura diuina. hæc enim sola habet naturalem potentiā largiendi dignitatem vitæ ęternæ: virtus enim hic potentiam significat, quam Gręci vocant δύναμιν. Vt idem auctor, qui hic dixit virtute sacramēti, dixit paulopost, sed tamen ipsius sacramenti tanta est dignitas, & potentia. Sed quia non ignoro illam tuā adiūctionem corporis Christi viuifici per fidem ad sacramentum tui panis, vt ad eam amplius non confugias, auctoritate testis, quem producis, & quem tu paulo ante multa perspicue secundum verum scripturarum sensum de hoc sacramento tradere confessus es, te astringam. ipse ergo paulopost loquens de pane, & vino, quæ consecrantur,
» hæc autem, inquit, dum sunt visibilia sanctificata, tamen
» per spiritum. S. in sacramētum diuini corporis transeunt.

Testis à Volano contrà se citatus.

dic

dic Volane, quomodo transeunt in sacramentum corporis, & sanguinis, si remanet substantia panis, & substantia vini? transeunt, inquies, sua mutata conditione, vt sublimiorem acquirant dignitatem; vt qui fuit ante panis simplex, iam verbi Dei omnipotentia sit corporis Christi sacramentum; hæc sunt tua in alio loco verba; sic tu eludis omnia sanctorum patrum Græcorum, & Latinorum testimonia, in quibus reperiatur mutari, transmutari, transire, transelementari: Sed quæro à te Volane Peripatetice, qui contra nos argumenta à natura, ideſt, à Philosophis petere soles, si hic fit mutatio, siue transitus, fit ne secundū quātitatem, aut secundum locum, aut secundum qualitatem? non enim plures mutationes, siue transitus salua subiecti substantia, siue natura fiunt, vt te docuit princeps Philosophorum in priore libro de generatione. si nullo ex his modo fit mutatio ista, quam patres dicunt, & quos tu male interpretando, neq; quid dicas, intelligendo, eludis, relinquitur, vt à te sit tota conficta; & necesse sit, mutationem fieri circa subiectum, ac proinde naturam, siue substātiam panis in corpus Christi mutari. respondebis scio, fieri hanc mutationem secundum qualitatē dignitatis, quā acquirit panis, at hęc mutatio ἀλλοίωσις est, & dicitur à philosophis, quæ μεταστοιχείωσις, nec est, neq; dici potest, neq; μεταποίησις, vt a sanctis, & antiquis patribus dicta est. age vero si tu in Polonia ad decanatum, aut ad aliam dignitatem esses vocatus, & electus, dicēdus ne esses μεταποιηθεὶς, aut μεταστοιχειωθεὶς, ideſt, transmutatus, aut transelementatus? Si ex verbo mutationis per istam panis dignitatem quam dicis, elapsus tibi videris, at ex verbo transmutationis, & transelementationis quomodo elaberis? dices fortasse corrector antiquitatis, nescisse illius sæculi patres loqui, & nos dicemus nescire te intelligere, neque Græce, neque Latine, quia neque scis, neque vis credere. ego, vt quod sentio, dicam, nihil in tuo libro olfacio nisi insciti, & animi obstinationem. illud non possum dissimulare, & si multa alia prętereo, quod legi in libro tuo, hos insignes

Quomodo Volanus Philosophię patronus ratione philosophica, & uerborum cōiungitur, & coarguitur de mēdacio.

» fructus peperit nobis nefanda illa metamorphosis, siue
» transubstantiatio, quam tu tamen Petre propugnandam
susc ipis. ita doctrinis politus, & litteratus es, vt metamor
phosim à transubstantiatione nihil differre existimes? er-
go secũdum litteras tuas, quas didicisti, Christus in mon-
te Tabor transubstantiatus est, quia est transfiguratus. &
cum vestimenta eius apparuerunt alba sicut nix, mutata
fuit vestimentorum substantia, quia mutata forma. disce
ergo prius Volane, disce; & postquam didiceris, doce. for
ma, quæ Græce dicitur μορφὴ est, vt Damascenus in prole-
gomenis philosophiæ ait, τὸ ὁρισμένον τῆς συμμέτρος εἶδος ideſt
» speciem corporis, quæ cernitur. proprie autem, inquit, à pa
» tribus accipitur pro substantia, vt apud Paulum, cum ait,
» qui cum in forma Dei esset, impium est enim formam in
» Deo dicere εἶδος ἤγουν σχῆμα, ideſt, speciem vel habitum.

Qui trãsubstantiationẽ uocat metamorphosim, ut Volanus, consequés est, ut Christũ in mõte Tabor transubstantiatum dicat.

Nostra ergo transubstantiatio Volane, vt discas loqui, non est transformatio, siue metamorphosis, vt tu dicis, quia eadem species, siue figura panis, quæ ante consecrationem videbatur, facta consecratione, videtur. hoc interest, quod prius erat species, & substantia, siue natura panis; postea vero sola species, natura panis in corpus Christi transmutata. Redeo ad Rabanum, quem optandũ mihi fuit, vt testem sententiæ tuæ citares tanta præsertim laude à te celebratũ; si credis eũ perspicue, vt dicis, & secũdum verum scripturæ sensum de hoc sacramento scribere, vt quidem scribit, & vt tu pertinaci obstinatione sustines, corpus Christi per solam fidem manducatur, & non corporaliter. siue realiter, interroga eũ, quare in toto eo capite, quod de sacramẽto scribit, & quod tu citas, & laudas, nũquam ne semel quidem de fide ista meminerit, neque de ista tua spirituali manducatione? si vel semel de modo tuæ mãducationis vel minimum quidem verbum, argue me de mendacio. Sed quia tu Rabanum interrogare non potes, cur siluit, interrogo ego te, vt rationem reddas, si perspicue, & secundum verum sensum scripturæ de sacramento scribit, cur quod potissimum est, silentio dissimulat?

simulat? quid dico potissimũ, immo sine quo corpus Chri
sti nõ mãducatur, neq; sãguis eius bibitur; ac proinde ne-
que vita attingit? Sed de hoc tuo teste immo nostro satis.

Non respondebo hic ad conuitia, quæ ex fœtida sen-
tina pectoris in patres cõcilij Lateranẽsis causa odij exha-
landi euomis; & postquam multiplices, & varias de sa cra-
mento quæstiones, quę in scholis Theologicis tractari, &
» disputari non sine fructu solent, ridendi causa enumera-
» sti, subiungis, hæc vero verborum portenta, & insanas cu-
» riosi ingenij speculationes non solum cum scripturis san
» ctis, & mẽte Christi, sed cũ ratione ipsa pugnãtes animad-
» uertere facile quisq; potest. hæc tu, Apostolus dicit, non
omnium est scientia, & tu corrector Pauli, audes dicere 1. Cor. 8.
de iis, quæ sine scientia discerni non possunt animaduer-
tere quisq; potest? ita est hęreticorũ arrogantia; & hoc il-
lis ingenium superba loqui, vt Iudas Apostolus ait.

Responsio ad id, quod Volanus obiicit, non posse locum habere similitudinem illam mutuæ coniunctionis inter membra Christi, de qua Apost. loquitur, cum ait, quoniam vnus panis, multi vnum corpus sumus, constare, si nullus panis in sacramento percipitur: & ibi quomodo intelligẽdus sit Apostoli locus cum Apostolica constitutione collatus; & de vocabulo speciei, & quid in eo Volanus ignorauerit. item responsio ad locum Aug. ex libro sententiarum Prosperi obiectum, & collatio interpretationis Volani cum verbis Augustini, qua collatione ipsa interpretatio plane conuellitur: & quomodo conuincitur ignorasse Volanum, quæ Philosophus de sensibilibus per se, & per accidens tradit.

CAP. XIIII.

» QVod si nullus amplius remanet panis, vt Scotistæ Obiect. 8.
» volũt, nulla iã similitudo, nullaq; analogia inter vi
» sibilia signa, & res inuisibiles intercedet; ac sic tota
» vis, & proprietas sacramẽti peribit, neque vero similitudo
» illa mutuæ coniũctionis inter mẽbra Christi cõstare rectè
» poterit, de qua Apostolus loquitur, si nullus à fidelibus
» percipiatur panis, qui hunc nexũ, ac colligationẽ demon
» straret. & paulopost, sed fortassis inquies, in accidentibus

» panis ista omnia rectè repræsentari, quasi vero ex multo-
» rum granorum adunatione, quę in vno pane concurrunt,
» accidentia, & non potius ipsa panis substantia consistat,
hæc tu. sed accipe Volane ad id, quod ex Apostolo non intelligens, obiicis, & in quo te impudentissime iactas, duplicem responsionem, alteram auctoritate apostolicæ doctrinæ confirmatam, alteram Augustini, vt desinas quasi Victor exultare in eo, quod non intelligis. Sic ergo apostolica doctrina à Clemente Romano litteris mandata lib. 7. cap. 25. docet gratias agere pro sancta Eucharistia
» ecclesiæ sanctę donata, gratias agimus tibi pater noster
» pro vita, quam nobis per Iesum filium nobis ostēdisti, per
» quem omnia creasti; & paulopost, tu vero pater omnipo-
» tens; sicut erat hoc dispersum, & cōgregatum factum fuit
» vnus panis, sic congrega ecclesiam à finibus terræ in re-
» gnum. & subiūgit; adhuc gratias agimus pater noster pro
» precioso sanguine Iesu Christi pro nobis effusi, & precio-
» so corpore, & quæ sequuntur. non dixit gratias agimus pro dispersо, & congregato, scilicet ex multis granis, & facto vno pane; quia substātia vnius panis facti ex multis dispersis granis non dum est sacramentum, sed significationem eius mysticam accommodat ad precandum similem ecclesiæ vnionem. idem fecit Apostolus in epist. ad Cor. priore, cum dixit, vnus panis, vnum corpus multi sumus; quod perinde erat, quasi diceret, sicut enim ex multis granis vnus panis efficitur, sic nos, inquit, multi cum simus, vnum corpus efficimur, quia ex vno pane participamus, ideſt, ex vno corpore Christi sub specie visibilis panis. tu vero, vt vis huius analogię consistat, necesse esse putas remanere substantiam panis, quia, inquis, ex multorū granorum adunatione potius substantia panis consistit, quàm accidentia, quę species panis vocantur. Videris Volane ignorare speciem in hoc loco esse eorum, quę dicuntur ad aliquid, vt similitudo, effigies, figura; speciem enim panis, vt antea dixi, Cyprianus effigiem vocat, Cyrillus similitudinem, alter Cyrillus Hierosol. typum, ideſt, figurā; idcirco

Interpretatio loci Pauli, unus panis, unū corpus multi sumus cum loco apostolicæ doctrinę Clementis Rom. congruens.

Quomodo qa ignorat Volanus esse Verbū speciei eorum, quæ dicūtur ad aliquid, existimat non posse analogiā Pauli consistere, nisi panis in sacramēto remaneat

idcirco species panis nullo modo ne cogitari quidē potest sine pane, cuius est species visibilis. Si igitur, qui speciem panis intelligit, & cogitat, necessario, velit, nolit, simul intelligit, & cogitat panem, quid deest, aut deesse potest, vt analogia consistat, & intelligatur, ac cogitetur? disce Volane naturā συνεισφερομένων, καὶ συνεπινοουμένων, Sic enim vocant philosophi, quę simul ea, ad quę referuntur, secum inferunt. & simul cum eis intelliguntur. immo si tu aliquid ingenij haberes, qui in nos dicis, quid ergo frontis, aut cordis habuerunt, & quę sequuntur te, & tuis digna, ex ipso August. quem hic prolixe recitasti, quod dico intellexisses; ne enim tu errares, vt erras, quia sępe nominauerat Augustinus panē, subiungit paulopost, sicut enim vt sit species visibilis panis, multa grana in vnū consperguntur, & quę sequuntur. ecce non dixit panis, sed species visibilis panis: tu proprietatem verbi ignorans, credo, putabas speciem dici, quæ ad genus refertur; aut pro natura accipi; vtrunque vero ridiculum est, & hominis nescientis significare speciem figuram, siue formā, quę Græce dicitur μορφὴ, quā, vt paulo ante dixi, Damascenus diffinit τὸ ὁρώμενον τῦ σώματος εἶδος ἤγουν σχῆμα ἐπέρου τινὸς ἀπὸ διάστασιν ἀναγκαίως ἔχον. forma, inquit, est species corporis, ideſt, figura quæ videtur, nulla alia re indigens, vt appareat. hanc vocauit Augustinus, vt loquendi, & intelligendi peritus, speciem visibilem panis, vt si dixisset, τὸ ὁρώμενον, ἢ ὁρατὸν τῦ ἄρτου εἶδος, ἢ σχῆμα, ἢ μορφὴν.

Ad ea, quæ de accidentibus, sine subiecto obijcis esse contra ordinem naturæ, & de miraculo, quod in sacramento negas, responsum est tibi superius; si illa confutabis, scripturam sanctam confutabis, eam enim sequor in iis, quæ tibi responsa sunt. Obiect. 9.

Accedis deinceps ad refellendum, rationes, & testimonia, quibus Petrus Scarga in suo ad te libro mutationem panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi probat, ac
» primum citatur, inquis, locus ex libro sententiarum Pro-
» speri, qui sic habet, nos autē in specie panis, & vini cū vide
mus Obiect. 10.

» mus res visibiles, carnē, & sanguinē honoramus; neque si-
» militer comprehēdimus duas has species, quemadmodū
» ante consecrationē comprehēdebamus; cum fideliter fa
» teamur, ante consecrationem esse panem, & vinum, quod
» natura formauit; post consecrationem vero carnem Chri
» sti, & sanguinem esse, quod benedictio cōsecrauit. hanc
vero Augustini auctoritatem, & argumentū, quo te astrin
gi, & quidē arcte sentis, vt eludas, sic interpretaris, vt pla-
ne appareat peruersa tua cauillatio. sed videamus inter-
pretationem, Augustinus enim inquis, simpliciter panē,
» & vinum, ante consecrationem perhibet esse; post conse-
» crationem vero corpus, & sanguinem Christi, panem vi-
» delicet illum, & vinum, asserens esse; de visibilibus enim
» elementis panis, & vini loquitur August. quid sint nimi-
» rum ante consecrationem, & quod prædicatum illis atri-
» buatur post consecrationem, ita vt qui ante fuit panis so-
» lus, nunc sit panis ille corpus Christi. tu autem Petre totā
» sententiā Augustini peruertis, & ex propositione August.
» quæ constat ex subiecto, & prædicato, solum prædicatum
» relinquis, subiectum vero tollis. paulo supra Petri argu-
mentum reprehendens, aiebas, plus eum in conclusione
ponere, quàm in præmissis, hic videris dicere minus pone-
re, siquidem, vt tu dicis, subiectum, quod erat in præmissis
tollat in conclusione; suspicor, dicere voluisti, aliud po-
nere in conclusione, pro quo dixisti, plus. Sed hoc tu vide
ris, nunc ad rem. Videamus de ista tua interpretatione,
» conferamusq; eam cum verbis August. nos, ait August. in
Confertur interptatio Volani cū uerbis Aug. ut planè cōmentū per uersę eius interpretationis deprehendatur, & coarguatur.
» specie panis, & vini cum videmus res visibiles, idest, has
ipsas species panis, & vini, has enim vocat hic res visibi-
les, carnem, & sanguinem honoramus, non dixit in pane,
& vino, sed in specie panis, & vini; & ne tu errares, vt qui-
dem non intelligendo, & pessime interpretando erras, ne
inquam errares, si putares, vt falso quidem putas, de alio
loqui eum quàm de eo quod in pane, & in vino videtur
(sola enim species, non substantia panis, & vini in sacra-
mento videtur per se) non contentus dicere in specie pa-
nis, &

nis, & vini, addidit, cum videmus res visibiles, res enim vi
sibiles in pane, & vino species tātum sunt, in his igitur in
quit, carnē, & sanguinem honoramus. necesse est tibi Vo
lane, velis nolis, hanc sententiā Augustini in reliquis, quæ
sequuntur, tueri; nisi & Augustinum sibi non constantem
facere vis, & proprietatem verborum eius negare, quæ ad
eliciendum sentētias eorum, quæ loquimur, aut audimus,
in primis obseruanda est. quis enim nisi penitus litterarū
ignarus dicat, idem significare panem & vinum, & speciē
panis & vini, niuem & speciem niuis, carnem & speciem
carnis; corpus & speciem corporis, si hęc negas, consule
auctores latinæ linguæ, quam non ignorabat August. vt
tu. Pergamus ad ea, quæ in hoc loco sequuntur, neq; simi-
liter comprehendimus duas has species, quemadmodum
ante consecrationem comprehendebamus, quare non si-
» militer? explanat subiungens, cum fideliter fateamur, an-
» te consecrationem esse panem, & vinum, nō dixit hic spe-
cies panis, & vini, hę enim post consecrationem remanēt,
sed panem, & vinum quod natura formauit, idest, speciō
panis cum substantia eius, & speciem vini itē cum substā-
tia vini. natura enim non format speciē panis sine substā-
tia panis, neq; speciem vini sine substantia vini; separari
enim speciem panis à pane, & vini à vino supra naturam
» est; sequitur deinde, post consecrationem vero carnem
» Christi, & sanguinem esse, quod benedictio consecrauit,
» repetendum est, fateamur; sed quomodo fatetur post con
secrationem carnem, & sanguinem, cum specie ne panis,
& vini? an cum pane, & vino? hæc enim differunt, & de
hoc quęstio est; ipse idem August. prius explicauit, & qui
» dem proprijs, & apertis verbis; cum dixit, nos autem, in
» specie panis, & vini cum videmus res visibiles, carnem, &
» & sanguinem honoramus. at caro, & sanguis post conse-
crationem honorantur, ergo post consecrationem caro,
& sanguis in specie panis, & specie vini, quæ videntur, &
non in substantia panis, & vini, quæ non sunt per se res vi
sibiles, honorantur; non igitur Petrus Scarga subiectum
sustulit

Quod nemo nisi litterarum penitus ignarus dicit idem significare panem & uinū, & speciē panis & uini, niuem & speciem niuis, & similiter in alijs eiusmodi.

ſuſtulit ex propoſitione Auguſt. vt tu ais; Sed tu potius, ſiue per ignorantiam, ſiue permalitiam, iudicet Deus, ſubiecto proprio ſublato, alienum ſupponere voluiſti. nemi nem credo eſſe tam ſtupidum, aut tam tardum, niſi quem propria malitia excœcarit, qui hæc quæ dico, non intelligat ita eſſe. Subiungis poſtea, quo te magis ac magis ipſe
» refellas, neque vero loquitur Auguſt. quod tu admiteris
» de tuo, poſt conſecrationem non eſſe amplius panem, ſed
» corpus Chriſti, ſi enim, inquis, nullum panem poſt conſe-
» crationem ſentiret eſſe, vt quid elementa viſibilia extare
» diceret, in quibus caro, & ſanguis Chriſti ſunt honoranda? hic tu elementa viſibilia vocas, quæ Auguſt. vocauit ſpeciem panis, & ſpeciem vini, res viſibiles, in quibus aiebat carnem, & ſanguinem honorari, ſcilicet poſt cõſecra tionem; modo quæris Volane, ad quid iſta elementa viſibilia dicit extare, in quibus caro, & ſanguis ſint honoranda? miror te quærere, quod nullus chriſtianus ignorat; ideo ſcilicet extare has ſpecies, & in eis honorari carnem, & ſanguinem, quia in propria ſpecie ſine horrore mandu care carnem, & bibere ſanguinem non poſſemus; mandu cando autem, & bibendo digne, in primis honorantur, deinde adiungis aliud bellum argumentum tua dialecti-
» ca dignum, ſic enim ais, nec enim diffiteris, & tu carnem,
» & ſanguinem Chriſti inuiſibilem in ſacramento eſſe, ſe
» quitur igitur, vt quod illic videtur, panis ſit, & vinum. hæc tu, quę vim habent huius argumẽtationis, caro, & ſanguis in ſacramento ſunt inuiſibilia, ergo quod illic videtur panis eſt, & vinum. nunquam ergo didiciſti Volane ſubſtantias non videri, ſed earum ſpecies, ſiue accidentia? Diſce igitur non ex Sophiſta quopiam, ſed ex principe philoſophorum ſolertiſſimo, ac perſpiciciſſimo naturæ rerum indagatore, in libro eius ſecũdo de anima, ſenſibilium alia per ſe, alia per accidẽs ſentiri: illorum rurſus alia propria cuiuſq; ſenſus eſſe, ut colorem oculorum, ſaporem guſtus, ſonum aurium; alia omnium ſenſuum communia, ut motum, quietem, numerũ, figuram, magnitudinem; per acci-

Ignorat Volanus philoſophus quę Ariſt. tradit de ſenſibilibus per ſe, & per accidens.

dens

» dens autem ſenſibile, inquit, dicitur, vt Si album Diarij ſi
» lius ſit, per accidens enim hoc ſentit, quia albo, quod ſen-
» tit, id accidit: qua propter nihil ipſe ſenſus ab huiuſcemo-
» di ſenſibili, quatenus tale eſt, patitur. Hactenus philoſophus. Panis igitur, vt hic te Philoſophus docet, non videtur per ſe, ſed album panis, & reliqua panis accidentia ſapor, odor, magnitudo, aſperitas, lenitas, rotunditas, per ſe ſentiuntur: quare cum dixit Auguſt. in ſpecie panis, & vini cum videmus res viſibiles, carnem, & ſanguinem honoramus, non ſubſtantiam panis, & vini intellexit, quas ſciebat non eſſe per ſe res viſibiles, ſed ſpecies panis, & vini ſolas. quę autem per ſe ſunt viſibilia, ſimpliciter ſunt, & dici ſolent viſibilia; rurſus vero quæ per accidens videntur, non ſic ſunt, neq; dici ſolẽt viſibilia: vnde tu Volane,
» cum in Petrum Scargam ſic ais, relaberis ad commentum
» tuum, accidentia panis, & vini, quæ remanent illic videri
» perhibens, & non ipſam ſubſtantiam panis; verũ quę non
» loquitur Auguſtin. cur tu loqueris, & ex alieno cerebro
» allata cur viro ſancto tribuis? hoc inquam in te vere retorqueri poteſt, cur tu tribuis Auguſtino eruditiſsimo, & in philoſophia, cum tempus, & vita tulit, exercitato, vt panem, & vinum videri, & contrectari dicat? de ſubſtantia loquor, non de ſpecie panis, & vini; immo de his affirmamus, quod tu cõtra Auguſt. & principem philoſophorum negas. longior fui, quàm volebam in hoc loco, quia hæc auctoritas Auguſt. ita te arcte aſtringit, vt ſolui nequeas, niſi vinculum rumpas, ideſt, auctoritatem neges.

Reſponſio ad locum epiſtolę Auguſtini obiectum de nominibus rerũ, quę accipiunt ſacramenta propter ſimilitudinem: & confutatio quatuor exemplorum, quæ ex ſcripturis per ignorantiã ab hæreticis obijciũtur.

CAP. XV.

» OBijcis deinde locum ex epiſt. Auguſt. 25. ad Bonifa- Obiect. 11.
» cium, ſi ſacramenta ſimilitudinem quandam earũ
» rerũ, quarum ſunt ſacramẽta, non haberent, omni-

» no ſacramenta non eſſent;ex hac autē ſimilitudine plerū-
» que etiam nomina ipſarum rerum percipiunt. Sicut ergo
» ſecūdum quendam modum ſacramentū corporis Chriſti
» corpus Chriſti eſt, & ſacramentū ſanguinis ſanguis Chri-
» ſti eſt, ita ſacramentum fidei fides eſt. ad hanc obiectionē
reſpōdit etiā Stephanus epiſcopus Vintoniēſis Petro Martyri, & tibi Petrus Scarga, vterq; optime: Sed tu, vt ſoles, quia nihil quod Petro Scargæ reſponderes, habebas, diſſimulaſti reſpōſionem eius; quod quidē ſatis eſſe deberet ijs, qui te audiunt;& ſequūtur.vt te victū eſſe,& cauſa ceci diſſe ſibi perſuaderēt. ego vero etſi contentus eſſe poterā illorum erudito reſponſo, nolui tamen te imitari, ne auderes, mihi idem obijcere falſò, quod ego tibi verè. Sępe
» ita loquimur, inquit Auguſt. vt paſcha propinquante di-
» camus craſtinam vel perendinam eſſe domini paſſionem,
» cū ille ante tam multos annos paſſus ſit; & die dominico
» dicimus, hodie dominus reſurrexit, quia iſtos dies ſecun-
» dum illorum dierum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinē
» nuncupamus. deinde ſubiungit aliud exemplum, nonne
» ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſeipſo? & tamen in ſacra
» mento non ſolum per omnes paſchæ ſolemnitates, ſed
» omni die populis immolatur. in his exemplis Volane, ſola ſimilitudo eſt cauſa appellationis,vt dicatur,quotannis repręſentatiue hodie paſſio Chriſti; & omni dominico reſurrectio; & in ſacramēto immolatio, ideſt,mactatio Chriſti: at quia in ſacramento Euchariſtiæ non ſimilitudo tantum corporis eſt; nec ibi eſt ſolum repręſentatiue, ſermonem variauit Auguſt. non enim dixit, ſacramentum corporis Chriſti propter ſimilitudinem corpus Chriſti eſt, ne quis crederet more veſtro, nihil ibi eſſe præter ſimilitudinem, ſiue figuram; ſed dixit, ſacramentum corporis Chriſti, ſecundum quendā modum corpus Chriſti eſt; ſed quē modum dicit? ſcilicet ſecundum quendam modum ſimilitudinis, non ſecundum ſimilitudinem ſimpliciter; ſicut paulo ante dixerat, quia iſtos dies ſecundum illorum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinē nūcupamus. in illis enim exem-

Quomodo intellexerit Aug. quod dixit ſacramentum corporis Chriſti ſecūdum quendam modum corpus Chriſti eſſe.

exemplis ſuperioribus ſimilitudo tantum eſt: in ſacramēto autem non ſimilitudo ſimpliciter, ſiue tantum,ſed quidam modus ſimilitudinis, propter ſpeciem panis,quæ panem vitæ repræſentat, & ſpeciem vini, quæ potum vitæ æternę. exēpla ergo ponebat Auguſt. eorum,quæ propter ſimilitudinem accipiunt nomina earum rerum, quarum habēt ſimilitudinem; & quia hoc exemplum ſacramenti ad illa adiunxit,quod cum illis non penitus cōueniebat, quia hoc, vt dixi,non ſimpliciter propter ſimilitudinem, ſed quodam modo propter ſimilitudinē accipit nomen eius rei, cuius quodam modo habet ſimilitudinem, idcirco ſic locutus eſt. ſignificauit itaq; eſſe ſacramentum corporis Chriſti reuera ipſum corpus Chriſti, nec obſtare veritati iſtum quendam modum ſimilitudinis. eſt, inquam, reuera corpus Chriſti in ſacramento,tametſi non tam apparet veritas corporis, quàm ſimilitudo panis. hoc ſentit Auguſt. & hoc ſermo ſignificat. refelle tu hæc, ſi potes, & caue ne te ipſe potius refellas: & redde rationem, quare Auguſt. in hoc exemplo ſacramenti addidit,ſecundum quendam modum, & quis iſte modus quidam intelligendus ſit, declara, collatis ſuperioribus exemplis. Iterum affirmo,ſi hoc exēplum cum ſuperioribus omnino conueniret, in quibus ſola ſimilitudo eſt cauſa nominis rei ipſius, nunquam appoſuiſſet ſecundum quendam modum; iterum dico, vt audias, intelligendum eſſe ſecundum quendam modū ſcilicet ſimilitudinis, quia de ea loquebatur.

Præterea, producis hoc loco quatuor exempla ex ſcripturis,quibus probare conaris,vſitatum eſſe in ſcriptura,
» cum de ſacramentis loquitur, ſic enim ais,nomina rerum
» ipſarum tribuere ſignis, ſed bene habet, quod prouidit ſpiritus ſanctus, vt quibus exemplis cauſam tuam adiuuari poſſe exiſtimaſti, eiſdem maxime lædatur, immo vincatur. Dicamus prius de agno vetere, de quo ait ſcriptura Exodi, victima tranſitus domini eſt pro quo 70. dicunt,paſcha hoc domino. age nunc Volane, credis ne agnum illum,qui paſcha typicū erat,fuiſſe figuram ſacra-

Quomodo quatuor exempla, quę Volanus ſecūdum diſciplinam Caluini & Petri Martyris ex ſcripturis producit ad probādum nomina rerū propter ſimilitudinē tribui. earū ſignis,non ſolum cauſam eius cōtra ueri

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem corporis Christi in sacra mẽto non adiuuant, sed maxime lędunt, immo coarguunt.

menti Eucharistiæ, quod est pascha nostrum? quia per eũ fiat à vita huiusmodi ad cælestem trãsitus? puto non audebis negare, ne Paulo contradicas, qui ait, vmbram habebat lex futurorum bonorum, & omnia in figura contigisse illis. Si igitur ille agnus, siue illud pascha figura erat

De agno ut-tere.

nostri, ergo nostrũ non est figura, & signũ tantum veri paschæ, quod est Christus, sed potius nostrum sacramentum cuius typus, & figura, siue vmbra fuit ille agnus, est ipse Christus pascha nostrũ sicut Apostolus ait, pascha nostrũ immolatus est Christus. tu vero Volane ex eo, quod agnus ille dicebatur transitus, cũ non esset transitus, sed quod significaret transitum, putabas effici, vt similiter sacramentum Eucharistiæ, etsi dicitur corpus Christi, nõ sit tamen, sed figura, siue signum corporis Christi. cum cõtra potius hoc efficiatur, vt sicut sacramentum illius veteris agni pascha illorum vocabatur, & erat, pascha enim transitum significat, sic sacramentũ noui agni immaculati pascha nostrum dicatur, & sit, quod est Christus, Apostolo teste, qui ait pascha nostrum immolatus est Christus. nisi forte putas Volane, fuisse Christum pascha nostrũ in cruce, & non esse in cœna dominica. efficitur etiam, vt quia ille typicus, & vetus agnus, qui comedebatur, tantum erat figura noui, & mystici agni, qui à fidelibus comeditur, panis mysticus nostri altaris, qui comeditur, & est pascha nostrũ, non sit signũ agni, sed ipse agnus sub specie, siue signo panis; alioqui ille typus, siue figura vetus, illa inquam typica, & vmbratilis mãducatio agni caruisset in nouo testamento vera, & reali manducatione nostri agni. & quomodo verũ esset illud Ioãnis, veritas per Christum facta est? non enim veritas rei per fidem tãtum, & spiritũ suppletur; alioqui Iudæi, quia lex, quam habebant, spiritualis erat, & ipsi eandem fidem, quam nos, habebant, Christum in suis sacramẽtis habuissent. Alterũ exemplum tuũ erat circuncisio,

De circumcisione.

» quę, inquis, dicitur fœdus, cum esset saltem signum siue
» symbolum fœderis inter Deum, & Abraam facti, hæc tu. nec hic Volane intellexisti, quid diceres, sic enim scriptũ est

» est in Exodo, ponãq; fœdus meũ inter me, & te; & paulo
» post, statuam pactum meum inter me, & te; & paulo post,
» hoc est pactum meũ, quod obseruabitis inter me, & vos,
» & semen tuum post te; circumcidetur ex vobis omne ma-
» sculinum, & quæ sequuntur. En Volane, pactum istud, siue fœdus, quod Græce est διαθήκη, ad mandatum pertinet. quare circumcisionem fuisse fœdus, siue pactum, significat datum fuisse mandatum de circumcisione Abraæ, quæ erat signaculum iustitiæ Abraæ in præputio, vt Paul. interpretatur; res ergo quę mandatur, sine vllo tropo dicitur, & est mandatum. & sicut circumcisio non erat signũ mandati, sed ipsum mandatum, sic non erat signum fœderis, siue pacti, quod pertinebat ad mandatum, sed potius signum erat iustitiæ fidei secundum Apostolum; nisi tu forte corrector quoq; Apostoli vis esse. Sic quoq; magister tuus Petrus Martyr tropum esse dixit, cum ait euangelium, hic calix nouum testamentum est in meo sanguine; ex quo effici volebat, vt similiter tropus esset in illis verbis, hoc est corpus meum, at non est tropus hic calix nouum testamentum est, vt ille falsò putauit, pro eo enim est, ac si diceretur, hic calix noui testamenti est in meo sanguine, sicut est apud Lucam, hic est sanguis meus noui testamenti, testamentum enim est, vt Dionys. Alexand. ait in illa ad Paulũ Samot. admirabili epis. de qua superius memini, dare seipsum, & dicere. hoc facite in meam commemorationem. testamentum enim siue pactum, vtrunq; enim est Græce apud 70. διαθήκη, ad mandatum pertinet, sicut scriptum est de typo huius noui testamẽti Exod. 24. hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus. quare, vt hic non est tropus, ita nec in eo est, quod de archetypo dixit dominus, hic calix nouum testamentum est. ter-

Redarguit tropus Petri Martyris in eo qđ dictum est, hic calix nouum testamentũ est in meo sanguine.

Quid sit testamentum in eo, quod dictũ est, hic calix noui testamẽti est in meo sanguine, interprete Dionysio Alex.

» tium exemplum tuum est, dicitur, inquis, & baptismus in
» nouo testamento lauacrum regenerationis, quam solus
» spiritu sancto suo sordes omnes abluens peccati, effi-
» cit dominus, nec hic est tropus meronymiæ. baptismus enim ablutionem significat; quod autẽ ablutio corporis ad

De baptismo lauacro regenerationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad animam pertingat, & per eam fiat regeneratio nouæ creaturæ, ad sacramentum à Christo institutũ, qui talem virtutem ei tanquam instrumento dedit, pertinet. Quartũ exemplum, de quo sic scribis, hoc si quidem sensu, & veterum sacrificia dicebantur peccata, non quod reipsa peccata essent, sed quia in eis, teste Apostolo, commemoratio fuerit peccatorum. hæc tu, sed falleris Volane, vt in superioribus; non enim scriptura sacrificia vocat peccata, quia essent signa peccatorum, vt ad rem tuam accommodare hoc contra veritatem corporis Christi in sancta Eucharistia possis, sed sic dixit Oseas propheta cap. 4. peccata populi mei comedent, de sacerdotibus, qui hostias pro peccatis comedebant, vt perspici potest ex Num. cap. 10. Sic enim ait, iratusq; Moyses contra Eleazar, & Itamar filios Aaron, cur ait, non comediſtis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ sancta sanctorum est, & data vobis, vt portetis peccata multitudinis, & oretis pro ea in conspectu domini? Sic quoq; interpretatur Cyrill. in comment. huius prophetæ dictum esse comedere sacerdotes peccata populi, ideſt, hostias pro peccatis. Quid ergo hic sensus ad id quod vis, & sentis, vt sacrificia dicantur peccata pro eo, quod est, signa peccatorum?

Quare sacrificia dicebantur peccata.

Responsio ad id quod ex epist. Aug. contra Adimandum obiicitur, vbi sacramentum vocat signum corporis sui: & quomodo Aug. signum pro corpus Christi, verbis illis quæ Volanus dissimulauit: & quomodo auctoritate Ambrosii libro 4. de sacramentis, & auctoritate Cypriani rursus redarguatur Volanus.

CAP. XVI

OBiicis deinde illud Augustini cõtra Adimantũ Manichęũ cap. 12. nõ dubitauit dicere dom nus, hoc est corpus meũ, cũ daret signũ corporis sui. ad hoc quoq; respõdit Petrus Scarga, & tu Volane ad eius respõsionẽ more tuo nihil respondisti, quia nihil, quod responderes, cogitare potuisti. neque te puduit idem iterũ obiicere,

Obiect. 12.

cere, qui quod semel responsum erat, refellere nesciebas immo verbis oris tui tanquam laqueo quodam te Petrus Scarga constrinxit, tu enim confiteris ore tuo non dedisse Christum nuda signa, & non posse mentiri dominum, qui se corpus suum dare ad manducandum prædicat; & nisi sacramenta, inquis, vere istas res diuinas ad emortuas nostras animas viuificandas exhiberẽt, & sine vllo fructu perciperentur, frustra essent instituta. Sequitur ergo ex tuis istis verbis, cum dixit August. quod tu approbas, non dubitauit dicere dominus, hoc est corpus meum, cum daret signum corporis sui, non signum corporis nudum sine ipso corpore intellexisse, sed signum cum corpore. sentis ne tuis te captum verbis, & te ex illorum sapiẽtum numero, quos Paulus dixit, in astutia tua, comprehensum? Si tu hic dum latebram ad subterfugiendum quæris, dicas, sic intellexisse August. cum daret signũ corporis sui, ideſt, signum cum corpore realiter quidem extra ipsum signum, per fidem vero siue secundum fidem, & spirituali ter adiuncto ipsi signo externo; proba hoc Volane Augustinum velle: indica, vbi hoc dicit August. quod tu interpretaris? aut aliquid simile? aut cur tam impudenter fingis, quod ei tribuis? tu hic, dum non intelligis quid loquaris, neq; de quo affirmes, sicut de alijs tui similibus dixit Apostolus, mirabor, inquis, Petre, siquis hic amplius tergiuersandi tibi relinquetur locus; & quæ sequũtur eiusdem fili. & ego Volane mirabor, si tu hic non erubescis. respõdit enim tibi Petrus tum tuis verbis te redarguens, vt antea docui, tum suis. dixit enim significare signũ, vbi ait August. cum daret signum corporis sui, species externas panis, & vini, quas dedit dominus non nudas corpore suo, sed corpus suum sub eis, quod quidẽ dixit sequens eundem August. qui in sententia Prosperi, quem locum tu citasti, dixit in specie panis, & in specie vini corpus, & sanguinem Christi honorari: docui autem superius, quod tu hactenus ignorasse videris, species panis & vini secundum proprietatem verbi nõ substantiam panis, & vini significa-

Quomodo Petrus Scarga Volani uerbis oris eius tanquã laqueo cõstrinxit

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnificare,sed quod extrinsecus apparet, quod alii patres, vt supra animaduersum à nobis est, vocarunt effigiem panis,similitudinem panis,& typum,siue figuram panis. Addam insuper nũc, nullum grammaticum ignorare aliud esse speciem panis, & aliud panem: similiter in vino. Si igitur hic signum pro specie accipiamus,vt visum est probabiliter Petro Scargę, quia non dixit August. cum tantum, siue solum signum corporis sui daret, contra Augustinum facis, dum non pateris esse corpus Christi cum signo eius, idest, cum specie panis,& vini, quæ species suo sapore, & odore, & alijs proprietatibus sensibilibus sine substantia panis satis spirituales, & diuinas proprietates panis cælestis, idest carnis, & sanguinis viuifici Christi significant,& figurant. facis inquam contra Augustinum, dum non vis esse realiter cum signo corpus Christi, & id probare conaris auctoritate ipsius, vt quamuis non dixerit, neq; somniarit, perinde sit, vt si dixisset, cum signum tantum corporis sui daret. Sed hactenus de responso Petri, accepto signo pro specie. Ego vero vt responsum eius aduersus te altero adhuc cumulem, sic respondeo, accepisse hic Augustinum signum pro sacramento, perindeq; esse,vt si diceret,nõ dubitauit dicere, hoc est corpus meũ, cum sacramentum corporis sui daret, sic enim Dionysius quoq; Areopag. dixit in eccl.hierarc. cap. de cõmunione, ὑποτιθέντων τῷ θείῳ θυσιαστηρίῳ ἱερῶν συμβόλων, δι' ὧν ὁ χριστὸς σημαίνεται καὶ μετέχεται, idest, impositis diuino altari venerandis symbolis, siue signis, per quę Christus significatur, & participatur. concedis tu quidem, vt ex libro tuo intelligo, significari & participari corpus Christi per sacramentum; sed participari per sacramentum non ore,sed spiritu tantum, & solum secundum fidem;hoc de tuo apponis, hoc à te discipuli tui petunt, vt ostendas eis in scriptura, aut aliquo ex sanctis patribus, vt si non ostẽderis, te mentiri pro certo habeant.

Quòd species panis & vini suo sapore, & odore, & alijs proprietatibus suis sine substãtia panis, spirituales, & diuinas proprietates panis cælestis idest carnis & sanguinis Christi satis significãt, & figurãt.

Non est hic dissimulandum, quod Petro respondes ad illud,quod tibi obiecit ad probandum transubstantiationem

» nem ex August. dis. 2. corpus Christi veritas est, & figu-
» ra est: veritas, dum corpus Christi, & sanguis ex panis, ac
» vini substantia virtute spiritus. S. efficitur: figura est id,
» quod exterius sentitur. transit itaq; (sic tu Petre cõcludis)
» panis substantia in corporis Christi substantiam. hic tu,
» corpus, inquis, Christi,si proprie accipiatur,& pro re ipsa
» signata, profecto simul & veritas, & figura esse nequit.
» Quomodo ergo panis est & veritas, & figura? (respondes
» ad quęstionem tuam) veritas quidem est, quia sacramen-
» tum ordinãte domino factus, ipsum verum Christi cor-
» pus manducandum exhibet; figura autem est, quia simi-
» litudine quadã corpus ipsum Christi inuisibile repręsen-
» tans,ipse nihilominus visibilis permanet, & à sensibus no
» stris apprehenditur. hæc tu interpretatus es, sicut tibi visum est,quomodo panis tuus sit veritas simul,& figura. at quomodo illud interpretaris, veritas est, dũ corpus Christi, & sanguis virtute spiritus .S. ex panis, & vini substantia efficitur? Vos appello Volani auditores, interrogate ministrum siue magistrum vestrum, quomodo hoc interpretetur? aut cur in libro suo hoc prætermerit, quod ei obiectum est,& quod totius controuersię caput est?dic age, quomodo hæc in panem tuum quadrant. efficitur ne panis tuus ex panis substantia virtute spiritus Sancti? in luto hæres Volane. vt ergo quod August. ait, intelligas,sit tibi exemplum rex ita totus tectus, & opertus,vt non videatur foris regalis maiestas eius, est tamen indumentum, quod totum tegit,insigne, quod regem significat ibi latere;hic, & veritas est,quatenus persona regis est; & signum,siue figura est, quæ extrinsecus videtur; vestis enim,qua tegitur totus, vnum efficit χριστὸς cum ipso rege. non enim vestis, & rex duo sunt, sed vna persona regis operta, idem veritas, & figura, vt explicatum est. quanto hoc facilius ad intelligendum, & rationi conuenientius, quàm quod fingis blasphemię,absurditatis, & repugnantię ac deliramenti plenum?

Quid Volanus in August. prętermerit, qua respondere non poterat.

Exemplum ad intelligendum quod August. dixit, corpus Christi ueritas est, & figura est

» Obiecerat tibi Petrus illud August.sicut ipse est,qui ba

Obiect. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ ptizat,ita & ipſe eſt qui per ſpiritum.S.hanc ſubſtantiã ef
„ ficit carnem,& tranſit vinum in ſanguinẽ.hæc tu ſic inter
„ pretaris; ſic inquis, tranſire panem in corpus,& vinum in
„ ſanguinẽ aſſerit, non vt deſinat panis, & vinũ, quod ante
fuerant. Quis hoc tibi dixit Volane? dixit ne Auguſtinus,
an Caluinus, vel Zuinglius? aut vnde tu hoc diuinas?quis
ſic loquitur,ſcilicet hanc ſubſtantiam efficit carnem;& vi
num trãſit in ſanguinem, qui nõ velit intelligi, hoc quod
prius erat, mutari in illud, quod poſtea fit? aut quis, ſi ſic
„ non vult intelligi,ſic loquitur? mutãtur,ais, in fine, & vſu,
„ cum ex profanis virtute verbi Dei facta ſint ſacra, nõ autẽ
„ in natura. Si ita intellexit Auguſt.cur mentem ſuam non
explicauit? cur dixit, quod nullus chriſtianus per vniuer-
ſum orbem niſi tuę ſectæ ſit, reſponſurus ſit ſic intelligi, ſi
interrogetur, quomodo intelligatur? quis vnquam hoc
genus loquendi audiuit trãſire vinum in ſanguinem pro
eo, quod eſt, ex vino communi fieri vinum conſecratum?
miror tam hebetes eſſe eos, & tam obtuſo ingenio,qui te
audiunt iſta effutientem, & non derident. probas autem
„ quod dicis hac ratione,quando & vis, inquis, ſacramenti
„ id expoſcit, vt maneant integra ſigna,& ſenſus omnes no
„ ſtri teſte eodem Auguſt.renuncient nullam panis,& vini,
„ quo ad eorum ſubſtantiam interceſſiſſe mutationem.Vn-
de probas, quòd vis ſacramenti expoſcit, vt maneãt inte-
gra ſigna? nos quòd in ſacramento Euchariſtiæ non ma-
neat integer panis, quem tu vocas integrum ſignum, ver-
bo Dei probamus, qui dixit, ſumpto pane integro in ma-
nus omnipotentes, hoc eſt corpus meum verbis proprijs
vtens, quibus verbis pronunciatis, quia verax eſt, & om-
nipotens,qui dixit,ita eſt,ſicut dixit;ideſt,corpus eſt,quod
prius erat panis. Cum vero ſenſus teſtes ſint poſt conſe-
crationem, odoris, ſaporis, coloris, & ſi quę aliæ qualita-
tes ſenſibiles ſunt, conſequẽs eſſe neceſſariò colligimus,
vt accidẽtia iſta ſine ſubiecta ſubſtãtia panis, & vini ſint,
probamus deinceps auctoritate ſanctorum patrum, qui
poſt conſecrationem vocant pro pane, & vino ſpeciem
panis,

Quàm ab ſurde interpretetur Volanus ſecũdum diſciplinã Caluini, quod Aug. ait trãſire vinũ in ſanguinem.

Quomodo nos probamus in ſacramento panẽ mutari i corpus Chriſti, & accidentia panis remanere ſine ſubiecto.

panis,& vini,effigiem,ſimilitudinem,& figuram panis.vn de neceſſariò concludimus, in quibus locis ſcripturæ panis vocatur ſancta Euchariſtia,ibi corpus Chriſti ſub ſpecie panis vocari panem, idq; factum,vt admoneremur ad facilius credendum hoc myſterium,ex pane creatura ſua, quo Chriſtus corpus ſuum more noſtro alebat, & in eum conuertebat,dediſſe nobis corpus ſuum in hoc ſacramento,vt paulopoſt explanatius auctore Magnete dicẽdũ eſt.

Quare in ſcriptura ſancta Euchariſtia vocatur panis.

Probamus deinde auctoritate vniuerſæ eccleſiæ Oriẽtalis, & Occidentalis, quæ hoc dogma tenet, & profitetur à principio vſque in hodiernum diem. Sic nos probamus:tu vero quomodo probas per ſcripturam quod dicis de integro pane, & de metonymia corporis pro figura? & de exhibitione corporis per fidem? adde, quòd ſermonem tuum figuratum, quem ex libro Auguſt.tertio de doctrina Chriſtiana videbaris tibi didiciſſe,ipſe idem Auguſt. quibus eſſet figuratus, & quibus non, in comment. pſal.33.te pleniſſimè,& explanatiſſimè docuit,vt ſuperius eiuſdem verbis probatum,& demonſtratũ habes.ad quæ tu nunquam amplius niſi ridicule, & delire reſpondere poteris.

Quod Caluiniani tradunt deintegro pane remanére poſt cõſecrationem,& de metonymia, & de exhibitiõe corporis Chriſti per fidẽ, nũquam probarũt neque probare poſſunt.

Obijcis etiam contra trãſubſtantiationem in ſacramẽ
„ to illud Auguſtini tritum, accedit verbum ad elementũ,
„ & fit ſacramentum, mutationem ergo ais, elementorum
„ agnoſcit Auguſt. ſacramẽtalem,vt nimirum,quæ fuerunt
„ ſimplicia, & profana elementa,accedente verbo Dei sint
„ ſacramenta.Sed cur non probaſti,ſi poteras,in ſacramen
to etiam Euchariſtiæ ſolam iſtam mutationem ſacramen
talem eſſe, ſicut in cæteris,& non ſubſtantialem quoque?
quod ex pluribus alijs locis Auguſtini demõſtratum eſt,
quos locos tu de tuo cerebro, & Caluini ac Zuinglij,& Pe
tri Martyris interpretaris; iſtos enim duces ſequeris, non
dum ſentis Volane, quid hoc ſacramentum ſacramento-
rum ab alijs differat? & quomodo cætera in actione tran-
ſeunte applicationis poſita ſint; hoc vero magnum ſacra
mentum in actione permanente conſecrationis materiæ,

Obiect. 14.

Quid Euchariſtia, quæ eſt Sacramentum Sacramentorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab alijs Sacramentis differat, quod adhuc Caluiniani ignorant.

per quam consecrationem facta est illa admiranda,& tremenda mutatio elementi in corpus Christi? cum dicit ergo Augustinus super Ioan. tracta. 80. de baptismi sacramento, & elemento aquæ loquens,accedit verbum ad elementum,& fit sacramentum. exposuit ne tibi in eo loco, quid faciat verbum in elemento, vt existat sacramentum? ille de aqua baptismi loquebatur, in quo elemento non fit mutatio substantiæ aquæ, nec enim de ea dixit dominus cum instituit sacramentum baptismi, hæc aqua baptismi est corpus meum,vt in ea baptizati,dicantur, & sint baptizati in Christum; at in sacramento sanctæ Eucharistiæ nō ita: in hoc enim sacramento dixit accepto pane, hoc est corpus meum.hoc verbum cū per eos,quibus potestatem dedit, accedit ad elementū panis,mutationem efficit non illam,quam tu in reliquis sacramentis sacramentalem cōcedis, sed substantialem, quam negas.

De quo Sacramento dixerit Augustin. accedit uerbum ad elementum, & fit Sacramentum.

Obiect. 15.

Præterea, obiecit tibi Petrus Ambrosium in 4.libro de sacramentis cap. 4. tu forte, inquit, dicis, meus panis est vsitatus; sed panis iste est ante verba sacramentorum; vbi accessit consecratio, de pane fit caro Christi. priusquam ad illa responderes,elegisti astute ipse alia verba eiusdem Ambrosii;quæ visum est tibi,facilius ad commodum causæ tuę torquere posse. Sed vrgebo prius illa,deinde reuertar ad ista, quæ tu elegisti. cum ait Ambrosius, tu forte dicis,meus panis est vsitatus,respondet Ambr.sed panis iste est ante verba sacramentorum. En Volane panis vsitatus ante verba sacramētorum;vbi accessit consecratio, de pane, inquit, fit caro Christi. En post consecrationem panis non vsitatus, vsitatus enim est qui habet nō solum speciē panis, sed substantiam ;verum tamen substantia panis in substantiam carnis Christi commutata, remanet similitudo panis in colore, odore, sapore, qui est panis non vsitatus. Videamus nunc quæ tu elegisti ex Ambrosio, si ergo, inquit, tanta vis est in sermone domini,vt inciperent esse, quæ non erant, quanto magis operatorius est,vt sint, quæ erant, & in aliud cōmutentur? subiungis tu,ita Ambrosi? non

nō desinere substantiam elementorum asserit, cum eadē maneant,quę antea fuerunt,ostendit;sed mutari in vsu,& dignitate tradit. non intelligis Volane, quomodo dicat Ambrosius esse quæ erant,& in aliud commutari. Sic igitur intellige, ipso Ambrosio verborum suorum interprete, panis, qui erat vsitatus, vt paulo supra dixerat,commutatur, non dicit vsu, & dignitate,quæ sunt tua somnia,sed in carnem Christi; & manet species panis in qualitatibus sensibilibus, qui est panis non vsitatus,quia substātia eius commutata est in carnem Christi. hoc si adhuc non intelligis,quia non credis,exempla tibi commemorat Ambrosius, vt fidem tibi faciat substantię panis in carnem Christi contra naturę legem,& ordinem mutatę. iussit, inquit dominus, & facta sunt, iussit dominus, & omnis creatura generata est.Vides ergo,quàm operatorius sit sermo Christi? Si ergo tanta vis est in sermone domini Iesu,vt incipe rent esse, quę non erant, quanto magis operatorius est,vt sint, quæ erant,& in aliud commutentur?cælum non erat, mare non erat, terra non erat: sed audi dicentem, ipse dixit, & facta sunt : ipse mandauit, & creata sunt. ergo tibi vt respondeam,non erat corpus Christi ante consecrationem; sed post consecrationē, dico tibi, quod iam corpus est Christi. hæc Ambr. Si postquam dixit Christus ore sacerdotis accepto pane, hoc est corpus meū, quæ sunt verba consecrationis,non est ibi vere, & realiter corpus Christi, igitur neque cælum est, neque mare, neque terra, nec aliq creaturæ, de quibus scriptum est, dixit, & facta sunt; aut si illa sunt, quæ verbo suo fieri, & esse iussit ; igitur & hoc corpus Christi est, quod idem verbo suo ex pane facit, qui ex nihilo omnia.hæc, & reliqua exempla, quę Ambrosius ibidem commemorat,rerū mirabilium,quas dominus contra instituta naturæ, & omnem cōsuetudinem, vt ait idem Ambrosius,fecit,quomodo essent apposita ad id quod in sacramento fit, idest, ad mutationem panis in carnem Christi, & vini in sanguinem,si vere,& realiter nō fieret contra omnem naturæ consuetudinem, & instituta

Mutari panem in sacramēto usu, & dignitate somniū Volani, & Setri martyres secundū disciplinā Caluini.

De exēplis Ambrosij ad suadē dam fidem corporis Christi in sacramento.

sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſine ſtomacho,ſine hepate,& ſine calore naturali,de repẽ te ſolo verbo ex pane caro, & ex vino ſanguis? ſicut vere factę ſunt ſolo iuſſu Dei creaturę illæ? non pudet tot, & tam inſignia exempla ad faciendam fidem huius ſtupendæ conuerſionis in corpus Chriſti negare? aut ſi non negas,potes elabi, quin concedas hoc confiteris conuerſionem aquæ in vinum in nuptiis illis Cana Galilæę, vbi verbum nullum Chriſti audis, quod ad eã rem, quam fecit, pertineat,niſi illud,implete hydrias aqua,& illud,haurite nunc,& hic audis dominum dicentem accepto pane,Hoc eſt corpus meum, & non vis credere, ita eſſe? & ad figuram,ideſt, ad ſpectrum, & inanem vmbram transfers? væ Volane; dominus non irridetur.memento illius diei.

Obiect. 16. Obiecerat tibi ad probandum tranſubſtantiationẽ Petrus locum Cypriani in ſermone de cœna domini, panis iſte,quem dominus Apoſtolis porrigebat,non effigie,ſed natura mutatus.ad hunc locum cum reſpondere nõ poſſes, ad aliud eiuſdem Cypriani te vertiſti, quod videbatur tibi accommodatum ad eludẽdum illum priorem locum,ſed ſimilitudo,inquis,quam Cyprianus affert ad rem illuſtrandã rite expenſa diuerſum clamitat, dicit enim,ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur, & latebat diuinitas, ita ſacramento ineffabiliter diuina ſe infudit eſſentia. nam ſicut in perſona Chriſti ſola humanitas videbatur,diuinitate inuiſibili,& vere tamen illi aſſiſtente, & quæ ſequũtur,habes Volane huius ſimilitudinis à te obiectę ad eludẽdum teſtimonium Cypriani, confutationem meam in ſuperioribus, vbi te docui ad hæreſim Pauli Samoſatenſis, & Theodori Mopſueſtię delapſum eſſe, relege, ne eadem repetantur.

Reſponſio ad id quod ex Cypriano obiecerat Volanus: & quomodo conuincitur non intellexiſſe locum Cypriani *obiectum: & de analogia ſiue ſimilitudine panis cõmunis corpus nutrientis cũ pane viuifico nutriente animã, & qui veterum patrum vſi ſint iſta analogia: & locus diuinus Magnetis eccleſiaſtici, & vetuſti auctoris de S. Euchariſtia.*

CAP. XVII.

Rurſus

» RVrſus ex eodem Cypriano illud in eodem ſermone
» opponis, panis iſte cõmunis,inquit,in carnẽ,& ſan-
» guinẽ mutatus procreat vitã,& incrementũ corpo-
» ris; ideoq; ex conſueto rerum effectu fidei noſtræ adiuta
» infirmitas, ſenſibili argumento edocta eſt, viſibilibus ſa-
» cramentis ineſſe vitæ æternæ effectum. Subiungit Vola-
» nus,inde vero cognoſce panis ſubſtantiam minime depe
» rire,quando id,quod dat nutrimentum,& augmentũ cor
» poribus ſubſtantiæ panis,& non accidentibus competat.
» ac tandem concludis, qui ergo elementa ex ſacramento
» exterminant,omnem vim, & vſum ſacramenti eneruant.
recte tu quidem Volane ſimilitudinem ſiue analogiam à
» Cypriano notatam explicaſti, cum ais, ſicut enim panis
» alimentum corpori ſuppeditat, ita corpus Chriſti cibum
» immortalem,& viuificum animæ ſubminiſtrat; Sed in eo
erras,quod iſtum panem, quem ad ſimilitudinẽ ſiue analogiam cibi immortalis,quem ſacramẽtum præbet,tranſfers,panem tantum myſticum ſiue ſacramẽtalem eſſe vis; ex quo colligis, eos, qui elementa ex hoc ſacramento, vt verbis tuis vtar, exterminant, omnem vim, & vſum ſacramenti eneruare. miror Volane, ita te oſcitanter legere ea preſertim quę opponis,& in quibus quaſi firmamentis niteris, vt non prius intelligas, quid loquaris, & de quo ſatem affirmes, vt hic in Cypriani loco à te oppoſito, non enim loquitur, vt tu anticipatione opinionis tuæ excæcatus,ſuſpicatus es,de pane communi mutato in carnem,& ſanguinem Chriſti, ſed de pane communi mutato in carnem, & ſanguinem cuiuſuis hominis. immo tu ipſe rectè, vt antea dixi,ſimilitudinem ſiue analogiã Cypriani expoſueras,ſicut enim inquis,panis alimentum corpori ſuppeditat,ita corpus Chriſti cibum immortalem,ac viuificum animæ ſubminiſtrat. quomodo ergo ex iſta analogia à te bene percepta, & expoſita,rurſus ita delire concludis, inquiens, inde vero cognoſce panis ſubſtantiã nõ deperire, quando id, quod dat nutrimentum, & augmẽtum corpori,ſubſtantię panis, & non accidentibus competat. ſi panis

Quomodo oscitanter legat Volanus quod ex Cypriano obijcit nõ intelligens, neque quod loquitur, neq; de quo affirmat, uel ipſo Cypriano interprete.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui ueterũ patrũ usi sint analogia panis, qui in substãtiã humani corporis conuertitur, dũ eo alimur, ad suadẽdam fidẽ cõuersionis panis in corpus Christi per uerbum Dei.

nis communis mutatus in carnem, & sanguinem comparatus est à Cypriano, vel te iudice, & interprete, cum corpore Christi, vnde istud colligis ex Cypriano, vt panis substantia non pereat in sacramento, quia non conuenit, inquis, accidentibus nutrire, & augere corpus? Dices fortasse, vt soles, immo Cyprianum loqui de pane communi mutato in carnem, & sanguinem Christi, ideſt, mutato in sacramentum corporis, & sanguinis Christi, cum iam nõ est communis panis, sicut erat, antequam mutaretur per consecrationem, sed sacramentalis. at idem Cyprianus redarguit te, si hoc ei affingis, ipse enim paulopost in eandem sententiam, & eandem analogiam repetens, & sicut
» panis communis, inquit, quem quotidie edimus, vita est
» corporis, ita panis iste supersubstantialis vita est animæ,
» & sanitas mentis. En Volane, panis communis, quem quo
» tidie edimus, est vita corporis, & illud nutrit, & huius si-
militudinem cum corpore Christi secundum analogiam notat iterũ Cyprianus, vt supra; nomen autem panis communis non conuenit pani mystico post consecrationem; igitur quod Cyprianus, dixit de pane communi mutato in carnem, & sanguinem nutriente, & augente corpus, nõ dixit de pane vitæ animæ post consecrationem, sed de pane vitæ corporis, quem quotidie edimus, & quo mutato in carnem, & sanguinem nostrum alimur, & augemur; in fine enim digesti alimenti simile simili adiungitur, ideſt, caro carni, & sanguis sanguini, vt philosophus te, in 2. de anima docet. Huiusmodi analogiam alij etiam antiqui patres notauerunt, qui nutrire, & augere corpus non pani post consecrationem, vt tu Cypriano affingere voluisti, sed pani communi, quo quotidie vescimur, vt Cyprianus tribuerunt. idem fecit Irinæus, in quo tu interpretando idem, quod in Cypriano frustra tentasti. Sic enim ait Irinæus, quando ergo, & mixtus calix, & factus panis recipit verbũ Dei, fit Eucharistia corporis, & sanguinis Chri-
» sti, ex quibus augetur, & consistit carnis nostræ substãtia.
» hæc Volane sic construere, & componere debebas ad eli-

ciendum

ciendum ex eis sensum Irinæi, vt tanquam grammaticus tecum agam, est enim hyperbaton, quando ergo & mixtus calix, & factus panis, ex quibus augetur, & consistit carnis nostræ substantia, recipit verbum Dei, fit Eucharistia corporis, & sanguinis Christi. si mihi sic cõstruenti nõ credis, crede ipsi auctori Irinæo, & relege proxime ante-
» cedentia, & quoniam inquit, membra eius sumus, & per
» creaturam nutrimur, creaturã autem ipse nobis præstat,
» solem suum oriri faciens, & pluens quemadmodũ vult,
» eum calicem, qui est creatura, suum corpus confirmauit.
de pane, & vino loquitur, quæ sol, & pluuia in terra procreant, quibus alimentis dominus more nostro vtebatur, & quibus nostra auget corpora. in his Volane non audisti verbum Dei, quo panis mysticus conficitur, sed tantum solem, & pluuiam, creaturam; sancta vero Eucharistia non est creatura, sed creator Christus. sicut ergo loquens de calice, qui est creatura per elementa solis, & pluuiæ generata, dixit, ex quo nostra auget corpora, sic in iis, quæ continuantur, cum ait, ex quibus augetur, & consistit nostrę carnis substantia, de mixto calice, ideſt, de vino, & aqua, & de facto pane, antequam fiat per verbum Dei Eucharistia, intellexit. quo in loco non est, vt tu legisti, vel forte correxisti lectionem, ideſt, deprauasti, non est inquã scriptum fractus panis, sed factus, frangi enim nõ dicitur panis, nisi postquam per verbum Dei fit Eucharistia. hic autem factus panis creaturam panis cõmunis significat. Sic quoq; intelligenda sunt illa, quę paulopost subiungit
» idem Irinęus, quoniam membra sumus corporis eius, de
» carne eius, & de ossibus eius non de spiritali aliquo, & in
» uisibili homine dicens hęc; spiritus enim nec ossa, neque
» carnes habet; sed de ea dispositione, quę est secundum ho
» minem, quæ ex carnibus, & neruis, & ossibus cõsistit; quæ
» de calice, qui est sanguis eius, nutritur: & de pane, qui est
» corpus eius, augetur. hęc Irinæus, quibus significat, ex eadem materia nutriri, & augeri hominem, & fieri Eucharistiam, ideſt, corpus, & sanguinem Christi, nempe ex pane,

Quomodo Volanus propter ignorantiã grãmaticę constructionis locũ Irinęi male interpretatus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vino ex terra ortus. hæc omnia eò ſpectãt, vt credamus, quòd ſicut Chriſtus pane, & vino, quibus nos alimur, & quę in carnem,& ſanguinem noſtrum naturaliter conuertimus, Chriſtus quoq; vtebatur, & ea in carnem,& ſanguinem ſuum naturaliter mutabat,ſic verbo ſuo panem,& vinum in corpus,& ſanguinem ſuum mutat, & ea dedit nobis, vt iſtis viuificis cibis immortalitatem adipiſceremur. ſimile argumẽtum ad ſuadendam fidem huius magni ſacramenti ex iſta ipſa analogia alij antiqui patres ſumpſerunt.conuertam hic è Græco,quæ Magnetes eccleſiaſticus auctor, & valde vetus libro. 3. apologiarũ aduerſus Theoſthenem euangeliorum calumniatorem ſcripſit; dicebat ergo iſte idem, quod Capharnaitę illi, durus eſt hic ſermo,& quis poteſt audire eum? reſpõdet Magnetes, quod vero non ſit hoc ξένον καὶ φοβερόν, ideſt, inauditũ, & horrendum, conſiderare licet puerum infantem, quomodo niſi manducet carnem,& ſanguinem matris,non viuit:natura enim ſanguinis eſt ſecundum veritatem, lac. Vt autẽ clarius dicam, naturale aliquid narrabo,ne hoc fabulam putes;ex terra nati ſumus ſecundum corpus, & quodam modo carne eius, & ſanguine alimur, ideſt, frumento, & vino. Audi nunc attente.principio creauit filius Dei terrã: ex terra hominem formauit: ex homine canem ſumpſit ipſe. Si igitur de corpore prædicatur terra ratione originis antiquę, erat autem terra ratione creationis propria Chriſti creatura, & ex hac panis, & vinum extiterunt, ex ipſa rurſus corpus hominis, hoc autẽ corpus Chriſtus induit, meritò cum accepiſſet panem, & vinum, dixit, hoc eſt corpus meum.Deinde ſubiungit,ὃ γὰρ τύπος σώματός ἐστι, καὶ οὐ τύπος αἵματος ὡς τινὲς ἐρραψῴδησαν πεπωρωμένοι τὸν νοῦν, ἀλλὰ κατ' ἀλήθειαν αἷμα καὶ σῶμα Χριστοῦ, ideſt, non enim figura eſt corporis, aut ſanguinis, vt quidam ſtupida mente nugati ſunt, ſed potius verè corpus, & ſanguis Chriſti. pergit ad hunc philoſophari, quando quidem vero,inquit,corpus ex terra exiſtit, ex terra autem panis, item,& vinum, quomodo non eſt alius auſus dicere, caro mea eſt cibus, ſanguis meus

Quæ Magnetes uetus auctor eccleſiaſticus diuine ſcripſit ad ſuadendam fidẽ mutationis panis & uini in carnem, & ſanguinem Chriſti in ſacramento.

meus eſt potus? nempe, quia nullus eſt creator terræ, niſi hic; nullius eſt creatura,niſi filii Dei;idcirco dixit, hoc eſt corpus meum: mea enim & non alterius eſt creatura terræ; omnes enim poſt terram geniti ſunt,corpus à me accipientes: ego vero ante terram, à nullo hanc accipiens; ex hac corpus, ideſt,ex mea creatura accepi,ſumens carnem. ex meo igitur meum propono vobis chariſma. ex terra vobis panis ad alendum extitit; terra vero creatura mea eſt: ex terra ſimiliter extitit corpus, & hæc mea maſſa. ex vnione igitur, qua vnitus ſum ſanctus cum terreno,do panem, & vinum, iubens eſſe corpus meum, & ſanguinem. Etenim ſi Abraam,aut alius quiſpiam ex iuſtis, ac ſanctis dixiſſet, caro mea eſt cibus, & ſanguis meus potus, valde mentiri auſus eſſet: aut ſi dixiſſet,hoc eſt corpus meum,& hic eſt ſanguis meus, non enim hoc ipſius, ſed alterius eſſet ſubſtantia; neque manducata vitam manducantibus præberent: ſiquidẽ quod non habet verbũ viuens vnitũ cum corpore, quod fuit terrenum, ad æternã vitã edentes non adduceret. Chriſtus ergo proprium corpus,& ſanguinem dedit credentibus immiſſo eis vitali pharmaco diuinitatis.Deinde ſubiungit, ἄρτον γοῦν λέγων τὸ σάρκα καὶ οἶνον τὸ αἷμα, ἐποίησεν ἡμᾶς διὰ λόγως ἐκκλῆς εἶναι τὸ σῶμα, ideſt, cum igitur eam, quæ caro eſt, vocat panem, & eum, qui ſanguis, vocat vinum, docuit nos conuenienter rationi, ex terra eſſe corpus, ſimiliter, & panem; & vnius generis ſubſtantiam in corpore,& pane. Cæterum panis communis ex terræ cultura elaboratus, etſi caro quædam terrę eſt, tamen vitam æternam præbere non promittit, ſed breue ſolatium veſcentibus tribuit, cito eo extincto ſine diuino ſpiritu: panis vero in beata Chriſti terra virtute diuinitatis vnitæ confectus, ſolo guſtu immortalitatem homini affert. myſticus enim panis, cum benedictionem patris habeat inſeparabilem, illam dico,quæ in corpore, & ſanguine eius facta eſt, vnit comedentem corpus Chriſti:eumq; membra Chriſti efficit. Vt enim charta vim,quã per litteras magiſtri accepit, diſcipulo tradit, & per eam

Hoc pertinet quod ait beatus Baſil.in ſua Miſſa,offerimus tibi τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, ideſt tua ex tuis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» cum magistro illum vnit, sic corpus, quod ille panis mysti
» cus est, & sanguis, qui illud vinum, immortalitatem inte-
» merarę diuinitatis participāti tribuūt αὐτόθεν, ideſt, è suo,
» siue ex seipsis, & per eam ad mansionem incorruptibilem
» creatoris reducunt. Caro enim Saluatoris maducata non
» corrumpitur: nec sanguis hic potatus consumitur. quin
» potius, qui edit, ad incrementum virium venit; qui vero
» editur, consumi non potest, quia omnis consumptio ratio
» ne quadam naturæ cognata est. hactenus hic auctor; in
quo obseruare debes Volane ea, quæ profana tua nouita-
te verborum, quam Apostolus vitare iubet, eludere nullo
iam modo poteris; primum, quòd eos de cœcitate mentis
accusat, qui in hoc sacramēto panem dicunt figuram cor
poris Christi, & vinum sanguinis; deinde, quare dominus
carnem suam vocauerit panem: præterea quòd Christus
proprium corpus vnitum cum diuinitate dedit credenti-
bus ad comedendum, nisi hic quoque credentes interpre
tari audes, vt soles, de illa tua exhibitione corporis Chri-
sti in signo externo per solam fidem, hæc enim est ex tuis
profanis, & nouis formulis à Satana excogitatis; quasi vl-
lum sacramentum noui testamenti dederit Christus non
credentibus, sed infidelibus; quòd si veritas corporis Chri
sti in sacramento tota, vt vos traditis, posita est in exhibi-
tione corporis Christi in manducatione spirituali per so-
lam fidem, quomodo nusquam hic auctor in his, quæ hic
translata, & recitata sunt, fidei meminit, nisi in hoc loco
tantum, cum dicit, dedisse corpus suum credētibus, quod
de omnibus sacramentis dicendum est? Ad hæc illud præ
cipue inter cætera obseruandum tibi est, quod ait hic au-
ctor, panem illum mysticum, qui accepit benedictionem
patris inseparabilem, quę facta est in corpore, & sangui-
ne, & vinum illud mysticum, ideſt, corpus, & sanguinem
Christi immortalitatē diuinitatis tribuere αὐτόθεν ideſt,
ex seipsis comedenti, contra atq; vos docetis, non facere
hoc ex seipsis, sed ex adiunctione ad signum externum,
& exhibitione corporis Christi absentis per fidem solam-
si hunc

Quæ sint præcipue obseruanda contra Caluinianos in ijs, quæ ex Magnete hactenus recitata sunt.

Quomodo proprio uerbo, quo hic auctor utus

si hunc auctorem, & ea, quę hic à nobis è Græco conuersa
sunt, legere volueris, in bibliotheca Veneta libros repe-
ries, & in eis notatū tempus ætatis huius scriptoris supra
mille, & ducentos, si rectè memini, annos. Ad eundem mo
dum philosophatus est in eodem sacramēto Greg. Nyss.
vt conuersionem panis, & vini in corpus & sanguinē Chri
sti tibi, & tui similibus suaderet, quib⁹ ille sermo domini
de danda carne sua ad manducandum vsq; in hodiernū
diem tanquam nouis Capharnaitis durus videtur. Recite
mus ergo pauca, reliqua leget, qui volet in auctoris huius
» catechetico, omne, inquit, corpus ex nutrimēto consistit,
» ac eo firmatur, quod quidem nutrimentum ex cibo ac po
» tu constat; cibus autem est panis, & potus aqua vino mi-
» xta. porrò Dei verbum ita naturæ vnitum est, & sic corpus
» nostrum assumpsit, vt naturæ eius nō aliam constitutionē
» adhiberet, quam vt vsitatis eum rebus aleret, ac sustenta-
» ret, nempe cibo, & potu: cibus vero erat panis, quem ad-
» modum & noster, vt iam dictum est. Sicut autem qui panē
» videt, quodam modo corpus videt humanum, quoniam
» panis in corpore corpus efficitur, ita diuinū illud corpus
» nutrimentū ex pane accipiens, idem, vt diximus, quodam
» modo erat cum illo cibo in naturam eiusdē corporis mu
» tato; quod enim carnis cuiusq; proprium est, id etiam illi
» conuenisse confitemur; nam, & corpus illud pane susten-
» tabatur. Corpus autem, propterea quod Deus verbum in
» illo habitauit, diuinam obtinuit dignitatem: quamobrē
» recte nunc etiam verbo Dei sanctificatum panem in cor-
» pus verbi Dei credimus immutari. etenim corpus illud
» panis erat potentia, sanctificatū est autē habitatione ver-
» bi, quod in carne habitauit, itaq; qua causa panis in eius
» corpus mutatus in diuinam potentiam transiuit, eadem
» causa nunc etiam idem fit. vt enim illic ipsum verbū Dei
» sanctum effecit illud corpus, cuius firmamentum ex pane
» constabat, & ipsum etiam quodam modo panis erat, sic
» etiam hic panis, vt Apostolus ait, per verbum Dei, & ora-
» tionem sanctificatur; non quia comeditur, eò progrediēs,
vt per

est, coarguitur cōmētitia exhibitio corporis Christi absentis per adiūctionē ad signū externū in sacramēto, quæ est formula Volani sēcūdum disciplinam Caluini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ vt per verbum in corpus euadat, ſed ſtatim per verbum,
„ vt dictum eſt, in corpus mutatur à verbo, hoc eſt corpus
„ meum. Cęterum cũ omnis caro etiam per humidum nu-
„ triatur, nec enim ſine humidi coniunctione, quod in no-
„ bis humidũ eſt, in vita poteſt permanere, quemadmodũ
„ per ſolidum, firmumq; cibum corporis ſoliditatem cõfir-
„ mamus, ſic etiam humidum natura ſimili augemus, quæ
„ cũ in nobis eſt, à facultate mutante ſanguis efficitur; præ-
„ ſertim ſi per vinum eam accipiat vim, vt in calidum con-
„ uertatur. quare cum diuina illa caro partem etiam hanc
„ ad ſe ſuſtentandum acciperet, Deus autẽ, qui ſe nobis
„ patefecit, ob eam cauſam naturam mortalem ſibi vniuit,
„ vt eam vnione ſua diuinam redderet, idcirco cunctis cre-
„ dentibus gratiæ diſpenſatione ſe ipſum impertit per car-
„ nem, quæ ex vino, ac pane conſtituitur; fideliumq; corpo-
„ ribus coniungitur; vt homo ea coniunctione cum immor
„ tali, immortalitatis particeps fiat. hęc autẽ tribuit mutãs
„ virtute benedictionis naturam rerum, quæ videntur, hæc
hactenus Greg. Nyſs. quæ quidem de corpore Chriſti in
ſacramento, in eccleſia Nyſſena, cui præfuit, quę eſt in Cap
padocia, docuit ſecundum traditionem beati Petri in ec-
cleſijs Cappadociæ, vbi prædicauit, relictam, quæ tam ſi-
milia ſunt ijs, quę Magnetes philoſophatus eſt, vt neſciã
vter alterum imitatus ſit. Sane quidem vterq; imitatus eſt
Irinæum; immo & Dominum, cum in euangelio, vt Nico-
demo, qui in legis figuras non aſpiciebat, regenerationẽ
ex aqua, & ſpiritu. S. ſuaderet, exemplo quodam terreno
vſus eſt, cui qui non crederent, reliquum erat, vt eis dice-
ret, ſi terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo ſi cæ-
leſtia dixero, credetis? ſic etiam Clemens Rom. in epiſto-
la ad Iulium, & Iulianum, & ad Gentiles, inter quos iſti ha
bitabant, gentibus ſuadet ſacramentum baptiſmi exem-
plo à natura ſumpto, quòd vt omnia, inquit, gignantur ex
aquis, & aqua initium creaturę eſt, ſic velit Deus, vt per
aquas denuo renaſcantur. habes Volane in his duobus
auctoribus late explicatam rationem ſuadendi mutatio-
nem

Ratio ſuadendi mutationem pa

nem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti per ver
bum eius, ductã ex pane, & vino, quibus dominus in die-
bus carnis ſuę, ſicut Apoſt. ait, vtebatur, & naturaliter in
carnem, & ſanguinem ſuum conuertebat, vt nos conuer-
timus; ſicut Theophylactus quoq; antiquos patres ſecu-
tus cap. 6. in Ioan. notauit. Hanc eandem rationem Iuſti-
nus, Irinæus, & Cyprianus breuius, & magis conciſſe tra-
ctarunt, ſed nullum eorum tu intellexiſti, melius intelle-
xit poſt condemnationem Berengarij ante annos qua-
dringentos Herbeus Britanus in comment. epiſt. ad Cor.
„ neq; mirum, inquit, quod de pane, & vino carnem & ſan-
„ guinem ſuum fecit, nam & in quolibet homine carnẽ, &
„ ſanguinẽ de pane, & vino facit, quia panis comeſtus mu-
„ tatur in carnem, & vinum potatum vertitur in ſanguinẽ
„ per creatoris operationem. Sed pergamus ad reliqua.

nis & vini ĩ cor pus & sãguinẽ Chriſti per uer bũ eius, ductã ab antiquis pa tribus ex pane, & uino, quibus dominus, ut nos utebatur, & in corpus ſuũ naturaliter more noſtro conuertebat.

Reſponſio ad illa, quæ ex Chryſoſtomi epiſtola ficta ad Cæſarium, & ex pſ. 22. male conuerſo hæretici obiiciunt: & locus inſignis eiuſdem beati Chryſoſtomi ex homilia in nouam dominicam et in Thomam Apoſtolũ, cuius verba eludere non poterit vnquam Volanus. item de auctoritate celebri Euſebij Emiſeni, quem Volanus audet impudenter contemnere, & reiicere: & de locis Cyrilli Alexandrini, & Gregorij Nyſſeni, & alterius Cyrilli Hieroſolymitani obiectis Volano, et ab eo diſſimulatis.

CAP. XVIII.

OBiicis Chryſoſtomũ in pſ. 22. quẽ prius obiecit tuus Petrus Martyr, cui Stephanus Vintoniẽſis reſpõdit, cuius reſponſum, vt in aliis ſępius dixi, debueras tu quidẽ refellere, ſi poteras: aut ſi nõ poteras, debebas ſaltẽ diſſimulare. Sicut diſſimulaſti illa multa alia, in quibus di cis, differre Chryſoſtomũ affirmare panem, & vinũ mane re in ſacramẽto. laudo te Volane, quòd illa non es auſus proferre, ne mendacium tuum deprehenderetur, vt Petri Martyris deprehẽſum eſt, qui illa multa alia, quę ais, prius obiecit, & reſponſionem tulit, qua eum Stephanus redar guit. ad alia præterea Chryſoſtomi, quæ Petrus Scarga ti bi oppoſuit, tu ne verbum quidem in libello tuo reſpon-

Obiect. 18.

des.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» des,vt cum ait in sermone de Encęniis,nihil remanet sub-
» stantię panis in oblatis; & in liturgia visibilia Deũ in cor-
» pus suum transmutare, & homilia 83. in Math. nos mi-
» nistrorum locum tenemus, qui vero ea sanctificat, & mu-
» tat,ipse est.Auditores tuos Volane rursus appello,vt te in-
terrogent,quare ad hęc non respondisti? audebis forte di-
cere, esse in his hyperbolicum, & figuratum sermonem?
eadem licentia potes dicere,quicquid non credis, hyper
bolicum,& figuratum esse;vt illud dicis eiusdem Chrysо-
stomi in eodem sermone,non panem, non vinum videri;
at non dixit,non speciem panis, non speciem vini videri,
sed non panem,non vinum, quę substantiam panis, & vi-
ni significãt,vt sciunt Grammatici:illa vero species panis,
& vini non ita,vt sępe dictum est.Sed tu quia ignoras pro-
pria significata panis,& vini,& quia non credis in hoc ma
gno sacramento vllum miraculum esse,proprium sermo-
nem in hyperbolicum transfiguras.

Quare Volanus propriũ sermonẽ in hyperbolicum transfiguret.

Ad illud quoq;,quod ex epistola Chrysostomi ad Cæsa-
riũ obiecisti,respõsum quoq; erat antea Petro Martyri ab
Stephano Vintoniẽsi, quod etiã more tuo dissimulasti. il-
lud addã ad cõfirmãdã respõsionẽ Stephani,euoluisse me
diligenter volumen Grecũ epistolarum Chrysostomi, in-
ter quas non extat ista à te citata,nec vlla alia ad Cęsariũ,
ipse liber epistolarum Grecarum propediem testis erit,
breui in lucem Lutetię emittendus. illud etiam te admo-
neo, & affirmo Volane,euoluisse me quàm diligenter po-
tui duo exemplaria Chrysostomi manuscripta Greca in
psalmos,neque tamen reperisse psal. 22. quem quidem vt
non dubito Chrysostomi esse, ita vehementer suspicor
nõ bene locum interpretatum esse illum incertum inter
pretem,quisquis ille fuerit. obtulisse enim in similitudi-
nem corporis, & sanguinis Christi panem, & vinum non
nobis, sed ipsi Melchisedech tribuit Chrysostomus,cũ pa
nem,& vinum, quę obtulit Abraę, vmbram nostri sacra-
menti fuisse dicit psal. 109. Sic enim ait, & quare dixit se-
cũdum ordinem Melchisedech? respondet, & propter sa-
cram en-

Obiectio. 19. Quòd epistola Chrysostomi ad Cęsariũ contra ueritatẽ corporis Christi à Petro Martyre, & Volano obiecta nusquã extet neq; Græce, neq; latine.

Respõsio ad id quod ex Chrysostomo ps. 22. obicitur, quę Petrum Martyrem, & Volanũ coarguit.

» cramenta,quòd ille quoq; panem,& vinum Abraæ obtu-
» lerit, & quòd hoc sacerdotium sit à lege liberum,& quod
» neque finem, sicut dicit Paulus, neq; principium habeat.
» postea subiungit, quod enim ille ἐν σκιᾷ, ideſt, in vmbris
» habuit; sic enim est in Græcis exemplaribus, hoc reuera
» fuit in Iesu Christo. vmbra igitur fuit sacerdotium Mel-
chisedech, & vmbra item sacrificiũ,ideſt tenuis, & obscu-
ra repræsentatio,& similitudo nostri veri sacrificij, in quo
nisi verum corpus Christi esset sub specie, & similitudine
panis, non fuisset vmbra in pane, & vino Melchisedech
nec in nostris pane, & vino mysticis esset veritas;ac proin
de quòd panem,& vinum,sicut scriptura testatur,obtulit,
nõ in figura cõtigisset illi,nec vmbra fuisset,vt patet Chry
sost.quẽ tu obiecisti, affirmat. sed ne amplius audeas Vo-
lane, si quid pudoris reliquum est, locum Chrysostomi
psal.22. obijcere, locum dico incerti interpretis e Græco,
& psalmi, qui non extat Græce cum reliquis psal. & qui à
loco eiusdem Chrysost. de Melchisedech,psal. 109.discre
pat, vt docui, recitabo hic locum ex homilia eiusdem in
nouã dominicam, & in Thomam Apostolum, ex quo pla
ne intelliges,si tamẽ credere volueris, quid pater Chryso-
stomus, de sancta Eucharistia ex scripturis sanctis dicice-
rit, crediderit, & docuerit. Beati, inquit, qui nõ viderunt,
& crediderunt: ad nos pertinet hæc beatitudo, qui non vi
dimus eum,& credidimus in eum:Beati enim qui fide vi-
dent eum,qui videri non potest. μακάριοι ἡμεῖς, οἱ καθηκέ-
τιμα παντὸς ἐρῶντες αὐτὸν, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μὴ ὁρῶντες,
καὶ τοῖς σώμασι μὴ ἁπτόμενοι, καὶ τοῖς ὀδοῦσι μὴ ἐσθίοντες, καὶ μὴ κατανα
λίσκοντες, ὃν ἐσθίομεν. ὦ μυστηρίων ξένων, ὦ μυστηρίων φειδοῦς, ὁ
καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐν ταῖς δεξιαῖς διείσεται τῶν ἀμέτ-
ρων, καὶ ὁ τῶν ἀγγέλων ὑμνούμενος, τῶν ῥυπαρῶν κρα-
τεῖται χερῶν, καὶ φέρει φερόμενος ὑπὸ τῶν ἀναξίων τοῦ φέρειν αὐτόν,
ἐ φύγῃ ταῖς ἀμέτροις παλάμαις ἡμῶν, ἐ φύγῃ τοὺς κάτακειτους
δακτύλους, ἐ σωζίβει τοὺς πλίνους ὁ ποιητὴς, ἀλλ' αὐτὸς προσέ-
πεται καὶ λέγει, λάβετε, φάγετε, φέρετε τὰς χεῖρας ὑμῶν, καὶ βάλε-
τε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ ἔσεσθε πίστεως ἀπόστολοι μα-
λῶν

Insignis locus Chrysost. de S. Eucharistia contra Caluinianos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

λῶν,ὅπερ γὰρ ἐὰν λάβητε μέλος,ἐν ἐκείνῳ ὅλος εἰμὶ ὁ Χριστὸς ἡ σωμᾶ ἡλαφηθεὶς;. πρόσερχώμεθα τούνυν ἅπαντες καθαρῶς τῇ καθαρᾷ, interpretemur latine, beati, inquit, nos, qui in vno quoq; conuentu ecclesiæ eũ videmus,eumq; oculis admo uemus,& ore salutamus,ac dentibus edimus,& quem edi mus,sed non consumimus;ò sacramenta inaudita,ò sacra menta tremenda, qui sedet ad dexteram patris, in dextris hominum peccatorum reperitur: & qui ab angelis lauda tur, fœdis manibus tenetur; & portat, qui portatur ab in dignis, qui eum portent:non fugit manus peccatrices:nõ fugit digitos reos : non conterit ex luto fictos, eorum au ctor : quin potius ipse hortatur, & dicit, accipite, edite, adhibete manus vestras, & mittite in latus meum : & om nes mea membra tenete; quodcunq; enim membrum ce peritis,in eo sum totus,qui à Thoma contrectatus sum.ac cedamus ergo omnes pure ad purum . Subiungit deinde, & dicamus accedentes, domine, non sumus digni, vt in tres sub tectum animarum nostrarũ, sed quia tu vis capi, & teneri à nobis, quia tu vis vt benignus habitare in no bis, confidentes in te, accedimus ad te,dicentes,iubes do mine, vt aperiamus ostia oris nostri, ingrederis enim be nigne, vt tua est natura; ingrederis, & soluis vincula pec catorum: ingrederis,& illuminas cogitationes nostras te nebris obscuratas. Credimus domine, quòd hoc facies : nec enim meretricem cum lacrymis accedentem repuli sti: neque publicanum pœnitentẽ abiecisti : neq; latronẽ agnoscentem regnum tuum repudiasti: neque persecuto rem pœnitentem deseruisti. immo omnes,qui cum pœni tentia accesserunt, in numero amicorũ posuisti:huiusmo di precibus, & animis puris cælestia sacramẽta participa mus. hactenus Chrysost. Age vero nunc Volane, admoue tur ne oculis in sacramento, quod absens est à sacramento, idest corpus Christi?adhibentur ne manus absenti?fer tur in manibus,qui absens est?aut teritur dẽtibus absens? vel dicã potius teritur ne dẽtibus quod non est in ore? an quia Chrysostomus dicit,fide videri, qui videri nõ potest, dictu-

dicturus es reliqua omnia. ferre in manibus, ore salutare, edere dentibus, attrectare digitis, hęc omnia spiritu fieri? at spiritus carnẽ,& ossa nõ habet, vt possit manu attrecta re, ore capere,& dentibus terere . nondum intelligis , vel dicam potius nondum credis, tunc enim intelliges , cum credideris, hæc omnia per species sensibiles,panis, & vini in sacramẽto fieri?vtar tecum exemplo familiari, si te me dicus cibo quopiam curare vellet, quem,ne nauseam mo ueret,melle illitum porrigeret,& in os mitteret, an nisi ci bum aperte videas;& dentem cibo infigas,sed mel solum gustes, neges habere te in ore cibum , & in stomachum traijcere? medico credis dicenti cibum esse , & quidem sa luriferum , & te illum sumere non dubitas, tamersi nihil sensu præterquam mel percipitur, & Christo & verbo eius non credis ? ita ne durus es , vt Capharnaitas imita ri malis ? dices fortasse hyperbolicum esse Chrysostomi sermonem , quia , dicit, mittite manus in latus meum ; nobis Volane, qui credimus totum Christum à nobis edi, non est hyperbole , non enim manus in vnum mem brum eius mittimus , sed in totum corpus , qui autem in totum corpus manum mittit, quomodo potest non mit tere in latus ?

Quomodo exemplo familiari coarguitur Volanus nõ credẽs carnẽ Christi in sacramento, manducari, quia non percipit sensu hoc.

Obiecit præterea tibi Petrus Scarga Eusebium Emes senum in homil. 4. de pascha,cum ait,inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis , & sanguinis, sui verbi secreta potestate conuertit, ita dicens, accipite ; & edite, hoc est corpus meum, & quæ sequũtur;huius tan dem testimonij lucẽ clarissimam in oculos tuos infirmos incurrentem cum sustinere non posses,sicut dæmon,cum exorcismi vim ferre non potest , confiteri cogitur verita tẽ, sic tu,fateor, inquis,verba eius ita sonare,vt mutationẽ significnorum in res ipsas fieri contendat . Cur igitur non cre dis? quia, inquis , non tanti eius auctoritas apud nos esse debet, vt nomine scriptoris non adeo celebris , neq, tam laudati sanam orthodoxorũ patrum sententiã , obscura ri patiamur, quid si fuisset celeberrimus, & laudatissimus?

Quomodo Volanus quia ferre non potuit lucẽ testimonij clarissimi ex Eusebio Emisseno,eum reiecit tãquam ignobilem auctorem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessisses Volane? minime. quid igitur ais, non esse tanti apud vos auctoritatem scriptoris non adeo celebris, neque tam laudati? at beatus Hieronymus non dubitauit hunc auctorem, quem tu audes cõtemnere, inter celebres, & laudatos scriptores in catalogo suo referre, immo vide Volane, ne hoc sit, quod Apost. de hæretico post vnam, & alteram correctionem vitando, dixit, subuersum esse, & proprio iudicio condemnatum; scilicet quia quæcunque contradicuntur, aut inuertat, aut corrupte interpretetur, aut neget, aut dissimulet; deniq; quia nolit vllos auctores quamuis nobilissimos, qui contra sentiant, causæ suæ iudices. ad auctoritatem vero Hieronymi, & Cyrilli, qui testimonium contra te clare dicunt, sic respondes, non aliam cõuersionem eos agnoscere, scripta eorum testari, nisi quæ in ui, & dignitate sacramẽtorum consistit; ut nimirum ex rebus terrenis, & uilibus elementis sint rerum sacrarum, ac diuinarum sublimia signa. Si ita est Volane, & non illudis ijs, qui te audiunt, profer illis uel vnum saltem auctorem ex antiquis patribus, qui ista forma verborum, qua tu passim veteris, & quam ubiq; inculcas, vsus fuerit de conuersione siue mutatione, quæ in sola dignitate sacramentorum consistat. ut si protuleris, nos causa cadamus: sin uero nõ protuleris, tu rursus causa cadas, & uictus ac prostratus iaceas. illud vero non est prætereundum, quòd dũ Hieronymum tecum facere vis, quia dixit Matth. 26. vt ipse quoque ueritatem corporis, & sanguinis repræsentaret, vim uerbi repræsentandi ignorare te ostendis. non enim semper quod repræsentatur, ut tu falsò existimasti, non existit. Cõsule auctores linguæ latinæ, ut ab eis, quod dico, discas. Deinde obiecit tibi Petrus epistolam Cyrilli Alexandrini ad Calosyrium, in qua ille, ne horreamus, inquit, carnem, & sanguinem apposita sacris altaribus, condescẽdens Deus nostris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in veritatem propriæ carnis. ad hunc locum cum illam formulam tuam de cõuersione, siue mutatione, vsu, & dignitate, accommodare nullo modo possis,

Vnde sit coniectura subuersũ esse Volanum, & proprio iudicio condemnatum.

» » » » »

Quod Volanus nunquã protulit, neq; proferre unquã potuerit, neq; Petrus Martyr, quẽ sequitur, ullũ scriptorem, qui forma uerborum, qui passim utitur in mutatione, quę in sola dignitate sacramentorum consistat, usus unquam sit.

Locus Cyrilli à Volano dissimulatus. » » »

ses, callide totum locum dissimulasti; quod quidem mihi magno argumento est, esse te ex subuersis, & proprio iudicio damnatis, quos Paulus dicit, & paulo ante aiebam, vtinam me mea coniectura fallat; beatum te, si fefellerit, quod vehementer opto, & cupio. Sed pro illo loco Cyrilli à te præterito tanquam nodo, quem expedire non potuisti, ad alium locum eiusdem epistolæ te vertisti, in quo aliquid te inuenisse tuæ causæ commodum falsò putasti;
» decebar, inquit Cyrillus, eum nostris vniri corporibus per
» sacram eius carnem, & precio sum sanguinem, quæ acci-
» pimus in benedictione viuificatiua in pane, & vino. hic
» tu carnem, inquis, Christi. & sanguinem in pane, & vino
» percipi asseuerat. Hic ego si responderem tibi Volane speciem panis, & speciem vini vocasse Cyrillum panem, & vinum scio, non crederes; at non ego hoc, sed ipse Cyrillus respondet, qui in sermone de cœna domini, & lauatione pedum, vt supra memini, similitudinem panis, & vini vocauit, quæ nunc panem, & vinum vocat. & in comm. in Esaiam. c. lxv. explanans locum illum, Leo & bos comedent paleas. comedunt, inquit, cum mansuetis fera; eo-
» rum vero cibus Christus est ille panis viuus, qui de cælo
» descendit, & dat vitam mundo, ξιφει σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ πρὸς ἀ-
» φθαρσίαν ἡμᾶς ἀναμορφῶν καὶ ζωλεῦ, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ κηρύγμασι
» τουτέστι τοῖς εὐαγγελικοῖς. idest, alit autem tum propria car-
» ne, ad immortalitatem, & vitam nos reformans, tum præ-
» dicationibus scilicet euangelicis. trahe huc si potes vel obtorto collo, vt tu Petro obiicis, trahe inquam Volane ad propriam Christi carnẽ, quam Cyrillus dicit, tuam metonymiam, & figuram corporis. Venit hic in mentem Volane, vt te admoneam, quę in Petrum Scargam in ipso fere libelli tui vestibulo scripsisti, in te ipsum potius scripsisse, te enim tuis coloribus depinxisti, cum ais, vtar verbis
» tuis, adeo nihil Augustinum pro se facere Petrum demon
» strasse, vt restitantem potius, ac inuitum, quò nolit ille, ob
» torto collo trahat; & quę sunt illius clara ac dilucida, aut
» sicco pede prętereat, aut interpretationibus obscurare, &c

in

„ in alienum ſenſum detorquere ſummo ſtudio cõtendat. videamus nunc, an hæc in te potius quadrent. dic Volane, præteriuiſti tu ſicco pede locum Cyrilli Alexandrini paulo ante recitatum, & tibi à Petro obiectum? an fugit potius, & præteruolauit? idem interrogabo de altero Cyrillo Hieroſolymitano tibi etiam obiecto, cum ait in 4. catecheſi myſtagogica, cum igitur Chriſtus ipſe ſic affirmet, atq; dicat de pane, hoc eſt corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? ac eodem quoq; confirmante, & dicente, hic eſt ſanguis meus, quis dubitabit, aut dicet, non eſſe ſanguinem? aquam aliquando mutauit in vinum propinquum ſanguini in Cana Galilææ ſola volũtate. & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in ſanguinẽ tranſmutari t? cur hic quoque locus præteruolauit? cur pede ſaltẽ ſicco, vt tuo vtar prouerbio, non attigiſti? Si taces, dicam ego, quia nõ potuiſti detorquere, ne obtorto quidem collo, vt tu de Petro dicis, tranſmutationem ad vſum, & dignitatem panis in tuo ſacramento. immo non contentus diſſimulatione horum duorum, tertium vnà cum iſtis præteruectus es, Gregorium dico Nyſſenum in ſermone Catechetico, rectè igitur ait, & nũc panem diuino verbo ſanctificatum in corpus Dei verbi, tranſmutari credimus. & infra, panis ſanctificatur per verbum Dei. & orationem; non per comeſtionem ad hoc procedens, vt corpus verbi fiat, ſed mox in corpus per verbum tranſmutatur, quem admodũ ab ipſius verbo dictum eſt, hoc eſt corpus meũ. hæc Petrus ex Gregorio recitauit, deinde ſubiungit idem Petrus, tranſmutantur, inquit, non per comeſtionem, & vſum, ſed per verbum. tria illa, quę poſuimus, duobus verbis eſt complexus. Si per verbum, & non per vſum, & comeſtionẽ tranſmutatio eſt, quis dubitet eſſe corpus Chriſti in Euchariſtia ex vi ſacramenti, quod per ipſa verba fit? deinde ſi fit, antequam ſumatur, qui ſacramẽtum ſumit, procul dubio Chriſti corpus iam ſanctum ſumit. ad extremum, ſi eſt tranſmutatio panis, in ſubſtantia eſt, nõ in guſtu, & tactu, & reliquis accidentibus, quæ non mutantur.

Locus Cyrilli Hieroſ. à Volano prętertus.

Locus Greg. Nyſſeni à Volano prętermiſſus.

hactę

„ hactenus Petrus. Ad hæc Volane, quibus te Petrus plane redarguit, nihil penitus reſpondiſti, loco Greg. Nyſs. inſuper à te diſſimulato; in quo ſatis te victum, & ſuperatũ eſſe declaraſti; ſiquidem ad ἀφωνίαν te compulit; ideſt, fecit, vt mutus eſſes, dum fecit, vt nihil ad reſpondendum haberes. Dic Volane, quis obtorto collo trahere Auguſtinum, quò nolit, iudicandus eſt, qui illum verbis ſuis loquentem, nulla interpretatione adhibita citat; an tu? qui cum alioqui ingenue confitearis, cum ab Auguſtino, & alijs patribus fit ſermo de ſacramentis, crebram mutationis elementorum ab his fieri mẽtionem (ita enim ſcribis) tamen vt tergiuerſando quoquomodo effugeres, coactus es profanã nouitatem verborum cõtra Paulum Apoſtolũ adinuenire, & obtorto collo, vt tu contra Petrum dixiſti, mutationem ab Auguſtino, & patribus in hoc ſacramento crebro, te teſte, commemoratam ad mutationem in fine rerum ipſarum, & vſu, nõ autem in ſubſtantia trahere;
„ Sic enim ais, ſed in fine rerum ipſarum, & vſu, non autem
„ in ſubſtantia hanc mutationem fieri cõtendo. Si hæc fuit Auguſtini, & aliorum patrum mens, & iſta tua interpretatio cum eorum mente, ac ſenſu concordat, profer vel ſemel Auguſtinum, aut alium ex S. patribus ſic loquentem. oſtẽde in illis iſtam tuam formulam, iſtud dico genus mutationis in fine rerum ipſarum, & vſu, aut dignitate, vt loqui ſoles: cum enim hic ſit conſtituta tota vis ſacramenti, & mutationis factę in creaturis, ſiue elementis per Dei verbum, profecto debuerunt non tacere iſta tua verba.

Quomodo Petrus Scarga Volanum ad ἀφωνίαν compulit, .i. fecit, ut mutus eſſet, quia nihil ei reliquit ad reſpondendum.

Reſponſio ad locum ex Theophylacto nobis à Volano contra ſe obiectum: et quomodo propriis verbis Theophylacti redarguitur Volanus; & de Leontij Aetholij & Seueriani Gabalonenſis confirmatione: reſpõſio itẽ ad aliã rurſus obiectionem ex Theophylacto: et de corruptela loci Theophylacti in Volano deprehenſa. item locus inſignis ex libro eiuſdẽ Theophyl. de corpore Chriſti.

CAP. XIX.

Reſpon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

REspondes deinceps ad Theophylacti, & Damasceni auctoritatem tibi à Petro Scarga obiectam, ita vero respondes ad auctoritatē Theophylacti, vt rursus eā nobis obiicias, sic enim ais, nam Theophylactus cum non
Obiect. 10. „ figurā corporis, sed veram Christi carnem nos māducare
„ affirmat, hæc deinde subijcit, & quomodo, inquit, caro nō
„ videtur? ò homo propter nostram infirmitatem fit, quia
„ enim panis, & vinum ex ijs sunt, quibus assueuimus, ea nō
„ abhorremus; sanguinem vero propositum vidēres, & car-
„ nem non ferremus, sed abhorreremus, ideo misericors
„ Deus nostrę infirmitati condescendens, speciem quidem
„ panis, & vini seruat; in virtutem autem carnis, & sangui-
„ nis transelemētat. Deinde subiungis tu. ex his vero Theo
„ phylacti verbis nihil aliud colligi potest, quàm veram qui-
„ dem corporis Christi manducationem in sacramēto exhi
„ beri, sed nihilominus integras elementorum species per-
„ manere, quando hæ in ipsam carnem permutatæ, nos ab
„ esu deterrerent; nunc vero cum sint saluæ, & cum consue
„ to à nobis modo manducētur, nihil nobis horroris incu-
„ tiunt, quia in virtutem corporis, & sanguinis conuersę,
„ spiritualem corporis, & sanguinis Christi manducatio-
„ nem, non corporalem nobis exhibent. hæc tu Volane, qui
„ bus te ipse mirifice redarguis. primum quidem, quod ni-
„ hil respondes ad id, quod in auctoritate Theophylacti po
„ tissimum erat, cum affirmat non figuram corporis, sed ve-
„ ram Christi carnem nos manducare; ex quo fit necessa-
„ riò, vt quod dominus Iesus dixit, hoc est corpus meum,
„ auctoritate testis tui Theophylacti, quem contra nos in-
„ terpretaris, non de figura corporis accipiatur, sed de ipso
„ corpore. Deinde, quod sæpius tibi obieci, & nunc denuo
„ obijciendum est, panem, & vinum idem per ignorantiam
„ sermonis latini significare putas, quod species panis & vi
„ ni. itaq; sunt quidem panis, & vinum, vt ait Theophy. ex
„ ijs, quibus assueuimus, non autem species panis, & vini;
„ sed facta conuersione panis & vini, quibus vtimur, ne car
„ nem specie carnis, quod natura abhorret, edamus specie,
ait

ait Theophylactus panis, & vini seruari; Græce est εἶδος quod definiunt, τὸ ἐπ' ἐυκινήτως ἔχον πρὸς τὸ ὁρᾶσθαι, idest species quæ non indiget alio, vt videatur, vt quidem indi get substantia, nō enim est per se sensibilis, vt philosophi tradunt. Satis autem declarauit Theophylactus, diuersitate verborum diuersas res à se significari, sed ne sic quidē intelligere voluisti. Si enim, cum dixit Theophylactus speciem quidē panis, & vini seruat; panem & vinum, quibus vti consueuimus, intelligebat, cur vocabulum muta uit? cur non dixit vtrobiq; panem, & vinum? quare, si amplius de hoc contendere volueris, dimittam te ad Grammaticos latinos, & græcos, vt ab illis discas, quod hactenus non didicisti. Præterea, cum ait Theophylactus, speciem quidem panis, & vini seruat, in virtutem autem carnis, & sanguinis transelementat, quomodo fieri potest, vt dicat transelementari id ipsum, quod dicit idem seruari? aliud ergo est, quod dicit trāselementari, nempe panem, & vinum, quibus vti cōsueuimus, vt supradixerat; & aliud quod dicit seruari, nempe speciem panis, & vini. Sed hic Volane, scio, confugies ad regulam Petri Martyris, quam
„ te docuit his verbis, vbicunq; apud patres fit mentio mu-
„ tationis, vel conuersionis, intelligendum est de mutatio-
„ ne sacramentali, qua res illę non transubstantiantur, sed
„ fiunt nobis sacramenta ad significandum efficaciter, ad
„ tribuendum animis. & fidei nostræ per vim spiritus. S. cor
„ pus, & sanguinem domini. sed faciam rursus, vt ipsa ratio
te cogat, velis nolis, confiteri tacitum saltem, non habere hic locum istam profanam, & fallacem magistri tui regulam. Si fit hic transelementatio, quæ Græce dicitur μεταστοιχείωσις, & μεταποίησις ab hoc auctore, ergo alia substātia erat prius, & alia postea est; mutatio enim vt antea dixi, manente eodem subiecto, solum fit secundum quantitatem aut locum, aut qualitatem aliquam naturalem, quæ non dicitur, nec est μετάστοιχείωσις, vel μεταποίησις; aut si nō erat prius alia substātia, & alia postea, nō fit μετάστοιχείωσις ideſt trāsitus ab vna substantia ad aliam; hoc enim signi

Regula Petri Martyris contra Eucharistiā coarguitur falsitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficat μεταστοιχείωσις, ideſt, tranſelementatio; neque μεταποίησις quæ ſimiliter ſignificat tranſitum ab vna natura ad aliã: modus enim rei non ſacræ nõ dicitur, nec eſt στοιχεῖον, aut πόιημα, ideſt elementum, aut creatura; ſiquidem non eſſe rem ſacram mera negatio eſt, vnde iſta tua ſacramẽtalis mutatio ex re non ſacra in rem ſacram non poteſt dici nec eſſe μετασοιχείωσις, neq; μεταποίησις. deinde, quod ſequitur in Thophylacto, in virtutem carnis, & ſanguinis tranſelementat, aperte iam mutationem iſtam veſtram ſacramentalem redarguit. Virtus enim propria ſcilicet, & naturalis, carnis, & ſanguinis inſeparabilis eſt à carne, & ſanguine; ſicuti calor proprius ignis inſeparabilis eſt ſecũdum naturam ab igne; quare cũ dicit Theophylactus, tranſelemẽtari, panem ſcilicet, & vinum εἰς δύναμιν, ideſt, in virtutem carnis, & ſanguinis, perinde eſt, vt ſi diceret, in carnem, & ſanguinem. δύναμιν enim dicit ἐνυπόστατον. Clarius hunc locum expreſſit Leontius Eutholius, quem in hoc euangeliſta, & reliquis tribus Theophylactus ſecutus eſt, deſcribã eum Græce, vt cõferat Volanus vtrumq; συγκαθιζάμβρος δὲ ταῖς ἡμετέραις ἀσθενείαις ἐνίησι τοῖς προκειμένοις δύναμιν ζωῆς, καὶ μεθίστησιν αὐτὰ πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς, ἵνα εἰς μέθεξιν ζωοποιὸν ἑτοιμάσῃ αὐτὰ, καὶ οἷον σπέρμα ζωοποιὸν ἐν ἡμῖν εὑρεθῇ τὸ σῶμα τῆς ζωῆς. demittens, inquit, ſe
» ad noſtras infirmitates, in propoſita, ſcilicet panem, & vi-
» num immittit virtutem vitę; & tranſmutat ea ad energiã
» ſuę carnis, vt habeamus illa in viuificam participationẽ;
» & tanquam ſemen viuificũ inueniatur in nobis corpus vi
» tæ. quam Theophylactus dixit virtutem carnis, & ſanguinis, Leontius dixit energiam carnis ſuæ; eſt enim energia, vt eccleſiaſtici patres definiunt, vniuſcuiuſq; naturæ virtus propria. hanc ipſam energiam, ſiue virtutem carnis Chriſti vocauit hic idem Leontius virtutem vitæ; quia caro Chriſti vnita eſt cum diuinitate, quę eſt vita. Vnde rurſus, vocat corpus vitæ, quod in nobis tanquam ſemen viuificum inuenitur. Vt ergo ſemen non extra terram, ſed corporaliter in terra ſeminatur, ſic in terra corporis noſtri

Quomodo teſtimonũ Theophylacti à Volano citũ mutationem ſacramentalem, quã Caluiniani cõmenti ſunt, redarguit.

Corpus Chriſti in ſacramẽto ſemen quoddam eſſe uirtutis reſurrectionis futurę in terra carnis noſtrę ſatũ auctoribus Leõtio, & Seuerino.

ſtri corpus eſt Chriſti viuificum tanquam ſemen futurę in nobis reſurrectionis; ſicut ante Leontiũ Seuerianus quoque Gabalonẽſis epiſcopus dixit, quẽ Nicephorus ſcribit excelluiſſe tẽpore Chryſoſtomi in concionibus, ſentẽtiarum, & teſtimoniorum ſcripturæ ſanctæ frequentia, pa-
» nem, inquit, verbum Dei ſumpta humanitate in myſtica
» cœna ſacræ illius operationis magni myſterij primus ipſe
» accepit, & benedixit, & dedit diſcipulis in memoriam ſuæ
» mortis, & reſurrectionis dicẽs, hoc eſt corpus meum; dein-
» de ſubiũgit, ὁ καὶ ἐσθιόμενον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀθάνατον, καὶ ἀφθαρ-
» σίας πλῆρες, καὶ ἀναπιμπλῶν ἡμᾶς τῆς αὐτοῦ εὐλογίας καὶ ἀθανα-
» σίας, καὶ ἀφθαρσίας ὥσπερ τι σπέρμα τῆς μελλούσης ἡμῖν ἐκ νεκρῶν
» θείας ἐφέσεως καὶ δυνάμεως τῆς ἀναστάσεως, qđ, inquit, &
» comedimus, & eſt impaſſibile, & immortale, & incorru-
» ptione plenum, & implens nos benedictione, & immorta
» litate, atque incorruptione tanquam ſemen quoddam fu
» turæ in nobis diuinæ gratię, & virtutis reſurrectionis. Qua re Volane, ne ſperes quõd corpus tuõ ſeminatum in corruptione, ſurget in gloria, niſi ſemen viuificum, quod eſt corpus vitæ, in terra corporis tui non ſolum ſpiritualiter, ſed corporaliter habere volueris.

Veniamus iã ad Damaſcenũ, quẽ cõfiteris, paſſim aſſeuerare conuerſionẽ panis in corpus Chriſti, ſed eã conuerſionẽ vt eludas, & vtcunq; elabi, tuis, quos decipis, videaris; obijcis rurſus eundẽ Damaſcenũ; Sic enim ais, confert
» enim in quodã loco ſacramentũ cœnæ domini cũ baptiſ-
» mo; & conſueuiſſe dicit Deum humanæ conſuetudini ſe
» attemperare. cum itaq; ſoleãt homines aqua lauari, & vn
» gi oleo, idcirco Deus ijs rebus gratiam ſuam adiunxit, &
» ſpiritum baptiſmo; ita cum ſit mos hominũ edere panẽ,
» & bibere vinum, ijs rebus adiunxit ſuam diuinitatem. Si
» ergo perinde pani, & vino adiunxit Deus diuinitatem, ſi
» cut baptiſmo gratiam, & ſpiritum ſanctum, neque tamen
» mutatur aqua in hæc dona cæleſtia, ſequitur, neq; panem
» naturaliter in carnẽ, & vinum in ſanguinem mutari, quã-
» uis diuinitatem hæc elementa verbo Dei ſanctificata ha-

Obiectio. 11.

» beant adiunctam; hactenus tu. ergo quia Damascenum
testem nostrum, testem quoq; tuum esse voluisti, sit ipse
causæ tuæ iudex, cuius testimonium corrumpere voluisti.
recitemus, quæ Damascenus scripsit lib. 4. de fide ortho-
» doxa in capite de mysteriis; & sicut in baptismo, inquit,
» quia consueuerunt homines lauari aqua,& vngi oleo, cõ-
» iunxit cum oleo, & aqua gratiam spiritus sancti, & fecit
» eam lauacrum regenerationis; sic,quia consueuerunt ho-
» mines pane vesci,aquam,& vinum bibere,coniunxit cum
» eis suam diuinitatem, & fecit ea corpus, & sanguinem
» suum,vt per ea,quę consueta sunt, & secundum naturam,
» in iis,quæ supra naturam sunt,simus.Corpus est vere cum
» diuinitate vnitum, corpus ex Maria Virgine, nõ quidem,
» quòd corpus ipsum, quod assumptum est, è cęlo descen-
» dat, sed quòd ipse panis, & vinum transmutantur in cor-
» pus,& sanguinem Dei. Si vero modum inquiris, quomo-
» do fiat,satis habe audire,quòd per spiritum.S.sicuti ex Vir
» gine Dei matre per spiritum. S. sibi, & in se dominus car-
» nẽ hypostatice vniuit; & nihil amplius scimus, quã quòd
» verbũ Dei verum est, & efficax, atq; omnipotens: modus
» vero inperscrutabilis est. En Volane, deprehensa est cor-

De corruptela Volani deprehẽsa, quã in Damasceno teste molitus est.

ruptela, quam in testimonio Damasceni molitus es. non dixit Damascenus,vt tu finxisti,sicut aquæ, & oleo,quibus homines ad lauandum, & vngendum vti consueuerunt, gratiam suam adiunxit, & spiritum baptismo, ita pani,& vino adiunxit suam diuinitatem; non sic, inquam, dixit, nec hic substitit; sed sicut, inquit, coniunxit cum aqua, & oleo, quibus homines vti consueuerunt,gratiam spiritus S. & fecit aquam lauacrum regenerationis, sic quia consueuerunt homines vesci pane, & aquam, & vinum bibere, coniunxit cum eis suam diuinitatem, & fecit ea corpus,& sanguinẽ suum. hoc tu Volane dissimulasti,& quasi non dixisset, sic conclusisti, si ergo perinde pani, & vino adiunxit Deus diuinitatem, sicut baptismo gratiam, & spiritum .S. neque tamen mutatur aqua in hęc dona cælestia, sequitur, neq; panem naturaliter in carnem, & vinum in

num in sanguinem mutari. quomodo cohæret hæc tua commentitia conclusio cum eo,quod modo ex Damasceno audisti, & fecit ea (panem, & vinum dicit) corpus, & sanguinem suum?Damascenus gratiam spiritus sancti dixit coniunxisse cum aqua,& oleo, non diuinitatem; neq; dixit, fecisse aquam, & oleum corpus, & sanguinem, sed hæc dixit de pane, & vino, quibus vtimur; hæc enim mutat, vt idem Damascenus in eodem capite ait, in corpus, & sanguinem suum, cũ quibus diuinitas est hypostatice vnita. Cur tu hæc inuertisti,mutilasti,corrupisti?qui vsque adeo timorem futuri iudicij abiecisti, vt spreta bona conscientia, & fide non ficta, inflatus sensu carnis tuæ, in vaniloquium totus conuertaris volens esse legis doctor.iam quòd conuersionem panis in corpus Christi, quam confiteris, passim à Damasceno asseuerari, eò spectare interpretaris. non quidem quòd mutatio panis, & vini in corpus
» & sanguinem Christi fiat,quin potius inquis,vt non nuda
» signa panem, & vinum esse putemus, sed adiunctam esse
» externo signo veritatem corporis Christi, hoc commentum tuum ipse Damascenus ibidẽ plane redarguit. Age enim Volane, si tu quomodo fiat conuersio panis in corpus Christi, quam Damascenus dicit, assecutus es,& aliis, quos docere vis, per conuersionem sacramentalem interpretaris, sicut ex Petri Martyris regulis didicisti, quomodo idem Damascenus ait hic, modum conuersionis non esse inquirendum? non enim posse nos assequi, non magis quàm assequi possumus, quomodo verbum Dei carnem ex Virgine matre sumptam, secũ hypostatice copulauit, hoc tantum scimus, incarnatum esse, modum vero ait inperscrutabilem esse. Iam ne vides,iam ne sentis Volane.interpretationem tuam, quam in cõuersione, quam Damascenus dicit, finxisti, ab eodem Damasceno coargui? si quidem tu interpretaris in Damasceno, quod Damascenus ipse dicit minime interpretabile esse. Dicam iterum Volane, nos, vt sit corpus Christi, vbi prius erat panis, credimus verbo Dei fieri, qui dixit sumpto

Quomodo Volanus interpretatur, quod testis ab ipso citatus testatur non esse interpretabile.

Vt modus incarnationis ne-

pane

Universidad de Deusto
Biblioteca

que perscrutabilis nec interpretabilis est, sic neque modus mutationis panis, & uini in corpus & sanguinẽ Christi.

pane in manus, & mentiri non potuit, hoc est corpus meum; quomodo vero hoc fiat, nullus scire potest, nisi Deus, qui facit. hoc ipsum sentit testis tuus, & noster Damascenus; qua igitur temeritate plusquam satanica audes interpretari, quomodo fiat conuersio panis in corpus Christi, quam Damascenus, vt tu fateris, passim asseuerat, & dicit, ininterpretabilem esse? Cur non potius confiteris cum teste tuo, & nostro Damasceno, immo cum omnibus ecclesiæ catholicæ patribus, panem quidem cõuerti, siue mutari verbo Dei in corpus Christi; quomodo vero, non te assequi, immo nec inquirere velle, sicut nec quomodo verbum Dei incarnatum sit, inquiris, nec inquirendum esse iudicas? ista vero mutatio sacramentalis, quã inuenistis ad interpretandum mutationem panis in corpus Christi, quam in omnibus antiquis patribus legistis, quid haberet grandis sermonis, & ininterpretabilis ad dicendum, sicut Apost. ait de Melchisedech, vt cum incarnatione à Damasceno comparanda esset? quid enim poterat esse facilius ad intelligendum, & explicandum, quàm quomodo secundum vestram sectam fiat mutatio, siue conuersio panis in corpus Christi? siquidem fit, vt dicitis, faciendo res ipsas ex communibus, & profanis per sanctificationem virtute verbi Dei sacras, siue sacra signa corporis, & sanguinis. erat ne in hoc illud inperscrutabile, quod Damascenus dixit, quem in nos citasti? Præterea scripsit idem libellũ inscriptum de corpore Christi, quod sumimus, quem in bibliotheca illustrissimi, ac Reuerẽdissimi Cardinalis Sfortiæ reperi vetustate nimia ex magna parte consumptum, cõfert in eo hic auctor, hoc sacramẽtum cum mysterio incarnationis, ἐκεῖ, inquit, ἡ ἁγία παρθένος ἡ βαστάζα ἔχουσα Πνεῦμα τὸ σάμβος, εἶτα κατα Πνεῦμα τὸ ἅγ γέλου φωνῶ πνεῦμα ἅγιον ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν, τότε ἡ δυνάμις τοῦ ὑψίστου αὐτῆ ἐπεσκίασεν ὁ θεὸς λόγος θεῖα ὑπόστασις καὶ προσελάβετο ἐξ αὐτῆς σάρκα, καὶ ὧδε κεῖται ὡς ἐν τῆ γαστρὶ τῆς παρθένου ἐν τῆ βαστάζη τῆ μυστικῆ, ὕλη ὁ ἄρτος, καὶ τὸ ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος κράμα, καὶ ὃν ἡ μητὴρ ἐκ τούτων ἐτρέφετο καὶ τὸ βρέφος ἐχορήγει τὸ

Mutatio sacramẽtalis à Caluino inuenta, & a sectatoribus eius celebrata nihil pene tus difficultatis ad intelligendũ aut interpretandũ habet, quia commẽticia est.

Damasceni libellus de corpore Christi, quod sumimus.

Πνῦ τὸ σάμβος ὕλιω, φησὶν ὁ ἱερεὺς ὡς ὁ ἄγγελος, ἵνα ἐπιφοιτῆσαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἁγιάσῃ, καὶ ποιήσῃ τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον σῶμα ἅγιον χριστοῦ, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τίμιον χριστοῦ, καὶ οὐ διὰ φυσικῆς οἰκονομίας, ἀλλὰ καθαρφυοῦς γίνεται εἰς ἐπαύξησιν τοῦ κυριακοῦ σώματος καὶ αἵματος ἓν σῶμα καὶ οὐ δύο, εἶτα ὑφοῦται ἐν ταῖς χερσὶ τῶ ἀρχιερέως ὅτι σταυροῦ, καὶ διαδίδται κλώμενον, καὶ ἐν ἡμῖν ἐνθάπτεται, καὶ σωαφθαρτίζει ἡμᾶς. τοῦτο γὰρ ὅρος τὸ πέρας τῆς οἰκονομίας, ἡ διαφθείρεται ἐν ἡμῖν, ὡς οὐ διεφθάρη τὸ τοῦ κυρίου σῶμα ἐν τῷ τάφῳ, ἕως δὲ τῆς ἡμῶν μεγαλη-ψεως πάντα τὰ τῆς φθορᾶς ὑπομένει καὶ κλᾶται ὑφ' ἡμῶν τιμίως καὶ πιστῶς, καὶ ὑπὸ ἀνόμων χειρῶν πολλάκις ἀτιμάζεταί τε καὶ ῥύπτεται καὶ ὑπὸ μυῶν καὶ σκωλήκων φθείρεται, ἀλλ' οὐ διαφθείρεται, ἡ δὲ χωρεῖ εἰς τὸ μὴ εἶ). ἔφη ὁ χριστὸς τοῦτο ποιῆτε εἰς Πνῦ ἐμὴν ἀνάμνησιν, ὁσάκις γὰρ ἐσθίετε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο, τὸν θάνατον τὸ ἐμὸ καταγγέλλετε θανάτε δὲ μνήμη φθορᾶς ὅρος, φθορὰ γάρ ὅρος ὁ θανάτος, καὶ μὴ διαφθορά. interpretemur ad verbũ, illic, inquit, erat sancta virgo mensa, quæ materiam corporis Christi habet; deinde (sicut angelus dixit) spiritus sanctus superuenit in eam, & tunc virtus altissimi obumbrauit ei, Deus scilicet verbum, persona diuina; & assumpsit ex ea carnem; sic hic tanquam in vtero Virginis in mensa mystica posita est materia panis, & vinum aqua mixtum; his enim mater nutriebatur, & materiã corporis infanti præbebat. sacerdos, vt angelus, dicit, vt superueniens spiritus sanctus sanctificet, & faciat hunc panem corpus Christi, & hunc calicem precio sum sanguinem Christi; & non per naturalem dispositionem, sed per supranaturalem ad consumationem corporis dominici, & sanguinis dominici fit vnum corpus, & nõ duo; deinde eleuatur in manibus sacerdotis in crucem: & frãgitur, ac distribuitur, & in nobis sepelitur; & facit nos secum à corruptione liberos. hic enim est finis aduentus sui in carne. non corrumpitur in nobis, sicut non est corruptum corpus domini in sepulchro, quousq; vero à nobis sumatur, omnia, quę sunt mortis, sustinet; & frangitur à nobis honorifice, & fideliter: ac sæpenumero, sceleratis manibus fœde tractatur, & proiici-

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ proijcitur,& à muſcis,& ſoricibus, non tamen corrumpi-
„ tur, neq; interitum capit. Chriſtus dixit, hoc facite in meã
„ commemorationem, quotieſcunq; enim manducabitis
„ panem hunc,& calicem bibetis, mortem domini annun-
„ ciabitis, memoria autem mortis, memoria diſſolutionis
„ eſt; mors enim diſſolutio eſt,& non corruptio permanẽs.
potes ne Volane ad hæc Damaſceni aptare mutationem tuam ſacramentalem? ſi igitur non potes, condemnet te tuus teſtis. Paulo ſupra quærit idem Damaſcenus, quare non hoc fecit dominus poſt reſurrectionẽ, ſed ante? quia, inquit, corpus factum per reſurrectionem incorruptibile, neq; frangitur, neq; comeditur. ergo ſi ſacramentum ſignum tantum eſſet corporis Chriſti, ideſt, ſi non eſſet vere corpus Chriſti in ipſo ſacramento, vt vos dicitis, non hoc impediſſet, auctore Damaſceno quominus poſt reſurrectionem hoc feciſſet. Redi igitur Volane cum Berengario ad eccleſiam catholicã, ne in ſempiternum pereas, & confitere Greg. xiij. Pontifice Romano, quod ille Greg. xij. his verbis confeſſus eſt de conſ. diſ. 2. cap. Ego Berengarius ore, & corde confiteor, panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolum ſacramẽtum, ſed etiam verum corpus, & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe,& ſenſualiter non ſolum ſacramentũ, ſed in veritate (ſcilicet verum corpus, & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ proxime nominauerat) manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri (ſcilicet in ipſo ſacramẽto) iurans per ſanctam, & homouſion Trinitatem, & per hęc ſacroſancta Chriſti euangelia eos, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos eſſe pronũcio, & quæ ſequuntur. Redeo ad Damaſcenum, cuius teſtimonio cum tuam ſacramẽtalem mutationem labefactari ſentires, & violentæ interpretationi, quam verbis eius adhibuiſti, diffideres, alia via aggreſſus es auctoritatem eius imminuere. recentem enim auctorem eſſe dicis, qui ante octingentos annos vixit; & eius libros multis

Quia ſe dedit dominus Ieſus in ſacramẽto in memoriam paſſionis ſuę manducandũ, & frãgẽdum, ac dentibus terendum alioqui impaſſibiliter, decebat ut adhuc paſſibilis eſſet, immo iã pati inciperet, cum illud dedit, idcirco non dedit illud poſt reſurrectionẽ, cum iam erat impaſſibilis. hæc eſt Damaſceni mens.

ris corruptelis, & erroribus non ferendis refertos, quos omnes ſcholæ Theologorum ad diſcẽdam Theologiam, & via, ac arte docendam tanquam duces, & magiſtros optimos delegerunt; ex cuius libris de fide orthodoxa ſi vel pauca tu deguſtaſſes, quos nec odoratus eſſe videris, non eſſes ad hæreſim Caluini,& Cinglij delapſus, omitto quæ hic auctor, qui omni ętate, ex quo fuit, nobiliſſimus, & caſtiſſimus dogmatiſtes ſemper habit⁹ eſt, aduerſus hæreticos Neſtorianos, Monophyſitas, Monothelitas,& Iconoclaſtas diuinè ſcripſit, & multa alia, quæ prætereo: quia non eſt mihi propoſitum auctorem laude omnium patrum, qui poſt eum ſecuti ſunt, celebratiſſimum laudare, vt tibi reſpondeam; qui neſcio, an aliquid ex eo legeris: aut aliter eum noueris, niſi de nomine.

Qualis, ac quãtus auctor ſit Damaſcenus, quem Volanus propter imperitiã, & hęreſim ſuã contemnit.

Reſponſio ad illa quæ contra concilium Lateranenſe Volanus obiecit: & quomodo probetur rem tranſubſtantiationis in ſacramẽto Euchariſtiæ non nouam, vt Hæretici fingunt, ſed antiquam, & verã: & de octuaginta quatuor interpretationibus horũ verborum, hoc eſt corpus meũ, quæ in libris Hæreticorum feruntur. CAP. XX.

SEd quis non deſinat mirari iſtud tuum cenſorium ſupercilium in vnum Damaſcenum, qui in mille ducentos, & amplius Concilij Lateranenſis patres inſane inſultantem videat? Sic enim ais, nihil ergo agis, qui quod
„ mille ducentos aut eò plures Concilij Lateranẽſis produ-
„ cis, vt tu vocas patres, tantam huic cauſæ, quam defendẽ
„ dam illi ſuſceperunt, auctoritatem te conciliare poſſe putes; Quis non videt eſſe te ex eorum numero, de quibus Iudas Apoſtolus ſcripſit, quorum os loquitur ſuperbiam, & quos beatus Perrus dicit blaſphemare quæ ignorant? hoc enim tibi euenit, qui catholicũ dogma, quod patres, & maiores tui ſemper tenuerũt, & cuncta Polonia ab initio euãgelicæ prædicationis ſuſceptæ profeſſa eſt, ignoras; & qđ ignoras, blaſphemas, dogma dico de veritate corporis Chriſti, qđ ex myſtica mẽſa ore carnis noſtrę ſumitur,& manducatur ad ſalutẽ æternã. Sed videamus prius quàm

Obiectio. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad alia pergamus, quo argumento illos mille ducentos patres refellas; & quomodo, veluti ſtrenuus bellator in caput illius concilij haſtam torques, vt duce interfecto, actum ſit de copijs. Solus, inquis, Innocentius tertius pontifex Rom. primus auctor, & inuentor nouæ vocis, & rei tranſubſtantiationis extitit, & quæ ſequuntur plena contumelijs ac blaſphemijs. hoc eſt ergo tuum argumẽtum, ideſt, merum mendacium, rem tranſubſtantiationis nouã eſſe, & ab Innocentio inuentam. niſi tu Volane errares neſciens ſcripturas, & virtutem Dei, ſicut dominus in euangeliõ Marci de aliis tui ſimilibus dixit, non videretur tibi res tranſubſtantiationis noua: ſed quia illam ſcripturam ignoras, hoc eſt corpus meum, & virtutem Dei, qui fecit & portat omnia verbo virtutis ſuæ, ſicut Apoſt. ait, idcirco videtur noua. te vero cum cæteris omnibus tuæ ſectæ neſcire ſcripturam illam argumẽto eſt clariſſimo, ac firmiſſimo, quòd octuaginta quatuor interpretationes huius tuæ ſcripturæ in libris tuæ ſectæ feruntur, quas collegit & notauit indicatis locis Reuerendiſſimus Epiſcopus Ebroicenſis, Claudius Sanctes Gallus in 2. libro ſuarum repetitionum de ſancta Euchariſtia contra veſtram ſectam. Sic enim opus eruditiſſimum, & factiſſimum inſcripſit, quod nunc editur. apud nos in eccleſia catholica per cunctum occidentem, & orientem apud omnes auctores tum Græcos, tum latinos vna tantum interpretatio eſt, quæ ex verbis proprijs elicitur, quibus dominus vſus eſt, quia ab omnibus, & in ſacramento omnium maximo ſine errore, & obſcuritate intelligi voluit, qui cum dixit corpus, corpus intelligi voluit. Et ſi ſignum vel figuram voluiſſet, ſignũ, vel figuram dixiſſet. ſed interrogemus Volanum, quomodo probet, quod dixit, rem tranſubſtantiationis nouam eſſe; rem, autem, inquit, tranſubſtãtiationis à nullo vererũ vſurpatam, tot, & tam clara antiquitatis teſtimonia, quæ in medium produxi, manifeſte coarguunt, omnes enim ex æquo panem, & vinum quo ad ſubſtantiam manere in ſacramento integra aſſeuerant. vos appello, quicunq; in Polo

Quare Volanus rem tranſubſtantiationis in ſacramento nouã putat, & dicit.

Octuaginta quatuor interpretationes uerborũ myſticæ cœnæ ferũtur in libris hæreticorum à Reuerẽdiſſimo Epiſcopo Ebroicenſi obſeruatę & collectę.

Quòd in Eccleſia Catholica per cunctũ orientem, & occidẽtem unus tantum ſenſus eſt, & fuit ſemper horũ uerborũ, hoc eſt corpus meum.

Polonia Volanum auditis, & per ſalutem animarum veſtrarum obteſtor, vt petatis ab eo, vt proferat vobis vnum tantum ex iſtis tot & tam claris teſtimonijs antiquitatis, quæ iactat, in quo dicatur hoc, quod ipſe nunc dicit, panem, & vinum quoad ſubſtantiam manere in ſacramento integra, aut ſaltem hoc, panem, & vinum manere integra; vt ſi neminem proferat, qui illud, quoad ſubſtantiam manere, aut hoc, manere integra dicat, merum mendaciũ eſſe credatis: Sin autem proferat, cauſam vincat. aut rurſus, cũ nos tam multos, & tam antiquos proferamus, qui dicunt, panem, & vinum, in corpus Chriſti, & ſanguinem mutari, ad quos interpretandos vel potius corrumpẽdos neceſſe habuit iſta ſecta Volani mutationem ſacramentalem inuenire, rogate eum, vt vel vnum ſaltem ex antiquis iſtis oſtendat, qui dicat panem, & vinum non mutari in corpus, & ſanguinem Chriſti, vt ſi non oſtenderit, rurſus pro certo habeatis, ab eo vos decipi. Præterea, quod fingit Volanus, de accidentibus ſine ſubiecto in ſacramento manentibus, neq; minimam mentionem à patribus fieri, nos falſum eſſe probamus teſtimonio Cypriani, Auguſtini, Cyrilli Alexandrini, & alterius Cyrilli Hieroſolymitani antiquioris, & Macarij Aegyptij, qui poſt mutationem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, ſpeciem panis, effigiem panis, ſimilitudinem panis, apparentiam panis, & figuram panis, vocant. Petite vos Poloni ab eo, vt probet ſpeciem, effigiem, ſimilitudinem, apparentiam, figuram panis remanẽtem cum corpore, & ſanguine Chriſti, in quæ panis, & vinum mutata ſunt, non ſignificare, & eſſe accidentia ſine ſubiecto; quod cum probare non poterit, reliquum erit, vt quod Volanus vobis dicit, commẽtum diabolicum eſſe credatis. rem autem tranſubſtantiationis, vt ad eam reuertar, non nouam eſſe, vt tu Volane ſomnias, nos teſtimonio auctorum, qui ante mille ducentos annos ſcripſerunt, probamus, qui μεταστοιχείωσιν, & μετατύπωσιν vocant, vt Greg. Nyſſenus, Leõtius, Damaſcenus, Theophylactus, & alij, ne omnes enumerem, quid enim

Commentum Volani manifeſtum inuentum ac decipiẽdum ſimplices.

Universidad de Deusto
Biblioteca

refert, rem transubstantiationis Græce, an latine efferre, & eloqui? putas ne Volane esse has voces significantes, an non? Si significantes, non enim negabis. ne te ridiculum præbeas, interpretare nobis magis latino verbo, quàm trā-subſtantiationis, ſi tibi politulo hoc verbum ſordet: aut verte, ſi magis placet, tranſmutationem. fortaſſis hoc verbū deoſculaberis, quod videatur tibi poſſe aptari ad mutationem tuam ſacramētalem. Verum non poſſe vllo modo, docui te ſuperius rationem vtriuſq; verbi μεταστοιχειώσεως, & μεταποιήσεως repugnare iſti tuæ tranſmutationi ſacramentali. relege locum, ne iterum repetam.

Reſponſio ad illud blaſphemum mendacium Volani, poſt Conciliū Lateranenſe cæpiſſe adorari ſanctam Euchariſtiam: & quomodo Volanus ignoret, eſſe corpus Chriſti in multis & infinitis altaribus, non eſſe operationem propriam carnis Chriſti, ſed diuinitatis per carnem ſub ſpecie ſenſibili panis & vini: & quæ Hippolytus Martyr cōtra Bironem hæreticum ſcripſerit, quæ Volanum redarguunt ſomniantem confuſionem naturarum in Chriſto in multis altaribus poſito: & de inſigni interpretatione illius loci Ioannis, quid ſi videritis aſcendentem in Cælum, ex Theodoro Melitenenſe.

CAP. XXI.

Aliud commentum blaſphemū Volani. » Obiect. 23 » » »

PErgamus ad aliud commētum blaſphemum, quo ſuperiora cumulaſti. Sic. n. ais, poſt Lateranenſe cōciliū Euchariſtia demū adorari, & pro ipſo Deo, proh dolor, coli cœpit, & paulopoſt, nullū tamē cultū diuinū, qui ſoli omniporenti debetur Deo, ſacramēto fuiſſe exhibitū res ipſa loquitur. Sic probas articulos tuæ ſectæ. ediſſere Volane tuis diſcipulis, vbi, & quomodo res ipſa loquitur. apud vos res ipſa loquitur, apud quos mutus eſt cultus, quia ſublata eſt Euchariſtia; at apud patres, & maiores tuos, qui te in die iudicij condemnabunt, nō erat mutus, qui hymnis, & laudibus ſanctam Euchariſtiam concelebrabat. paulo ante recitaui locum ex homilia beati Chryſoſtomi, quo adoratio, & cultura ſanctę Euchariſtiæ continetur, in quo vno teſtimonium habes Volane totius eccleſię Cōſtantinopolitanę, quæ quàm late pateat, & quàm ſit

» ſit ampla, credo non ignoras: accedamus ergo (inquit il-
» lud os aureum) pure ad purum, & dicamus accedentes,
» domine nō ſumus digni, vt intres ſub tectum animarum
» noſtrarum; ſed quia tu vis capi, & teneri à nobis, quia tu
» vis, vt benignus habitare in nobis, confidentes in te, acce-
» dimus ad te dicentes, iubes domine, vt aperiamus oſtia
» oris noſtri, ingrederis enim benigne, vt tua eſt natura; in
» grederis, & ſoluis vincula peccatorum; & quę ſequuntur,
quæ cultum, & adorationem, ac gratiatum actionem continēt. Prætereo aliorum ſanctorū patrum de adoratione s. Euchariſtiæ teſtimonia Dionyſij, Ambroſij, Auguſtini, Euſebij Emiſeni & aliorum. Aliud præterea commentum
» adiunxiſti, Innocentius, inquis, hic tertius, nouus tran-
» ſubſtātiationis auctor, primus hanc legem tulit, vt Eucha-
» riſtia in omnibus eccleſiis ſub ſeræ, & clauis cuſtodia ſer-
» uaretur. Hunc nō longo poſt tempore ſecutus Honorius
» iij. ſerio ſacerdotibus omnibus mandauit, vt Euchariſtia
» in loco ſingulari mundo, & ſignato ſemper reconderetur.
miror Volane, cū libros ſcribas, & velis diſcipulos abducere poteſt. re, vt de alijs tui ſimilibus Paulus dixit, nō legiſ ſe epiſtolam Clementis Romani Petri Apoſtoli diſcipuli, qui ſic ſcripſit in epiſt. 2. ad Iacobum fratrem domini, tri-
,, bus enim gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorū
» ſecretorum, ideſt, presbytero, diacono, & miniſtro, qui
» cū timore, & tremore reliquias corporis dominici cuſto-
» dire debent; ne qua putredo in ſacrario inueniatur, &c. ſi hanc epiſtolam negare volueris, habes veſtigia antiquitatis eius à me in quinto libro defenſionis canonū, & epiſtolarum pontificum apoſtolicorū aduerſus Magdeburgenſes centuriatores notata. habes eandem legem de reliquiis corporis dominici in ſacrario cuſtodiendis in lib. 8. cap. 13. conſtitutionum apoſtolicarum, quas idem Clemens Romanus litteris mandauit. Sed tu Volane, quia ab Innocentio iij. & Honorio iij. legem iſtam latam legiſti, nouam & recentem imperite exiſtimaſti, ſubiungens,
» neque vero concluſionem, aut adorationem ſacramētorum

priſcis

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ priscis illis temporibus, vsitatam fuisse noua, & recentia
„ edicta pontificum retractari? Quis ignorat vetera edicta,
& priscas leges nouis edictis, ac nouis sanctionibus, & pœ-
nis confirmari, ac renouari solere? & tu ipse parum tui me-
mor modo eandem legem ab Innocentio iij. & non mul-
to post ab Honorio iij. sancitam meministi. Vbiq; sermo
tuus vacillat, & fluctuat, multa alia impia, & blasphema-
misces, quæ quia à quæstione proposita aliena sunt, liben-
ter prætereo; satis ab aliis catholicis refutata sunt. Ad il-
lud de puero, qui Eucharistiã detulit, quod ex lib. 6. Eus.
ante te obiecit Petrus Martyr, ita respondit Stephanus
Vintoniensis Episcopus, vt mirandum sit non te puduisse
id denuo obijcere, cuius confutationem refellere non po-
tuisti. Sed illud de puero puerile obiectũ fuit. Veniamus
ad aliud tuo iudicio grauius.

Obiect. 24. „ Obiicis enim, eos, qui substantiam corporis Christi cũ
„ corporibus nostris, vel cum sacramento carnaliter con-
„ iungi existimant, spiritualem vitam, ipsumq; domini no-
„ stri corpus veritate naturæ humanæ, quantum in ipsis est,
„ spoliare, & quę sequuntur. Hoc quoq; opposuit Petrus
Martyr, à quo tu tua argumenta, & blasphema deliramẽ-
ta mutuatus es; qui si vllam rationem pudoris haberes,
prius responsum Stephani refutasses, vt aliquid noui op-
poneres, & impudentia tua, vel ignorantiã non coargue-
retur. Quę tu hic de duabus Christi naturis in vna perso-
na verbi Dei vnitis non confusis neq; permixtis, sed saluis
vtriusq; naturę proprietatibus scribis, verissima sunt, &
catholicę doctrinę, sed quod ais, in quantum vero homo
est Christus, non est putandus per omnia, & vbiq; esse dif-
fusus, cum sit finitus, & circumscriptus, quia hoc dicis, vt
neges esse in multis, immo infinitis altaribus Christũ in
sacramento, visq; esse in cœlo tantum, quasi esse in sacra-
mento per omnes ecclesias, & aras, circumscriptioni cor-
poris eius in cęlo repugnet, disce Volane, hominis esse
ignorãtis, esse in multis locis, immo infinitis corpus Chri-
sti non esse propriam operationem carnis Christi, sed ver
bi

bi Dei; & longe differre propriam operationem carnis
Christi à propria operatione Dei per carnem Christi. Cõ-
uertam hic latine, quę Hippolytus Martyr nobilissimus,
& petueterstus auctor contra Bironem hęreticum scribit,
qui naturam diuinam cum humana in Christo cõfusam
esse tradebat, ex quibus quę Petrus Martyr ignorauit, &
„ tu ignoras, intelliges, nec intellexerunt, inquit, omnino
„ non esse propriũ carnis, quod per eam ostenditur, quodq;
„ non ab ea naturaliter oritur; cum alioqui perspicua, &
„ manifesta sit huius rei demonstratio, ego enim qui lingua
„ loquor, & manu scribo, vnam, & eandem animæ meæ in-
„ telligentis enuncio notionem, quæ ipsius est operatio na-
„ turalis; & nullo modo naturaliter ex ipsa lingua, aut ma-
„ nu nascitur, aut profertur: neq; quia per linguã, & manũ
„ patefiat, notio est, aut dicitur linguæ, & manus. nemo n.
„ sapiens nouit manum, vel linguam intelligentem; sicuti
„ neq; sanctissimam Dei carnem, quia assumpta sit, & per eã
„ virtus, & operatio diuina declaretur, quisquam natura
„ creatricem, sicuti Deum dixerit. quin potius pie, & reue-
„ renter cõfitetur credes, quòd propter nostram salutem,
„ & vt auctor vniuersum genus humanum ad immutabili-
„ tatem alligaret, ex sanctissima semper virgine Maria in
„ cõceptione impolluta, sine mutatione sua anima sibi in-
„ telligente cum corpore sentiente informata, factus est ho
„ mo natura à peccato alienus, idem Deus verbum, idem
„ totus homo, diuinitate quidem diuina per sanctam car-
„ nem, quæ natura non erant carnis, operans; humanitate
„ vero humana, quę natura non erant diuinitatis, in Dei to-
„ lerantia patiens; nihil diuinum sine corpore, neq; huma-
„ num sine diuinitate faciens. & sicut nouo modo vtraque
„ operatus est, ita in vtrisq; immutabilitatẽ naturalem ser-
„ uauit ad confirmandam fidem de incarnatione sua perfe
„ cta, & vera, & nihil vitiosum habente. Biron autem, vt di-
„ xi, confundens vnitate operationis diuinitatem, & huma-
„ nitatem Christi, simul naturaliter dissoluit vitam, ignorãs
„ identitatem, vt ita dicam, operationis indicem esse solius
identi-

Quomodo ignoret Volanus propriã operationẽ carnis Christi à propria operatione verbi Dei per carnẽ Christi differre.

Quomodo quę Hippolytus martyr contra Bironẽ hęreticũ scripsit, ignorantiam Petri Martyris, & Volani sectatoris eius coarguunt in eo, quod tradũt negari veritatem humanæ naturę si corpus Christi in Sacramento sit in multis locis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

identitatis personarum eiusdem naturæ. Hactenus Hippolytus Martyr, Si tu Volane crederes, quod dominus Iesus dixit accepto in manus pane, hoc est corpus meum, simul crederes in omni altari esse virtute huius verbi; nec corpus Christi continuo veritate humanæ naturæ priuari diceres. Vt igitur corpus Christi in multis, & infinitis locis simul sit, non circumscriptum circumscriptione loci, vt est in cœlo, operatio propria est diuinitatis, quam operatur per carnem propriam, sicut operabatur ambulationem super aquam. Age ergo Volane, siquis te interroget, quare non putas corpus Christi veritate humanæ naturæ priuari, quòd sup mare ambulabat, quòd discipulis phãtasma videbatur? aut quòd in cœlum ascẽdit, quod sancti Apostoli admirantes viderunt? credo, respondebis, quia ambulare corpus ex terra, super aquã naturæ fluxę, & ascẽdere in sublimẽ non est naturæ corporis, sed diuinitatis, quæ vtrũq; diuinẽ per corpus operabatur; ad eũdẽ modũ respõdetur tibi, quòd corp⁹ Christi sit in infinitis locis in sacramento, & eo modo sit, quo est in singulis particulis totũ, & plenum, non carnis, sed diuinitatis esse, sic per idipsum corpus operantis. Si in hac parte catholicus es, & hoc qđ dico de corpore Christi ambulãte per operationẽ verbi super mare, & ascendente in cœlũ credis, nõ possũ assequi, quam cõfusionẽ naturarũ somnies, quòd corpus Christi sit in multis locis in sacramẽto, similiter hoc diuinitate verbi per carnẽ suam operãte: aut quomodo ex eo, quod sit corpus Christi in sacramento, vbicunq; sacramẽtum eius est, effici cogitas, vt vbiq; sit, sicut Deus, qui omnia implet, & in quo viuimus, mouemur, & sumus? quid enim amentius cogitari, aut dici potest? quasi vero sacramẽtum, cęlum, & terram, & omnia quæ sub cęlo, & in terra sunt impleat. Pręterea, quod existimas contra articulum symboli esse de ascensu Christi in cœlum, & de descẽsu inde ad iudicãdum, quòd Christi corpus apud nos est in sacramẽto, vt supra iterum dixi, ignorantis est hoc scripturas, & virtutem Dei; de cęlo enim descendet, sicut est in euan-

Quomodo propter ignorantiã

in euangelio Matthæi, cum virtute multa, & maiestate in nubibus cæli, quæ angelos, quibus comitatus descendet, in ænigmate, significant, sicut ait Apostol. 2. Thess. in reuelatione domini Iesu de cælo cum angelis virtutis eius: Sic autem descendet, sicut cernẽtibus Apostolis ascẽdit, ascẽdit igitur in virtute item multa, & maiestate, cum nubes, quæ comitatum etiam angelorum significabat, susceptit eum ab oculis eorum; rursus, sicut in virtute multa descẽsurus est, & ascẽdit prius, sic etiam in virtute multa, & maiestate sedet ad dexteram Dei patris in cælo. at in sacramẽto apud nos non est in maiestate, immo est sub vili specie panis, & vini, idem, qui in cęlo est in maiestate. tu vero Volane, qui nec ista distinguis, neque credis, sed Christum in cælo claudis, & tantum à nobis corpus eius distare, quantum cælum à terra distat, putas, ideo erras; dicam iterum, quia nescis scripturas, & virtutem Dei. immo te sic errantem locus ille euangelij Ioannis coarguit, quem tu per vim, & fatuè ad tuam spiritualem communionem detorques, murmurabant multi ex discipulis Christi, vt euangelium narrat, quia audierant eum dicentem, qui manducat me, ipse viuet propter me; & rursus, qui manducat hunc panem, viuet in ęternum. multi ergo inquit, audientes ex discipulis eius dixerunt, durus est hic sermo; & quis potest eum audire? Sciens autẽ Iesus, apud semetipsum, quia murmurarẽt de hoc discipuli eius, dixit eis, hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendẽtem, vbi erat prius? Quis hic est tam tardo, & hebete ingenio, qui continuo vt hanc interrogationem suspensam audit, non intelligat quid tacitum sit, quod subaudiri postulet? postulat enim hęc interrogatio, vt subaudiatur, quid tunc dicetis? qui modo dicitis, durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Præterea, quis cum ratione dubitare potest, quin sic interrogãdo voluerit dominus scãdalum illorum tollere? ne amplius sermo durus videretur eis, qui prius videbatur? desinerentque murmurare, sed potius crederent, quod de corpore suo cibo viuifico man-

scripturarũ, & virtutis dei christi stũ in cælo claudũt Caluiniani.

Quomodo locus euangelij Ioan. Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius? errorem Caluini, & Volani discipuli eius coarguat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ducando audiebant? hoc enim erat, quod eos scandalizabat, eisq; durũ,& impossibile videbatur. ergo videre corpus Christi natura originis suæ terrenum,& crassum ascẽdere in cęlum ad tollendum scandalum illius duri sermonis, ideſt, ad suadendum fidem eius valebat: & qui hoc, quod ita esse ratio ipsa conuincit, neget, is profecto iudicio, & sensu cõmuni careat. Videamus igitur, quomodo hæc interrogatio ad tollendum scandalum adhibita, ad id valebat,ideſt,vt non videretur illis durum,& impossibile, quod prius videbatur. quia scilicet videntes oculis suis corpus natura sua graue, & ponderosum sine pennis, & sine vehiculo angelorum in sublime ascendere, sicut scriptum est, ipsis cernentibus est eleuatus in cęlum, non poterant iam dicere, quomodo potest hoc fieri, quod fieri videbant? necesse igitur erat, vt quod propria natura corporis Christi non ferebat, id esset diuinitatis in eo, & per eũ operantis ascẽsum illum mirabilẽ in cælum. idipsum suadendum, & credendum est in illo sermone, qui durus & impossibilis videbatur, quomodo caro Christi manducaretur,& manducata faceret viuere in æternum? nempe quia cum corpore erat vnita ipsa vita, quæ est diuinitas. Vrgebo adhuc amplius hunc locum de ascẽsu Christi in cęlum, si suadere volebat dominus, per fidem fieri, vt mãducando panem sacramentalem, vt tu Volane somnias, corpus Christi alioqui absens non ore, sed spiritu manducaretur, & sic manducatum viuificaret, quorsum ad hoc suadendum ascensum Christi in cælum cum sacramento conferebat? Cum tu non neges,ascendisse Christum in cęlum ἀπόδειξιν ideſt, ex se; negas vero sacramentum corporis Christi,ideſt,Eucharistiam ἀπόδειξιν ideſt, ex se viuificare, sed per adiũctionem externam corporis Christi absentis. Deniq; vt os tuum obstruatur, & ne huius loci interpretationem à me excogitatam putes,vt est tua à Caluino inuenta, sed intelligas potius ex apostolica prædicatione ecclesijs catholicis tradita, & vsq; in hodiernum diem in eis fideliter conseruata profectã esse,interpretabor e Græco ad uerco ad verbum, quæ in hũc locum Theodorus Melitinensis episcopus in Armenia minore,quem secutus sum, scripsit in libro eruditissimo explanationũ in euangelia.extat is auctor in bibliotheca Vaticana. Si igitur, inquit, videritis filium hominis, ideſt, me, qui videor vobis filius hominis propter carnem, ascendentem humanitate scilicet post resurrectionem, vbi eram prius diuinitate,quid dicetis tunc, scilicet ab ipsa veritate conuincti?etenim si existimatis carnem meam non posse viuificare, quia non inest hoc in natura carnis, quomodo instar auis in cælum ascẽdet? hoc enim æque impossibile est carni terrenę. Si enim supra naturam ascendet, quid obstat,quominus viuificet, quamuis non sit naturæ eius insitum viuificare? qui enim, quod terrenũ est, facit cęleste, plane viuificum etiam reddet; licet innatum insitumq; naturæ eius propriæ sit interire.non polliceor verbis tantum, ascensurum me in cælum,ne rursus dicatis,illud quomodo? quin immo oculos vestros adhibeo testes verborum:vestra spectatio omnem contradicentem flectet, meq; è cęlo descendisse,& omnia facere posse planum faciet. tametsi enim maxime descensus meus è cælo homines latere videtur, & ob eã causam dubius, vel etiam incredibilis putatur iis,qui audiũt;attamen ascensus meus in cęlos post resurrectionem in conspectu discipulorum factus omnem ambiguitatem dissolnet, & meum corpus viuificũ esse demõstrabit. non enim ipsis cernentibus, ascendere in cælum possem, nisi inde prius ad vos descendissem. deinde subiungit, vides quomodo per ea, quæ dixit, ea quæ illi occultabant, penitus patefecit, abducens eos ab ea opinione,qua Ioseph patrẽ eius putabant, & scandalum tollens?non enim hæc dixit, quod scandalũ augere vellet, sed potius tollere;qui enim filium esse Ioseph existimaret,nunquam quę dicebat, crederet. Cui vero persuasum esset, è cælo eum descendisse, & illuc ascensurum, huic facilius iam erat, ea quę dicebãtur probare. Hactenus Theodorus iste. Vnde putas Volane ecclesias Armeniæ,vbi hic Theodorus fuit Episcopus,

Interpretatio loci Ioãnis grauissima,auctore Theodoro Melitinensi episcopo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc de corpore Christi in .S. Eucharistia doctrinam nisi ab aliquo ex Apostolis,aut eorum discipulo per traditionem accepisses? nondũ enim in Armeniam Berengarius, nec ante eum Bertramus cum mercibus metonymicis troporum, & figurarum penetrauerat. Sed persequamur reliqua.

Responsio de testimonio Bertrami; & quomodo à suo teste mendacij conuincitur Volanus: & de testimonio Iconomachorum, & catholici regis Galliarum Caroli, & Adriani, ac Nicenę Synodi contra Caluini de sacramento Eucharistiæ hæresim: & de Berengario à .S. concilijs, et 4. Pontificibus damnato: et quam multi illis temporib. contra eum scripserint. item responsio ad id, quod Petrus Martyr ex Tert ull. obiecit, et quomodo in se ipse testem citauerit, et locus Tertulliani os hæretico rũ obstruat, et Caluinus cum Marcione cogatur dicere non impleuisse dominum legem, sed destruxisse, cum sic interpretatur hoc est corpus meum idest, figura corporis mei.

CAP. XXII.

Obiect. 25

OBiicis nobis deinde Volane Bertramum, quem auctorem quia sciebas non esse nobilem, illustrẽ reddere voluisti, dicendo iussu Caroli regis Galliarum librũ pro defensione figuræ tuæ scripsisse,& qui paulo ante Eusebiũ Emes.à Hieronymo laudatum,& inter nobiles scriptores ecclesiasticos relatum tanquam paruæ auctoritatis, & Ioannẽ Damascenum tanquam recentẽ, quia eis respondere non poteras,reiiciebas,Bertramum presbyterum, & monachum Damasceni ętate multo inferiorem, quia tecũ facit, virum vitę integritate,& diuinarũ scripturarum scientia clarissimum appellasti. Sed hoc leue est,& minutũ; illud vero non ita,quod iussu Caroli librum scripsisse contra eos, qui verba cœnæ domini proprie,& citra vllum mysterium accipienda contenderent, commentus es, vel ipso Bertramo tuo, quem laudas, & sequeris, teste.
» Sic.n. ait in proœmio, iubes glorioſe princeps, vt quid
» de sanguinis, & corporis Christi mysterio sentiam, vestræ
» magnificentię significem,&c. & rursus in principio ipsius libri,

» libri, quod in ecclesia inquit, ore fideliũ sumitur corpus,
» & sanguis Christi, quærit vestræ magnitudinis excellẽtia,
» in mysterio fiat, an in veritate? En Volane Bertramus tuus dicit, iussisse Carolum scribere, vt sciret idẽ Carolus,quid Bertramus sentiret; tu dicis, iussisse scribere contra eos, qui verba cœnę domini proprie accipienda contenderẽt. hoc commẽto Carolum ex secta tua facere voluisti, quod quidem commentum tuum optandum mihi fuit, quia te mendacem coarguit;& commentitium mysterium figurę tuæ. post habitam enim synodum Nicenã pro cultu imaginum aduersus hęreticos defendendo,ac sanciendo missus fuit ad Carolum nepotẽ Caroli Magni liber ab hæreticis imaginum oppugnatoribus,quo cõtinebantur capitula reprehensionum illius synodi;capitula ista misit Carolus tanquam pius, & catholicus ad Adrianũ Pont. Romanum per Algibertum abbatem, vt ad illa pro ipso Carolo hæreticis responderet. Sic enim ait in proœmio re-
» sponsionum Pont. Adrianus, Vnde pro vestra melliflua
» regali dilectione per vnumquodq; capitulum responsum
» reddidimus, non quæ libent homini, absit, defendentes,
» sed olitanam traditionem scientiæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesię tenentes,priscam prædecessorum nostrorum sanctorum Pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes. Sequuntur deinde ordine reprehensiones, & responsiones. in actione igitur sextâ synodi Nicenæ c. 38. reprehensio
» est, quod magnæ,inquiunt,sit temeritatis, ingẽrisq; absur
» ditatis sæpe memoratas imagines corpori,& sanguini do
» minico æquiparare velle. Responsio, non æquiparauerũt,
» sed magis scripturaliter dixerunt;nullus enim aliquando
» tubarum spiritus. S. Apostolorum, aut probabilium pa-
» trum nostrorum quis sine sanguine nostram libationem,
» quę ad memoriam passionis Christi domini nostri,& om-
» nis eius dispensationis facta est, dixit imaginem corporis
» eius: neq; susceperunt à domino dici,aut confiteri,sed au
» diunt dicentem euangelice, nisi manducaueritis carnem filij

Quomodo Volanus cõmento suo redarguatur.

Testimonium Iconomachorum, & Caroli regis Gallarũ, & Adriani Põt. ac synodi Nicenę in Caluini de sacramento S. Eucharistię hęresim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» filij, hominis, & biberitis eius sanguinem nō habebitis vi-
» tam in vobis. En Volane responsum Caroli per Adrianū
Pont. vnà cum testimonio, & auctoritate synodi Nicenæ
ad reprehensionem illorum hæreticorum, qui contra Cal
ninum, & reiam pugnabant, vt hodie Lutherani protestā
tes, & confessionistę, & Bucerani pugnant. Vos enim liba-
tionem calicis sine sanguine habetis, & sacramentum Eu
charistiæ figuram, & imaginem corporis Christi contra
euangelium, & apostolorum, & sanctorum patrum doctri
nam, vt hic Adrianus suo, & Caroli nomine testatur, tene
tis. Vide quid de laudibus Caroli in extremo capitulo A-
» drianus scribat, de vero vestra prærectissima, à Deo prote-
» cta excellentia orthodoxę fidei stabilitate roborata fre-
» ti existimus, quia radix eius firmissima à prauis, & infide-
» libus hominibus nunquam concutitur, vel mouetur, sed
» eam, quam cœpit rectæ fidei traditionem doctrinę spiri-
» tualis matris suæ sanctæ catholicæ, & apostolicæ Romanę
» ecclesię tenere, & amplecti, incunctanter vsque in sęculum
» sęculi sine reprehensione manentem credimus; & quæ se-
quuntur. Huius tu Caroli talis, ac tanti, tamq; catholici re
gis, & fidei, ac doctrinę Romanę ecclesiæ matris spiritua-
lis tam studiosi iussu Bertramum tuum, hæreticum librū
contra eos, qui verba cœnæ proprie accipienda conten-
derent, scripsisse ausus es fingere, patrem tuum Calumū
imitatus, qui in suis pestiferis institutionib⁹ imagines in-
fectans finxit quoque nomine Caroli neporis Caroli Ma-
gni scriptum fuisse librum illum reprehensionum synodi
Nicenæ, quem paulo ante dixi, quem Caluinus vocat re-
futatorium. cuius mendacium, cum omnium auctorum,
qui de huius Caroli pietate, & religione scripserunt, tùm
Ionę Aurelianēsis episcopi testimonio, qui ꝓ imaginibus
libros tres contra Claudiū Taurinensem ad Carolū hunc
scripsit, lib. 5. de dogmaticis characteribus verbi dei sa-
tis coargui, vt nunc etiam tuum. Cæterum, Bertramum ci
tare, quid aliud est, quàm dicere, hæresim Caluini non es-
se nouam? Scito ergo Volane, vt nunc à catholicis Caluinus

nus cōfutatur, sic etiam Bertramum à Paschasio Corbetē
si, ante annos fere septingentos confutatum fuisse, & qui-
dem eruditissime, & grauissime. Extat liber, & in publico
fertur. Eodem tempore contra sectam Bertrami, quę tra-
debat, nisi sacramentum esset figura corporis Christi non
posse mysterium esse, Remigius quoq; episcopus Antisio-
» dorensis sic in canonem Missę scripsit, si in veritate cor-
» pus Christi est, quare appellatur mysteriū? propterea vtiq;
» quia post consecrationem aliud est, & aliud videtur, vide-
» tur siquidem panis, sed in veritate corpus Christi est, & sā-
» guis. Consulens ergo omnipotens Deus infirmitati no-
» strę, qui vsum non habemus comedere carnem crudam,
» & bibere sanguinem, facit, vt in pristina remaneant for-
» ma illa duo munera; & est in veritate corpus Christi, & sā-
» guis, sicut ipse dixit, caro mea, verè est cibus, & sanguis
meus verè est potus. hactenus Remigius. De calice huius
Bertrami hausit postea Berēgarius: & ex calice vtriusq; no
stra ętate Caluinus, & reliqui eius sectatores in tribus cō-
ciliis Romanis, & Vercellensi, ac Turonensi à principio
cum eodem Berengario damnati quatuor per ea tempo-
ra Pontificibus Leone ix. Victore 2. Nicolao 2. & Greg.
7. contra huius Berengarij hęresim, quam multi postea
confecutis temporibus in variis prouinciis, regnis, & na-
tionibus scripserint, quia enumerare longum esset, ex
libro Ioannis Garetij canonici ordinis S. Augustini de cō-
sensu vniuersalis ecclesię sup veritate corporis Christi in
sacramento Eucharistiæ cognoscere poteris. Ad hunc lo-
cum de Bertramo perueni, vt verum fatear, tædio fœtidæ
scriptionis tuę fessus: etsi libenter toleraui tum propter
te errantem, tum propter alios, quos in errorem mittis.
Omnibus enim debitores sumus, sicut Apostolus nos do-
cuit, iis, qui videntur sibi sapientes, & insipientibus. nihil
à principio, quod sciam, vsque ad hunc locum prętermisi,
quin ad omnia responderem, & omnia, quę opponis, re-
fellerem, & quędam prolixe, ne me diceres proverbio tuo
ficco pede transisse. quędam etiā erant, quę non indigent
noua

Qui auctores Bertramū paulo post eius ętatem cōfutauerunt.

De calice Bertrami hausit Berēgarius, & de calice utriusq; Caluinus, & Caluiniani.

Berengarius à quinq; Conciliis, quattuor pontificibus damnatus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noua confutatione, quia nihil noui affers, ſed potius eodem reuolueris, vt ſus in volutabro luti, iuxta prouerbiũ ſcripturæ ſanctæ, niſi nouum dicendum eſt, cum nouo modo in eadem re erras, & alios in errorem inducere vis; vt
» cum ais cum Petro Scarga loquens, ex his autem Auguſtini verbis, eo quod non ſolum corde, ſed etiam ore Chriſti carnem maducari dicat, tu in Euchariſtia verum Chriſti corpus eſſe colligis. Deinde quaſi de Petro Scarga triũphans, ſubiungis, ſed bene habet, quod pro me tu tibi reſpondeas, teq; ipſum confutes. interrogas enim, quomodo inuiſibilis, & impaſſibilis Saluator manducari, ac teri dentibus poteſt? poteſt certe, inquis, ſed modo ſacramentali, cum ſub ſpeciebus panis, guſtu ſcilicet, & tactu, quę ſola os noſtrum contingunt, verè manducatur. hic tu Volane ſubiungis, rectè ſanè, nec id nos inficiamur, Chriſtũ nimirum ore percipi, in quãtum ſignum externum, quod Chriſti corporis eſt ſacramentum, ore percipitur. hic Volane videri vis nobiſcum ſentire; vel potius nos tecum, vt noua ratione, & via alios decipias. at non ita eſt, neque tu cum Petro Scarga, ideſt, cum catholicis idem ſentis: neq; Petrus tecum. tu enim ſolummodo ſacramentum, & non verum corpus Chriſti ore manducari, & dentibus teri ſentis, quod Berengarius damnare iudicio eccleſię catholicæ coactus fuit, de conſ. diſ. 2. c. Ego Berengarius. Petrus vero cum Aug. non ita ſentit, dum ait modo ſacramentali ſub ſpecie panis verè Chriſtum manducari; non ſentit inquã, quod tu interpretaris, & dicis te non inficiari, Chriſtum ſcilicet ore percipi, in quantum ſignum externum, quod Chriſti corporis eſt ſacramentum, ore percipitur. quod, vt dixi, coactus fuit Berengarius damnare, & confiteri catholicè, panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolum ſacramentum, hoc enim tu dicis, & ſentis, ſed etiam verum corpus, & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe: & ſenſualiter, ſiue ſenſibiliter non ſolum ſacramentum, ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri ſcilicet

licet corpus Chriſti: tractari inquam, & frangi, ac dẽtibus teri, ſcilicet in ſacramento, ideſt, per ſpecies panis, & vini. ſic ſenſit Petrus cum catholicis. hoc ſenſit Aug. quem in te teſtem citauit, cum dixit, mediatorem Dei, & hominũ Chriſtum Ieſum carnem ſuam nobis ad manducandum, bibendumq; dantem fideli corde, & ore percipimus. In ſumma, tu Volane verum corpus Chriſti non vis eſſe re, & veritate, ideſt, corporaliter in ſacramento, ſed ſpiritualiter tantum, quatenus per fidem abſens, & in cælo ſedens apprehenditur, hæc enim ſunt veſtra verba, quæ in nullo vnquam auctore catholico, & eccleſiaſtico oſtendere hactenus potuiſtis, quia à vobis inuenta ſunt.

Obiect. 16. Formam verborum, quæ Caluiniani in ſuo ſacramento defendẽdo, & docendo utuntur, in nullo auctore ex eccleſiaſticis, & antiquis patribus hactenus oſtendere potuerunt, nec unquam poterunt, quia ab ipſis inuẽta eſt.

Sed quia ad omnia iam, quæ Volanus nobis obiecit, reſponſum eſt, ſupereſt, vt reſpondeamus ἐκ περιουσίας Petro Mart. cuiuseſt diſcipulus Volanus, ad id, quod ex Tertul. nobis oppoſuit, quod Volanũ vel fugiſſe, vel neglectũ eſſe mirandũ eſt, cũ alioqui in eo ille maxime nitatur. in libro
» igitur contra Marcionẽ, acceptum, inquit, panẽ, & diſtributum diſcipulis corpus ſuum illum fecit, hoc eſt corpus
» meum dicendo; ideſt, figura corporis mei. ad quem locũ quia epiſcopus Vintonienſis aliter, & paulo obſcurius reſpondit, reſpondebo ipſe rurſus ita plane, & enodate, vt omnibus patefiat Petrum Martyrem contra ſe citaſſe Tertullianum teſtem. Probat ergo Tertull. lib. 4. impleuiſſe legem, & figuras eius pluribus exemplis contra Marcionẽ, qui Chriſtum aiebat legem deſtruxiſſe; nam & tot, inquit, feſtis Iudæorum feſtum Paſchæ agit. in hoc enim ſacramento prænunciarat Moyſes, Paſcha eſt Domini, ideo & effectum ſuum oſtendit. concupiſcentia, inquit, concupiui hoc Paſcha edere vobiſcum, antequam patiar. O legis deſtructorem, qui concupierat etiam Paſcha ſeruare; nimirum veruecina illum Iudaica delectaret? an ipſe erat qui tanquam ouis ad victi mam adduci habens, & tanquã ouis coram tundente, ſic os non aperturus, figuram ſanguinis ſui ſalutaris implere concupiſcebat? Et paulo poſt, profeſſus itaq; ſe cõcupiſcentia concupiſſe edere Paſcha,

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ vt ſuum, (indignum enim, vt quid alienum concupiſceret
„ Deus) acceptum panem, & diſtributum diſcipulis corpus
„ ſuum illum fecit, Hoc eſt corpus meum dicendo, id eſt fi-
„ guram corporis mei. hactenus Tertull. figuram corporis
ſui dicit, illam ſcilicet figurã corporis ſui, quæ erat in le-
ge: de figuris enim Legis impletis loquebatur, id eſt, pa-
nem illum, quem conſecrauit: quod magis adhuc ſtatim
„ declarat, ſubiungens, figura autem non fuiſſet, ſcilicet in
„ lege, (de hac enim agit) niſi veritatis eſſet corpus. Probat
„ autem hoc rurſus, ſubiungens, quia vacua res, quod eſt
„ phantaſma, figuram capere non poſſet; id eſt, niſi hoc eſ-
ſet corpus, non potuiſſet eſſe in lege prius aliqua eius fi-
gura: quia neceſſe eſt ſemper, vt ſit res, cuius eſt figura, ſi-
ue ſignum; ſiquidem omni rei, idem Tertullianus paulo
ſupra dixerat, ab eo imponitur ſignum, ſiue figura, cuius
eſt res; ſicut a pane impoſitum fuit ſignum, ſiue figura cor
pori Chriſti, quod eſt res illius ſigni, ſiue figuræ, id eſt pa-
„ nis. Vnde ſubiungit Tertullianus, aut ſi propterea panem
„ corpus ſibi finxit, id eſt, ſi in lege panis erat figura vacua
„ re, hoc eſt corpore, cuius eſſet figura, ergo panem, inquit,
„ debuit tradere pro nobis, vt panis crucifigeretur. Deinde
clarius adhuc de pane vetere, qui fuit figura corporis
„ Chriſti in myſterio; ſequitur enim, cur autem panem cor-
„ pus ſuum appellat, & non magis peponem, quem Mar-
„ cion cordis loco habuit, non intelligens veterem fuiſſe
„ iſtam figuram corporis Chriſti dicentis per Hieremiam;
„ aduerſus me cogitauerunt cogitatum, dicentes, venite;
„ coniiciamus lignum in panem eius; ſcilicet lignũ in cor-
„ pus eius; ſic Tertullianus interpretatur. Deinde, quod ſta-
tim ſequitur, omne iam os hæreticorum, qui hunc locum
Tertulliani contra veritatem corporis Chriſti ſub ſpecie
„ panis, obiiciunt, obſtruit. Subiungit enim, itaq; illumina-
„ tor antiquitatum, quid tum voluerit ſignificaſſe panem,
„ ſatis declarauit, corpus ſuum vocans panem; ſic & in ca-
„ licis mentione teſtamentũ conſtituens ſanguine ſuo ob-
„ ſignatum, ſubſtantiam corporis cõfirmauit. nullius enim
corpo-

„ corporis ſanguis eſſe poteſt, niſi carnis; nam ſi qua corpo-
„ ris qualitas non carnea opponetur nobis, certè ſangui-
„ nem niſi carnea non habebit. itaq; conſiſtit probatio cor-
„ poris de teſtimonio carnis; probatio carnis de teſtimonio
„ ſanguinis. Hactenus Tertullianus. Cum ergo dixit Tertul
lianus, Hoc eſt corpus meum, id eſt figura corporis mei,
non eſt interpretatus illud, corpus meum, dicens, id eſt fi-
gura corporis mei; ſed potius interpretatus eſt illud, Hoc,
quod ſubſtantiam panis demonſtrabat, vt ſi diceret, Hoc
eſt corpus meum, id eſt, hoc quod hactenus figurabat in
prophetiis & in typis veteribus Paſcha nouũ meũ, quod
concupiui vobiſcum comedere, vt veterem figuram cor-
poris mei nunc implerem; quod figurabat, inquam, tunc
corpus meum, hoc eſt nunc corpus meum. igitur aut non
fuit panis, vt Tertullianus rectè colligit, in vetere lege, &
prophetia figura corporis Chriſti in hoc myſterio, quod
eſt ſummum bonum noſtrum, contra Apoſtolum, qui
ait, vmbram habebat lex futurorum bonorum; aut ſi
fuit panis figura, & vmbra vacua corpore futuro, pa-
nis, vt dixit Tertullianus, & non corpus debuit crucifi-
gi. quare ſi corpus crucifixum eſt, & non panis, cum dixit;
Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, profecto
panem mutauit in corpus ſuum, vt figuram & prophetiã,
quæ in pane data fuerat, impleret comedẽdo Paſcha no-
uum, quod concupierat edere cum diſcipulis, vt impleret
illud vetus, mutando panem illius Paſchæ, qui fuerat fu-
turi figura, in verum corpus ſuum. Sed vt diſputationem
Tertulliani in Marcionem, tanquam haſtam amentatam
in Volanum iam torqueamus, ſi panis in lege non erat fi-
gura corporis Chriſti, vt panes propoſitionis, & panes azy
mi, quibus Iudæi in Paſcha vtebantur, cur propheta Hie-
remias corpus Chriſti crucifigendum, typicè & Prophetiè
vocauit panem, & non potius peponem, quẽ Volanus
loco cordis, vt Marcion habuit? Sin vero panem appella-
uit, quia erat in lege figura, & vmbra veri & viuifici panis,
qui eſt nũc caro Chriſti; ergo cùm accepit panem in ma-

Quomodo intelligatur, quod Tertullianus ait hoc eſt corpus meum, id eſt, figura corporis mei, eodem Tertulliano interprete.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo non potuit dicere Christus, hoc est corpus meũ, ideſt, figura corporis mei, ut Metonymici ſomniant, niſi ſibi ipſe contradiceret, & mentiretur.

nus, & dixit, Hoc eſt corpus meũ, non potuit ſignificare, Hoc, quod demonſtrabat, id eſt ſubſtantiam panis eſſe figuram, ſiue ſignum corporis ſui, niſi mentiretur, ſibique contradiceret, qui in lege & prophetis panem fecerat figuram & ſignum corporis ſui. cum enim gratia & veritas figurę in nouo Teſtamento per Chriſtum facta ſit, neceſſe eſt ſecundum Euangelium, vt non iam panis figura & ſignum corporis Chriſti fiat, ſed ipſum verum corpus Chriſti. Vetera enim tranſierunt; ecce facta ſunt omnia noua. in veteribus autem numerabantur figuræ & vmbræ futurorum, quas lex & prophetæ habebant. Cum Marcione ergo facit Caluinus, cum quod dominus accepto in manus pane dixit, implens figuram veteris teſtamenti, Hoc eſt corpus meum, ſic interpretatur, id eſt, figura corporis mei. ſic enim interpretando, facit, vt nõ venerit Chriſtus noſter ad implendã legẽ & prophetas, ſed ad ſoluendũ, vt Marcion, cõtra quẽ Tertullianus ſcribit, faciebat. de cuius ſpiritu Caluinus & Volanus, & reliqui eius ſectę hauſerũt.

Quomodo Caluinus cũ interpretatur, hoc eſt corpus meũ ideſt figura corporis mei, cum Marcione facit: & Chriſtum uenisſe negat ad implendum legem, & Prophetas.

De loco Apoſtoli, qui mãducat, & bibit indigne, iudiciũ ſibi mãducat, & bibit, nõ diiudicans corpus Domini, quid reſpõderit Petrus Martyr magiſter Volani, vt negaret malos ſumere corpus Chriſti in ſacramẽto: & quomodo reſpõſio eius redarguitur. itẽ de loco Auguſtini expreſſo contra eundem errorem, quomodo conatur Volanus eludere eum, ſed non poteſt vllo modo, ipſo Auguſtino interprete: & quomodo non diſtinguit hæreticus corpus Chriſti ſumere, & fieri participem Chriſti, ſicut neque diſtinguit ſumere ſolum ſacramentũ, & ſumere corpus Chriſti ſacramento tenus: & de hæreſi quorundam veterum, qui aiebant ſimul eſſe in corde ſpiritum gratię, & ſpiritum peccati.

CAP. XXIII.

VEnio iam ad illud libelli tui tertium, idemque extremum, An ſcilicet mali, veraque fide & pœnitentia vacui ſolis externis ſignis participent: an ſimul & ipſum corpus Chriſti. his enim verbis quæſtionẽ poſuiſti. de qua quidem non erat mihi opus contra te diſſerere vel tuo teſtimonio. tu enim cõfiteris, ſi ſemel conſter, ſubſtantiam panis, & vini mutari, & conuerti in ſuſtantiam corporis,

poris, & ſanguinis Chriſti, neceſſario conſequi, eſſe in Euchariſtia reale, & ſubſtantiale, verumq; corpus Chriſti; & malos perinde atq; bonos corporis Chriſti participes fieri: at cõſtare de mutatione ſubſtantiæ panis, & vini in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti, teſtimonijs ſcripturæ ſanctæ & ſanctorum patrũ plane conuincimus, tametſi nolenti credere, perſuadere, & fidẽ facere non poſſumus. Diſſeram tamen de hoc, licet ſciam me, vt eſt in prouerbio, actũ agere: vt videas nihil prorſus ex libello tuo præteritum eſſe. Ac primum quidem quia ille locus Apoſtoli
» in epiſtola ad Cor. itaque quicunque manducauerit panẽ
» hunc, & biberit calicem domini indigne reus erit corpo-
» ris, & ſanguinis domini, & rurſus, qui enim manducat &
» bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit, non di-
» iudicans corpus domini, quia ille, inquam, locus hæreſim
iſtam manifeſte coarguit, reſpõdet Petrus Martyr Andreę
» Volani magiſter, & doctor, hoc inquiens, nihil eſt, quia,
» Ambroſius reſpondet quoad primum locum, ſic dicens,
» Quid eſt autem reos eſſe, niſi pœnas dare mortis domi-
» ni? occiſus enim eſt pro ijs, qui beneficium eius in irritum
» ducunt. Ecce, inquit Petrus Martyr, quid vocat reos eſſe
» corporis Domini: nec ad hoc requiritur tranſubſtantia
» tio: & indignè ſumentes aſſeruntur non diiudicare, id eſt,
» in pretio non habere corpus Domini. quia tanta, inquit,
» eſt coniunctio inter ſymbola & ſignificata, vt iſtorum cõ-
» tumelia in illa redundet. Sic iſte reſpondet. ſed elabi hinc
non poteſt, & eum redarguit articulus adiunctus corpori
& ſanguini, qui illud corpus & illum ſanguinem primo
loco poſitum demoſtrat, de quo dixit Dominus, accepto
» pane in manus, Accipite & manducate. Hoc eſt corpus
» meũ, quod pro vobis tradetur. Similiter & calicem, poſt-
» quã cœnauit, dicens, Hic calix, nouum teſtamentum eſt in
» meo ſanguine: Hoc facite quotieſcũque biberitis in meã
» commemorationẽ. Quare cum poſtea ſubiungit, itaque
» quicunque mãducauerit panem hunc, & biberit calicem
» Domini indigne, reus erit corporis & ſanguinis Domini;
neceſſe

Quomodo conuincatur auctoritate Pauli ſumere malos corpus Chriſti in ſacramento, & quomodo Petrus Martyr propriętate ſermonis Pauli tenetur conſtrictus ne elabi poſſit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

necesse est secundū proprietatem sermonis Græci, vt illud ipsum corpus dicat, de quo, accepto pane in manus, dixerat, Accipite & manducate, Hoc est corpus meum. & illū calicem, de quo similiter, Et calicem &c. &; Hoc facite, quotiescunque biberitis, in meam commemorationem. Reum ergo corporis dicit, accepti scilicet & manducati, & calicis item accepti & potati. Quare interrogemus nunc Petrum Martyrem, & eius sectatores, quo ore corpus & sāguinē accepit iste, qui indignè accepit, & ideo factus est reus corporis, & sanguinis domini, carnisne an spiritus? non spiritus, quia cum indignè accipiat, vt pote carnalis, qui spiritu non ambulat, non potest habere os spiritus ad accipiendum: accepit igitur ore carnis. ac sola quidē symbola siue signa corporis & sanguinis accipere non potuit, quia nec illud corpus primo loco positum, de quo dominus accepto pane in manus, dixit, Hoc est corpus meum, solum signum siue symbolum erat, sed sacramentum ex vtraque re, vt isti etiam concedunt, constans terrena & cælesti, id est, specie panis & corpore Christi: quare, cum proprietas articuli adiuncti, illud primum, vt dixi, demonstret, necesse est, vt iste indignè sumens, reus sit corporis Christi in sacramēto, indignè sumpti ore corporis: & reus sit sanguinis conculcati, sicut dixit Apost. in epist. ad Hebr. cap. 10. conculcatum enim vocauit sanguinem Christi in sacramento indignè sumptum, vt ipse antea docui: Bene quidem redargueratur hic Petrum Martyrem Episcopus Vintonienſis, sed ego ipsius Apostoli verbis & vi ac proprietate sermonis, ne vllus subterfugiēdi locus relinqueretur, reuincere etiā volui. Volano quoq; Polono eandem hæresim defendenti, quod mali Christi corpus in sacramento non sumant, obiecerat Petrus Scarga locum Augustini libro 5. de Baptismo contra Donatistas cap. 8. sicut enim, inquit, Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè accipiendo locū in se diabolo præbuit; sic indignè quisque sumēs dominicum sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus sit.

» sit, malum sit; aut quia non ad salutem accipit, nihil acce-
» perit. corpus enim dñi & sanguis domini nihilominus
» erat etiam illis, quibus dicebat Apostolus, qui manducat
» indignè, iudiciū sibi manducat & bibit nō diiudicans cor
pus dñi. Hactenus Augustinus. Hunc locū Volanus quia vno nō potuit, duplici tropo metonymię & synechdoches conatus est eludere. corpus enim & sanguinē vult significare hic sacramenta, non quidē integra, vt ex duobus constant, sed ex vno tantū, ideſt, ex vna specie visibili, quæ iste, vocat sola sacramenta, rem nouam verbo nouo a se inuēto: sic enim fingit dicere Augustinum, quod nusquam in
» eo ostendere potuit, sola sacramenta indigne vsurpata in
» iudicium manducari tradit. Et paulo ante idem Volanus,
» nec enim, inquit, in Petrum Scargam intuens, tibi con-
» cedo, malos ita percipere sacramentum, prout id in pro-
» pria significatione naturaque sua accipitur, ex duabus cō-
» stans rebus, sed figurata & metonymica dicendi ratione,
» toto scilicet pro parte vsurpato; vt dicantur sumere sacra-
» mentum, qui tamen vnam sacramenti partem, externum
» nempe & visibile elementum percipiunt. Sic iste interpretationem loci Pauli & Augustinum Pauli interpretē tropis violentis & absurdis ac repugnantibus eludit. Augustinus enim cum ait, sic indignè quisque sumens dominicum sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus est, malum sit: aut quia non ad salutem accipit nihil acceperit, corpus enim domini & sanguis dñi nihilominus erat etiā illis, quibus Apostolus dicebat; qui manducat indignè, iudiciū sibi māducat & bibit. quæ hic vocauit corpus Dñi, & sanguinē dñi, proxime vocauerat dominicū sacramētū nō per synechdochē, toto. s. pro parte, vt iste ait, vsurpato, sed propriè sine tropo pro integro sacramento; alioqui quo-
quomodo cū proprio & legitimo sacramēto baptismi sacramētum dñicum non proprium & legitimū cōtulisset Augustinus? quomodo, inquam, cōparasset cum integro sacramento baptismi dimidiatum sacramentum domini-
» cum? Sed recitemus, quæ Augustinus scripsit, neque re-
missio

Quomodo redarguitur Volanus, & conuincitur violentis, & absurdis tropis interpretatione loci Pauli & Augustinum interpretē eludere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» missio,inquit,irreuocabiliũ peccatorũ consequitur baptis-
» ma,nisi non solũ legitimũ,sed etiam legitimè habeatur:
» neq; tamen si legitime non habebitur,& peccata vel non
» remittentur,vel remissa replicabuntur, propterea vel ma-
» lũ, vel nullum erit in baptizato baptismi sacramentum.
» Deinde subiungit, simile exemplum ex altero sacramen-
» to legitimo sumptum.sicut enim,inquit,Iudas,cui buccel-
» lam tradidit Dominus, non malum accipiendo,sed malè
» accipiẽdo,locũ in se diabolo præbuit,sic indignè sumens
» dominicum sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus
» est,malum sit:aut quia non ad salutem accipit,nihil acce-
» perit. Hoc autem rursus probat idem Augustinus auctori
tate Pauli in ijs, quos dixit indignè manducantes, iudiciũ
sibi manducare & bibere. Quid vero ineptius aut magis
ridiculum esse poterat, quàm si Augustinus ad confirmã-
dum, quod dicebat, scilicet nõ satis esse habere legitimũ
sacramentum baptismi, nisi legitimè & salubriter, id est,
in charitate haberetur, exemplum simile ex sacramento
dominico nõ legitimo,sed imperfecto, id est, ex specie tã-
tum visibili cõstante petisset? nũquid ridiculus & ineptus
est Augustinus Ecclesiæ catholicę decus & lumen? absit.
sit potius Volanus ipsum ridiculum, & ineptiæ ipsæ, qui
non solum Augustinum, sed ipsum Apostolum quasi fa-
tuum & insulsum ludit.quid enim magis insulsum,quàm
monere,vt probet se ipsum homo,& sic de pane illo edat,
de quo scilicet dixerat, Accepit panem, & gratias agens,
fregit, & dixit, Accipite & mãducate, hoc est corpus meũ,
si nõ potest cõtingere, vt aliquis nõ se prius probãs,id est,
indignè de illo ipso pane edat?quod si contingere potest,
quod iste hactenus hæretica fatuitate oppletus negat;
vt qui non seipsum probat, ęquè de illo pane edat, vt is,
qui se probat; hic autẽ ore spirituali accipit corpus Chri-
sti in sacramẽto,vt Volanus iste etiam ex disciplina sacra-
mentaria Caluini & Zuuiglij dicturus est, ille qui seip-
sum, sicut Apostolus præcipit, non probat, quo ore nisi
carnali accipit? spirituale enim os fidei efficacis ex istorũ
disci-

Quomodo Volanus ineptum facit Augustinũ, & Apostolum ludit.

disciplina non habet. Est igitur inuitis hęreticis, & Paulo Apostolo contradicentes reuincente,corpus Christi in ipso sacramento, quod sumitur. Iste vero Volanus tum propria ignorantia præpeditus, tum Caluinianæ disciplinæ error excœcatus, idem putat esse, participem Christi fieri, & sumere corpus Christi. Hinc illa eius in nos falsæ
» religionis plena oratio. Vide enim,inquit, obsecro, quo-
» modo ista conuenire possunt, vt quos indigne mysteria
» Christi tractantes, membra effici satanę testatur Augusti-
» nus, eosdem simul & Christi participes esse te iudice (Pe-
trum Scargam dicit) affirmare debeat. Deinde subiungit
» tanquam zelo honoris Dei incensus, procul absit ab om-
» nibus piis pectoribus, ne tanta contumelia corpus Chri-
» sti afficiant,vt simul in idem domicilium Christum domi-
» num & saluatorem cum satana atrocissimo perpetuoq;
» hoste ipsius includant. quam quidem blasphemiam non
» possunt. (inquit in nos intuẽs) effugere omnes isti,qui aut
» externa sacramentorum elemẽta in res ipsas significatas
» transubstantiari putant, aut in eis,scilicet transubstantia-
» tis perinde vt aurum in scrinio contineri existimant.
Disce igitur Volane quod ignoras, qui indigne mysteria Christi tractantes, membra fiunt satanæ, etsi corpus Christi ore acceperunt, quia tamen spiritum gratiæ, id est, spiritũ Christi non habent, carnem quidem sumunt,at spiritus eorum, id est, mens spiritui Christi non adhæret:fiunt inquam vna caro, non vnus spiritus sicut Apostolus ait, qui autem adhæret domino, vnus spiritus est.vnio autem carnis tantum, sine vnione spiritus nihil prodest. nõ itaq; efficiuntur participes Christi,qui tanquam membra mortua per peccatum cum diuinis, vt ait Dionysius, & viuificis membris Christi vniri non possunt. Ex his iam intelliget Volanus, non includi (sic enim loquitur)in idem domicilium Christum dominum cum satana hoste. per peccatũ enim satanas in mente siue corde hominis habitat; sicut nos dominus in Euangelio docuit, cum reuersus satanas reperit domum suam scopis mundatam, & vacan-

Quomodo Paulus conuincat, corpus Christi esse in sacramẽto, quod ore carnis sumitur.

Quomodo Volanus errore ob excœcatus idem putat esse participem Christi fieri, & corpus Christi sumere.

Quare qui indigne sacramentum corporis Christi accipiunt, nõ fiunt membra Christi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ tem, id est reperit cor infrugiferum, tunc accipit septem
„ alios spiritus, & intrãtes, inquit, habitant ibi, & fiunt no-
„ uissima hominis illius peiora prioribus. itaq; cum nõ ha-
Cap. 31 „ bitat gratia in homine, tunc inquit S. Diadochus Episco-
„ pus, Photinensis, in profundo cordis instar serpentis dæ-
„ mones delitescunt. quare cum sit vna & simplex animæ
Cap. 78 „ forma, vt idem ait, non potest fieri, vt duæ personæ tunc
Error quorundam hereticorum ueterum, spiritum gratiæ, & spiritum peccati simul esse in eadẽ anima. ibi sint, spiritus scilicet gratiæ, & spiritus peccati, qui fuit
error imo hæresis veterum quorundam, quos hic auctor,
quem proxime memini, pluribus in locis refellit. Vola-
nus vero conuersus in vaniloquium, volens esse legis do-
ctor non intelligens, neq; quæ loquitur, neq; de quibus
affirmat existimauit, non posse fieri, si quis indigne carnẽ
Christi in sacramento ederet, quin spiritus Christi in ani-
ma eius esset simul cum satana; quod perinde est, vt si di-
ceret, non posse participari corpus Christi sacramentali-
ter. quin simul participetur spiritualiter cum plane dicat
Augustinus, quem idem Volanus testem citat, ex tract. 26.
„ super Ioannem, qui non manet in Christo, & in quo non
„ manet Christus, neq; mãducare spiritualiter eius corpus,
„ neque bibere eius sanguinem, licet carnaliter, inquit, &
„ visibiliter premat dentibus sacramentum corporis & san-
Nouitas uerborũ hereticã dicens, solũ sacramentum manducari. „ guinis Christi; sed magis tantæ rei sacramentum ad iudi-
„ cium sibi manducat & bibit. non dixit Augustinus, licet
„ carnaliter & visibiliter premat dentibus solum sacramen
tum, vt Volanus prophanam nouitatem uerborum in-
troducens, uel potius renouans, loquitur, & Augustinũ
loqui fingit, cum paulo post in libro suo his uerbis ait;
„ nec.n.a seipso August. dissentire putandus est, qui corpus
„ Christi nemini ad exitium dari contendit, sed sola sacra-
„ menta indigne usurpata in iudicium manducari tradit:
„ non dixit inquam, Augustinus solum sacramẽtum, siue so
la sacramenta, sed sacramentũ corporis & sanguinis Chri
sti, id est, corpus & sanguinem Christi in sacramento, hæc
enim est uis huius cõnexionis sacramenti corporis & san-
guinis Christi; & indigne manducantes non solum sacra
mentum

mentum, sed sacramento tenus, id est, solo sacramẽto ait manducare corpus Christi, quia non manent in Christo. Quomodo Volanus loquitur & sentit, sicut Berengarius.
Sic ergo Berengarius princeps auctor istius disciplinæ loquebatur, & sentiebat, vt nunc Volanus, antequam sententiam suam & verba in hunc modum in synodo Roma
na Gregorij vij. damnaret, confiteor de sacramẽtis domi-
„ nicæ mensæ eandem fidem me tenere, quam dominus &
„ venerabilis Pater Gregorius vij. & hæc sancta Synodus au-
„ ctoritate Euangelica & Apostolica tenẽdam tradidit: mi-
„ hique firmauit, scilicet panem & vinum, quæ in altari po-
„ nuntur post consecrationem, non solum sacramentũ, sed
„ etiam verum corpus & sanguinẽ domini nostri Iesu Chri-
„ sti esse; & sensualiter non solum sacramentum, sed in ve-
„ ritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fideliũ den-
„ tibus atteri, & quæ sequuntur. Qui igitur post cõsecratio- Qui post consecrationem solũ sacramẽtum dicit, ab ipso etiã Berengario huius erroris auctore, & duce damnatus est.
nem panis, solum sacramentum ponit, aut dicit, vt nunc
Volanus, ab ipso etiam Berengario primo auctore, non
vnius synodi, sed plurium synodorum iudicio, & Euan-
gelica atque Apostolica auctoritate damnatus est. fictum
igitur est, vt paulo ante dixi, quod ait Volanus, dicere Au-
gustinum, sola sacramenta in iudicium manducari. non
enim est idem manducare sacramento tenus, siue solo sa-
cramento corpus Christi: & manducare solum sacramen
tum. qui enim solum sacramentum manducari dicit, cor
pus Christi a manducatione excludit. non sic autem, qui
corpus Christi manducari dicit sacramento tenus. Dicit
hoc quidem August. lib. 21. de ciuitate Dei cap. 25. illud
„ vero, nusquam. Sic enim ait, Denique ipse dicens, qui mã
„ ducat carnem meam, & bibit sanguinẽ meum, in me ma-
„ net, & in quo ego non maneo, non se dicat, aut existimet
„ manducare corpus meum, aut bibere sanguinem meum.
Hactenus Augustinus. non dixit, qui non in me manet, &
in quo ego non maneo, non manducat corpus meum, ne
que bibit sanguinem meum, manducat enim sacramen-
to tenus corpus; sed dixit, non se dicat, aut existimet man
ducare corpus meum, quia scilicet sic manducando cor-
Quod non sit idem, manducare solum sacramentũ: & manducare corpus Christi sacramento tenus, siue solo sacramento.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pus Christi, non vnitur cum eo secundum spiritum eius, sed secundum carnem tantum, quæ nihil prodest ex sè; quin potius diuina natura vnita cũ carne Christi, per carnem tribuit vitã digne manducanti. Eo itaque sensu hoc dixit, quo dicere solemus, qui vt Christianum decet, non agit vitam, nõ se dicat, aut existimet Christianum. cur ita? quia & si iste Christianus est, nihil tamẽ ei ꝓdest sic Christianum sine vita Christiana esse. hic enim est sacramẽto tenus Christianus: ita qui corpus Christi non sic manducat, vt spiritus Christi particeps fiat, is non re uera, id est, spiritualiter, sed sacramento tenus, id est, solum corporaliter, ac sensibiliter corpus Christi manducat.

Quibus, & quo modo prodest caro Christi manducata.

De interpretatione loci Aug. ab hæreticis obiecti ab ipso Aug. facta; & quis dicatur ab eo vere manducare corpus Christi: & quomodo idem corpus Christi aliis est odor vitæ in vitam: alijs odor mortis in mortẽ: & quomodo ratione philosophicæ theologiæ ex Paulo demõstretur, malos corpus Christi sumere in sacramento; & quomodo sacramẽtum absolute, nunquam nisi proprie, & sine figura vlla pro toto sacramento, & non pro parte accipitur, vt volunt hæretici: & quomodo intelligendus locus Aug. ex sententiis Prosperi. CAP. XXIIII.

SEd doceamus adhuc Volanum, sic Augustinum intellexisse, quæ nos ex verbis ac sententijs eius dicimus, in eodem loco paulo ante respondens ijs, qui liberationem ab æterno igne promittebant; non omnibus, inquit, habentibus sacramentum baptismatis, & corporis Christi, sed solis catholicis quamuis male viuentibus pollicentur, quia non solo, inquiunt, sacramento, sed reipsa manducauerunt corpus Christi in ipso scilicet eius corpore cõstituti, de quo corpore ait Apostolus, vnus panis, vnum corpus multi sumus. qui ergo est in eius corporis vnitate, id est, in Christianorum compage membrorũ, cuius corporis sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueuerunt, ipse vere dicendus est mãducare corpus Christi, & bibere sanguinem Christi; ac per hoc hæretici & schismatici ab huius vnitate corporis separati, possunt

„ sunt idem percipere sacramentum, sed non sibi vtile, im-
„ mo vero etiam noxium, quo iudicentur grauius, quãm
„ vel tardius liberentur. non sunt enim in eo vinculo pacis,
„ quod in illo exprimitur sacramento. Hæc de illis August.
„ qui quidem non negabant, vt Volanus negat, catholicos male alioqui viuentes verũ corpus Christi manducare: immo non solo sacramento corpus Christi manducare aiebant, sed reipsa, id est (sic enim interpretabantur) in ipso corpore Ecclesię, cuius est hoc sacramentum, constituti. rursus isti hæreticos & schismaticos vtpote ab Ecclesia separatos concedebant quidem percipere idem sacramentum, id est, idem corpus Christi in sacramento; sed inutile ipsis & noxium, quia non essent in pace cum Ecclesia, cuius erat sacramentum, quod perceperant, quod illi vocabant manducare corpus Christi non solo sacramento, sed re ipsa, quia in pace Ecclesię & vtiliter, vt de catholicis male viuentibus falsò existimabant. Nihil vero in his Augustinus reprehendit, prꝛterquam temeritatem impiã promittendi illis liberationem ab igne ꝛterno; cum Apostolus enumeratis operibus carnis, plane pronunciet, eos qui talia agunt, regnum Dei non possessuros. Sed Volanus faber & architectus metonymicus, cum apud Augustinum, aut alios, mali corpus Christi & sanguinem, aut sacramentum participare dicuntur; corpus Christi & sanguinem metonymice pro signis & externis symbolis accipit, & sacramentum pro sola externa specie sensibili tropice totum pro parte, cum vtrumque sit commentitium. August. enim cum corpus Christi dicit, corpus Christi intelligit; & cum sacramentum dicit, sacramentum item intelligit, id est, sacrę rei signum, quod non est nec esse potest sola species sensibilis extra rem, cuius est signum. nec enim cum Augustinus dicit, non sacramento tenus, sed reuera corpus Christi manducare, hoc significat, non speciem solam manducare: species enim sola post consecrationem esse non potest; quia dominus dixit, sumpto pane in manus, qui potuit facere, qđ dixit, Hoc est corpus meũ, & vt

Quomodo quidam ab Augustino notati, interpretarentur manducare corpus Christi re ipsa.

Quomodo post cõsecrationem species sola nõ potest esse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quid sit apud Augustinum reuera corpus Christim anducart, & non sacramẽto tenus.

& vt dixit sic proprie intelligi voluit, ne metonymia, de qua nihil hic spiritus sanctus præcepit, deciperemur: sed significat sacramentum corporis Christi, siue corpus Christi in sacramento non corporaliter tantum, sed simul etiã spiritualiter manducare, quod est reuera corpus Christi manducare. quia qui sic manducat, in Christo tanquam in cibo natura suã viuifico manet; & Christus tanquã cibus viuificus in ipso. Hæc est res huius sacramenti, quam August. dicit omni homini esse ad vitam, & nulli ad exitium: quod non intelligens Volanus, nobis obijcit, vt probet malos non manducare corpus Christi. Hanc rẽ sacramenti manducare, vocauit hic idem August. manducare corpus Christi nõ sacramento tenus, sed reuera, quod idẽ interpretatus est ibidem sic manducare, vt in eo maneat Christus, & ipse qui manducat in eo: contra vero qui non sic manducat, quia non manet ipse in cibo viuifico, neq; cibus viuificus in eo, nõ dicitur reuera corpus Christi mãducare. idem enim corpus Christi, sicut Paulus de Euangelij eius prædicatione dixit, alijs est odor vitæ in vitam; alijs odor mortis in mortem, non quidem natura sua, vt paulo ante aiebat B. Chrysost. sed vitio accipientiũ indigne. Sic etiam B. Simeon dixit, Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionẽ multorum in Israel. & in eandem sententiam dixit Angelus Danieli de aduẽtu Christi tunc futuro, vt cõsumaretur præuaricatio. quod in Euangelio significauit Dominus, cum dixit, implete mẽsuram patrũ vestrorum. peccata enim patrũ & sua summo scelere mortis Christi Iudæi impleuerunt & cumularunt: quod non fecissent, nisi veniſſet, & locutus eis fuisset. Hoc fuit, positum esse in ruinam multorum; in resurrectionẽ vero multorum, quia venit, vt idem Angelus ibidem dixit, vt finem acciperet peccatum, & deleretur iniquitas, & adduceretur iustitia sempiterna. Vtrumque complexus est dominus in Euangelio cum dixit, In iudicium ego in hunc mundum veni, vt qui non vident, videant; & qui vident, cæci fiant. Hęc ergo quia Volanus vel ignorat, vel non credit, idcir-

Quomodo corpus Christi aliis uitam asserat: aliis mortẽ, quod Volanus nõ intellexit, quia nõ credidit.

co nec

co nec intelligit, quomodo idem corpus Christi in sacramento ab alijs manducetur in ruinam, id est, in iudicium; ab alijs in resurrectionem, id est, in vitã sempiternam. Sic enim ait peruersa ergo est doctrina, & in ipsum filiũ Dei contumeliosa, carnem Christi, quæ manducata ipso testãte, omnibus est viuifica, mortiferam & exitiosam esse quibusdam dicere. Hæc Volanus, quem vno verbo condemnat Apostolus. si enim caro Christi manducata non est intelligenda omnibus illis tantum viuifica, à quibus digne manducata est, vt in omnibus Ecclesiis catholicorum docemus, quomodo Apostolus dixit, qui .n. manducat indigne, iudiciũ sibi mãducat & bibit: cui enim cauendum est ne sacramentũ corporis Christi indigne mãducet, nisi cui studendum est, vt idem sacramentum digne manducet? manducare enim digne sacramentum, & nõ manducare digne sub affirmatione & negatione sunt; quare necesse est, vt de eodem sint affirmatio & negatio, vt si affirmatio vera est, sit negatio falsa; aut si affirmatio falsa, negatio sit vera. quare si qui digne sacramentum manducat, non solum elementum sensibile manducat, sed corpus Christi, siue vere, vt nos catholici profitemur; siue in spiritu tantum, vt hæretici, cõsequens necessario est, philosophica Theologia hoc κατὰ συμβεβηκὸς conuincente, vt etiam qui indigne manducat, non sacramentum solum, sed in sacramento corpus Christi mãducet. falsum ergo est quod Volanus ex disciplina Caluini ait, cum mali dicuntur sacramentum Eucharistiæ manducare, solam speciem visibilẽ intelligi; accipique hic sacramentum metonymice, totũ pro parte. Illud etiam addam, et si non reprehendo, quod Petrus Scarga in suo ad Volanum libro scripsit vsurpari sæpe nomen sacramenti a B. Augustino improprie, ac metonymice, totum pro parte, continens pro contento; tamen quia hoc auide Volanus arripuit ad probandũ malos dici ab Augustino participes sacramenti cum bonis fieri; id est, partis sacramenti, toto, vt ait, pro parte vsurpato: idcirco cum Volano cõtendo, nusquam ab August.

Demonstratio ex uerbis Pauli cõclusa corpus Christi in sacramentis manduceri etiam ab indigne manducãtibus.

Quomodo nũquam ab Aug.

nec

nec ab alio expatribus antiquis sacramentū absolute, nisi proprie & sine figura metonymię pro toto sacramento S. Eucharistię accipiatur.

nec ab alio ex antiquis Patribus, sacramentum absolute, nisi proprie & sine figura metonymię pro toto sanctę Eucharistiæ sacramento accipi. Augustinus enim cum pro parte accipit, non simpliciter dicit sacramentum, sed coniuncte sacramentū visibile, quod ad solam speciem sensui oculorum subiectam refertur in tract. in Ioan. 26. sacramētum enim simpliciter dicitur, & est, per quod Christus significatur, & participatur. sic enim ait diuinus Dionysius, positis super altare venerādis symbolis, per quæ Christus significatur, & participatur. quæ ille vocat symbola veneranda, quæ sunt species, siue figura panis & vini cum corpore & sanguine Christi, nos vocamus sacramentum.

Quomodo intelligendus sit locus Aug. ex sententijs Prosperi.

Quare cum ait August. ex sententijs Prosperi, sacrificium Ecclesiæ constare ex visibili elementorum specie, & inuisibili domini nostri Iesu Christi carne & sanguine, & sacramento, & re sacramenti; non vocauit sacramentum solam speciem visibilem elementorum, quam proxime dixerat, sed sacramentum vocauit, per quod significatur, & participatur Christus, quod species sensibiles sacramentales, & corpus Christi complectitur: rem vero sacramēti vocauit ipsum Christum, qui per sacramentum significatur, & participatur. Differunt autem ista duo, per quod significatur & participatur; & ipsum quod significatur & participatur illud est sacramentum; hoc Christus ipse tantum; ex vtroque autē constat sacrificium Ecclesiæ, in eo enim est Christus nobis quidem cum velo, angelis vero & beatis spiritibus sine velo: nobis inquam, opertus, illis reuelatus, & facie ad faciē apparens. Hanc vim habet sentētia August. apud Prosperum. Deinde, esto, concedatur in hac sententia Prosperi vsurpatio ista sacramenti pro parte. at in loco quem Volanus ex Augustino citat tract. in Ioan. 26. vt auctoritate eius probet, malos siue infideles non sumere corpus Christi in sacramento, sed solum, vt ipse ait, symbola visibilia, in eo inquam loco non potest accipi ab Augustino pro parte. sic enim ait Volanus, hoc vero alio in loco clarissimis verbis edisserit idem August. sacramentum sumi-

mitur, inquit, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: res vero ipsa, cuius est sacramentum, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicunque eius particeps fuerit. Respondeat ergo Volanus, cum Augustinus dicit sacramentum sumitur quibusdam ad vitā, quomodo accipitur hic ab Augustino sacramentum? non negabit Volanus, quin pro toto sacramento accipiatur: sola enim species visibilis nulli sumitur ad vitā. si ita est, quomodo clarissimis verbis iudice Volano, edisserit Augustinus, si cum continuo subiungit, quibusdam ad exitium, sumitur scilicet sacramentum (hoc enim repetendum est) iā non pro toto, vt in altero membro eiusdem orationis, sed pro parte accipitur? An hoc erat bene latine loqui, & clarissimis verbis edisserere? Si te Volane putas bene latine loqui, cur Augustinum facis indisertum, & tam inopem verbis, vt vno & eodem verbo in eodem loco diuerse vsus sit, idque vt hęresim tuam auctoritate Augustini probes?

Quomodo Volanus Augustinum facit indisertum, & inopē, uerbis, ut auctoritate eius hęresim suam confirmet.

Vbi, & quomodo dominus Iesus verbis suis declarauit, & aperte dixit, non se loqui figurate, sed proprie de sacramento corporis sui, prævidens futuros Metonymicos: & quàm inepta, & periculosa sit metonymia ad tradendum dogmata: & quomodo in pane, cum accidentia tantū substantiæ panis significat, non sit metonymia, sed homonymia: & quomodo hanc homonymiam dominus docuerit, ideſt, panem esse, & vocari accidentia panis sine substantia: & quare dominus salua esse voluerit; & quare nomen panis carni suæ imposuerit, cū dixit, panis, quem ego dabo, caro mea est: et de synecdoche figura in pane visibili pro toto sacramento ex specie sensibili panis & re insensibili constante: et quomodo hæretici metonymiam adamant hic, & synecdochen oderunt.

CAP. XXV.

SEd quia tu Volane, vt antea dixi, necessario sequi concedis, malos quoq; corpus Christi in sacramēto sumere, si semel constet mutari panem in corpus Christi, constare autem magis hoc non potest, quàm si ex ipsis verbis Christi constet, ipsum non figurate, & metonymice loqui, si ipse, inquam, dicat, proprie se loqui; demonstremus

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus vbi hoc plane dicat, vt semel Zuuinglijs, Caluinis, & Volanis metonymia ista intereat, & perimatur. Cū igitur Christus de dāda carne sua sub specie panis ad māducandū differēs, dixisset, panis quē ego dabo, caro mea est pro mundi vita, intuens in illud, quod facturus erat, cum accepto pane in manus, dixit, Hoc est corpus meū, quod pro vobis tradetur, post multa, quæ ad suadendum hoc sacramentū corporis sui differuerat, præuidens Metonymicos futuros, ad extremū, verba, inquit, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt; an non satis hoc loco declarauit, proprie se locutū esse, proprijsq; verbis vsum? Quomodo .n. si verbo carnis, quod carnē; & verbo corporis, quod corpus significat, nō carnē, & corpus proprie, vt communis loquendi & intelligendi consuetudo ferebat, sed figurā carnis & corporis metonymice intelligi voluisset? quomodo inquam, dixisset, verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt? an nō satis expressit, vt dicta erant à se verba, id est, proprie, sic etiam intelligi voluisse? qui enim verbis alias res, quàm verba proprie declarant, voluerit significare, nunquam sic dicit, verba, quæ ego locutus sum, si eos, qui audiunt, aut non itelligendo, aut intelligendo male, in errore versari non vult. Deinde cum dixit, quæ locutus sum vobis, an nō intuebatur in omnes fideles, qui per verbum Apostolorum crediturī erant? quis hoc neget? Si ergo omnibus nobis locutus est hæc verba, quàm multi sunt inter nos, qui metonymias ignorant; nec aliud vnquam intellexerunt, quàm corpus, cum corpus audiunt; nec aliud quàm carnem, cum carnem? in eo ergo error esse non poterat, quid illa verba corpus, aut caro in illis locis proprie significarent, de quo cauere admonendo non opus fuit: in eo vero esse poterat, quomodo caro sua, quam manducandam esse dicebat, manducari posset; aut quomodo manducata, vitam sempiternam tribuere. Hic igitur opportuna & necessaria erat cautio. idcirco, verba, inquit, quæ locutus sum vobis, carnem, scilicet meam manducandam esse, & māducatam vitam sem-

Quomodo, & vbi Christus plane docuit, nō se de corpore suo dando ad māducandū, metonymice, sed proprie loqui.

Quid dominus admonere voluerit, cum in euangelio differens de corpore suo ad manducandū dando dixit, verba, quę ego loquor &c.

sempiternam tribuere: non dixit, metonymice accipienda sunt pro figura carnis, quasi non sit vere cibus, id est, ore humano vere comedendus, sed extra panē spiritu per fidem solā apprehensus; nihil horum dixit, quæ sunt mysteria Caluinianæ disciplinę; sed dixit, spiritus & vita sunt. nomine spiritus & vitæ ait Athanasius lib. 3. ad Theophylum de assumptione humanitatis, Deum significat; sicut
„ nomine carnis, qua caret spiritus, hominem significat ergo, inquit, omnem potestatem adscribendam esse Deo;
„ omnem vero infirmitatem carni. & libro primo. spiritus,
„ inquit, viuificans est caro domini, quod enim ex spiritu
„ nascitur, spiritus est. Itaque, quod caro eius fieret vere cibus, qui vere ore caperetur, & manducanti digne vitam sempiternam afferret, docuit, non ex ipsa carne, sed ex diuinitate proficisci, quæ vnita cū carne, vt caro edi posset, & edenti viuifica esse, effecit: hoc erat, verba, quæ locutus fuerat, spiritum & vitam esse, id est, diuinæ potestatis, & substantialis virę esse propria, quę per carnem in specie panis manducandam, fieri dicebat. Sed dicet hæreticus, vt dixit dominus, carnem suam manducandā esse in hoc sermone, quem differens de sacramēto corporis sui fecit, sic etiam dixisse, daturum se panem, qui esset caro sua. sic
„ enim ait, Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi
„ vita: hic saltem dicet, nos non posse metonymiam fugere, putabitq; hæreticus, quòd panis, qui substantiam panis significat, & accidentia eius continet, pro accidentibus contentis à nobis accipiatur; de quo tamen, inquiet, nihil dominus admonuit. Sed fallitur opinione; nō enim est metonymia hic; in metonymia enim nomina diuersa sunt, & res subiectæ nominibus diuersæ, vt nauis pro hominibus, qui in naui sunt: & cælum pro cælitibus: & signum pro re signata, quę extra signum est, quæ sola habitudine, non re ipsa, in signo continetur, vt imagines rerū, aut hominum: cuiusmodi signum ponunt hæretici sacramentum S. Eucharistię. huiusmodi metonymia non est idonea figura ad tradendum dogmata. nisi enim factum

Quę sententia his uerbis subiecta sit, uerba, quę ego loquor, &c.

Quod in uerbo panis, cum accipitur pro solis accidentibus, non sit metonymia.

Quid sit proprium metonymię.

Quomodo metonymia nō sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

figura idonea ad tradendum dogmata.

sit prius planum, de continente, an de re contenta; de signo, an de re signata, quod dogmatice traditur, accipiendum sit, continget in magno errore versari eos, qui audiunt; & eum, qui tam periculosa & ancipiti obscuritate docuit, occasionem lubrici lapsus præbuisse. Exemplo sunt hæretici isti metonymici, qui ea, quæ dominus in Euangelio Ioannis de pane suo dando ad mãducandum, qui esset caro sua pro salute humani generis crucifigẽda, disseruit, & quod alij quoq; Euangelistæ de eodem mysterio panis in corpus Christi verbo domini cõuersi scripserunt, de pane integro accipiunt comedendo, tanquam signo carnis Christi in cælo manentis, & extra signum per spiritum fidei manducando. vt quod dominus de carne sua præsente vere ore corporis nostri per speciẽ panis mãducanda tradidit, isti cõtendant per suam metonymiam, de signo pro re signata metonymice accepto traditum esse; ad quos refellendos vel illud solum satis est, quod hoc illis non mandauit dominus, nec Apostoli eius. nam & sancti Apostoli ad condemnandũ eos, qui Antiochiæ tradebant, oportere circuncidi; hoc satis esse Antiochenis iu dicarunt, quòd illis sic docere non mandassent. sic enim scriptum est in Actis Apostolorum, quoniam audiuimus, quòd quidam ex vobis exeuntes, turbauerunt vos euertentes animas vestras, iubentes vos circuncidi, & seruare legem, quibus non mandauimus; placuit nobis collectis in vnum, & quę sequuntur. Ostendant igitur hęretici, vbi dominus & magister noster mandauit ipsis de metonymia; aut discipuli eius Apostoli sancti. quod si nusquam hoc ostendere possunt, agnoscant se in iis numerari, qui ex catholica Ecclesia exeuntes fratres turbauerunt, euertentes animas eorum, negantes veritatem corporis Christi in sacramento ipso, & metonymiam introducẽtes, quibus nõ mandauit dominus, nec Apostoli eius. cum ergo dominus dixit, panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi vita; non est enim hic, vt dixi, metonymia, vbi similitudo, siue figura panis, panis dicitur, nec metaphora; neq; catachre-

Quod ad refellendos Metonymicos satis est non posse eos ostendere, ubi Christus, aut Apostoli eius mãdauerint de eo, quod per suam metonymiam tradũt impie & blasphemẽ.

chresis; sed est communitas nominis cum diuersa ratione rei significatæ, quæ homonymia dicitur. panis enim substantia proprie, ac prius panis dicitur & est; sola vero accidentia panis, sapor, odor, color, quia sunt propria naturæ panis, panis quoq; communi vocabulo, tametsi minus proprie & posterius, dicuntur. Est autem hęc homonymia à domino declarata, ne quis errore laberetur. Cum enim dixit, panis, quem ego, scilicet qui sum omnipotens verbũ Patris, dabo, caro mea est, pro mundi vita, id est, quam dabo pro mũdi vita: (sic enim legũt & interpretantur Cyrillus & Leontius Eutholius in comment. Ioan. & Theophylactus) mortuus est enim vt viuificaret nos, qui eramus, sicut Apostolus ait, mortui peccatis; cum dixit in-
» quam, panis, quem ego dabo, caro mea est, pro mundi
» vita, in illud intuebatur, quod in cœna postea dixit sumpto in manus pane. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: vbi cũ mutatio substantiæ panis fiat in substãtiã corporis Christi: siquidẽ omnipotẽs est, & fidelis, ac verax, qui dicit de creatura sua, Hoc est corpus meũ; necesse est, vt quod demõstratur dicẽdo, Hoc, illud sit, vnde conuersio siue mutatio fit, id est, substantia panis. quare cum adhuc panis postea dicatur, & sit, quem facta mutatione substantiæ panis in carnem suã, dat, vt in Euangelio Ioan. dixerat, panis, quem ego dabo, caro mea est, consequens necessario est, vt accidentia illius substantię panis mutatę, teste sensu, remaneant salua sine subiecto cum carne Christi; quæ accidentia licet homonyme, panis tamen dicãtur & sint. Sed quia hæretici ab hoc miraculo accidentium sine subiecto omnino abhorrent, vim & necessitatem eius ignorantes, dicendum est hic, quod ait magnus Athanasius in sermone de Pascha ad recenter baptizatos. quærit enim, quare ianuis occlusis ingressus est dominus ad discipulos post resurrectionẽ, qui remoto saxo & aperto ostio
» monumenti resurrexit? vt qui non credebant, inquit, re-
» surrexisse, ingressum ianuis clausis demirarentur; atque ita viso miraculo ingressus, ad credendum miraculum re-

surre-

Quid nomen panis proprie, & prius, & quid nõ ita proprie & posterius significet, & quomodo sit homonymum.

Collatio loci Ioannis cum loco Matthęi ad demonstrãdam conuersionem panis in corpus Christi saluis accidentibus panis.

Quomodo hęretici vim & necessitatem miraculi accidentiũ panis sine subiecto remanentiũ ignorent.

Quare voluit deus, ut in miraculo sanctissimæ Eucharistiæ remanerent salua accidētia sine subiecto substātiæ panis,

» surrectionis non visum adducerentur. sic etiam, vt idem
» ait, reuoluto lapide; & aperto sepulchro surrexit corpus,
» vt viso item hoc miraculo, idem crederetur factum in in-
» ferno, quod in sepulchro: id est sicut visum fuit sepulchrū
» corpore Christi spoliatū, sic crederetur factum esse in in-
» ferno, vt similiter anima Christi, quæ ibi detineri non po-
» tuit, spoliaretur, licet non fuisset hoc visum. Similiter di-
» cendum est in miraculo sanctiss. Eucharistiæ; percipi sen-
» su accidentia, postquā dominus dixit, Hoc est corpus meū,
» vt cōuersionem substantię panis in corpus Christi, quam
» penitus nō sentimus, credamus; siquidē verax est, & omnia
» potest qui dixit. vt enim in eodem sermone & eodē loco
» ait idem Athanasius, ὅπου παρεστὰς ὁ θεὸς, τῆς συνηθείας ἀρχοῦσιν οἱ νόμοι. id est, vbi iubet Deus, nihil agunt leges cōsue-
» tudinis. Sed quomodo, dicet aliquis, panem appellat non
» solum accidentia illa substantiæ panis relicta, quibus alio
» qui cōuenit, quamuis homonyme nomē panis, quia sunt
» propria naturæ panis, quæ prius erat, sed etiam veram car-
» nem suam Christus panem appellat, cum ait, panis, quē
» ego dabo, caro mea est. Atqui re & veritate panis ille ex
» accidentibus solis constans, non magis erat caro Christi,
» quàm illa substantia panis, quam demonstrat dominus,
» dicens, Hoc est corpus meum; ex quo fit, vt appellatione
» caro Christi esset panis. Cur vero imposuerit nomē panis
» carni suæ in sacramento dominus, causam attulit Magne-
» tes auctor Ecclesiasticus vetustissimus cuius antea memi-
» ni; vt admoneret, inquit, nos, ex terra esse corpus item &
» panem; & vnius generis substantiam esse corporis & pa-
» nis: quare cuius creatura esset terra, eum & non alium
» posse vere, dicere sumpto in manus pane, Hoc est corpus
» meum. Aliaquoque ratio grauissima appellationis hu-
» ius extitit, quam doctissimus auctor Tertullianus lib. 4.
» contra Marcionem reddit, ait enim vocando panem cor-
» pus suum, satis declarasse fuisse panem, veterem figuram
» corporis Christi per Hieremiam dicentis, venite conijcia-
» mus lignum in panem eius. Præterea etiam corpus suum

Quare dñs carnem suā in sacramento, panē uocat, tres potissimū grauissimas causas esse alteram a Magnete, alterā a Tertulliano notatam, & tertiā a nobis.

panem

panem vocauit, vt declararet daturum se carnē suam ad manducandū sub specie panis, quæ à sacramento corporis sui inseparabilis esset. Hinc S. Apostoli didicerunt vocare quoque panem ipsam communionē corporis Christi; sicut Apostolus ait, panis, quem frangimus, nonne participatio siue communio corporis domini est? panem in quam vocant per synechdochen, ex parte totum sacramentum. panis enim visibile sacramentum est, vt B. quoque Augustin. in tractatu 26. in Ioan. vocat totum vero sacramentum ex visibili specie & re inuisibili, scilicet corpore Christi constat. Sed Caluiniani vt metonymias hic amplexantur, & in manibus habent; sic synechdoches hic etiam oderūt, sicut confessionistæ in iustificatione. sic enim Philippus vocat in respons. ad art. Bauar. inquisi. Synechdochen Origenicam qua interpretantur catholici fide hominem secundum Apostolum iustificari, id est, fide cum charitate, quæ est fides viua, quę formata vocari solet; imo vsque adeo fugiunt in appellatione panis synechdochen, vt contra potius ex toto partem accipiendam esse contendant, vt cum dicuntur mali apud August. sumere sacramentum de visibili symbolo interpretatur Volanus ex disciplina Petri Martyris; idque figurata, inquit, & metonymica dicendi ratione toto pro parte vsurpato, in quo satis rudem grammaticum se nobis probat. quia enim metonymia est, cum continens pro re contenta dicitur, vt nauis pro ijs, qui sunt in naui, & cælum pro ijs, qui in cælo; totum autem continet partes, metonymiam quoque existimauit esse in vsurpatione totius pro parte; quasi qui in naui sunt, partes nauis sint, ex quibus cōponatur; sicuti ex specie visibili & re inuisibili tanquā ex partibus totū sacramentum Eucharistiæ constat. iste vero bellus Grammatista metonymicus nihil differre putauit totum à continente; aut contenta, quæ non sunt partes continentis, à contentis, quæ sunt partes, in quibus totum, quod partes suas cōtinet, simpliciter dictum, nunquam pro parte sola accipi potest. nec enim cum hominem dicimus vulneratum,

Quomodo Caluiniani sic oderūt synechdochē in sacramēto Eucharistię sicut confessionistæ in iustificatione.

Quomodo totū qđ ex partibus suis constat, cā

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

simplicer dicitur, aut ponitur nunquã pro parte sola accipitur.

qui vulnus accepit in pede, aut manu, manus solũ, vulnerata est, & non potius homo in pede aut manu: neque cũ Petrum aut Paulum in cælo esse dicimus, totum hominẽ dicimus pro sola anima eius; immo totum dicimus, quia omnes, sicut scriptũ est, viuunt ei; sic dicimus Deũ Abrahã, & Deum Isaac, quod dominus attulit ad probandam resurrectionem corporum. Illud vero risu dignum est, quod Caluinus & Theodorus Beza sic volũt esse metonymiam in pane, cum ait Apostolus, panis, quem frangimus, non ne participatio corporis domini est, sicut in eo quod ibidem ait, calix benedictionis, cui benedicimus, nonne cõmunicatio sanguinis Christi est? cum omnes, qui Dialecticam primis labris degustarunt, sciant distinguere hoc genus habendi, tanquam in vase; sic enim, dicimus calicem habere speciem vini, sub qua est sanguis Christi, sicut modium habere triticum, aut dolium vinum: panem vero nemo vnquam dixit habere corpus Christi tanquã in vase. Hactenus ad totum librum tuum responsum est: efficiat pater misericordiarum, vt quæ hactenus contra te scripsi, tibi afferant salutem, hoc enim mihi propositum fuit, ac nõ potius ante tribunal domini in illa die, cum reuelabit occulta cordium, in te testimonium dicant. Sin vero tibi non proderunt, quod Deus auertat, spero, & cõfido alijs non paucis istic profutura. Age ergo Volane frater, annus remissionis est, propera huc si potes, aut libet; aut fac istic, vt impleatur in te, quod in Leuitico de lege Iubilæi

» scriptum est; & vocabis, inquit, remissionem cunctis habi
» tatoribus terræ, ipse est Iubilæus, reuertetur homo ad pos-
» sessionem suam: & vnusquisq; rediet ad familiã pristinã:

tu fidẽ amisisti, per quam, sicut ait B. Petrus, in virtute Dei custodimur in salutem paratam reuelari in tẽpore nouissimo, hæc est possessio tua, & nostra: redi ergo ad fidem ecclesiæ catholicæ, vt per eam ad possessionem salutis æternę redeas: & ad familiam pristinam, patrum, & maiorum tuorum, qui in fide antiqua à primis, & sanctis magistris tradita vsque ad extremum vitæ perseuerarunt. sequitur in

Quomodo sit ridiculum, & ex ignorantia dialecticę profectũ qđ Caluinus, & Theodorus Beza uoluerũt esse metonymiam, cum Paulus dicit, panis, quem frangimus; sicut cum dicit, calix benedictionis &c.

» in eadem lege Iubilęi, & remissionis, non seretis, neq; me-
» tetis sponte in agro nascentia; hęc sunt opera carnis, quæ

Paulus dicit in epist. ad Gal. in quibus numerat sectas, quæ Græce dicuntur hæreses, quas ij, qui ex diabolo sunt, sicut ait dominus in euang. Ioannis, & desideria eius facere volunt, in agro cordis sui diabolo seminante, sponte excipiunt. Ille, inquit, cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur: sic Caluinus, Zuinglius, Petrus Martyr, quos tu secutus es, ex proprijs, sicut diabolo magistro dicerunt, locuti sunt, nõ permanente in eis, sicut ait Ioannes, quod ab initio audierant. Recede ergo frater Volane ab eis, ne cũ eis, qui iam in inferno ardent, pars tua sit. Redi ad id, quod ab initio audisti, & permaneat in te; quia si permanserit, ait idem Ioannes, quod audisti ab initio, & tu in filio, & patre manebis; & hęc, inquit, est promissio, quod ipse pollicitus est nobis vitam ęternam. Crede ergo magis Ioanni euangelistæ, ei esse proximam vitam æternam, qui in eo, quod ab initio ab Ecclesia catholica audiuit, permanserit, quàm Caluino, qui permanenti in secta sua noua, & à cuncto orbe Christiano damnata non potest promittere nisi ignem ęternum, in quo ipse est. Imitare eos, quos dominus iusto, & profundo, atq; inperscrutabili iudicio suo permisit, aliquando in hæresem incidere; ex qua postea eosdem summa sua misericordia cum ingenti eorum, quos secum perdiderant, fructu, & lucro extraxit. postquam lex Iubilęi, & remissionis iussit non sere-

» re, neque mittere sponte in agro nascentia, subiungit, sed
» statim oblata comedetis, interpretemur nos hoc esse nũc,

quod princeps apostolorũ Petrus ait in epist. sua priore,

» Sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam in reuelatio-
» nẽ Iesu Christi quasi filij obedientiæ non configurati prio
» ribus ignorantiæ vestrę desideriis, sed secundum eum, qui
» vocauit vos, sanctum. Deus domini nostri Iesu Christi pa-

tet glorię det tibi, quod Apostol° Ephesijs precatur, quos metuebat, vt in actis Apostolorũ dixit, à peruersis, & nouis magistris, quos lupos non parcentes gregi vocat, seducendos

Universidad de Deusto
Biblioteca

cendos esse, quod iam tibi accidit; det, inquam, quod illis precatur, spiritum sapientiæ, & reuelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis tui; vt scias, quæ sit spes vocationis eius, & quę diuitię glorię hereditatis eius in sanctis. Quia vero modus voluminis non patitur, vt plura hic scribam, proximo deinceps, vt quod in procemio sum pollicitus, exequar, locos scripturæ sanctæ varios tum nouæ, tum veteris de sancta Eucharistia contra eundem Volanum, & omnes Metonymicos Caluini discipulos adiuuante Dei gratia proferam, & excutiam.

FINIS PRIMI TRACTATVS.

FRANCISCI TVRRIANI SOCIET. IESV, DE SANCTISSIMA EVCHARISTIA ALTER TRACTATVS

AD ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D. GEORGIVM RADIBILIVM POLONVM.

Quomodo fidem summi miraculi, quod in sancta Eucharistia sit, dominus in vetere testamento contra hæreticos, qui illud negãt, præmunierit; et cur omnia in figura veteribus contingebant; & eorum exempla varia: & quare facturus sermonẽ dominus in euangelio Ioannis de mysterio Eucharistiæ semel & iterũ de Manna vetere meminit; & de comparatione eorum quæ à Moyse scripta sunt de Manna, cum S. Eucharistia; et quomodo lex euangelica habet secundũ Apostolũ ipsam imaginem bonorũ præsentiũ, vt habebat lex vetus vmbrã futurorũ. CAP. I.

ETsi satis superiore tractatu metonymiam Volani & omniũ Caluinistarum confutasse videmur, tamen quia nulla hæresis capitalior est, & semel cœpi opem pro virili parte Polonis ferre, quibus nostræ Societatis Patres in studio & prædicatione catholicæ doctrinę desudant, & elaborant, persequar adhuc pestem istam altero tractatu, quẽ ad te, Illustriss. & Reuerendiss. D. Radibili, ideo mitto, quòd visus sum debere tum pro tua virtute, & cum Reuerendiss. D. Valeriano coniunctione, tum pro nostræ societatis amore, studio, & pietate scri-

bere etiam ad te. Incipiã vero inde, vnde peſtis iſta omne miraculum alienũ à S. Euchariſtia eſſe affirmat. ſic enim
„ ait Petrus Martyr, omne miraculum vel ratione vel expe-
„ rientia ſentitur, vel ſcripturæ apertis verbis probari po-
„ teſt: At, hic, inquit, nihil horum miraculorum, quę con-
„ fingunt, ſentitur, ergo fruſtra à miraculis opem implorãt.
„ Et rurſus alio loco. Multiplicare miracula abſque ſcriptu
„ ræ ſanctæ teſtimonio, non eſt, inquit, theologicum. Magno itaque ſtudio Petrus Martyr, & qui eum ſequuntur, miracula in myſterijs ſanctiſſimæ Euchariſtiæ negant; quæ tanquam grauiſſima iacula torqueri ſentiunt, quibus argumenta eorum à naturæ legibus petita, quibus maxime confidũt ſpõte cedere neceſſe eſt. Videamus igitur prius, an huius ſummi miraculi, quod in hoc magno ſacramento fit, fidem ſcriptura ſancta quod iſti negant, præfulcierit, iſtorum pręuidens incredulitatem, recitemusq; ante omnia, quę accommodate ad hunc locum Baſilius Seleuciæ, auctor grauiſſimus & eruditiſſimus, tempore Synodi Chalcedonenſis in homilia de Iona ſcripſit, cauſam expli
„ cans cur omnia in figura Hebręis, ſicut Apoſtolus ait, con-
Ex Baſilio Seleuciæ, cur omnia in figura Hebręis cõtingebãt
„ tingebant; interpretemur latine. Solitus eſt, inquit, à prin-
„ cipio Deus adumbrare tanquam in vetere imagine noua
„ gratię opera. etenim quia quæ ſuperant leges naturæ, auribus & oculis hominum incredibilia ſunt, idcirco Deus
„ imagines miraculorum prius tãquam fundamentũ iecit,
„ vt homines ſpectaculum illorum mirabilium in ipſis illis
„ imaginibus pręmeditati, & tenues eorum vmbras in contemplatione rerum viſtata, ceu in ſpeculo proſpicientes,
„ illa poſtea, quæ naturæ antecellunt credere poſſent. ſicuti
„ pictores prius ſpecies ac formas adumbrant, quàm colori
„ bus exprimant; vt verbi cauſa, quia erat paſſio Chriſti futura hominibus glorioſa ac ſalutaris, prius in typo mira-
„ cula delineauit, in Abraam ſcilicet, & in Iſaac, qui patri
„ in ea re cooperatus eſt. Rurſus quia futurum erat, vt Virgo
„ pareret; ne dicerent homines incredibilem eſſe Virginis
„ partum, prius ſteriles miraculum præmeditãtur: & Sarra

anus

„ anus iam ſterilis, in partu ſuo, fidem Virginis partui pepe
„ rit. Erat pręterea ſanguis Chriſti ſalutem mortalibus alla
„ turus, & ne rei nouitas incredibilis eſſet, ſanguis agni ia- Varia ſcripturę veteris exẽpla, in quibus futurorũ myſteriorum veritas adumbrata erat, & eorum fides præfulciebatur
„ nuis illitus, fecit vt foris maneret interfector, & angelus
„ morte armatus, viſo ſanguine in fugã compelleretur. Ad
„ hæc, quia dandus erat hominibus baptiſmus, qui promit-
„ teret mortis tranſitum, & vitę reditum, prius mare ſubſer-
„ uit typo; & virga percuſſum, pedibus peruium efficitur, vn
„ de Paulus, omnes, inquit, mare tranſierunt, & omnes in
„ Moyſe baptizati ſunt: baptiſmum vocat viam maris, erat
„ enim figura mortis per aquam impletæ. Deinde quia erat
„ ſepulrura Chriſti mortuos liberatura, & futura mors interitus mortis, ac paſſio paſſionum medicina; ne tu Iudæe
„ non credas, & miraculũ calumnieris, vide tuum Moyſem,
„ qui huius rei imaginem in æreo ſerpẽte adumbrauit. ſerpens mordebat, & ſerpens ſanabat. Sicut Moyſes, inquit,
„ exaltauit ſerpentem, & quæ ſequuntur. Erat etiam Chriſtus mortuos à mortuis excitaturus. canet enim, inquit, tu-
„ ba, & mortui reſurgent: at quia tu Iudæe, non credis Paulo apoſtolo, idcirco anteceſſit Elias, qui primus mortuũ
„ ad vitam reuocauit: item Enoch remanſit extra ſagenam
„ mortis: & Elias non ceſſit legibus naturæ, omnia enim in
„ figura contingebant illis. Denique quia erat Chriſtus gẽ
„ tes linguis piſcaturus; cõcluſuruſque in ſagenam, & orbẽ
„ impietate implicatum ad ſe aggregaturus, erat autẽ Pro-
„ phetis incredibile adducendas eſſe gentes ad pietatẽ ac
„ verum cultum Dei, factis ipſis ſuadet hoc Deus non credẽ-
„ tibus. idcirco Ionam ad Niniuitas mittit, docens Prophe-
„ tas, quanto ſint gentes magis gratię, quàm Iudæi, de ſalu
„ te: quanto item gentiles ad capiendam fidem feruidiores
„ quàm Iſraëlitæ. Hæc Baſilius Seleuciæ, ſcribens de Iona typo Chriſti, qui gentes ad fidẽ & Dei culturam vocaturus erat. quę ipſe etiã de obſtupendo ſanctiſſimæ Euchariſtię miraculo ſcribens, ad ſuadendum hæreticis fidem eius, accommodatiſſima eſſe exiſtimauit. Ex his enim exemplis intelligere poſſunt, ſi tamen credere volunt, quare domi-

nus

Quare dominus antequā de mysterio S. Eucharistię in euāgelio Ioan. disseruit, his de Manna Israelitici populi commemorauit.

nus facturus sermonē de mysterio corporis & sanguinis sui,& quidem multū, de Manna veteris populi Israēlitici semel & iterum in eodem sermone commemorauerit;cōmemorauit scilicet, vt in illud intuentibus non iam incredibilia viderentur,quę postea tēpore suo in S. Eucharistia futura erant. siquidem hoc solitus esset Deus facere in cæteris, quę incredibilia etiam fore videbantur. Ergo quia futurum erat, vt litigarent Iudęi adinuicem sicut Euangelium ait, dicentes, quomodo potest hic nobis dare carnē suam ad manducandum?ne te hæretice moueret illorum quęstio, & ne illorum ignorantiam & incredulitatem ad argumentū contra veritatē carnis Christi raperes, in Manna typo & figura. S. Eucharistię antegressa est similis quæstio.cum enim dominus dixisset, Ecce ego pluā vobis panes de cęlo. & iterum, mane saturabimini panibus, vidisscntque mane filij Israel Manna, dixerunt, inquit scriptura,ad inuicem,Man hu,quod significat,quid est hoc:ignorabant enim inquit, quid esset. perinde itaque erat, quasi dicerent, quomodo potest esse hoc, quod videmus,panis? non enim erat frumentum, sed vt ait scriptura,minutum, » & quasi pilo tusum ad similitudinem pruinę super terrā. » quibus ait Moyses,Iste est panis,quem dominus dedit vo» bis; quod si illi,qui ad inuicē dixerunt,quid est hoc? Moysi dicenti esse panem, quem dominus dedisset, sicut se daturum esse dixerat, quamuis frumentum non viderent, neque panes feciissent, neque gustassent,tamē crediderūt; quanto magis tu hęretice, Christo dicenti, hoc est corpus meū. &, nisi māducaueritis carnem filij hominis, & bibe-

Quare Petrus Martyr neget transubstantiationem.

ritis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, et si carnem non vides, tamen credere debes? ne igitur hęreticus diceret, etsi articuli fidei sint supra sensus externos,tamen nō sunt contrarij sensibus externis, vt Petrus Martyr in obiect. 63. dixit, ideo enim negat transubstantiationē, » quia oculi,inquit,dicunt se videre panem & vinum,nares » olfacere panem & vinum,& sic de reliquis sensibus:igitur » doctrina transubstantiationis non est articulus fidei; ne hoc

Quomodo deus miraculū S. Eucharistiæ, quod hereticine,ant, in Māna tanquam in umbra delineauit, ut fidē eius non crederetibus suaderet.

hoc inquam hęreticus diceret, sed potius contra testimonium sensus Deo crederet affirmanti, delineauit prius miraculum huius mysterij in vmbra & figura eius. vt enim dixi,panem promiserat Deus,& panem expectabant Israēlitę:quod autem viderunt datum de cęlo,non erat frumētum,vt quidem dare ęque facile potuisset; & cū sensus reclamarent, & dicerent, quid hoc? quia ignorabant quid esset, videbant enim non esse frumentum, vnde panis vsitatus ac communis fieri solet, continuo tamen vt Moyses dixit, Iste est panis, quem dominus dedit vobis ad vescen» dum, antequā coquerent, & tortulas ex eo facerent, quasi » saporis panis oleati,vt est in libro Numerorum,acquieuerunt verbis eius,& crediderūt panem esse, qui ex eo quod apparuit minutum, vt coriandrum album, instar pruinę super terram, faciendus erat. fidem itaque Moysi, contra oculos testes filij Israel adhibuerunt, vt Euangelici Israēlitę Christo Moysis domino multo magis crederent contra sensum oculorum, & gustus ac tactus dicenti, hoc est corpus meum. Præterea etiam quia futurum erat,vt Christus totus esset in sacramento sub specie panis,& sub quauis minima parte, & idem ac totus sub specie vini; neque tamen plus esset sub vtraque specie, quàm sub vna:nec in maiore parte speciei aut partibus, quàm in minutissima, ne hoc incredibile videretur,& ne hæreticus diceret,vt Petrus Martyr iam dixit in obiectione 77. hoc esse spoliare Christum quantitate sua,& corpus eius quantum in parvo pane concludere; & ne alij fraudari se corpore Christi impie quererentur,quia nō traderetur eis communio sub vtraque specie,prius hæc miracula in Manna,tanquam in vmbra & figura futuri sacramēti, præmeditatus est Deus. » Sic enim scriptum est, & collegerunt alius plus, alius mi» nus,& mensi sunt ad mensuram gomor: neque qui plus » collegerat, habuit amplius: neque qui minus parauerat, reperit minus. siue enim quis multo cibo indigeret, siue parvo, diuinitus fiebat,vt vna esset illa & eadem mensura vnicuique æqualis; vt neque deficeret Miloni,neque supe-

Quæ Petrus Martyr in Eucharistiam obij ciat.

resset

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo plus miraculi, & diuinitatis Iosephus Iudæus Manne tribuerit quam Caluinus, & Petrus Martyr, q Christum cognouerunt sacramẽto sanctiss. Eucharistiæ tribuerit.

resset ἀρχομένῳ τῆς γυμνασιῶν vt aliquid ex Philosopho mutuemur, id est, tyroni ac rudi athletæ. Vnde merito Iosephus θεῖον καὶ πάνδοξον βρῶμα vocauit, id est, cibum diuinũ & admirabilẽ, vt iam Iudæus & ab Euangelio alienus, plus vmbræ futuri sacramenti (etsi ille vmbram esse tanti mysterij ignorauit) tribuisse reperiatur, quã Caluinus, aut Petrus Martyr, & reliqui eius sectæ ipsi magno Eucharistiæ sacramento tribuunt. ille enim Iosephus diuinum miraculum in illo pane esse & agnouit, & confessus est, & virtutem diuinam illi pani impartitam: isti vero nihil plus miraculi in sacramento mystici panis, quàm in quouis alio cibo per verbum Dei & orationem, ad comedendum sanctificato, agnoscunt; neq; confitentur, præter mutationem quandam sacramentalem, quam ipsi loco transubstantiationis commenti sunt; qua mutatione sacramentali fieri aiunt sacramenta ad significandum efficaciter, ad offerendum & exhibendum animis & fidei nostræ per vim spiritus sancti corpus & sanguinem domini. hęc enim est regula quinta Petri Martyris, qui in alia regula Satanica tradit, fidem tantę esse efficacię, vt res præsentes faciat non quidem realiter, aut essentialiter, sed spiritualiter. atq; hoc pacto, inquit, veteres eundem Christum habuerunt in sacramẽtis, quo & nos fruimur. si hoc pacto, id est, secundum efficaciam fidei Christum præsentem spiritualiter in suis sacramentis veteres habuerunt, vt nos habemus, quomodo verum erit, quod Apostolus ait, vmbram habebat lex futurorũ bonorum, non ipsam imaginem rerum? non enim dixit præsentium sed futurorum, nec enim habebant bona præsentia spiritualiter, quamuis haberent eundem spiritum fidei quem nos, sed vmbram tantum futurorum bonorum: lex vero Euangelica habet ipsam imaginem rerum, id est, habet in sacramentis suis sub signis & imaginibus res ipsas spirituales vere præsentes, vt in sacramento ablutionis sacrę, id est in Baptismo, cum fit, habet præsentem cum ablutione corporis aspersionem cordis à conscientia mala, sicut Apostolus

Regulæ Petri Martyris Satanicæ.

Quomodo lex euangelica habeat secundum Apostolũ ipsam imaginẽ rerũ.

stolus ait. Habet inquam præsentem regenerationem nouę creaturę, iuxta verbum domini, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non intrabit in regnum cęlorum. huiusmodi vero emundationis conscientię, & ablutionis corporis vsq; ad aspersionem cordis pertingentis non præsentiam spiritualem, sed vmbram futurę rei tantum, veteres in suis baptismatibus, & aspersionibus habebant. Item in sacramento Eucharistię habet lex Euangelica ipsam imaginem rei præsentis, id est, rem ipsam præsentem sub imagine iuxta verbum domini, qui dixit, Hoc est corpus meum, & non dixit: Hæc est externa adiunctio, siue exhibitio corporis mei in spiritu tantum per fidem: & qui dixit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis; & non dixit, nisi manducaueritis spiritu tantum, & nõ etiam ore. Sic etiam non habebant veteres in Manna vmbratico & figura futuri Christum præsentem; ne mentiatur secundum istos Apostolus, qui non vmbram præsentium bonorum, sed futurorum in lege esse dixit. quare relinquitur, vt lex Euangelij, re ipsa & veritate præsentem illum habeat in suo sacramẽto, quia dominus dixit, Hoc est corpus meum, & non dixit, hoc significat præsens esse per efficaciam fidei corpus meum. Habet inquam corpus Christi reipsa in sacramento panis mystici præsens, & quidem æque in singulis partibus, siue paruis siue magnis, siue vtriusq; siue alterius speciei, idque operatione virtutis Dei, cui subest, vt ait Sapiẽtia, cũ voluerit, posse. id est, cui voluntas est potentia. ipse enim fecit quęcunq; voluit in cęlo & in terra, sicut in vetere Manna. eiusdem enim virtutis diuinę fuit, facere tunc, vt siue corpus magnũ & robustum esset, ac copioso pane egẽs; siue paruum & tenue indigens paruo, vna mensura gomor æqualiter sufficerer, vt neq; alteri deesset, nec alteri redundaret. Ad hæc, quia hic panis, qui mystica benedictione consecratus, & caro Christi viuifica factus, daturus erat ἀπάθειαν, id est, ex seipso ac per se vitam manducanti, vt in quo esset ipsa vi-

et quomodo lex uetus non umbrã præsentium bonorũ, ut facit Petrus Martyr, sed futurorum, ut Apostolus tradit, habebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare fecit Deus, ut Mãna in diem collectum putrescere non posset, & cũ esset alioqui cibus leuissimus, posset tamen alere filios Israel in deserto annis xxxx.

ta, sicut dominus dixit, qui manducat hunc panẽ, viuet in æternum. ne tu Iudæe, aut Hæretice, non crederes domino Iesu hoc affirmanti, fecit Deus, vt Manna in diem collectũ putrescere non posset, tanquam esset virtute Dei incorruptibile; licet cum Sol incaluisset, liquefieret, sicut ait scriptura; cum tamen in posterum diem contra præceptum Moysis relictum computrescceret, amissa virtute diuina, & vermibus scateret. fecit item, vt Manna cibo alioqui leui & infirmo sine frumento quadraginta annis in deserto filij Israël viuerẽt, hæc inquam mirabilia fecit prius in vmbra & figura, vt homines sub nouo testamento, nisi Iudæi aut hæretici esse vellent, multo maiora adhuc in rẽipsa & veritate crederent. atque illa quidem Moysi narrãti credimus: hic autem Christo dicenti de carne sua, quam daturus erat ad manducandum sub specie panis, sicut postea accepto in manus pane dixit, Hoc est corpus meum, credimus inquam, dicenti de carne sua cum verbo vitæ,
» hic est panis, qui de cælo descendit, non sicut manducauerunt patres vestri Manna; & mortui sunt: qui manducat
» hunc panem, viuet in æternum. nunquam hoc loco dominus Iesus de Mãna illo meminisset, nisi miraculum in Mãna factum ad credendum aliud maius, quod de pane viuifico, quem daturus erat, promittebat, pertinere voluisset. ideo enim illis panibus natura sua infirmis, quos voluntate sua pluit de cælo; vnde Dauid pluuiam voluntariam appellauit, tantam virtutem supra naturam indidit, vt tãquã firmi & perfecti filios Israël tot annis in deserto alere possent, sicut scriptum est, in eodem Psalmo de illa panũ voluntaria pluuia; infirmata est tu vero perfeciſti eã vt cum aliud maius miraculum & alium cibum perfectiorẽ sub infirmissima & inani sine vacua specie panis promitteret, fidem promittẽti Christo haberemus. perfectiorem dico cibum, qui non vitam 40. annorum tantũ præstaret, & postea moriendum esset, vt in Manna contigit; sed vitam immortalem, quia scilicet in ipso est vita non per fidem, sed per naturam. quod quidem qui non credit, is pro-

Qui ex, quæ dominus de sacramento corporis sui tradit, non credunt, & miraculũ in eo negant, nec ex quæ de Manna scriptura tradit credunt: neque miraculũ in eo agnoscunt ullũ.

is profecto neque illud de Manna credere videtur.

Quare in psal. 77. vocatum sit Manna panis angelorum, & quomodo hoc ad S. Eucharistiam spectaret; & descensu angelorũ de ad ecclesiam cũ sacrificium Missæ fit: & quomodo eiusmodi descensus Metonymicos redarguat. item de mirabilibus in libro Sapientiæ in Manna propter. S. Eucharistiam notatis.

CAP. II.

Quare scriptura Manna uocãt panem angelorum.

SEd videamus hic quare Manna Psalmus 77. panẽ angelorum vocauerit, an hoc etiam ad Eucharistiã pertineret. sic enim ait, Et mandauit nubibus desuper,
» & ianuas cæli aperuit, & pluit illis Mãna ad mãducandũ,
» & panem cæli dedit eis; panem angelorum manducabit
» homo. panem scilicet angelorum dicit, id est, ministerio Angelorum datum, quos prius in ænigmate vocauit nubes, quibus mandatum dedit, vt è sublimi instar nubium fœllãtium pluerẽt Manna. Interrogemus ergo hæreticos, qui corpus Christi in sacramento esse negant, cur Deus Manna vmbram futuri tanto honore dignatus est, vt angelicas potestates administras eius esse, & ex eo panẽ angelorum vocari voluerit? Voluit scilicet, vt tu Hęretice, aut Iudæe, cum audires angelos innummerabiles in Ecclesiã descendere, cum sacramentum corporis Christi celebratur, & panem Angelorum in Ecclesia dici; ne contradiceres, aut dubitares; immo inde dominum glorię & regem Angelorum ibi corpore suo presentem esse iudicares. Audi quid S. Nilus monachus B. Chrysostomi discipulus ad Anastasium Episcopum de B. Chrysostomo scripserit. sæpe, inquit, vidit, vt valde διαφανὸς fere omni tempore in
» Ecclesia angelos, sed maxime tempore sacrificij Missæ.
» itaque admiratione & lætitia plenus amicis multum spiritualibus seorsum narrabat, quemadmodum cum sacerdos oblationem sanctã facere inciperet, plurimi angeli
» è cælo delapsi, splendidissimis stolis induti, nudo pede,
» aspectu intento, vultu demisso, circunstãtes altare, magna
» reuerentia & quiete, ac silentio, vsque ad mysterij cõsum-

De descensu angelorũ tempore oblationis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ mationem assistunt: deinde discurrentes huc atque illuc
„ per totam ecclesiam, Τοῖς ὁπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις τὴν
„ χορηγίαν ποιουμένοις τ̃ σώματος καὶ τ̃ αἵματος συνεργοῦντες συν-
„ ευφραίνουσι καὶ συνεπιχύουσι, id est, Episcopos ac presbyteros,
„ qui corpus & sanguinem distribuunt, adiuuant, & corro-
„ borant. Deinde subiungit, Ταῦτα γράφω ἵνα συνιέντες πρὸ
„ βεργν τ̃ς λειτουργίας μήτε αὐτοὶ ἀμελοῦντες τ̃ θείου
„ φόβου ὀλιγώμενοι, μήτε δὲ ἄλλοις πνας συγχωρῆτε ὁμιλεῖν ἢ φλυ-
„ θυρίζειν ὅτι τ̃ς προσκομιδ̃ς, μήτε νῦσον θαρσαλέως ἢ προπε-
„ λαδθαι τ̃ς ἐμβριθοῦς στάσεως, μὴ δὲ ὧδε κακεῖσε περιβλέπεσθαι ἢ
„ ῥέμβεσθαι εὐκόλως καὶ χαλάως. Hæc inquit scribo, vt intel
„ ligentes, quanti tremoris sit diuina Missa, nec ipsi remissi,
„ timorem Dei negligatis, nec vllos alios loqui, aut mussi-
„ tare tempore oblationis, neque innuere audacter, aut à
„ statu grauitatis dimoueri: nec huc atq; illuc circunspice-
„ re, aut ignaue & disperse vagari permittatis. Dicit enim
„ dominus Moysi, ac per eum omnibus sacerdotibus, fili-
„ te filios Israël reuerentes, & non contemptores. Hactenus
„ S. Nilus. Viderit Petrus Martyr vtrum aliquam ex regulis
suis possit huc accommodare ad interpretandum secun-
dum disciplinam sectæ suæ istũ corporis & sanguinis do-
mini tanta reuerentia & tremore assistentibus angelis di-
stributionem. Si vt Zuingliani, & Caluiniani tradunt,
corpus & sanguis tam longe remota sunt à sacramen-
to, quàm est cælum & terra; quid agit tot angelorum
tempore oblationis descensus? quid illud astare ocu-
lis intentis, vultu demisso, tanto silentio, ac reuerentia?
si non est ibi nisi signum corporis & sanguinis Christi, &
eiusmodi signi, id est, sacramenti tantummodo corpus &
sanguinem Christi significantis, & non continentis distri-
butio fit, & per efficaciam fidei fit, vt corpus Christi extra
sacramentum spiritu tantum sumatur, quid opus est, vt
angeli è cælo, vbi corpus Christi est, ad Ecclesiam vbi nõ
est, descendant? Huc pertinet etiam quod Apostolus in
priore epist. ad Corinthios ait, cum præcipit mulieribus
orare in Ecclesia operto capite tanquam subiectas viris
suis,

Quomodo qui Christum à sacram to excludunt, & cælo includunt, inanem faciũt descensum angelorum ad ecclesiam tempore oblationis.

suis, propter angelos, qui scilicet testes fuerunt subiectionis earũ à Deo sancitæ, cum facta est mulier ex viro, quod angeli viderunt. Ex quo etiam intelligimus tunc maxime angelos ad Ecclesiam descendere, cum ad synaxin, id est, ad sacram corporis & sanguinis communionem in Ecclesia conueniendum est. De eiusmodi enim cõuentu ad synaxin loquitur ibi Paulus, vbi iam Corinthiis, quod à domino Iesu de sacramento corporis & sanguinis sui à sanctis Apostolis traditum erat, non ritè seruabant; quod idẽ Apostolus acriter reprehendit. quid ergo, dicam iterum, opus est, tunc præcipue in Ecclesia illo angelico comitatu, & stipatoribus ex cælestium virtutum ordinibus, si ibi non est corpus Regis angelorum & hominum adfuturũ? dictus quidem est ille Israeliticus panis angelorum propter ministerium, vt dixi angelorum: hic vero mysticus Ecclesiæ panis, (de quo in quodam Hymno Ecclesia canit, Ecce panis angelorum, factus cibus viatorum) panis angelorum dicitur, non solum propter ministerium, quo angeli Episcopos & sacerdotes consectãtes & distribuentes adiuuant; (vt paulo ante ex S. Nilo & Chrysostomo audiuimus) sed quia eum participant, licet non sicut nos, oculte, & sub specie panis, ac vini, quod naturæ nostræ mortali conuenit, sed reuelata facie. participatio enim Christi, quæ nobis ἀνυβορουλῶς τεθέδοται, vt Dionysius in cælesti Hierarch. cap. 10 ait, id est, in sacramento S. Eucharistiæ tradita est, angelis, inquit, tradita est ἀπροκαλύπτως, id est, supra naturam huius mundi, sine symbolis inquam. Hæc ergo, quæ hactenus diximus in Manna illo mirabilia, prouisa sunt à Deo, vt Iudæi & Hæretici, quod sæpe dixi, cum illa contemplarentur, mirabilibus nostri sacramenti fidem adhiberent. Ac rursus, ne hæreticorũ & Iudæorum in Deum super S. Eucharistia, murmurationes te Catholice mouerent, permisit vt super Manna cibo alioqui à Deo dato, & ita firmo facto, vt filios Israel tot annos alere posset, in Deum tamen, & in Moysem murmurarent, cum aiebant, Anima nostra iam nauseat super cibo

Quare panis mysticus panis angelorum dicitur.

Participatio corporis Christi angelis tradita sine symbolis.

Miracula in Manna prouisa ad præmunien dim fidem miraculorũ in sacramento S. Eucharistiæ.

Murmurationes Iudæorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Manna, quē cibum leuissimum uocabāt, quorsum permissu dei spectarent.

ho isto leuissimo. 70. interpretes ἐξουθενημένον id est, inanem & vacuum dixerūt. sic enim Zuuingliani & Caluiniani sacramentum. S. Eucharistiæ, quod nostræ Ecclesiæ habent, nihil esse dicunt, præterquam panem, cum tamen in eo sit vita ipsa omnis vitę fons. & sicut illi Israëlitę tunc ab illa in principio quęstione, quid est hoc? progressi sunt ad dicendum cum nausea cibum leuissimum, siue inanem esse, sic isti à Iudaica illa quæstione; quomodo potest hic dare nobis carnem suam ad manducandum eò euaserunt, vt profiterentur panem tantum esse. S. Eucharistiam, quæ est alioqui panis viuus. Alia prętera mirabilia in libro Sapientię Salomonis de Manna notata sunt, & ad vtilitatē nostram scripta; vt illud, omne delectamentum in se habuisse; & omnis saporis suauitatem. substantia enim, inquit, tuā dulcedinem tuā in filios ostendebat & deseruiēs vniuscuiusque voluntati, ad quod quisq; volebat, conuertebatur. Conferamus ergo etiam hæc mirabilia cum iis quæ in sancta Eucharistia longe admirabiliora sunt, siquidē vt facilius crederentur, prius in illo vetere Manna celebrata fuerunt. quia enim hæc esca omni voluptate spirituali digne manducantem afficit, vt vnicuique conueniat secundum donum proprium, quod habet à Deo, id est, secundum fructum, quem quisque in sua vocatione à Deo affert (hoc enim vocat Apostolus proprium cuiusque donum B. Athanasio interprete) idcirco data fuit illi veteri populo esca ad omnem gustum accommodata, sicut ait Sapientia, & omnem in se delectationem habens. Deinde quia ostēsurus erat Christus summam erga suos dilectionem dando eis magnificum donū, quod Dionys. vocat μεγαλοδώρειαν χάριτος (nullum enim donum, neque gratia vlla maior esse potest, quàm ea, quæ exse tribuit vitā ęternam, id est, sancta Eucharistia) idcirco in illo vetere pane e cælo, id est, in Manna ostendit Deus suā erga filios dulcedinem; sicut scriptum est, cum ait, substantia enim tua dulcedinē in filios ostendebat. quia enim nihil est in hac vita, quod magis appetant homines, quàm viuere, dando

Mirabilia notata in libro Sapientię de Manna collata cum mirabilibus de sacramento Eucharistiæ.

filijs

filijs Israël panem è cælo, hoc est Manna, ad alendū eos, suam erga eos dilectionem ostendit; seque illis amicum dulcem, & suauem præbuit. si quidem quod illi maxime desiderabant, & magnopere commodum eis erat, exhibuit; qui postea exhibiturus erat per Christum panem verum, de quo in Euangelio Ioannis dixit, panis verus est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo; & dixerunt ad eum, domine, semper da nobis panem hunc, immo ipse docuit, panē hunc quotidie petere, & de summa eius dilectione in huius panis viui ac cælestis dono ostensa, dixit B. Ioannes Euangelista, vt in superiore tractatu explicauimus, cum dilexisset suos, qui in hoc mundo erant, in finem dilexit eos. Ad hęc, quia hic panis viuus & mysticus, vt quisq; vult, ita ei vel vita, vel mors efficitur, sicut Apost. ait, probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit nō diiudicans corpus domini, vt hoc postea facilius crederetur, fecit prius Deus in illo Manna, vt sicut scriptum est in eadem Sapientia Salomonis, seruiens vniuscuiusq; voluntati, in quodcunque quis vellet, transmutaretur, scilicet in saporem etiā porri, cepe, & allij, pro quibus in deserto suspirabant, quæ quidem interdum mortifera esse solent comedenti. Age ergo, si is, qui indigne sumit sacramentum corporis & sanguinis, nihil sumit, quod sibi sit mortiferum, prętęrquam signum, quomodo huc pertinere potest illa trāsmutatio Mannæ in saporem porri, aut allij aliquando ęgroto & infirmo mortiferi: si enim pertinebat, oportebat, vt quod illic in figura, & vmbra fiebat, vere fieret hic in re illius figuræ, & in corpore illius vmbræ. res autem & corpus illius typi & vmbrę veteris non est, quod est signum tantū, vt hæretici facere, & dicere coguntur: quare relinquitur, vt sit verum Manna, id est, verum in sacramento Christi corpus, quod vitā quidem est bonis, mors vero malis. vt iam paris sumptionis, dispar sit exitus, vt est in Ecclesiastico Hymno. Hinc B. Chrysostomus in homilia de tradi-

tione

» tione mysteriorū & obliuiscendis iniuriis, καθάπερ σωμάτων ῥοφῆ ὅταν εἰς γαστέρα χυμοὺς ἔχουσαν πονηροὺς ἐμπέσῃ πλέον βλάπτει τὴ ἀῤῥωσίαν οὐ φύσει τῇ οἰκείᾳ φύσιν, ἀλλὰ φύσει τῇ ἀδένειαν τῆς γαστρός, ὥστε δὴ καὶ ὅτι τῶν μυστηρίων τῶν πνευματικῶν συμβαίνειν εἰωθὸν, καὶ τοῦτο καὶ ταῦτα ἐπειδὰν εἰς διάνοιαν ἐμπέσῃ πονηρίας γέμουσαν κάλλον αὐτῶν διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν οὐ φύσει τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλὰ φύσει τῇ ἀδένειαν τῆς διανοίας ψυχῆς. vt » inquit, esca, qua vtitur corpus, cum in ventrem humores » habentem corruptos deijcitur, inualetudinem auget, nō » quidem natura sua, sed vitio ventris: sic sane in sacramen- » tis spiritualibus euenire solet. hæc enim cum in mentem » alicuius prauam inciderint, eam potius vitiant, & perdūt, » non naturæ suæ vi, sed vitio animę, quæ illa accepit? Vnde » subiungit. Nemo igitur intus retineat prauas cogitatio- » nes, quinimmo repurgemus cor, καὶ καθαρᾷ προσερχόμε- » θα θυσίᾳ, ἁγίαν ποιήσωμεν τῷ ψυχῇ, id est, ad sacrificiū pu- » rum accedamus, reddamus sanctam animam. Hactenus » de Manna illo mirabili collato cum admirabili sacra- » mento Eucharistiæ, cuius vmbra & figura fuit.

Quomodo quod scriptum est in euang. Lucæ, desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum, de Pascha mystico corporis Christi in sacramento dictum sit & de loco in epistolæ prioris ad Cor. Pascha nostrū immolatus est Christus ad idem Pascha mysticum; pertinente; & qui sint auctores, qui sic intellexerint; & quomodo ex ipsis verbis, quibus vsus est Apost. elicitur de Pascha mystico dixisse, Pascha nostrum immolatus est Christus. CAP. III.

SEd disseramus iam deinceps de locis scripturæ noui » testamenti contra istorum metonymiam, ac primum » de loco euangelij Lucæ, cum dominus dixit, desiderio » desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar. An enim dicturi sunt Metonymici de Pascha agno vetere locutum esse hic dominum? non puto, ne cum Mar cione a Tertulliano rideantur, cum contra eum disputās » ait, nimirum veruecina illum Iudaica delectaret? an ipse erat, qui tanquam ouis ad victimam adduci habens, & tā-

quam

» quam ouis coram tondente, sic os non aperturus, figurā » sanguinis sui salutaris impl ere concupiscebat? & paulo- » post, professus itaque se concupiscentia concupisse edere » Pascha, vt suum, (indignum enim erat, vt quid alienum » concupisceret Deus) acceptum panem, & distributum di- » scipulis corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meū di- » cendo; idest, figuram corporis sui. panem, qui vt idē Ter- tullianus contra eundem Marcionem probat, erat in le- ge vetere figura corporis sui, dicit fecisse dominum cor- pus suum, suumque Pascha, quod desiderio desiderabat manducare cū discipulis suis. itaq; non de typico Pascha, in quo figura tantum erat, hoc dixit, desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum, ante quam patiar; sed poti⁹ de illo mystico Pascha, in quo veritas corporis Chri- sti, quæ in Pascha typico, idest, agno vetere figurata, & adumbrata fuerat, & salus nostra cōtinebatur; quam tan- to desiderio desiderabat, vt pro ea mortem subire deside- raret, & in ipsius mortis pro nobis subeundę commemo- rationem hoc optabilissimum Pascha nobis in fine relin- queret, in quo tota æternæ vitæ, & cælestis glorię adipiscē- dæ fiducia, & spes nobis collocanda esset. sic quoq; Leon- tius Ætholius in commentariis Lucæ hunc locum inter- » pretatur. Τοῦτο τὸ πάχα ἐπιθυμῶ ὑμῖν τὸ καινὰ » φαγεῖν, καὶ μέλλων δώσειν μυστικοὺς ποιεῖν, id est, hoc Pascha » vobis tradere desidero, nouas scilicet res, quatenus factu- » rus sum vos spirituales. Sed ne hæc Tertulliani & nostra, immo sanctorum patrum interpretatio loci euangelici eripi vllo modo à Caluinistis possit, astringenda est Pau- li apostoli auctoritate, vt iam inde locos Pauli de sancta Eucharistia contra Metonymicos scrutari incipiamus, Paulus igitur cum Corinthios reprehēderet, qui Incœstū illum non eiecerant ex Ecclesia, quin potius de eo gloria bantur, tanquam magistrum, vt ait Theodoretus, habe- » rent peritissimum, postquam dixit, & vos inflati estis, & nō » magis luctum habuistis? & paulo post, non est bona glo » riatio vestra; subiungit, nescitis, quòd modicum fermen-

Z tum

Quomodo Tertullianus locū euangelij Lucæ de Pascha, quod dominus cum discipulis manducare desiderabat, intellexerit, & contra Marcionem interpretatus sit, quę interpretatio Metonymicos quoque refellit.

Quomodo qđ dñs de cœna mystica dixit, desiderio desideraui hoc Pascha manducare uobiscū, auctoritate Pauli confirmatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» tum totam massam corrumpit? fermentum enim vocat
inflationem & gloriationē illam malam; siquidem panis
» qui fermento caret, non intumescit. Vnde S. Nilus, diffi-
» cile, inquit est nō inflari virtutibus egregijs, sed potius re-
» manere submissum, & vt ita dicam, azymū. nec enim in-
» quit, azymum intumescit, aut inflatur igne. Vnde subiū-
» git Apostolus, Expurgate igitur vetus fermentum, vt sitis
noua conspersio. vetus fermentum vocat hic vitam vete-
ris hominis nondum renouati per baptismum, ad quam
pertinet omnis inflatio & inanis gloria: quam vitam de-
ponere præcipit, vt fiant noua conspersio, id est, nouum
fermentum gratiæ. sicut B. Ignatius hunc locum imitatus
» in epist. ad Magn. abijcite, inquit, malum vetus fermen
» tum, quod corrumpit, & putrefacit; & percipite nouum
» gratiæ fermentum. nouitatem vitæ intellexit, in qua opor-
tet ambulare eos, qui baptizātur. Vnde B. Syritius ad bap-
tismum retulit hunc Apostoli locum in epist. 1 cap. 2. hor
tans enim ad baptizādum in Pascha & Pentecoste, quate
» nus inquit, Apostolica illa impleatur præceptio, vt expur
» gato fermento veteri, noua incipiat esse conspersio. Ad-
» didit Apostolus, sicut estis azymi, quia baptizatos, quos
azymos vocat, tanquam vetere vitio per baptismum libe-
ratos decet incorruptę vitę nouitas. Deinde quia azymo-
rum meminit, quibus Iudæi in Paschate vtebantur, vt
idem Theodoretus obseruauit, idcirco conuenienter, in
quit, subiungit; etenim Pascha nostrum immolatus est
Christus. Quomodo autem conuenienter azymis subiun-
geret hoc Paulus, nisi loqueretur de Pascha, quod immo-
lasset Christus, quodque ipse met Christus fuisset? agnus
enim ille typicus immolatus quidem est à Christo, & disci
pulis ritu Iudaico, erat enim sacrificiū, & sic scriptura Exo-
di appellat; non tamen erat ipse Christus, sed figura eius.
neque Christus in eo immolabatur, nisi typice tanquam
in vmbra. at Paulus hic Christū dicit esse Pascha hoc, de
quo loquitur, & ipsum Christū esse Pascha hoc immola-
tum, quod nostrum appellat; quia non erat Iudaicum Pa-

Quomodo qđ Paulus dixit, etenim Pascha nostrū immo » latus est Chri » stus, de Pa » scha mystico » ideſt, de S. » Eucharistia » accipi uoluit, & qui sint au-ctores. Theodoretus.

scha, vt illud vetus, quod erat agnus ex genere pecoris. Ita
etiam intellexit Titus Bostrenus, cuius meminit B. Hiero- Titus Bostre-
nymus in catalogo scriptorū Ecclesiasticorum. sic enim nus.
in commentarijs Lucæ Euangelistæ ait, explanans locum
» illum, desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobi-
» scum antequam patiar. οὐκ ἐξ ἀγέλης ἁμνὸς ἁγιάζει τοὺς ἐν
» Χριστῷ, αὐτὸς δὲ μᾶλλον ἁγίως ἱερουργούμενος διὰ τῆς μυστικῆς εὐ-
» λογίας καθ' ἣν εὐλογούμεθα, καὶ ζωοποιούμεθα. γέγονε γὰρ ἡμῖν ἄρ-
» τος ζῶν ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβὰς, καὶ ζωὴν δίδοὺς τῷ κόσμῳ. Non
» agnus, inquit, ex grege sanctificat eos, qui in Christo sunt,
» sed ipse potius Christus sancte immolatus per mysticam
» benedictionem, in qua benedicimur & viuificamur: factus
» est enim nobis panis viuus, qui de cælo descēdit, & vitam
» dat mundo. Sic etiā Origenes in homilia 6. in Iesum Na- Origenes.
ue interpretatus est. sic enim B. Hieronymo interprete lo-
quens de filijs Israel, qui in Galgalis circuncisi Pascha ibi-
» dem fecerunt, non enim, inquit, ante circuncisionem Pa-
» scha facere poterant; neque statim post circuncisionē car-
» nes agni comederunt antequam sanarentur; sed postea
» quam sanati sunt, dicitur, quia fecerunt Pascha filij Israel
» quartadecima die mensis. deinde interpretans allegorice,
& conferens circuncisionem & esum agni cum baptismo
& Pascha mystico, de quo loquitur Apostolus, quod est S.
» Eucharistia. subiungit, Vides ergo quia nemo immundus
» facit Pascha, nemo incircuncisus, sed quicunque mundus
» fuerit & circuncisus, sicut & Apostolus interpretatur di-
» cens, etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. ete-
» nim diem festum celebremus non in fermento veteri, nec
» in fermēto malitiæ & nequitiæ, sed in azymis synceritatis
» & veritatis. Hactenꝰ Origenes, & interpretatio Hieronymi
è Græco. Auctore igitur & interprete Origene, Pascha no-
strum, qđ immolatus est Christus, vocauit hoc loco Apo-
stolus Pascha mysticum, quod baptizati in Ecclesia come-
dunt; cuius figura erat Pascha, quod Israelitę comederunt
in Galgalis post circuncisionem. Ad eandem sententiam
Apostoli spectat, quod Isidorus Pelusiota auctor insigni Isidorus Pelu-
siota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanctitate vitæ, & illustri sanctarum scripturarum studio, & doctrina in epistola ad Nilum scribit. interpretãs enim cur Moyses agnum assum comedere præcepisset, vt adumbraret, inquit, typice sacramentum scilicet incarnationis,
» in quo ignis diuinæ substantiæ cum carne vnitus est ἀφράστως, id est, modo inexplicabili; deinde subiungit, cum
» carne inquam τῇ νεῦ τῇ ἀρτιμοῦ ἐσθιομένῃ, καὶ τῷ νῦν ἡμῶν ἑρμαζομένῃ, cum carne inquam, quæ à nobis nunc
» comeditur, & remissionem peccatorum conficit. Ecce
» agno veteri asso ad epulandum, quod erat Pascha Iudæorum, respondet interprete Isidoro, tanquam typo, caro Christi, quæ ad epulum mysticum in Ecclesia nunc adhibetur; quod Paulus vocat Pascha nostrum, quod est Christus, qui pro nobis mystice immolatus est, vt syncere & munde epulemur. Idē Isidorus in epist. etiam ad Opheliun Grammaticum explanans, quid in ænigmate signi-
Isidorus Pelusiota. » ficaret ille ritus comedendi agnum festinanter. significabat, inquit, ὅτι χρὴ σπουδαῖον εἶναι τὸν τὸ θεῖον καὶ ἀληθὲς πάσχα
» ἐσθίοντα, id est oportere esse virtutis studiosum, qui diuinum & verum Pascha comederet. Hic quoque agno veteri, qui festinanter comedebatur, qui erat vetus Pascha, respondere facit Pascha diuinum & verum, quod non negligenter, sed studiose & accurate comedendum est; & vt
Chrysostomus. Paulus monet, pure ac syncere. Sic quoque B. Chrysostomus hunc locum Apostoli de Pascha mystico accepit. sic enim in homilia de ieiunio primi Paschæ scripsit, explanans locum illum, cum dixit, quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, κύριον, inquit, ἐπείνησε τὸν παρόντα
» πάσης ἡμερῶν παρατηρήσεως ἀπαλλάξας αὐτὸν, id est, omni
» obseruatione dierum liberauit accedentem relicta ei potestate libera. Vnde paulo post, semel, inquit, fit Quadragesima in anno: Pascha autem ter in hebdomada, & aliquando quater, immo potius quotiescunq; nos voluerimus; Pascha enim non est ieiuniũ, ἀλλὰ ἡ θυσία ἡ καθ' ἑκάστην γινομένη σύναξιν, id est, sed sacrificium, quod fit in vnaquaque synaxe. Sic vocat conuentum Ecclesiasticum ad Missam,

Missam, quam vocamus. Deinde subiungit auctoritatem
» Apostoli. sicut, inquit, Apostolus, Pascha nostrum immo-
» latus est Christus. & paulo post. Eadem, inquit, est hæc
» oblatio, quę à nobis fit, atq; illa, quæ facta est à Christo in
» illo festo. καὶ οὐδὲν ἐκείνη θυσία ταύτης σεμνοτέρα, οὐδὲ αὕτη
» ἐκείνης ὑπολειστέρα, ἀλλὰ μία, καὶ ἡ αὐτὴ ὁμοίως φρικτὴ καὶ σωτήριος, id est, non illud sacrificium venerabilius hoc, nec
» hoc vilius illo; quin potius vnum & idem æque tremendũ
» & æque salutare. Idē rursus Chrysostomus in homilia de traditione mysteriorum, & de obliuione iniuriarum, affirmat sacrificium, quod in altari fit quotidie, Christum esse ibidem immolatum, θυσία παρεστήκη φρικτὴ καὶ ἁγία, Chrysostomus.
» ἱσφαγιασμένος παρόκειται ὁ χριστὸς ad sacrificium, inquit, tre-
» mendum & sanctum accedis, positus est ante te immolatus Christus. Immo quod idem Apostolus subiungit, magis adhuc quod dicimus, declarat & confirmat. ita-
» que epulemur, inquit, non in fermento veteri, nec in fer-
» mento malitię & nequitiæ, sed in azymis syncéritatis, & veritatis. quod latinus interpres vertit, epulemur, græce est, ἑορτάζωμεν, id est, festiue celebremus. at Christi veri agni immolationē in cruce, nõ festiue celebramus, sed potius secundum apostolicę constitutionis traditionem, cum Iudęi festũ agunt, nos lugemus: nec epulamur cruenti agni Pascha, sed incruenti, in specie scilicet panis azymi, sicut Dominus fecit. nec enim tunc aliud genus panis erat secundum legem. Vnde Apostolus valde appositè azymũ, quod in corpus suum, idemque Pascha nostrum tunc con
» uertit, allegorice interpretatus est, epulemur, inquiens,
» non in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis syncéritatis, & veritatis: qui enim indigne manducat, id est, mã-
» ducat non expers malitiæ, & nequitiæ, neq; cum syncero
» ac vero corde, iudicium ille quidem, vt Apostolus ait, sibi
» manducat, & bibit non diiudicans corpus Domini. Accedit præterea ad confirmandam huius loci Pauli de mystico Pascha interpretationem auctoritas Ecclesię, quę in
» hymno, quo vtitur, sic ait Apostoli sensum sequens. Iam

Paschæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

» Pascha nostrum Christus est, Qui immolatus agnus est,
» synceritatis azyma, Caro eius oblata est. En quemadmodum caro Christi oblata in cœna incruente, facta est nostrum Pascha, nosterq; agnus immaculatus, qui synceritatis azyma vocatur; vt cum, eius innocentia, tum, quales esse deberent, qui ad cœnam huius agni accessuri essent, in ænigmate significaretur. Interrogemus iam hic Caluinistas, si ita pergunt interpretari, Hoc est corpus meum, id est figura corporis mei, an non eodem modo coguntur isti interpretari, Pascha nostrum immolatus est Christus, id est, figura Paschę nostri immolata est? aut cur magis in illo priore metonymia erit, quàm in hoc posteriore? cum tot testimonijs probatum sit, de eadem re vtrumque dici? Panis igitur ex disciplina Caluini in cœna illa dominica immolatus est. ac rursus cũ idem in cœna & in cruce immolatum sit, licet non eodem modo, sequitur ex eadem disciplina Caluini, vt panis crucifixus sit, vt Tertullianus contra Marcionem colligebat.

Quomodo sequatur ex disciplina Caluini, vt panis crucifixus sit, sicut Tertullianus contra Marcionẽ colligebat.

Quòd Metonymici facientes panem figuram corporis Christi, azymum panem facere deberent: & quomodo positum est illis sacramentum corporis Christi in signum, cui contradicunt: et quomodo ex eorum disciplina sicut ex disciplina Marcionis, sequatur panem esse crucifixum, non corpus Christi, & etiam posse dæmones corpus Christi participare, ac proinde pro eis passum esse Christum, qui fuit error Origenis.

CAP. IIII.

SEd rursus libet hic quærere ex istis, vt ex omni parte eorum insania conuicta sit, si panis est figura corporis Christi, sic enim erat panis vetus, cur non adhibent ad suam cœnã panem azymum? quandoquidem in cœna illa Domini nõ fuit, nec ex lege aliud genus panis esse potuit? si respondeat cum Græcis æmulis Ecclesiæ nostrę, facere se hoc, ne videantur iudaizare, vno modo vtrosque redarguimus. Siquidẽ & fermentatos etiam panes, quos 70. interpretes zymitas vocãt, ad sacrificium laudis Iudęi ex

ex lege Leuitici cap. 7. adhibebant, quod, vt B. Cyrillus in comment. Malachię Prophetæ cap. 1. allegorice interpretatur, significabat in ęnigmate, catechumenos, qui nondum fermentũ malitię per baptismum deposuerunt, admittendos esse ad sacrificium laudis, idest ad gratiarũ actionem; vnde eos ex Ecclesia non eijcimus ante tempus oblationis. Sed Grecorum longe alia ratio est. illis enim vt licet in specie fermentati sacramentum corporis Christi habere, ita non licet eis Latinos, qui in specie azymi habent, reprehendere. Caluinistæ vero neutros sequi voluerunt, sed cum vtraque ecclesia Græcorum, & Latinorũ catholicorum pugnantes vmbram tantum pro corpore tenere, & figuram pro veritate. de quibus prophetauit B. Si-
» meon, Ecce, inquiens, positus est hic in signum, cui con-
» tradicetur. non enim crux tantum signum est, cui contra-
» dicitur, sicut Apostolus ait, nos autem prędicamus Chri-
» stum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus au-
» tem stultitiam. signum enim vocatur apud Esaiam crux
» Christi, cum ait, & leuabis signum in nationes; & congre
» gabit profugos Israel, & dispersos Israel colliget. neque rursus dicitur positus in signum, cui cõtradicitur propter resurrectionem tantum, cui vsque in hodiernum diẽ contradicunt Iudæi, negantes resurrexisse, de quibus scriptũ
» est in Euangelio, Et signum non dabitur eis nisi signum
» Ionę Prophetę, id est, signum resurrectionis in Iona figura
tæ & depictæ. Item positum esse in signum cui contradicitur, sic Tertullianus in libro de carne Christi interpreta-
» tus est. Agnoscimus, inquit, signum contradicibile conce
» ptum & partum Virginis, sicut Esaias ait, propterea dedit
» vobis dominus ipse signum, Ecce Virgo concipiet. Aliud genus signi deerat, quod est sacramentũ corporis & sanguinis domini, cui hæretici, qui ex disciplina Caluini orti sunt, contradicerent, negantes in eo esse carnem Christi veram; quod quidem cum negant, simul conuincimus negare eos carnem Christi pro nobis crucifixam. idipsum enim corpus, quod crucifigendum erat, dedit discipulis ad man-

Caluiniani neque Græcos neque Latinos in sacramento corporis Christi sequi voluerunt: sed umbrã pro corpore, & figuram tenere pro veritate.

Quomodo hęretici sacramentarij ad crucem & resurrectionem, & partum Virginis, quę in scriptura uocãtur signa, quib contradicitur, sacramentũ Eucharistię addiderunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad manducandum; siquidem ipse Dominus dixit verbis
suis, quæ spiritus & vita erant, id est, diuinę potestatis, &
» viuificæ virtutis, Accipite & manducate, Hoc est corpus
» meum, quod pro vobis tradetur; Hoc facite in meam cō-
» memorationem. quare si figuram corporis sui dedit, vt di-
Quomodo necessario sequatur, ut si dominus in cœna figuram corporis sui dedit, figura itē corporis ei. crucifixa fuerit.
sciplina Caluini vult, eadem figura corporis tradēda pro
nobis erat. de quo enim dixit, Hoc est corpus meum, de
ipso eodem dicit repetens eandem vocem, Hoc facite in
meam commemorationem. quare si panis sacramentalis
Caluini, qui est secundum eum, figura corporis Christi, fit
in commemorationem mortis eius, plane consequitur,
vt idem panis sacramentalis, pro nobis in cruce mortuus
fuerit. Et si enim in sacramento, tanquam in sacrificio my-
Quod in sacramento. S. Eucharistiæ, et si est figura sacrificij facti in cruce tanquam in sacrificio mystico, non tamen est figura corporis Christi, sed ipsum uerū corpus Christi.
stico, licet istud negant isti, est figura sacrificij in cruce fa-
cti, quia non est hic vera mors, sed commemoratio mor-
tis, vt Chrysost. hom. 17 in epist. ad Hebr. notauit, non ta
men est figura corporis, sed verum corpus. Hoc ipsum
paulo supra Tertullianus in Marcionē, licet alia ratione,
eodem tamen pertinente concludebat, vt à nobis exposi-
tum est. vterque enim æque corpus Christi crucifixum ne-
gat; & qui ait, panem mystica benedictione consecra-
tum, esse in nouo testamento figuram corporis Christi,
vt Caluinus; & qui negat, impleuisse Christum in nouo
testamento figuram corporis sui, quę erat in typico pane
veteris testamenti, vt Marcion. figura enim nō impletur
nisi veritate rei. Marcionis igitur hęresis à Metonymicis re
nouatur. Alia etiam hæresis nefaria ex ista Caluini schola
Quomodo ex disciplina Caluini de māducatione corporis Christi ore spiritus per fidem, Origenis error à patribus cōfutatus renascitur.
vires & robur sumit. si enim non opus est ore carnis ad su
mendum carnem Christi in sacramento, sed ore spiritus,
& fide, igitur dæmones, qui sunt toti spiritus, & credunt,
ac contremiscunt, possunt participare corpus Christi, ex
quo rursus sequitur, vt pro eis passus sit Christus; qui fuit
Origenis error, quem Theophilus Alexādrinus lib. 2. Pa-
schali, interprete Hieronymo è Græco, cōfutat his verbis.
» quod inquit, erit priuilegium, aut quæ ratio, vt soli homi
» nes corpori eius sanguinique communicent, & nō dęmo-
nes quo

» nes quoque, pro quibus in passione sanguinē fuderit: sed
» neque dæmones audient, Accipite & edite, Hoc est cor-
» pus meum, quod pro vobis tradetur: neque Deus sua præ
» cepta soluet, qui discipulis ait, Nolite sanctum dare cani-
» bus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne for
» te conculcent eas, &c. nā & Apostolus scribens, nolo vos
» participes dæmoniorum fieri; non potestis calicem domi
» ni bibere, & calicem dæmoniorum, impossibile esse de-
» monstrat, dæmones de calice domini bibere, & de mensa
» eius participare. cibus diaboli negatores Dei sunt, &c.
» Hactenus Theophilus. Ecce igitur quemadmodum hic
grauissimus auctor ex eo probat, non esse Christum pro
dęmonibus passum, quod nō possunt corpus Christi mā-
ducare, neq; sanguinem eius bibere. hoc enim hominibus corpore & anima prædito, pro quibus Christus sanguinem fudit, conuenit. Cæterum Caluinus dum mandu
Quomodo disciplina Caluini cogit cōmunicare corpus Christi cū dęmonibus, & facere item Christum pro eis passum.
cationem corporis Christi spiritualem tantum, & secun-
dum fidem fieri tradit, eam cum dęmonibus, vt dixi, com-
munem facit; ac proinde Christum pro eis passum esse.
Siquidem pro eisdem passus est, quibus ad commemo-
rationem mortis suę se ad comedendum præbuit, vt illis
fieret cibus viuens & viuificans eos, quos moriens, à mor-
te liberasset. Hactenus de hoc loco epistolæ ad Cor. Per-
gamus ad alium locum eiusdem epistolæ, ait enim paulo
post, intuens in communionem corporis Christi in sacra-
mento, per quam vnimur spiritualiter & corporaliter cū
» eo, Nescitis, inquit, quoniā corpora vestra membra sunt
» Christi? tollens ergo membra Christi, faciā membra me-
» retricis? absit. An nescitis quoniam qui adhæret meretri-
» ci, vnum corpus efficitur? erunt enim inquit, duo in carnē
» vnam; qui autem adhæret domino, vnus spiritus est.

Quomodo cōcludatur ex loco epist. ad Cor. c. 5. vnio corporalis cū Christo, quæ nisi per carnē eius in sacramēto cōmunicatā fieri nō possit: et de duplici vnione ibidē à Paulo notata spirituali tantū, & spirituali simul & corporali in sacramēto, vraque à Dionysio diuine explicata, & post eū à Cyrillo: & quomodo aliud sit, esse vnū spiritū cū Christo, & aliud, vnum corpus, contra Metonymicos, qui hæc distinguere non possunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. V.

AGe ergo, quomodo qui adhærere Christo definit, vt adhæreat meretrici, idē membra Christi tolleret, nisi qui Christo prius adhærebat, vna caro fieret cū eo p coniunctionē scilicet corporis, & nō solū vnus spiritus? Quod quidē vt Christus in Euang. Ioan. & Apostolus eius in hac epist. ad Cor. & epist. ad Ephes. vt paulo post dicemus, docuit, per communionem carnis Christi in sacramento non solū spiritualiter, sed corporaliter communicaræ sit, & non aliter. vt enim qui adhæret mulieri siue legitime, siue non, id est, siue κατὰ τὸν διάθεσιν γαμικὸν siue πορνικὸν, quodā modo εἰς ὁμοψυχίαν καὶ ὁμοσαρκίαν, id est, quasi in vnam animam & vnam carnem, anima cum anima, & caro cum carne miscetur, Erunt enim, inquit, duo
„ in carnem vnam; sic qui adhęret Christo per participationem corporis eius in sacramēto, hic in Christo manet, & Christus in eo, quod est, esse duos in carnem vnam, quod ad rationem mystici coniugij, quod est magnum sacramentum in Christo & in Ecclesia, pertinet. Quod si corpus Christi manducatur extra sacramentum à spiritu nostro, & sanguis similiter bibitur, vt tradit disciplina Caluini, quomodo qui adhæret meretrici, tollit mēbra Christi, & facit ea membra meretricis? Quod enim non manducatur à corpore, nō vnitur corporaliter cum corpore, quòd si non vnitur corporaliter cum corpore, non potest fieri ex vtroque vnum corpus per connexionē, quam Græci vocant συνάφειαν, quam alij interpretantur cōtactum; ex quo rursus fit, vt qui adhęret meretrici, non iam tollat membra Christi, quod Apostolus affirmat; siquidem nō erat prius cum eo corporaliter vnitus, vt Metonymici volunt. tollit quidem certe membra Christi, qui erat cū eo vnione spirituali tātum vnitus, & postea vnionem talem amittit per peccatum, id est, ex membris Christi viuis facit membra mortua; sed quia is, qui adhæret meretrici, anima & corpore fit vnum per connexionem, siue commistionem cum meretrice; & hic membra Christi tollit, & facit

Quòd qui adhæret meretrici, non tollit membra Christi cōtra auctoritatem Apostoli, si in sacramento, quod ore sumit, non est corpus Christi.

Aliud est tollere mēbra Christi amissa unione spirituali: Aliud uero tollere membra Christi amissa unione spirituali & corporali.

facit ea meretricis, consentaneum valde est, vt de eo loquatur Apostolus, qui membra Christi, id est, cum Christo spirituali & corporali vnione vnita tollit: vt par vnio vtrinq; ex aduerso respōdeat, spiritus & corporis in Christo; & spiritus siue animæ & corporis in meretrice. Nō reprehendo eos, qui hunc locum non de vnione ista corporali nostra cum Christo interpretantur; sed scribens aduersus hęreticos B. Cyrillum sanctitate & eruditione clarissimum & in interpretatione diuinarum scripturarū diuinum sequi malui, qui in Arianos vnionem quoque nostram corporalem cum Christo negantes, postquam illum locum Pauli validissime torsit in comment. Ioan. lib.
„ xi. cap. 15. Vnum corpus, multi sumus, omnes qui de vno pane participamus, subiunxit in illum Arianum intuens, contra quem differebat, an fortasse putat ignotam nobis
„ mysticæ benedictionis virtutem esse; quæ cū in nobis fiat,
„ nonne corporaliter quoq; facit communicatione carnis Christi in nobis habitare? Deinde locū, qui in manibus est, veluti aliam hastam, non minus valide torquet, in-
„ quiens; cur enim membra fideliū membra Christi sunt?
„ Nescitis, inquit, quia membra vestra membra sunt Christi? membra igitur Christi, meretricis membra faciam?
„ absit? Saluator etiam, qui manducat meam carnem, ait,
„ & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo. vnde considerandum est non habitudine solū, quæ per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse, verum etiam
„ & participatione naturali. Hactenus Cyrillus. participationem naturalem vt superiore tractatu admonui, vocat hic participationem veram corporis Christi, quod in sacramento realiter sumitur. Sed vt magis adhuc intelligatur, quemadmodum membra Christi nominemur, & simus, explicanda est tota ratio vnionis nostræ cum Deo, quę duplex est; altera alterius origo & dux. Vtramq; Dionysius diuine vt cætera, describit; priorem sic, cum in capite de communione post descriptam miseriā primi hominis Adæ, in quam se per peccatum coniecit, diuine, inquit,

Explicatio unionis nostræ cum Deo ad intelligendū quo modo membra Christi efficiamur, & simus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Q̃so Dionysius diuine explicat, & describit duplice unionẽ cũ Deo, unã spiritualẽ: alteram spirituale, & corporalẽ; & quomodo utraq; fiat: & secundum utramq; simus membra Christi, de carne eius, & de ossibus eius, licet non uno modo, nec æqualiter.

quit, bonitatis charitas infinita, non abiecit prouidentiã, quæ nos effecerat, quin potius naturæ nostrę ex toto præterquam peccati particeps facta, nostręq; tenuitati vnita, & in iis, quæ propria & sua erant, nõ læsa, neq; commixta, nos deinceps tanquam eiusdem generis homines, sui suorumque bonorum participes effecit. Hactenus Dionysius de ratione vnionis nostræ spiritualis cum Deo, quę à mysterio Incarnationis ortum ducit. factus est enim Deus homo, vt pro nobis mori posset, & mors eius nostra fieret, nosq; secum commorientes conresuscitaret resurgens à mortuis; & ascendens in cælum confedere faceret in cælestibus. Omnia enim dona, quæ in humanitate sua accepit, dedit nobis eadem natura prędi tis, sicut scriptum est, ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: pro quo in eandem sententiã dixit Propheta Dauid, accepit dona in hominibus, id est in humanitate assumpta. quę enim in ea accepit, dedit. Qui enim filium suum nobis dedit, quomodo ait Paulus, non cum illo omnia donauit? & ipse Filius in Euangelio Ioannis, omnia, inquit, quę dedisti mihi, dedi illis. Vnde tractans hoc mysterium S. Athanasius cõtra Sabellium, Si homo, inquit, tantum esset, non fuisset habitus tot tantisq; donis dignus: si verbum tantũ, non eguisset. Vnitum ergo fuit verbum homini; & Deus Pater intuens in verbum, dedit homini, vt exaltaretur; & haberet potestatem, & alia huiusmodi. Idcirco ad ipsum verbum referuntur omnia, tanquam ipsi data sint, quę per ipsum nos accepimus. Itaq; vt propter nos humiliatus est, sic propter nos exaltatus dicitur. Ergo donauit illi, id est, nobis propter illum: exaltauit illum, id est, nos in illo. Vnde ipsum verbum nobis exaltatis, & adiutis quasi ipse exaltaretur & adiuuaretur, sic gratias agit, nostras res ad se referens ac dicens, Omnia quę dedisti mihi, dedi illis. Hactenus Athanasius. igitur Deus pater intuens in filium suum propter nos hominem factum, nobis eadem natura præditis, si in mortẽ filij eius baptizamur, dat gratiam, per quã primo diuinę

Quòd ratio unionis nostrę spiritualis cum deo ex mysterio Incarnationis proficiscatur.

Explicatio trium q; loci in eande sententia in epist. Pauli, & in psal. dedit dona hominibus; & accepit dona in hominibus auctore Athanasio.

naturæ participes facit. hæc est vnio cum Christo spiritualis. Hactenus enim aliam coniunctionem cum eo corporalem non habemus; nisi quòd membra Christi viua censemur, quia cum spiritu eius vniti sumus, qui sumus alioqui de carne eius & de ossibus eius propter cognationẽ eiusdem generis, id est, propter communitatẽ naturæ humanæ, quam assumpsit. Cæterum cuiusque nostrũ corpus suis proprietatibus singularibus signatum à corpore Christi suis item characteribus signato separatũ est, & extra illud positum. De altera vero vnione paulo post idẽ Dionysius,
» Deus verbum, inquit, sua bonitate & singulari erga homi
» nes charitate motus, cum esset alioqui simplex & inaspe-
» ctabilis, sine vlla sui mutatione factus est cõpositus & aspe
» ctabilis: factus vero homo, communionem beneficè in-
» stituit; quæ cum eo nos in vnum coniungeret, & ipse ea,
» quæ naturæ nostræ sunt humilia, & infima, cum suis diui-
» nissimis summa vnione copularet, si modo nos tanquam
» membra cũ eo similitudine vitæ sanctæ coagmẽtati, com-
» pactique simus, ac non potius peccatis mortui, cum diui-
» nis eisdemque sanctissimis membris neque coniungi, ne-
» que conglutinari, neque vitæ eius participes esse quea-
» mus. Oportet enim si communionem participationemq;
» eius cupimus, in vitam eius, quam in carne vixit, intueri,
» & imitatione atque similitudine sanctitatis ad habitum
» diuinę & incorruptæ virtutis recurrere. sic enim nobis vt
» sui similibus, sui participationem apte & appositè largie-
» tur. Hactenus Dionysius. Hæc est cõmunio corporis Christi, quam dominus ad renouandam iugi recordatione memoriam mortis suæ nobis in specie panis & vini dedit, de
» qua Paulus ad Cor. scripsit, Calix benedictionis, cui bene-
» dicimus, nonne communicatio siue communio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne commu-
» nio, siue participatio corporis domini est? quoniam vnus
» panis, vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane
» & vno calice participamus. per huiusmodi ergo participa
tionem corporis Christi in sacramento participati nõ solum

Q̃so per baptismum efficiamur primo diuinæ naturę cõsortes, sed eatenus nullam aliã coniunctionem corporis cum Christo habemus nisi coniũctionem cognationis eiusdem generis propter communitatem naturę.

De altera vnione summa spirituali simul & corporali, quæ fit per communionem corporis Christi in sacramento participati.

Cõclusio vnionis spiritualis simul & corpora

Universidad de Deusto
Biblioteca

sis per communionem corporis Christi in sacramento participati, cuius dux est vnio illa prior spiritualis tantum.

lum vnione illa spirituali priore, de qua dicebamus, sed corporali etiam vnimur; quicunque illud in sacramento realiter sumimus. quod quia corpus vitæ est, non nisi cum viuentibus per spiritum eius vniri potest. vt iam illa prior vnio hanc secundam, quæ summa est, tanquam dux, vt dixi, antecedat. sic efficiuntur corpora, sicut Apostolus ait, membra Christi non coniunctione tantum spirituali, sed etiam, quod hæretici negant, corporali per carnem Christi in sacramento communicatam. hæc enim communio efficit vt concorpores Christi secundum scripturam Pauli dicamur, & simus, quia sumus in eo vnum corpus. siquidem ipse, qui indiuisibilis est, corporaliter est per cōmunionem carnis in sacramento participatæ in vnoquoque nostrum, quicunque de vno pane, sicut idē Apostolus ait, participamus. Vtramque istam vnionem notauit, & distinxit B. Cyrillus in eodem lib. 10. in Euangeliū Ioannis cap. 15. vt alios nunc omittam, siue Dionysium sequens, siue cum eo consentiens. Recitabo iterum locum. Age igitur, inquit, cum Trinitas vnum natura sit, consideremus, quo modo etiā nos ipsi inter nos corporaliter & cū Deo spiri-
„ tualiter vnum simus. ex Dei Patris substantia vnigenitus
„ prodiens, & totum in sua natura genitorem possidens, ca-
„ ro factus est, seq; ipsum naturę nostræ ineffabiliter coniū-
„ xit, atque vniuit. sic quę inter se plurimum natura distant,
„ in se ipso coniūxit, & naturę diuinę participes nos effecit.
„ participatio enim spiritus, & vt ita dicam, mansio primū
„ in Christo fuit, & ab eo in nos penetrauit. ipse templum
„ suum proprio spiritu perunxit, atque sanctificauit. Origo
„ igitur & via, qua Spiritum Sanctum participamus, & Deo
„ vniti sumus, Christi mysterium est (mysterium scilicet Incarnationis dicit) omnes enim in illo sanctificamur. Hactenus de vnione spirituali tantum. Deinde subiungit de altera vnione, quæ non solū spiritualis, sed corporalis quo-
„ que est. vt igitur inter nos & Deū singulos vniret, quamuis
„ corpore simul & anima distemus, modum tamen adinue-
„ nit consilio Patris & sapientiæ suæ congruētem. suo enim

corpo-

Quomodo beatus Cyrillus duplicē quoque unionē distixit, sicut » diuinus Dionysius.

„ corpore credentes per communionem mysticam benedi-
„ cens, & secum & inter nos vnum nos corpus efficit. Quis
„ enim eos, qui vnius sancti corporis vniens in vno Chri-
„ sto vniti sunt, ab hac naturali vnione alienos putabit? nā
„ si omnes vnum panem manducamus, omnes vnum cor-
„ pus efficimur. diuidi enim atque seiungi Christus non pa
„ titur, ideireo etiā Ecclesia Christi corpus est facta, & nos
„ singuli membra Christi secundū Paulum. vni enim Chri-
„ sto per corpus suum coniuncti, quoniam in nobis illum
„ qui est indiuisibilis, accepimus; ipsi potius, quàm nobis
„ membra nostra accommodantur. Hactenus Cyrillus. Idē
rursus paulo post de eadem duplici vnione magis adhuc
„ aperte & distincte. dicimus, inquit, quòd Spiritu S. rece-
„ pto & inter nos quodammodo & cum Deo vnimur. nam
„ quamuis vnicuique nostrum, Patris & suum Spiritū Chri
„ stus distribuit, indiuisibilis tamen spiritus est, & distribu
„ tus singulis spiritus in seipso vnit: & omnes quibus distri
„ butio facta est, vnum in seipso efficit. & sicut virtus sanctis-
„ simæ Christi carnis vnum corpus efficit participantes, eo-
„ dem arbitror pacto in quibus indiuisibilis Dei spiritus ha
„ bitauit, eos omnes ad vnitatem spiritualē conducit. ideo
„ rursus Paulus nobis scripsit, solliciti seruare vnitatem spi
„ ritus in vinculo pacis, vnū corpus & vnus spiritus. Hactenus Cyrillus. En, quemadmodum auctoritate Pauli aliud est vnum spiritum nos esse: aliud vnum corpus, quę disciplina Metonymicorum non potest distinguere. Explicata est autem ratio vtriusque vnitatis & vnionis spiritualis & corporalis. cum enim vnus spiritus in nobis habitat, tunc ait, idem Cyrillus, vnus verus Deus & Pater omnium per filium suum, in quo scilicet est spiritus, habitat in nobis, nos mutuo & secum spiritus sui participes vniens; & hæc est vnio tantum spiritualis. cum vero caro vitę in nobis habitat, tam non solum vnus spiritus inter nos & in Deo sumus, sed vnū corpus Dei in Christo. Posterior vnio corporalis, quę summa est, vt sępe diximus, quia spiritualem continet, seperari ab ea non potest: spiritualis vero, re se-

parari

Universidad de Deusto
Biblioteca

parari potest à corporali. vt igitur locum epistolę Pauli ad Cor. cuius tractatio superiorē explicationem duplicis vnionis spiritualis, & corporalis ad propositum pertinentem attulit, prosequar, cum Paulus corporalem vnionem
» nostram cum Christo, notauerit, cum dixit, Nescitis, quo
» niam corpora nostra membra sunt Christi? & alteram spi
» ritualem, cum dixit ibidem; Qui adhæret domino, vnus
spiritus est: & rursus in epist. ad Ephes. vnū corpus & vnus spiritus; liquet, Metonymicos, cum negant corpus Christi in sacramento comedi realiter sub specie ore carnis, Paulo cōtradicere, qui ista distinxit, vnum corpus & vnus spiritus: vt enim non efficimur vnus spiritus adhærentes Deo, nisi cum in nobis est spiritualiter vnus spiritus Dei, qui est spiritus indiuisibilis, sic non efficimur vnum corpus, nisi cū in nobis est corporaliter corpus Christi. corp⁹ enim Christi etsi indiuisibile est, carnem tamen & ossa habet, quia corpus hominis nō est nisi corpus carnis: quod si in nobis est corporaliter corpus Christi, necesse est vt ore corporis nostri, sicut dominus instituit, comedatur. Hactenus ex epistola ad Corinthios cōtra Metonymicos.

Quo qui negat corpus Christi i sacramē to comedi, » ut cum comedente uniatur, contra auctoritatem Pauli nō distinguūt, quę ille distinxit unum spiritum & unū corpus.

Disputatio aduersus eosdem ex epistola ad Ephesios c. 3. et 5. & quomodo quos Apostolus ibi dicat factos esse concorporales in Christo, non possit ab hæreticis aliò detorqueri, sed necessario intelligendum sit de participatione corporis Christi in sacramento: & quomodo Christus nutriat. Ecclesiā, & ipso nutriente efficiamur nos membra corporis eius, de carne eius, & ossibus eius: & de coniugio Christi, & Ecclesiæ mystico, quomodo per communionem corporis eius in sacramento consummetur.

CAP. VI.

SEquitur, vt differamus deinceps aduersus istos ex epistola ad Ephesios, quæ eadem via, & ratione hęreticos Metonymicos coarguit, & conuincit. pro eo. n. quod in illa dixit Apostolus, corpora nostra esse membra Christi, quod per communionem corporis Christi in sacramēto vere, & realiter cōmunicati intelligendū esse superius docui, idq; ad rationem mystici coniugij Christi, & Eccle

siæ pertinere, in hac epistola dicit factos nos esse concorporales Christi, & rursus esse membra corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius, quod ad magnum sacramētum sacræ communionis retulisse, paulo post docebimus, & testimonijs sanctorum patrū confirmabimus. ait igitur
» Apost. cuius rei gratia ego Paulus vinctus Iesu Christi pro
» vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratiæ,
» quę data est mihi in vobis, quoniam secundum reuelatio
» nem notum mihi factum est sacramētum, sicut scripsi in
» breui, pro vt potestis legentes intelligere prudentiā meā
» in mysterio Christi, quod alijs generationibus non est ma
» nifestatum filijs hominum, vt nunc reuelatum est sanctis
» Apostolis, & Prophetis in spiritu. sequitur deinde quodnā
» mysterium siue sacramentū dicat, gentes, inquit, esse cohę-
» redes, & concorporales, & comparticipes promissionis in
» Christo per euangelium. concorporales dicit in Christo, de quibus dixerat. esse corpora nostra membra Christi, vt superius explicaui, & de quibus in eadem epistola ad Corinthios, quod in priore tractatu exposuimus, dixerat, quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, omnes, qui de vno pane, & vno calice participamus. dixerat enim ibi-
» dem prius, calix benedictionis, cui benedicimus, nonne
» communicatio sanguinis Christi est? & panis, quem fran-
» gimus, nonne participatio corporis domini est? sic beatus Cyrillus hunc locum epistolę ad Eph. intellexit, & interpretatus est in commentarijs Euang. Ioan. libro 11. c. 16. & in libris allegoriarum, quos in Pentateuchum scripsit,
» quos Glaphyra vocauit in Gen. cap. de Adam, συσσώμους,
» inquit. μεγόναμεν αὐτοῦ δι' εὐλογίας τῆς μυστικῆς, idest, concor
pores facti sumus ei per mysticā benedictionem (hoc est per communionem corporis Christi in sacramento, siue
» mysterio) per mysticam enim inquit benedictionem, mu-
» tatur substantia panis, & vini in corpus, & sanguinē domini. Hactenus Cyrillus. eodem modo interpretatus est in commentarijs in Es. cap. 56. quo in loco prædixit prophe-ta mysterium de hostijs noui testamenti, quas cum Gentiles ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

les ad fidem Christi vocati, comederent, vnum corpus in Christo fierent. sed hanc prophetiam postea loco suo tractabimus, & cum nouo testamento more nostro conferemus. Vt autē sacramentum istud Christi, quod hic dicit Apostolus per reuelationem sibi notū factū esse, & sanctis Apostolis & prophetis item reuelatum, gētes scilicet esse concorporales in Christo, tu hæretice aliò detorquere nō posses, ad mysterium scilicet incarnationis, de quo Paulus
„ in epist. ad Hebr. ait, quia ergo pueri communicauerunt
„ carni, & sangnini, & ipse similiter participauit eisdē, vt per
„ mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, idcirco vna complexione colligauit illa tria, coheredes, concorporales, & comparticipes promissionis in Christo. non enim qui sunt concorporales, idest participes humanæ naturæ Christi, aut etiā, qui sunt mēbra Ecclesiæ, quæ est corpus Christi, omnes sunt cohæredes Christi, & comparticipes ꝓmissionis, quæ facta est filijs Dei; sed qui sunt concorporales in Christo, qui sunt scilicet membra viua, hi enim propter similitudinem vitæ Christi, summa vnione, vt ait Dionysius, cum diuinissimis membris eius per communionem corporis, & sanguinis copulantur, facti sic concorpores, id est, vnum corpus, & vnus spiritus cum eo, & simul cohæredes eius, ac comparticipes promissionis in Christo. Hæc autem est promissio, sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem; & qui manducat me, & ipse viuet propter me. Hoc est sacramentum admirabile, & obstupendum, quod Apost. dicit per reuelationē sibi patefactū esse, Quòd si in sacramento sanctiss. Eucharistiæ est tantum figura corporis Christi ex disciplina Caluini, & Metonymicorum, qui ex schola eius profecti sunt, & hoc est sacramentum sanctis Apostolis, & Prophetis reuelatū, non debuit dicere Apostolus, gentes esse συσσώμους, siue συσσαμάτους (varie enim legitur) idest, concorporales, sed συνχηματίσους, idest, configurales per participationem scilicet, siue communionem figuræ corporis. imago enim siue figura corporis participata non potest facere eos qui eam

„ „ „

Qūo secūdum disciplinā Caluini nō debuit dicere Apostolus, gentes esse cōcorporales, sed cōfigurales in Christo Iesu.

eam participant, concorporales. Sed quemadmodū efficiamur concorporales in Christo, siue membra corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius, idem Apostolus
„ paulo post magis adhuc exponit, cū ait, viri, diligite vxo-
„ res vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiā. & paulo post, cū
„ dixisset, Qui suam vxorem diligit, se ipsum diligit; vt explicaret, quid esset diligere vxorem sicut seipsum, subiun-
„ git. Nemo enim carnem suam odio habuit, sed nutrit
„ & fouet eam, vt iam hoc intelligeretur, esse diligere vxorem suam, tanquam corpus suum, siue tanquam seipsum, vtrunque enim dixit, scilicet nutrire & fouere eam: & pro ea nutrienda & fouenda, omni studio & labori honesto se tradere. Interpretatus est hic Apostolus, vt Procopius Gazæus in comment. in Genes. notauit, quod illic dictum est mulieri, ad virum conuersio tua; scilicet, vt ab eo nutriaris & foueris instar videlicet lateris manui suppositi, ut ait Basilius Episcopus Seleuciæ in homilia 2. in illud,
„ Adduxit Adam in Paradisum. ob hanc enim causam ait
„ hic auctor factā esse Euam ex latere Adæ θάλπεται γὰρ καὶ
„ σκέπεται ὑπὸ τῆς χλαίνης ἡ γυναικεμφὴς πλευρά, id est, fouetur
„ enim & tegitur, inquit, à manu latus ei subiectum.
„ Sequitur deinde, sicut Christus Ecclesiam, scilicet nutrit
„ & fouet. Quòd si Christus Ecclesiam nutrit; cibo igitur,
„ qui ore corporis capitur, nutrit: siquidem cibum sponsæ
„ Christi, quæ est Ecclesia, comparat cum cibo, quo vir vxo
„ rem suam nutrit. atqui certe ex toto dissimilia non com-
„ parātur; cuiusmodi essent cibus corporalis, & cibus cor-
„ pore carens. docet autem statim, licet obscure, quia ita expediebat, quo cibo corporali Ecclesiam sponsam suam
„ nutriat; cū subiungit, quia membra sumus corporis eius,
„ de carne eius & de ossibus eius. quæ perinde sunt, ac si dixisset aperte; Sicut Christus Ecclesiam nutrit communione. s. carnis suæ. cōmunionem enim carnis suæ, vt Dionys. Areopagita in capite de cōmunione ait, ὡς ὁμοῤῥύσει,
„ λοιπὸν ἐδωρήσατο καὶ ἀῤῥ οἰκείου αὐτὸ δόξαν μετόχους καλῶν, id est, cōmunionē nobis postea utpote hominibus eiusdem ge-

Quid sit diligere uxorem, tanquam suū corpus, siue tanquā seipsum.

Quomodo secundum Apostolum cibo, qui ore carnis sumitur ad comedendū, Christus ecclesiā sponsam suam nutrit, & fouet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neris ac naturæ largitus est, & fuorum bonorum consortes, ac participes fecit. hoc enim est, quod paulo supra dixit idem Apostolus factos nos esse cõcorporales, & comparticipes promissionis in Christo per ueram scilicet communionem verę carnis Christi in sacramento. Sic etiam intellexit & interpretatus est B. Irinæus lib. 5. contra hæreses. Quomodo, inquit, carnem negant capacem esse donationis Dei, quæ est vita æterna, quæ sanguine & corpore Christi nutritur, & membrum eius est? quemadmodum & Apostolus ait in ea quæ est ad Ephesios epistola, quoniam membra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius, non de spiritali & inuisibili homine dicēs hæc; spiritus enim nec ossa neque carnes habet, sed de ea dispositione, quæ est secundum hominem, quæ ex carnibus & neruis, & ossibus consistit; quæ de calice, qui est sanguis eius, nutritur: & de pane, qui est corpus eius, augetur. Et Metonymice, quemadmodum testimonio Pauli, interprete magno auctore Irinæo, ut vitam sempiternam viuamus, corpore & sanguine Christi spiritualiter nutrimur, non illis quidem sumptis ore spiritus tantum, ut tradit vestra disciplina, sed ore corporis, siquidē per communionem istam corporis & sanguinis efficimur membra viua corporis eius, & de carne eius & ossibus eius, qui factus fuit homo, sicut nos. hoc autem fieri nō posset, nisi qui sumitur, non spiritualiter tantum sumeretur, veluti si esset spiritus, qui carnem & ossa non habet, sed etiam corporaliter, utpote carnes & ossa habens: illud vero in Irinæo, & de pane qui est corpus eius, augetur, non dici de pane mystico post consecrationem, docui superiore tractatu, cum responderem ad obiectionem Volani 17. ne eadem nunc repetam. Christus itaq; Ecclesiam sponsam suam communione corporis & sanguinis sui nutrit; vnde ut paulo antedixi, postquam dixit de viro, qui vxorem suam diligere debet, Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut Christus Ecclesiam, scilicet nutriit & fouet; statim subiun-

Quō secundum Apostolum interprete & auctore S. Irinæo per communionē corporis Christi in sacramēto efficimur membra eius, de carne eius, de ossibus eius.

» subiunxit, Sumus enim membra corporis eius, de carne
» eius, & de ossibus eius. quod quidem vnionem illam significat hic, quæ à Dionysio dicitur in capite de communione, ἕνωσις κατ' ἄκρον id est, summa vnio: & à B. Cypriano
» in serm. de cœna; vnitas vsque ad societatem germanissimam progressa; hæc autem societas germanissima consistit in similitudine, & imitatione vitæ Christi. Hęc enim
» cum est, vt ait idem Dionysius, tunc tanquam membra vi
» ua summa vnione cum Christo per cōmunionem corporis eius in sacramento copulamur. qui enim sunt mēbra
» mortua peccatis, isti, inquit idem Dionysius, cum diuinis
» & sanctissimis membris eius non coagmentantur, nec eis
» adglutinantur; nec vitæ eius participes sunt. sunt isti alio
» qui mēbra corporis eius de carne eius, & de ossibus eius,
» sed per communitatem naturæ tantum, & non per participationem etiam substantialem sacramenti corporis &
» sanguinis Christi. non sic inquam, sunt membra corporis eius, de carne eius & ossibus eius, vt sunt ij, de quibus hic loquitur Apostolus, cum quibus cōmiscetur, & quos nutrit Christus factus eorū cibus, faciens eos sibi concorporales, & cōparticipes promissionis, sicut idē Apostolus supra dixerat. Quare si Christus nos nutrit, factus .s. noster cibus verus, & potus verus, vt in Euangelio dixit, quia sumus mēbra corporis eius, & de carne eius & ossibus eius; ergo membra eius viua sumus, ac proinde non per cōmunionē tantū humanæ naturę membra, sed etiā per cōmunionem sanctissimę Eucharistiæ, quę ex membris & carne atque ossibus cum diuina natura hypostatice vnitis constat. hoc vero est coniugium Christi & Ecclesiæ, in quo fiunt secundum legem mystici coniugii duo in carnem vnam. hanc enim vnitatem significauit dominus, cum dis-
» ferens de hoc mysterio in Euangelio Ioannis, qui manducat, inquit, meam carnem, & bibit meum sanguinem, in
» me manet, & ego in eo. Nihil enim aliud est manere sic alterum in altero, quàm fieri duo in vnum. Quod ergo ad legem matrimonij carnalis coniugum pertinet, pertine-

Quomodo duplici modo cōtingat esse mēbra Christi, de carne eius, & de ossibus eius.

Quomodo dicit Apostolus quod ad legem matrimonij car

re

Universidad de Deusto
Biblioteca

nalis pertinebat, erunt duo in carnem unã, pertinere etiã anagogice ad matrimoniũ mysticum ecclesię cum Christo per communionem corporis eius in sacramento magno.

re etiam anagogice & spiritualiter ad Christum, & sponsam eius Ecclesiam in sacramento cõmunionis corporis Christi, docuit nos hoc loco Apostolus, cum post legem illam de coniugio in Genesi scriptã, scilicet, Propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carnem vnam; statim subiungit, sacramẽtum hoc magnũ est, Ego autẽ dico in Christo & in Ecclesia; ergo coniugium fidelium coniugum cum coniugio Christi sponsi & Ecclesiæ sponsæ eius tanquam sacramentum coniugij paruum cum magno comparat Apostolus. In quo autem consistat hoc magnum sacramentum coniugij Christi & Ecclesię, idem Apostolus paulo ante significauerat, cum prȩcipiens vt vir vxorem suam tanquã corpus suum diligeret, exemplũ Christi Ecclesiam sponsam suam diligentis proposuit. nemo enim inquiens, vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut Christus Ecclesiam, scilicet vt sæpius repetã, nutrit & fouet: quare cum dixit paulo post, sacramentũ hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia; consequẽtia rei & verborũ postulat, vt subaudiamus in Christo scilicet nutriente & fouente Ecclesiam sponsam, & in Ecclesia, quę nutritur, & fouetur à Christo sponso. Hoc autem nutrire scilicet & fouere Ecclesiam fit, cum Christus factus vere cibus, se ipsum cum Ecclesia, id est, cum fidelibus vnit summa vnione, id est, secundum carnem & ossa & spiritum in diuinissimo & maximo sacramento sanctissimę Eucharistię, quod animas fidelium spiritualiter viuentium nutrit, ac fouet, & facit crescere in salutem, vt beatus Petrus ait de eodem sacramento loquens, vt postea loco suo docebimus.

Quomodo coniugium carnale tanquam sacramentũ paruũ comparatur ab Apostolo cũ coniugio mystico tãquã sacramento magno.

Quomodo Paulus doceat secundum consequentiam rei & uerborũ nutriri ecclesiam sponsam ab spõso suo Christo corpore eius facto cibo in sacramento.

Quæ Methodius martyr scripserit ad explanationem loci Pauli de sacramento magno in Christo & in Ecclesia; & quæ alij patres de eodẽ magno sacramento coniugij mystici per communionem corporis Christi in sacramento participati scripserint: & de dote sponsę Christi à beato Chrysostomo descripta: & quomodo Metonymici sponsam, quod in ipsis est, dote spolient, & fame ac siti enecent: & quomodo ex verbis

Pauli concludatur, alimentum, quo Christus Ecclesiam sponsam nutrit, ore etiam corporali capi.

CAP. VII.

HVc spectant, quę Methodius martyr in symposio decem virginum in hunc locũ scripsit. interpretabor latine. Nunquam, inquit, Paulus ὁ παιδαγωγικώτατος temere ad Christum & Ecclesiam retulisset coniugium Adæ & Euę, si scriptura nihil sublime supra litteram & historiam cogitasset. si enim hunc scripturæ locum nude penitus de coniunctione viri & mulieris accipere oportebat, quorsum Apostolus hæc memorans, nosque in viam spiritus deducens, hunc de Adam & Eua locum allegorice interpretaretur, ad Christum & Ecclesiam eum referens? Et paulo post. Homo inquit, mixtus & temperatus cum sapientia & uita, hoc factus est, quod erat quod in ipso habitauit φῶς ἄκρατον, id est lumen purum (Verbũ Dei dicit.) Vnde, inquit, recte Apost o lusad Christum retulit illa de Adam. sic enim maxime congruet, ex ossibus eius, & ex carne eius Ecclesiam esse factam, propter quam, relicto Patre in cælis, descendit Verbum; & adhęsit uxori, & dormiuit soporem passionis moriens pro ea; ut exhiberet sibi Ecclesiam glorioſam, & omnis maculæ expertem, emundans eam lauacro ad excipiendum spirituale, & beatum semen, quod ipse insonat, & inserit in profundo mentis. Excipit autem illud ipsum semen & format Ecclesia instar vxoris ad generandam virtutem & alendã. hac enim ratione impletur illud, Crescite & multiplicamini, capiente Ecclesia incrementum per congressum & communionem Verbi, quod adhuc ad nos se dimittit, & soporem capit secundum commemorationem passionis. non enim potest aliter Ecclesia concipere credentes & regenerare per lauacrum regenerationis, nisi & Christus propter eos se exinaniens, vt capi possit, secundũ commemorationem, vt dixi, passionis iterum moriatur è cęlo descendens; adhęrensque vxori suę prębeat virtutem quan-

Quæ Methodius martyr scripserit pertinẽtia ad mysticũ coniugiũ Christi & ecclesiæ sponsæ per cõmunionẽ corporis Christi in sacramento.

Universidad de Deusto
Biblioteca

„ quandam lateris sui, vt augeantur, qui in eo ędificati sunt
„ omnes per lauacrum regenerati. Hęc Methodius Martyr.
ex quibus illud exinanire se nūc Christum, vt capi posit,
& iterum, secundum commemorationem passionis mori,
& adhęrentem vxori, id est, Ecclesię prębere virtutem
quandam lateris sui ad augendum regeneratos, ad com-
munionem corporis Christi in sacramento Eucharistię
„ pertinet, sicut scriptum est, Hoc facite in meam com-
„ memorationem. Item Theodoretus in comment. Canti-
„ co Canticorum, cum illum versiculum primum inter-
pretatur, Osculetur me osculo oris sui, Nec vero, inquit
offendi quis debet verbo osculi, siquidem in ipso sacramē
ti tempore membra sponsi nos accipimus, osculamur &
amplectimur, & veluti sponsali coniūctione cum eo copu-
lamur. Gregor. quoque Nyssen. in Coment. Cantico Can-
ticorum cap. 5. de coniugio isto Christi & Ecclesię per cō-
munionem corporis Christi in sacramento altaris memi-
nit, explanans enim illū locum, Vox fratuelis mei pulsat
fores, aperi mihi soror mea proxima mea. Comparat nos
inquit, dūs cum angelis, siquidē vigilāter Deo pareamus,
„ & vos, vt ait dominus, similes hominibus, expectanti-
„ bus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs vt cum
„ venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei. subiungit de-
„ inde Gregorius, scilicet factis nuptijs, & in thalamum my-
„ steriorum admissa iam sponsa (qui enim sponsam habet,
„ sponsus est, ait Ioannes) expectabant angeli reditum Re-
„ gis Ecclesię ad naturalem beatitudinem & gloriam. His
„ ergo dixit dominus debere esse similem vitam nostram.
Hactenus Gregorius. Thalamum mysteriorum vocat alta
re, ad cuius participationem qui admittuntur, cū eis tan-
quam cum sponsa Christus sponsus nuptias per commu
nionem corporis sui in mysterio celebrat. Hinc B. Chryso
„ stomus in homil. in illud, Astitit regina à dextris tuis in
„ vestitu deaurato describēs dotem sponsæ Ecclesię de spō
„ so Christo, in duas, inquit, diuisit dotem eius, alia quidē
„ dedit ei αὐτὴ ἀρραβῶνος alia vero promisit ei in futuro. quid

Quæ alij pa-
tres de eodem
coniugio mysti
co Christi &
ecclesię p cō
munione cor
poris in sacra
mento, con-
sumato me
minerit Theo
doretus Greg.
Nyss. Chrys.
Ephræm, fulgē
tius. Bernardus.

ei

„ ei dedit? Dedit, inquit, ei veniam peccatorum, remissionē
„ supplicij, iustitiam, sanctificationē, redemptionem, σῶμα
„ δεσποτικόν, τράπεζαν θείαν πνευματικήν, id est, corpus dominicū
„ mensam diuinā, spiritualē. Hęc omnia habebant Aposto
„ li, igitur alia quidem dedit; alia vero promisit, καὶ τὰ μὲν
„ ἐν πείρᾳ ἔδωκε καὶ ἀπολαύσει, τὰ δὲ ἐν ἐλπίδι καὶ πίστει καὶ ἀκοῇ.
„ id est, & illa quidem, scilicet quæ dedit, in experiētia erāt
„ & fruitione; hæc vero in spe & fide, & auditu. Rursus per-
„ cunctatur. Quid dedit? baptisma, inquit, & sacrificium; hęc
„ in experientia. Vide, quid pollicitus sit, resurrectionē mor-
„ tuorum, immortalitatem, coniunctionem & chorum cum
„ angelis, viuere cum ipso vitam ab interitu liberam, bona
„ quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor homi-
„ nis ascenderunt. Hactenus Chrysostomus. Item B. Bern. in
„ serm. de cœna domini, In terra, inquit, sponsum habes in
„ sacramento, in cælo habiturus sine velamēto. Præterea S.
„ Ephrē Syrus in sermone de Iudicio, Nam si procul, inquit,
„ à nobis est Siloa, ad quam missus est cœcus, sed pretiosus
„ calix sanguinis tui plenus vita & lumine nobis in proxi-
„ mo est, tanto propinquior, quanto, qui accesserit purior
„ fuerit. hoc ergo restat nobis misericors Christe, vt pleni
„ gratia & illuminatione gratiæ tuæ accedamus ad calicem
„ tuum, vt proficiat nobis ad remissionem peccatorum, nō
„ ad confusionem in die iudicij: quia quicunque mysterijs
„ tuis indignus accesserit, suā animam ipse condemnat, nō
„ ἁγνίζων, id est, castificans se, vt cælestem Regem atque im-
„ mortalē spōsum sui pectoris purissimi suscipiat thalamo.
„ nam anima nostra sponsa est immortalis sponsi. copulæ
„ autem nuptiarū cælestia sacramenta sunt, quia cū mandu
„ camus eius corpus, & sanguinē bibim⁹, ipse in nobis est, &
„ nos in eo. Attende ergo teipsū frater: festina vt thalamū
„ cordis tui iugiter virtutib⁹ exornes, vt māsionē cū benedi-
„ cto parte apud te facias, & cæt. Item B. Fulgentius lib. 2. ad
„ Monymum. Quando autem, inquit, congruentius quàm
„ ad consecrandum sacrificiū corporis Christi, sancta Eccle
„ sia, quæ est corpus Christi, spiritus S. deposcat aduentum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

» quæ ipſum caput ſuum ſecundū carnem de ſpiritu S. no-
» uerit natum? & paulo poſt. & ob hoc neceſſarium nobis
» eſt, vt ſicut ex ſpiritu S. natus eſt Chriſtus, ſic Eccleſia dono
» ſpiritus S. adhæreat Chriſto tanquam mulier viro ſuo, &
» tanquam corpus capiti ſuo. Dono ſpiritus S. dixit, cuius
aduentus, vt paulo ſupra dixit, poſcitur ad conſecrandum
ſacrificium corporis Chriſti, vt in hoc Eccleſia adhæreat
Chriſto tanquam mulier viro ſuo. quod magis adhuc idē
Fulgentius declarat Apoſtolum citans, cum ſtatim ſubiū-
» git, Dicit enim Apoſtolus, quia Chriſtus caput eſt Eccleſiæ
» ipſe ſaluator corporis eius. & iterum, quia mēbra ſumus
» de carne eius & de oſſibus eius. propter hoc relinquet ho
» mo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ; & erūt duo
» in carne vna, quod exponens adiecit, ſacramentum hoc
» magnum eſt. Ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Ha
ctenus Fulgentius. ſcilicet ſacramentum magnū expoſuit
Paulus auctore Fulgētio, illud, in quo Eccleſia dono ſpiri
tus S. adhæret Chriſto tanquam mulier viro, ſacramentū
dico ſacrificij corporis Chriſti, ad cuius conſecrationem
poſcitur aduentus Spiritus S. vt idem Fulgentius dixerat.

Quomodo Metonymici hæretici eccleſiā expilant: & dotē eius ſurripiunt.

Iam ergo accerſendi ſunt hic Metonymici nomine Eccle-
ſiæ expilatæ, & dotis eius ſurreptę. pro arrabone enim, vt
paulo ante dixit Chryſoſtomus, non figuram corporis ſui
dedit ſponſus ſponſæ, ſed corpus ſuum, quod iſti tollunt,
& ſurripiūt. ac ἐν πίστει καὶ ἀκοῇ dedit, vt loquitur idē
Chryſoſtomus, id eſt, vt nos loquimur, re & veritate dedit;
non ἐν πίστει καὶ ἀκοῇ. non inquam, in fide & auditu tantū,
quaſi non adſit, hoc enim facit figuram corporis qui dat
pro corpore, ſcilicet in fide ſolū, & in auditu corpus dat,
dum non concedit adeſſe corpus, quod adeſt. Obieci Me
tonymicis crimen expilationis Eccleſiæ; quia Eccleſiæ do-
tem diripiunt. Nunc crimen obijcio parricidij; fame enim

Quomodo hæretici Metonymici parricidę ſunt eccleſię.

& ſiti nouam Euam, Eccleſiam dico matrem viuentium
enecant. cum enim dicat Apoſtolus, neminem vnquam
carnem ſuam odio habuiſſe, ſed nutrire, & fouere eam ſi-
cut Chriſtus Eccleſiam, ſcilicet nutrit & fouet, vt ſæpe dic-
tum

ctum & ſubauditum eſt, an non cogitant Eccleſiæ ſponſæ
Chriſti parricidium, qui ſpōſi alimentum ei denegāt? Apo
ſtolus dicit Chriſtum nutrire Eccleſiam, iſti contra, Chri-
ſtum non nutrire; Ergo nō viuit Eccleſia. quomodo enim
viuit, ſi non alitur? aut quomodo alitur, ſi non capit ore
alimentum? Sed audio hæretice, quod ex diſciplina Calui
ri reſpondes, Ore, inquis, ſpiritus extra panem capit ali-
mentum, id eſt, ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti,
quorum ſunt efficacia ſigna panis & vinum; ore autē cor
poris non capit: nec enim poteſt. At ſi alimentū quo Chri-
ſtus nutrit Eccleſiam, non poteſt ore corporis capi; & ali-
mentum, quo vir vxorem nutrit, poteſt. igitur diuerſi gene
ris ſunt. quomodo ergo Apoſtolus inter ſe comparat? quæ
enim diuerſi generis ſunt, non comparantur. Chriſtus igi
tur Eccleſiam, quæ ſumus nos, nutrit carne propria &
ſanguine. in quæ cum in hoc mundo eſſet, panem & vinū
more noſtro comedēs, ſicut nos mutabat; idcirco Apoſto
lus panē, quo vir alit vxorē, cum carne Chriſti, qua Eccle-
ſiam nutrit, comparat, quia in carne & pane vnius generis
ſubſtantia eſt, vt Magnetes Græcus & grauis auctor in ijs
dixit, quæ in primo tractatu de hoc ſacramento diuine ab
» eo tractata recitaui. cum ergo dixit Apoſtolus, Nemo vn-
» quam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit & fouet eam,
ſicut Chriſtus Eccleſiam; ſcilicet nutrit & fouet vtrumque
enim τὸ κοινῶς repetendum eſt, alimentum, quo vir vxorē
ſuam, & alimentum quo Chriſtus Eccleſiam nutrit, licet
ille corporaliter, hic ſpiritualiter, vtrumque quidem cor-
poreum eſſe, & vtrumque ore corporis capi, plane docuit;
alioqui nunquam illa cōparare potuiſſet. Rurſus adhuc
ſi Chriſtus nutrit Eccleſiam, quia ſumus membra corpo-
ris eius, de carne eius & de oſſibus eius, ergo quia miſce-
mur corporaliter cum diuina carne eius, & cum oſſibus
eius, ideo participes ſpiritus & diuinitatis eius efficimur,
quod eſt nutriri. nō igitur ore ſpiritus, ſed ore carnis cibū
iſtum, quo nutrimur, in ſacramento capimus. cibus enim
qui ore tantum ſpiritus, & non ore carnis ſumitur, nō mi-

Argumentatio ex verbis Pauli qua cōcluditur ore capi alimentum, quo Chriſti ſpōſam eccleſiam nutriat, qđ non poteſt eſſe niſi corpus eius diuinitate plenum, quod ſolum poteſt animas nutrire.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scetur cum comedente, vnde Marcus Anachoreta magni nominis auctor,& ætatis B. Hieronymi,interpretans illum
» Pauli locum, omnes vno spiritu potati sumus, vt vinũ, in-
» quit, miscetur cum bibente, & qui bibit, est in vino, & vi-
» num in eo;sic sanguis Christi miscetur cum bibẽte, & per
» ipsum efficitur qui bibit, particeps spiritus Dei. Hactenus de loco Apostoli in Epist. ad Ephesios,qui,quantum arbitror, ita reuincit hæreticos, vt solus ad hanc hæresim conuincendam sufficere possit.

Disputatio cõtra Metonymicos ex epist.ad Colos.c.3.quòd per communionem corporis Christi in sacramento vocati sumus in pacem in vno corpore: & explicatio Dionysii de osculo mystico in sacrificio Missæ ad locum Pauli pertinente : & quid differat induere Christũ ab eo, quod est fieri corpus Christi: & quomodo Metonymici non possunt esse grati, quod Apost. præcipit hic, dicens, grati estote. quomodo comedere corpus Christi sine ore, sine dentibus, sine palato, sine stomacho,quod Metonymici in suo sacramentali pane introducunt, ad hæresim Manichæorum pertinet;& ad hæresim illorum, qui aiebant;angelos qui Abraæ apparuerunt,vere pransos esse.

CAP. VIII.

DE hac etiam vnione nostra spirituali & corporali in vno corpore loquitur idem Apostolus in epist. ad Colos. c. 3. cum ait', pax Christi exultet in cordibus vestris, in quam & vocati estis in vno corpore; & grati estote. Ad hunc locum pertinent,quæ Dionysius in cap. de communione scribit. interpretans enim quid illud mysticum osculum symbolum pacis, quod in sacrificio Missæ fieri solet, significet, quia non possunt, inquit, ad vnum aggregari, neq; pacificam vnionem cum vno illo consequi, qui secum inter se dissentiunt. etenim si contemplatione, ac cognitione vnius illuminati ad congregationem diuinam adiungamur, & ea in vnum copulemur, non patiemur in cupiditates partitas delabi; ex quibus similia odia terrena, & perturbata,quæ naturæ rationis compoti insita sunt, gignuntur. Hanc igitur, vt arbitror

Explicatio Dionysij, quid mysticum osculũ in Missa significet.

» tror, vnam,& simplicem,& non distractam vitam facer ri-
» tus pacis factæ sanxit, simili simile firmans, & à diuisis di-
» uina, & simplicia disiungens. Hactenus Dionys. pacem itaq; hoc loco vocat Apostolus vitam non diuisam, neq; distractam cupiditatibus, & odijs; in quam pacem vocati sumus in vno corpore, quia ob eam rem participes communionis corporis Christi efficimur, vt hanc pacem cum Deo, & nobiscum stabiliamus;ideſt, vt vita nostra non sit partita & distracta, sed cum Deo vnita. Sequitur in Apostolo. Et grati estote; pro quo græce est, εὐχάριστοι quod ab Eucharistia ductum est. quod nomen quid hic declaret, ex eodem Dionysio intelligi potest; cum loquens de gratiarum actione,quæ Eucharistia etiam dicitur, post sacrificium Eucharistiæ eos,qui propter turpem vitam non fuerũt facti participes mysteriorũ,remanere ait ἀχαρίστους, hoc est, sine gratiarũ actione, qua sunt natura sua digna: cõtra vero,qui digna participatione altitudinẽ & magnitudinẽ Eucharistię cognoscẽt, hi inquit laudes eius εὐχαριστους, id est,grata memoria celebrabunt. Videtur interpretatus Dionysius rationẽ nominis Eucharistiæ, à gratiarum actione, qua digna sit natura sua, & qua prosequenda est, ductam esse. Vnde hic Apostolus, quia dixerat vocatos nos esse in pacem in vno corpore,illo scilicet,cuius, vt paulo ante explicaui, dixit in epist. ad Corinthios, corpora nostra esse membra, & de quo rursus in eadẽ epist.
» ad Cor. vnum, inquit, corpus sumus omnes, qui de vno
» pane participamus, hæc autem est S. Eucharistia; ideo subiungit, εὐχαριστεῖτε, id est, grati estote siue gratias agite. Hinc constitutio Apost. lib. 7. Clementis cap. 25. sic præcipit gratias agere pro S. Eucharistia; εὐχαριστοῦμεν,
» inquit,id est,gratias agimus Pater noster pro sanguine le
» su Christi pro nobis effusi, & pro pretioso corpore eius,
» cuius hęc sacramenta celebramus. Cum igitur Colossensibus dicat Apostolus, & in eis dicat omnibus fidelibus,
» pax Dei exultet in cordibus vestris,in quam vocati estis in vno corpore: in vno inquam, corpore, quod estis vos : sic enim

Vnde nomen Eucharistię ductũ videatur secundũ Dionysium, & apostoli eam constitutionem.

enim intelligi volunt, vt tale sit, quale est illud, quod modo dixi ex epist. ad Corinthios, vnum corpus sumus omnes, qui de vno pane participamus, Percunctemur Metonymicos, quod istuc sit vnum corpus, quod ipsi sunt, in quo vocati sunt in pacem istam? An respōsuri sunt, quod Apostolus Galatis scripsit, Quicunq; in Christo baptizati estis, Christum induistis? At non dixit, Vnum corpus Christi facti estis, sed Christum induistis. Christum scilicet induerunt, quicunq; spiritum Christi, qui indiuisibilis est, acceperunt, per quem facti sunt participes mortis; & resurrectionis eius, qui propter nos factus est homo, & mortuus & resuscitatus. corpus vero Christi facta est Ecclesia per participationem veram vnius corporis Christi in sacramento corporaliter communicati, quod hæretici tollunt. ex quo fit, vt isti non sint vocati in pacem, sed in sectas & in cōtrouersias de fide, de sacramentis, de dogmatibus doctrinæ catholicæ, qui sunt non ἐυχάριστοι, id est, grati, vt Apostolus esse præcipit ijs, qui in vno corpore vocati sunt in pacem & vnionem; sed ἀχάριστοι id est, ingrati. quid enim magis ingrati animi esse potest, quàm non agnoscere, sed negare diuina munera, & dona pretiosi corporis, & sanguinis domini, in quæ desiderant angeli aspicere? quid inquam magis ingratum esse potest, quàm recusare summam cum Christo vnionem? quam non solum in spiritu suo, sed etiam in corpore suo facere voluit, in quo summā ad extremū charitatem in nos effudit. Dic mihi hæretice, cum Paulus dixit Colossensibus, vocatos esse in pacem in vno corpore, vt hunc locum etiam atque etiam contra te vrgeam & premam, Dic, inquam, hæretice, nisi ingens beneficium commemorasset, inquiens vocatos esse in vno corpore, subiunxisset continuo, Grati estote? quod quidem nusquam aliàs in epistolis suis hoc modo scripsisse reperitur. certe quidem hanc consuetudinē nos habemus, vt inter nos magnis beneficiis acceptis, gratos nos esse moneamus, & hortemur. Figurā vero corporis & sanguinis dare quid istuc summi beneficij erat? aut

Quomodo » hæretici Me » tonymici non sūt uocati in pa- » cem in uno corpore, secundum auctoritatē Apostoli. »

Quòd aliud sit induere Christum, aliud fieri corpus Christi.

Quomodo Metonymici non ἐυχάριστοι quod Apost. præcipit.

Quomodo nihil potest esse magis ingrati animi, quàm negare dona maxima precio si corporis, & sanguinis domini in sacramento.

Vbi dixerit Apostolus, Grati estote, & nusquam aliàs in epistolis suis.

aut quid beneficij est dare ad comedēdum, quod credas te comedere, neque vere tamen comedas? aut quomodo istuc non potius erat illudere? substantiā corporis & sanguinis Christi comedere & bibere in fide per spiritū? An non est instar ænigmatis, immo somnij & visionis comedere sine instrumento corporali? comedere inquam, sine ore, sine dentibus, sine palato? Sic Manichæi, vt carnem Christi negarent, aiebant, diuinitatem Christi sine carne comedisse & bibisse; quorum hæresim illi hęretici renouabant, contra quos Athanasius scribit, qui aiebant tres illos angelos, qui Abraę specie humana apparuerunt, natura comedisse: vt similiter de diuinitate Christi secundū Manichæos habendum esset. fauet ergo adiutrixque est huic hæresi Caluini disciplina, quę ore spiritus substantiam corporis, & sanguinis domini edi & bibi tradit. At- qui non visos esse illos angelos prandere, cū alioqui corpore carerent, sed vere pransos, si hoc erat περιδεῖπνα, vt ait B. Athanasius; Dicamus nos prodigij simile, quomodo non magis erit prodigij simile, substantiam corporis, » & sanguinis comedere & bibere ore spiritus? πνεύματι σοφῆς αἰδημοσύνης, ait idem Athanasius in illos istius » prodigij auctores & patronos, id est, qui conuenit spiritibus incorporeis cibus sub sensum cadens? sic in istos dicendum est. Qui conuenit corporeis os incorporeum? in illo enim est, incorporeos corporee comedere; in hoc, corporeos incorporee. Æqua est vtrobiq; repugnantia; par in vtroq; monstrum. comedere incorporeos natura & non falsa visione & specie: & comedere corporeos non natura, sed falsa visione & specie.

Comedere sine ore, sine palato, sine instrumento ullo corporis, ad quod Metonymici tradunt, ad instar somnij esse

Quomodo Caluini disciplina de corpore Christi, qđ dicit comedi tantum ore spiritus, & nō carnis, hęresi Manichæorum fauet.

Monstrum esse incorporeos non uideri comedere, sed uere comedere: & corporeos nō uere comedere, sed uideri.

Ex epistola ad Thessal. de loco, in quo Thess. obtestatur Apost. per nostram congregationem in Christum, quomodo per participationem carnis Christi in sacramento communicatæ congregamur in vnum corpus Christi indiuisibile; & quòd ex eo dicta sit communio, & synaxis: & quomodo secundum Metonymicos non plus coniunctionis cum Christo efficiat Eucharistia quàm baptismus: & vnde intelligi possit quantam vim habeat contactus carnis Christi viuificæ: & quare obtestatus est

Universidad de Deusto
Biblioteca

Thessalon. per congregationem istam in Christum, id est, per sacram communionem.

CAP. IX.

PErgamus deinde ad epistolam Pauli ad Thess. in qua Thessalonicenses, vt re grauissima per eam vnionem obtestatur, quæ maxima, & excellentissima nobis est cum Christo in vno corpore, Rogamus inquit, vos fratres per aduentum domini nostri Iesu Christi, & nostram congregrationem in ipsum, vt non cito moueamini à vestro sensu, neque per sermonem, neque per epistolā tanquam per nos missam, quasi instet dies domini, &c. cum rogat, & obtestatur per aduentū domini nostri Iesu Christi, per ipsum dominum nostrum Iesum Christum, qui vēturus est (quo nihil maius esse potest) rogat, & obtestatur. Similiter cum rogat per nostram cōgregationē in ipsum, per ipsum quoque dominum nostrum, in quem congregamur, rogat; congregamur scilicet in eum, cum per S. Eucharistiā, quæ, vt Dionysius ait, inde κοινωνία & σύναξις, id est, cōmunio & cōgregatio dicitur, id est p participationem carnis Christi viuificæ in sacramento communicatæ vnum corpus Christi indiuisibile efficimur. quod B. Ignatius in epist. ad Ephes. vocat manere in Christo σαρκικῶς καὶ πνευματικῶς, id est, carne & spiritu, ad qđ Ephesios hortatur. Talem coniunctionem, quam Græci, vt alio loco dixi, συνάφειαν appellant, ecclesiastici scriptores contactum dicunt, non habent Metonymici. quomodo enim coniunctionem hanc habere possunt cum corpore Christi viuifico, si corpus Christi corporali ore sumi, & realiter nobiscum sub speciebus vniri negant? Panis igitur sacramentalis Metonymicorum non est Eucharistia: quia neque cōmunio, aut synaxis dici potest. siquidē ipsos illos, qui participant, in vnum corpus Christi non congregat realiter, sed vt ipsi putant, tantum spiritualiter, vt non plus efficiat hoc sacramentum secundum disciplinam Caluini, quàm Baptismus, siquidem nullam aliam vnionem cū Christo & inter se sibi reliquerunt, nisi spiritualem; qui nec hanc qui

Quid sit in epist. Pauli, nostra congregatio in Christum, per quā obtestatur Thessalonicēses.

Vnde sancta Eucharistia κοινωνία & σύναξις dicatur.

Quomodo panis Metonymicorum sacramētalis, vt ipsi vocant, non possit esse Eucharistia quia nō est κοινωνία neque σύναξις & quare non sit σύναξις vel κοινωνία.

Quomodo secūdū disciplinā Caluini nō plus

quidem habent, aut habere possunt, quandiu secundam negant, & oppugnāt ὡς ἀχρείστον, id est ingrati. Quòd si hæretici parui ęstimant vnionem istam corporalem cum carne vitæ, & viuifica, cogitent, si tantam vim habuit tactus fimbrię in Hęmoroissa, & tactus loculi in adolescēte illo suscitato, & tactus ossium Elisęi in cadauere ad vitā reuocato; quanto maiorē habebit sumptio carnis Christi? nec enim fimbria vestis Christi viuifica erat, neque loculus ille, nec ossa Elisæi, vt erat caro ipsius vitę, quam qui māducat, ego inquit, resuscitabo eum, in nouissimo die. Illud quoque nō est dissimulandū, cur Paulus hoc loco Thessalonicenses obtestatus sit per congregationem istam, quæ iam explicata est, quæ, in vnum corpus Christi fit, quò magis sapiētia Pauli admiratione digna est. mihi enim videtur meminisse hic de congregatione ista in Christū, quæ fit, vt dixi, per sacramentum Eucharistiæ, intuens in prophetiam Danielis, qui prophetans de aduentu Antichristi cap. 12. & à tempore, inquit, cum ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem dies 1290. abominationē desolationis vocauit Antichristum, vt veteres interpretes notarunt; & prędixit, quanto tēpore duratura esset Ecclesię ab Antichristo calamitas, & ecclesiastici sacrificij perturbatio. Prædixit deinde futuram esse consummationem sæculi & aduentum domini. Igitur ne Thessalonicēses in errorē ab alijs inducerentur, quasi instaret dies domini, cum aderit ad iudicandum in secūdo aduētu, sapiētissime hac obtestationis forma Thessalonicenses admonuit, nō prius futurum esse, vt instaret Dies domini, quàm sublatum esset sacrificium Ecclesiæ iuxta prophetiam Danielis. quare non oportere eos terreri, quasi instaret dies domini, vt quidam tunc iactabant, siquidem vigeret adhuc religio, & cultus mystici sacrificij, cuius participatione in vnum Christi corpus, congregamur, ac coniungimur.

coniunctionis cū Christo effi cit Eucharistia, quā baptismus.

Quantam stim habeat contactus viuifice carnis Christi.

Quare Paulus per congregationem, quę fit in Christū per participationē scilicet corporis eius obtestatus sit Thessalonicenses, ne ijs crederent, qui diem domini, id est, secundum aduentū instare dicebant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Disputatio contra Metonymicos ex epistola Pauli ad Hebræos c.10. & quomodo necesse fuit, vt in ea Paulus, de corpore Christi, quod in sacramento est, & immolatur, meminisset: & quare reliquit se nobis Christus in sacramento, & quis inde fructus: & qui auctores viam nouam & viuentem, quæ sit fiducia ad ingrediendum in cœlum, de sancta Eucharistia à Paulo dictũ esse interpretati sint: & qũo hic locus Apostoli redarguat & conuincat hæresim istam metonymicam: & de vocabulo viæ, quo vsus est in Eucharistia Paulus: & quomodo inde rursus redarguitur metonymia hæreticorum, item de præparatione accedendi ad Eucharistiam cum vero corde, & plenitudine fidei.

CAP. X.

VEniamus iam ad epistolã ad Hebræos, differamusque de ea aduersus Metonymicos, Habentes itaque inquit, fratres fiduciã in introitũ sanctorum in sanguine Christi, hoc significabat in ænigmate, & typo quod in Exodo de agno illo vetere scriptum est, sument, inquit, de sanguine eius, & ponent super vtrumque postem, & in superliminaribus domus, in quibus comedent illũ, significabat, inquam, allegorice, nulli patere aditum in domũ cælestem, & in sancta illa non manu facta, nisi per sanguinem agni immaculati, quem fideles in ecclesia, quę est domus Dei, comedunt, cuius figura, & vmbra erat agnus ille Mosaycus, in quem typum Paulus intuebatur. sequitur in epistola, quam initiauit nobis viã nouam, & viuẽtem per velamen, id est, carnem suam, & sacerdotem magnum super domum Dei, accedamus cum vero corde, & plenitudine fidei asperſi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda. Qui locus, vt appareat, quàm commode, & opportune de sancta Eucharistia inductus sit, considerare oportet, quomodo cũ tã frequens, & potissima tractatio de Christi sacerdotio, & sacrificio in cruce facto in epistola ad Hebrços habeatur, nõ potuit Apostolus, immo neq; debuit sic sacrificiũ illud, & sacerdotiũ tractare, quin sæpius, nõ tãtũ semel de sacrificio mystico, qđ in illius cruẽti cõmemorationẽ fit, meminisset. igitur quia multa Paulus de illa vna oblatione in cruce dixerat; quod semel ad exhauriendā multorum peccata oblatus esset; quod vna illa oblatione consummasset in æternum sanctificatos, quod vbi est peccatorũ remissio, iã non esset oblatio pro peccato; deinde ne quis errore lapsus, nullo iam deinceps modo sacrificium relinqui falso existimaret, docuit statim de mystico sacrificio corporis & sanguinis Christi, & de sacerdote illo magno sedente nunc super domum Dei, quæ est Ecclesia Dei viui: itẽ quomodo, aut qua præparatione ad sacramentum huius diuinę hostię accedendum esset: tum quę pœna eis proposita esset, qui indigne accederent, nõ diiudicantes corpus & sanguinẽ Domini: præterea de studio frequentandi domum Dei, in qua hoc sacrificium fieret, & participaretur. Igitur habentes, inquit, fiduciam in introitum sanctorum in sanguine Christi. quam vero fiduciam dicat, declarat, cum subiungit, quam initiauit in nobis scilicet Christus viam nouam & viuentem, per velamẽ id est, carnem suam. Rursus vero, quæ sit ista fiducia, & via noua, & viuens per velamen, id est, carnem suam, à Christo initiata, declarat adhuc magis more suo Paulus, subiũgens, & sacerdotem magnum super domum Dei. non dixit sacerdotem magnum super crucem. ibi enim sacerdotio quoque functus est: neque super cælum, nam in cęlo etiam fungitur sacerdotio; introiuit enim in cælum, sicut idem Paulus ait, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis, sed dixit, sacerdotẽ magnum super domum Dei, intuẽs in Ecclesiam, quæ est domus Dei viui, sicut ad Timotheum scripsit. Christus ergo qui in sacramento Eucharistiæ est sacerdos & idem hostia, idem offerens & oblatus, & sacerdos magnus super domũ Dei, quia ipsum dedit Deus caput Ecclesiæ, vt est in epist. ad Ephes. sic dixit idem Apost. in eadem epist. ad Hebr. cap. 3. comparans Christum cũ Moyse, vt dominum cum famulo, & Moyses quidẽ fidelis erat in domo sua tãquam famulus in testimonium eorũ quę dicenda erant; Christus vero tanquam filius ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, id est, super domum suam, quę domus sumus nos. Hic inquam Christus, qui in sacramento est magnus

Quomodo necesse fuit, vt Paulus in epist. ad Hebræos de sacrificio mysti co corporis Christi meminisset.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacerdos super nos, est factus idem ad ingrediendum in cælum via viuens, quam ipse nouam fecit in nobis. hoc enim significat ἐνεκαίνισεν ἡμῖν. Sed quomodo fecit? per velamen, inquit, id est, per carnem suam, in qua tanquam sub velo latebat diuinitas. ipse enim dixit propter diuinitatem suam vnitam cum carne, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. sic hanc viam nouam, quia noui testamenti est, fecit in nobis, qua in cælũ penetrare possemus ad degendum vitam sempiternam cum sanctis, quicũque ipsius sanguine redẽpti fuerimus. vt enim confideremus, esse nos p sanguinẽ Christi in cruce profusum redẽptos, nobisq; aditũ in cælos patefactũ, reliquit se nobis in sacramẽto, vt esset sacrificiũ Ecclesię Deo Patri acceptabile, & memoriale sui ipsius in cruce oblati, arq; pign⁹ & spes firma, ac fiducia certa, qđ illa vna oblatio semel p sanguinẽ crucis pro nobis facta, esset nostra redẽptio, & sal⁹ ęterna, si modo vitę & mortis eius memores, eũ imitaremur, & vitã eius imitãtes per participationem carnis eius, sicut ipse instituit, & præcepit, digne tempore suo manducantes cũ spiritu eiusdem vniremur. Sed ne quis loci huius interpretationem à me excogitatam & inuentam existimet, legat Missam à B. Iacobo fratre domini in Ecclesia Hierosolymitana relictam, quæ Græce extat, cuius meminerunt auctores Canonum sextę Synodi, & plerique alij veterum Patrum. In ea igitur cum sacerdos gratias pro mystico sacrificio S. Eucharistię agit, sic ait, Gratias tibi ò Domine agimus ꝙ nobis fiducia dederis in introitu sanctorũ, quã initiasti nobis viam nouam & viuentem per velamen carnis Christi tui. En locus Apostoli ad sacramentum diuinę Eucharistię grauissima & apostolica auctoritate, ipsius Pauli verbis plane relatus. Theodoretus quoq; cum hunc locum in Commentariis suis explanat, licet non totum, tamen aliqua ex parte eodem retulit. Illud enim quod ibi Apostolus ait de via, quam initiauit in nobis, per velamen, id est, carnem suam, his verbis de carne Christi in sacra-

Quare r. liquit se Christus in sacramento; & qui inde fructus, & utilitas existat.

Qui sint auctores huius interpretationis loci epist. Pauli ad Heb de sacramento corporis Christi.

» sacramento interpretatur, Velum, inquit, vocauit corpus
» Christi, quod vt Pontifex per catapetasma, id est, velum,
» ingrediebatur in Sancta Sanctorũ, nec aliter ingredi po-
» terat; sic qui in Dominum crediderunt, per communio-
» nem sacrosancti corporis, cælesti vita potientur. Sic quo-
que S. Thomas Theodoretum secutus in comment. cap.
» 10. lecti. 2. vel per velamen inquit, id est, per carnem suam
» datam nobis, sub velamento speciei panis in sacramẽto:
» non enim proponitur nobis sub specie propria propter
» horrorẽ & ꝓpter meritũ fidei. Hactenus S. Thomas. De eadẽ sancta Eucharistia hunc locũ nostra ętate accepit Nicolaus Villagagno Gallus erudit⁹, & acutus auctor in libro de venerãdissimo ecclesiæ sacrificio, quẽ cõtra Caluinistas ante annos sedecim edidit. Vocemus igitur nũc Metonymicos ad rationem disputandi, & ad certamen iudicij loci huius. Dicant nobis si quam viam habent ipsi nouam & viuentem in seipsis per carnem Christi, qui carnẽ Christi cælo includunt? & tantũ à se distare profitentur, quantum cælum à terra? sin minus hanc habent, igitur nõ habent fiduciam in introitum sanctorum in sanguine Christi. Hæc enim omnia vna complexione Paulus deuinxit: nec habent sacerdotem magnum super domum Dei, quæ est Ecclesia, qui eos in Sancta Sanctorum non manufacta, id est, in cælum introducat per velamen, id est, carnem suam, sicut vetus Pontifex per catapetasma, id est, velamen in Sancta Sanctorum Tabernaculi manufacti ingrediebatur. Illud præterea obseruatione dignum est, quam apposite ad vim, quam habet sancta Eucharistia, verbo viæ Paulus vsus est hic, cum Eucharistiam vocat viam, vnde antiqui Patres græce ὁδόδιον latine viaticum vocare cõsueuerunt. quod hoc cibo nutriamur, & roboremur ad ambulandum viam spiritualem vsque ad montem Sion cælestem. Imitatus vero est Prophetam Apostolus, cum sic vocauit. Dauid enim Psalm. 49. cum de cessatione sa-
» crificiorum cruentorum veteris legis prophetaret, Nun-
» quid, ait, carnes taurorum manducabo? aut sanguinem hirco-

Quomodo auctoritate Pauli cõuincitur, nõ habere Metonymicos fiduciam in introitum Sanctorũ in sanguine Christi.

Quare S. Eucharistia dicatur uia in scriptura.

ὁδόδιον uocat Synodus Nicena prima. Can. xiij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hircorum potabo? Ac rursus cum prophetaret de sacrificio incruento noui testamẽti antiquis illis sacrificiis succeſſuro, subiungit ſtatim, Immola Deo ſacrificiũ laudis; & redde Altiſſimo vota tua; & quæ ſequuntur, quæ antiqui Patres de ſacrificio S. Euchariſtiæ interpretati ſunt. Ad extremum cum dixiſſet prophetice de hoc ſacramento, ſacrificium laudis honorificabit me, ſubinngit Pſalmum claudens, illic iter, ſiue via, qua oſtendam illi ſalutare Dei. illic, inquit, ſcilicet in ſacrificio laudis. ſalutare Dei vocat immutabilem ſtatum æternæ vitę cęleſtis, ad quam non magis perueniri poteſt ſine Euchariſtia, quàm ad locum aliquem ſine via; aut via longa confici, ſine viatico. Reſpondeant igitur rurſus Metonymici, quomodo figura corporis Chriſti eſt ipſis viaticum, ſi nihil re & veritate comeditur, niſi panis? aut quomodo via viuens, ſi in eo non eſt vita? Iam vero ea, quæ ſequuntur, magis adhuc ſuperiorem interpretationem declarant, & confirmant; docet enim Apoſtolus, quomodo accedendũ ſit ad hunc ſacerdotem magnum ſimul & hoſtiam. Accedamus inquit, quod græce eſt, προσερχώμεθα quod verbum in nouo teſtamento nunquam mente ſolum, ad ipſum accedere ſignificat, ſed corpore etiam. quod autem ait, cum vero corde, ſatis cum eo congruit, quod idem Apoſtolus in epiſtola ad Corinthios priore ſcripſit, cum ait, Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Verum enim cor vocat, quod Danid ait Pſal. 14. loqui veritatem in corde; & idem Apoſtolus in Epiſt. ad Epheſios cap. 4. dicit, ἀληθεύειν ἐν ἀγάπῃ id eſt, loqui veritatem in charitate; & B. Ioannes apertius, Diligere, non verbo & lingua, ſed opere & veritate. Addidit autem, & in plenitudine fidei; quod in tam admirabili ſacramento fide potiſſimum opus ſit. quod ſatis ſuperq; in Euangelio Ioannis in illo ſexto capite admonniſſe videtur Dominus, vbi cum vellet de hoc ſacramento copioſe differere, prius mentionem fidei tantopere frequentat. Eſt autem hic plenitudo fidei ſcire pleniſſime, id eſt, habere

Quomodo Metonymici neq; viaticum, neq; iam uiuentem habẽt, quã Apoſtolus dicit.

Quid ſit accedere ad S. Euchariſtiã cũ uero corde.

Quid ſit accedere ad S. Euchariſtiam cum plenitudine fidei.

bere pro certo & comperto, quòd potens eſt Deus facere, quæcunque ſe facere affirmat, & facturum promittit, ſicut idem Apoſt. in epiſt. ad Rom. cap. 4. de Abraam ſcripſit, qui habuit huiuſmodi plenitudinem fidei, qualem hic requirit. de illo enim ait eodem verbo vſus, vnde plenitudo iſta deriuata eſt, & in repromiſſione etiam Dei non hæſitauit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo, pleniſſime ſciens, quia quęcunque promiſit Deus, potens eſt & facere. Cũ plenitudine ergo fidei acceditur ad hoc ſacramentum, cum pro certiſſimo & procul ab omni dubitatione habetur, quod Dominus affirmat, inquiens, Hoc eſt corpus meum; & quod promittit, cum ait, Qui mãducat meam carnem & bibit meum ſanguinem habet vitam ęternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Prępcipit itaque accedere cum plena fide, & charitate ſpirituali. Deinde quod ſequitur, vt accedamus aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda, ad baptiſmum pertinet, qui eſt, vt Theologi dicunt, ianua ſacramentorum; quo ſuſcepto, ſi ij, qui baptizantur, grandiores ſunt, ſtatim poſt baptiſmum ad ſacramentum S. Euchariſtię in Eccleſia noſtra accedunt; in Eccleſia vero Orientis etiam pueri. Hoc quoq; loco Metonymicos rogabimus, quid ipſis opus eſt iſta plenitudine fidei, vt accedant ad panem ſuum ſacramentalem, vt vocant, in quo nullam tranſubſtantiationem fieri credunt? aut quomodo licet credere, non ore carnis, ſed ore ſpiritus corpus Chriſti abſens, & cęlo incluſum, vt ipſi dicunt, manducari; cũ nuſquam ſic manducare prępceperit Chriſtus; nec ipſi vnquã vbi hoc prępcipiat proferre potuerint?

Quomodo nõ opus ſit Metonymicis plenitudine fidei, quã dicit Apoſtolus, ad accedendum ad panẽ ſuum ſacramẽtalem, vt uocant.

Quàm appoſite præceptum dederit hoc loco Apoſtolus de non deſerenda Eccleſia: & explicatio de hoſtia, quę non relinquitur voluntarie peccantibus, quomodo de hoſtia myſtica accipiatur, & qui dicantur hic voluntarie peccantes; & quomodo hunc locum confirmatio apoſtolica declarat, & conſuetudo Eccleſiæ: & quare Apoſtolus de myſtica hoſtia poſt illam cruentam meminerit: et de ratione inſtitutionis hoſtiæ myſticę, ex Dionyſio: et quid ſit, quod Eccleſia in oratione quadam dicit, opus

redemptionis in Missa exerceri, & de minis supplicij e i proposito, qui indigne communicat.

CAP. XI.

DEinde quia ad sacramentum S. Eucharistię in Ecclesiam conueniunt fideles, commodū hortatur Apostolus, vt non desinant Ecclesiam frequentare; Nō
» deserentes, inquit, collectionem vestram, sicut moris est quibusdam. ἐπισυναγωγὴν enim vocat, quam Ecclesiastici Patres synaxim nominant, id est, conuentū, cum conueniunt in Ecclesiam fideles ad huius sacramenti celebrationem, quam Missam appellamus. sicut idem Apost. in
» Epist. ad Corinth. priore; Conuenientibus, inquit, vobis
» in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare:
» & Clemens Romanus lib. 2. cap. 68. Const. Apost. Iube,
» inquit, Episcope, frequentare Ecclesiam quotidie mane
» & vespere, & non ex toto deserere; quin potius conuenire
» assidue. hoc ipsum precipit hic Apostolus Sanctus quoque Marcus in Missa sua; & Iacobus etiam in sua; congre
» gationem in Ecclesia vocant ἐπισυναγωγὴν sequitur, vo
» luntarie enim peccantibus nobis, post acceptam noti
» tiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis.

Explicatio loci difficilis de hostia mystica corporis Christi secundum rationem antecedentiū & consequentium.

quem prius vocauit sacerdotem magnum super domum Dei, quę est Ecclesia, quam hortatus est non deserere, vocat nunc hostiam, quę est Christus in sacramento S. Eucharistię, idem sacerdos, & hostia; offerens & oblatus; vt S. Patres tradunt. Nisi. n. de illo ipso loqueretur S. Apostolus, ad quē cū vero corde & plenitudine fidei post baptismum accedere precipit, studentes fidei & bonis operibus & frequentationi Ecclesiæ, quorsum subiungeret tanquā causam, inquiens, voluntarie enim peccātibus post acceptam notitiā veritatis nō relinquitur hostia pro peccatis? Igitur hostia est ille sacerdos magnus, ad quem nō solum spiritu, sed corpore etiam accedere oportet. hoc enim significat, vt dixi verbū προσέρχεσθαι accedere, inquā oportet fide & bonis operibus ornatos, & nō potius permanē tes in peccato & à pœnitentia alienos, quod est volūtarie

pec

peccare. non enim dixit, qui voluntarie peccauerunt, sed qui voluntarie peccant, id est, qui permanent in peccato sine pœnitentia post acceptam notitiam veritatis, id est post illuminationem baptismi. istis enim non licet accedere ad hanc hostiam; nec hostia hæc offerri potest pro illis; nec in Ecclesia consuetudo est pro talibus offerre, cum manifestum est tales esse; immo eijciuntur ex Ecclesia. cuiusmodi sunt, quos Clemēs Romanus lib. 3. cōstit. Apost. ait in persona Apostolorum, execrabiles esse apud Deū,
» vt scortatores, fures, adulteros; qui viduas & pupillos op-
» primunt; qui custodias replent innocentibus; qui seruos
» plagis, fame, & dura seruitute inhumane afficiunt; & cę-
teri, quos in eodem loco enumerat. neq; solum ait execrabiles esse, sed eorum precibus Deum irritari, quamobrē vitādas esse eorum hostias & oblationes. declarat autem magis adhuc paulo post, id est, cap. 8. idem Apostolicus auctor, quales nam sint isti, quos dixit, pro quibus sacrificium facere non licet, nec oblationes pro eis accipere. sic
» enim ait; Ab excommunicatis ne accipiatis, priusquam
» membra Ecclesiæ fiant. Hi igitur dicuntur, & sunt voluntarie peccātes post acceptam notitiam veritatis, qui postquam cognouerunt opus sibi esse pœnitētia, scit Ecclesia velle ipsos manere in peccato, quibus, Apostolus ait, non relinqui hostiā pro peccato, sicut explicatum est. Vnde S. Timotheus Archiepiscopus Alexandrinus vnus ex Patribus secundi Concilij Constant. intuens in hunc locū Pauli, sic scripsit in proœmio narrationis S. martyris Menæ
» Ægyptij, hostiam mundam quotidie offerri εἰς ἐπιστροφὴν
» καὶ μετάνοιαν τῶν πιστῶν in conuersionem & pœnitentiam fidelium dixit hic S. Pater & tantus auctor offerri hanc mysticam hostiam. quia scilicet, si qui postquam per sanctum baptismum semel fuerunt illuminati, & notitiam veritatis acceperunt, rursus peccauerint; neque potest eos Ecclesia ad Deum per pœnitentiam conuertere; non liceat pro talibus hanc mysticam hostiam offerre. quod est, voluntarie peccantibus non relinqui hostiam pro peccato.

Qui sint, qui dicuntur hic voluntarie peccare, quibus non relinquitur hostia p peccato, & quomodo Cōstitutio apostolica hunc locum declarat.

Qui sint, pro quibus offerre in ecclesia sacrificium nō licet, neque consuetudo est.

EE fateor,

Universidad de Deusto
Biblioteca

fateor, verum quoq; esse, ne quis huic interpretationi de mystica hostia occurrat, non relinqui talibus hostiã cruentam, id est, reddere eos inutilem sibi mortem Christi in cruce. nemo enim poterit hostiæ mysticæ particeps fieri, quin fiat illius cruentæ in cruce, cum sit vna & eadem hostia; neq; rursus illius cruentæ potest esse particeps, quin sit pariter huius mysticæ. Sed quia hæc mystica in commemorationẽ illius cruentæ, & ad participandum fructũ ipsius instituta & relicta nobis est, idcirco Apostolus conuenienter antecedentibus, vt paulo ante docui, de hac mystica meminit hic, cum ait, voluntarie peccantibus post notitiã veritatis, non relinqui hostiam pro peccato: quod vt magis adhuc pateſiat, meminisse oportet, ita Christum pro nobis mori voluisse, & mortem eius nobis prodesse, si modo cõplantati, sicut Apostolus ait, similitudini mortis eius, & resurrectionis per baptismum, in nouitate vitæ deinceps ambularemus; & vitam diuinam, ac cælestem, quam nobis ostendit, similitudine vitæ & mortis, quoad fieri posset, imitaremur. imitari autem, ait Dionys. Areopagita, cum de hac re in capite de communione philosophatur, quomodo poteramus, nisi renouata nobis sacris verbis & actionibus memoria operũ diuinorum, sicut ait scriptura, Hoc facite in meam commemorationem? Vt ergo ad imitandum humilitatis exemplum, & capiendum patientiæ documentum, mortis Christi & sacrificij eius in cruce facti memores essemus, quotidie κατ' ἀνάμνησιν, vt ait B. Methodius martyr in sympoſio decem virginum, id est, secundum commemorationem mori, & sacrificari voluit, & in nobis, cum eum manducamus, mystice sepeliri, vt Gregorius Nyssenus, & Ioannes Damascenus tradunt. Atque hoc quidem est, quod Ecclesia ipsa in precatione solenni, quam Dominica 9. post Pentecost. in Missa facit, dicere solet, Quoties commemoratio illius hostiæ celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur: & in feria 3. tertiæ Dominicæ Quadragesimę. Per hæc, inquit, veniat quę sumus Domine nostrę redemptionis effectus &c. quia scilicet

Quomodo nemo possit esse particeps hostiæ cruentæ, quin sit particeps hostię mysticę, & incruẽtæ, & quod hæc ad participãdũ fructũ illius instituta & relicta est.

Explicatio diuina Dionysii Areop. quę sit ratio institutionis sacramenti S. Eucharistię.

licet, vt ait Gregor. Naz. per incruentum sacrificium participes Christi efficimur, & passionum eius, atq; diuinitatis. Illud etiam obseruandum est, si vt Apostolus ait, voluntarie peccãtibus post acceptam notitiam veritatis nõ relinquitur pro peccatis hostia, necessario sequi, vt non voluntarie peccantibus relinquatur, vt B. quoque Chrysostomus, Theodoretus & Theophylactus notarunt. ijs enim qui post baptismum quidẽ peccauerunt, sed in peccatis permanere nolunt, quin potius pœnitẽtiam eorum capiunt, ab eisq; recedunt, hæc hostia proficit ad veniam, & per eius re aut voto participationem, hostiæ cruentæ, id est passionis Christi rursus participes efficiuntur. Hoc in. est quod paulo ante auctoritate Ecclesiæ dicebamus, opus nostræ redemptionis in Missa exerceri. Deinde quia dixerat Apostolus, Non relinqui hostiã, istis scilicet, qui peccant ad mortem, vt B. Ioannes ait, id est, qui repudiata pœnitentia in peccato permanere volunt, quos Paulus vocauit voluntarie peccantes, sciebat tamen non defuturos, qui ita essent audaces & sacramentorum contemptores, vt ad hanc hostiam sine pœnitẽtia & confessione peccatorum accederent, quales erant illi, quibus in epist. ad
» Corinthios dicit, Qui enim manducat, & bibit indigne,
» iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus
» Domini, idcirco hoc idem iudicium istis voluntarie peccantibus & sine pœnitentia ad hostiam istam accedenti-
» bus minatur, cũ subiungit, Irritã quis faciens legẽ Moysis
» sine vlla miseratione, duob° aut tribus testibus moritur;
» quãto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filiũ
» Dei cõculcauerit, & sanguinẽ testamẽti pollutũ duxerit, in
» quo sanctificatus est, & spirtui gratiæ contumeliã fecerit?
Esse enim hunc locum de sacramẽto Eucharistiæ indignè sumpto, accipiendum, ne eadem repetam, satis priore tractatu auctoritate etiam Dionysij Alexandrini, Chrysostomi, Cyrilli & Theophylacti demonstraui. quo in loco admonui, obseruandum esse, non dixisse Apostolum hic, gratiæ spiritus contumeliam fecerit, vt quidem dicendũ erat,

Quomodo non voluntarie peccantibus relinquitur hostia pro peccatis.

Quid sit, quod ecclesia dicit opus redemptionis exerceri in Missa.

Quid sit, spiritui gratię contumeliam facere; & cur non

dixerit gratiæ ſpiritus contumeliam facere, & qũo gratia hoc loco Euchariſtiã ſignificet, quę eſt αὐτόχαρις

ſi nomen gratiæ, donum ſiue chariſma ſpiritus, & non potius gratiam ſubſtantialem & hypoſtaticã, quæ eſt ſancta Euchariſtia, ſignificaret. Spiritum ergo gratiæ vocat vel diuinitatem, quę, eſt in. S. Euchariſtia, vel dona ſiue beneficia ſpiritualia, quæ ipſa S. Euchariſtia tribuit. Sic accepit B. Chryſoſtomus: explicans enim hunc locum, ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit; qui, inquit, iniuria beneficium afficit, iniuria afficit benefacientem ſpiritum interpretatus eſt beneficia ſpiritus: gratię vero tribuit benefacere hypoſtatice, quæ gratia eſt αὐτόχαρις, id eſt, per ſe ſubſiſtẽs, ac ſubſtantialis gratia, quæ eſt, & dicitur Euchariſtia. ſic etiã Dionyſius Areopagita in extrema pagina capitis de communione Euchariſtiam vocat χάριτας μεγαλοδώρους, id eſt, gratiam magni muneris, aut magna donantem, ſiue largientẽ. nihil enim refert χάριν dicere, aut χάριτας ſicut ſacramentum corporis & ſanguinis, ſiue ſacramenta dicimus. Idem rurſus Dionyſius quaſi in extrema pagina de baptiſmo ex donis diuinis ſanctæ Euchariſtiæ, id eſt, quę S. Euchariſtia operatur, ait manare perfectionem ad alia ſacramenta. Itaque Euchariſtiã vocare ſolet Paulus χάριν, vt vocat hic, & in eadem epiſt. ad Hebr. cap. 12. cum ait, habemus gratiã, per quã ſeruiamus placentes Deo μετὰ αἰδοῦς καὶ δέους, id eſt, cum metu & reuerentia, de quo poſtea diſſeram.

De alio loco eiuſdẽ epiſt. ad Hebr. c. 12. qũo Chriſtũ eſſe in eccleſia vere, & corporaliter, concluditur: & de eccleſia, quomodo ſit vna in cælo, & in terra ſecundum Apoſtolum; et quomodo hoc Metonymici ignorant: et de argumentatione Petri Martyris ad probãdum eſſe Chriſtum in cęlo tantum. item quomodo communione corporis Chriſti in ſacramẽto, eccleſia quæ in terra eſt, cum cæleſti copulatur, & efficitur vna: & quę ſit communio ſanctorum, quam in ſymbolo fidei profitemur: & quomodo hanc negare cogantur Metonymici, ſicut etiam vnam eccleſiam in cælo, & in terra: & quomodo quod Apoſtolus ait, acceſſiſſe nos ad ſanguinis aſperſionem melius loquentem, quàm Abel, metonymiam hæreticorum euertat.

CAP.

CAP. XII.

PErgamus ad alium locũ eiuſdẽ epiſtolæ ad Hebręos, ex quo idem concludamus, & demonſtremus, eſſe ſcilicet Chriſtum in Eccleſia vere, & corporaliter, quem Zuingliani, & Caluiniani cælo includunt, & vt ſæpe dixi, tã longe abeſſe à ſacramento tradunt, quàm longe abeſt cælum à terra, ſic enim Petrus Martyr argumentatur, Chriſtus adſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram patris omnipotentis, inde venturus eſt iudicare viuos, & mortuos, ergo ſecundum humanam naturam, quæ aſcendit, iam non eſt in terris, nec erit ante ſecundum eius aduentum. Ignorauit iſte Martyr cum ſodalibus ſuis vnam eſſe in cælis, & in terra Eccleſiam; vnam, inquam, Eccleſiam eſſe ex angelis, & ſpiritibus ſanctorũ, qui in cęlo ſunt, & ex hominibus fidelibus, qui in terris, conſtantem. Teſtis eſt Nicena ſynodus, in cuius actis legitur μία ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἐν οὐρανοῖς ἥ αὐτὴ καὶ ἐπὶ γῆς, ἐν ταύτῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπαναπαύεται, id eſt, vna eſt Eccleſia in cęlis, hæc eadem & in terra: in hac ſpiritus S. requieſcit. & Theoleptus epiſcopus Philadelphię lib. 2. de ſchiſmate ἡ ἐκκλησιαστικὴ, inquit, πανήγυεις ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους συνάγουσα μίαν πόιμνιν ἀποτελεῖ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων καὶ μίαν ἐκκλησίαν δεικνύει τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν cœtus, inquit, eccleſiaſticus, qui angelos & homines congregat, & vnum gregem angelorum & hominum efficit; atque vnam Eccleſiã eſſe cęlum & terrã demõſtrat. Item Auguſt. collat. 3. contra Donatiſtas, Probant, inquit, catholici Patres, non eſſe aliam Eccleſiã à regno Dei; ſed vnam & eandem, quæ nunc aliter eſt, & aliter poſtea ſit futura. At ſi ita eſt, vt quidem eſt, quare hæretici cælo Chriſtum includunt? Quare non patiuntur eſſe hic aliter, & aliter illic? hic in ſacramento; illic extra ſacramentum reuelata facie? Sed age, videamus, quemadmodum vtrumque horũ nos Apoſtolus doceat, & vnã, eſſe in cælis & in terra Eccleſiam, & eſſe hic in Eccleſia noſtra Chriſtum corpore & ſpiritu, aliter atque in cælo. Apoſtolus igitur, vt doceret tanto

Argumentio Petri Martyris, qua Chriſtum cęlo includit vſque ad ſecundum aduẽtum.

Quomodo Caluiniani ignorẽt unam eſſe eccleſiam in cęlo, & in terra.

Quomodo cũ una ſit eccleſia, quæ in cælis, & quæ in terra, ab ſurdũ eſt includere Chriſtũ in cęlo, & excludere ab eccleſia, quę in terris & in cęlo una eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanto grauius futurum esse supplicium, eorum qui Euangelio non obediunt, eorum supplicio, qui legi Moysis nō obedierunt, quāto meliora sunt, quæ cū Euangelio, quàm quæ cum lege allata sunt; de nobis dicit, Nō enim accessistis ad montem tractabilem & accensibilem ignē, & turbinem, & caliginem & procellam, & tubæ sonum, & vocē verborum, quam qui audierunt, excusauerunt se, ne eis fieret verbum, non enim portabant, quod dicebatur, Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur; & ita terribile erat, τὸ φαινόμενον, id est; quod videbatur, siue quod in visione apparebat, Moyses dixit, Exterritus sum, & tremebundus. Deinde subiungit, Sed accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis Hierusalem cælestem, hanc Hierusalem cęlestem, ad quā dicit Apost. accessisse nos, dixit Ioānes in reuelatione sua vidisse descendere ad nos de cælo, vtrumque significat factam esse vnam Ecclesiam, quæ in cælo, & quæ in terra. sed de loco Ioannis postea disseram cap. 22. & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, Ecclesiam scilicet dicit, quæ in terra est, ad quam accessimus, qui per lauacrum regenerationis spiritum adoptionis filiorum Dei accepimus, quorum nomina scripta sunt in cælis, sicut dominꝰ dixit illis discipulis, si modo, vt Apostolus in eadem epistola ait, fiduciam & gloriam spei vsq; ad finem firmā retineamus. Et qui accesserunt ad Ecclesiam, quæ in terris est, in qua versantur, quorum nomina scripta sunt in cælis, ijdem ad cęlestem, in qua sunt beati spiritus iustorum perfectorum, &, vt ait idem Apost. ad iudicem omnium Deum, id est, Christum, simul accesserunt. Iudex enim omnium Christus est, sicut B. Petrus in Actis Apost. de ipso testificatus est, inquiens, Et præcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum: at non continuo sequeretur, vt cum ad hanc tractabilem Ecclesiam, in qua versamur, accedimus, ad illam cælestem simul accederemus, nisi vtraque vna esset: vna autem esse nō posset, nisi

nisi aliquid vtriusque commune esset, cuius cōmuni participatione in vnū copulentur. hoc autem est corpus Christi viuum, cuius participatio in sacramento Eucharistiæ imago est cęlestis participationis Iesu, vt Dionys. in cælesti hier. c. 1. tradit. Est igitur Christꝰ in Ecclesia nostra quę est cum cęlesti in vnum corpus Christi copulata, ac proinde vna Ecclesia. Ad hunc ergo omniū iudicem, quia corpus suum habet in sacramento non pedibus tantum spiritꝰ, sed pedibus corporis in Ecclesia accedimus; sicut nō ore tantum spiritus, sed corporis eum comedimus. Vnde Apostolus, Qui indigne, inquit, manducat, iudicium sibi manducat & bibit; scilicet iudicium damnationis sibi manducat, quia iudicem indigne māducat, qui ea de causa iuste eum condemnat. Sequitur. Et spiritus iustorum perfectorum, hos distinxit à primitiuis illis, quos dixit, qui conscripti sunt in cælis, sanctos enim dicit, qui sunt in cælis, ad quorum communionem accessimus, qui in terra sumus, quos ex aqua & spiritu S. Christus in Ecclesia regenerauit, & primogenitos fecit, quj facti sumus per baptismum idonei ad participandam beatitudinem sanctorū. Pro quo gratias agere docet, & præcipit idem Apostolus, cum ait in epist. ad Colōss. Gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine; id est, in baptismo, quo Christus per fidem mentem primum illuminat, eripiens de potestate tenebrarum, & transferens in regnum Dei. hæc enim est communio sanctorum, vt hoc obiter obseruetur, quam Ecclesia in symbolo fidei confitetur. Dionysius quoq; Areopagita Apostolicus auctor, & apostoli Pauli discipulus Ecclesiam primitiuorum siue primogenitorum, qui cōscripti sunt in cęlis ad vnam Ecclesiam, quę in terris & in cælo est, quasi in extremo epistolę ad Titum retulit. intuens enim in mystieum conuiuium Ecclesię, & in communem cum sanctis qui in cęlo sunt, participationē Christi, licet aliter hic, in sacramento scilicet, & aliter illic extra sacramentum, sic interpretatur illud, quod de beatis in Parabola in Euāgelio

Quę sit cōmunio sanctorum, quam ecclesia in symbolo fidei, profitetur.

Quòd Ecclesiā primitiuorum, qui conscripti sunt in cęlis, de ecclesia in terra copulata cū cęlesti Dionysius accepit.

„ lio Lucę ſcriptum eſt, Et facient illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis, Significant, inquit, hęc conuiuia in
„ regno Dei, communem quandam & concordem ſanctorum in diuinis bonis communionē, & Eccleſiam primogenitorum deſcriptorum in cęlis, & ſpiritus iuſtorum omnibus bonis perfectos, & bonorum omnium plenos. communem quandam communionem ſanctorum dicit nobiscum ſcilicet, qui in Eccleſia ſumus, communē. Metonymici ergo in fide ſua cōmunionem ſanctorum profiteri non poſſunt, nec vnam Eccleſiam, quę in cęlis eſt, & quę in terra, quę per veram & realem Chriſti participationē, licet non vno modo, copulantur: non poſſunt, inquam, quandiu corpus Chriſti in ſacramento eſſe negant Sequitur, Et teſtamenti noui mediatorem Ieſum & ſanguinis aſperſionem melius loquentem quàm Abel. ſcilicet in ſacramento calicis acceſſimus ad teſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ad aſperſionē ſanguinis, quo ipſum nouum teſtamentum dedicatū eſt. ſicut dominus in illa nocte & cœna dixit, Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorū. hoc que eſt melius loqui ſanguinē Chriſti, quàm ſanguinem Abel, dari ſcilicet in remiſſionem peccatorum, ſicut ipſe locutus eſt: cū tamen ſanguis Abel non remiſſionem, ſed vindictam loqueretur & poſtularet. Hunc quoq; ſenſum attigit S. Thomas in commentarijs ſuis in Paulū. ſcriptū enim eſt in Exodo 24. de ſanguine, cuius aſperſione primum, id eſt, vetus teſtamentum dedicatum eſt. hic ſanguis teſtamēti, quod mandauit ad vos Deus; ſic enim eſt apud 70. ſimiliter calix ſanguinis Chriſti, cuius ille fuit typus ſanguis eſt noui teſtamenti, quod mandauit dominus inquiens, Hoc facite in meam commemorationē. Hunc ſanguinem in ſacramento vocauit hic Apoſtolus, ſanguinis aſperſionem, intuens tanquam in typū in ſanguinem illum, quo ipſum quoque librum & omnem populum, ſicut Apoſtolus ait, aſperſit Moyſes. Sic etiam vocauit ſanguinem teſtamēti in eadem epiſt. cap. 10. cum di-

Quod Metonymici in fide ſua communionē ſanctorū profiteri non poſſunt, nec unam eccleſiam eſſe in cęlo & in terra, contra Apoſtolum.

Quō ſanguinis aſperſionē, quam Paulus dixit, ad calicem benedictionis in ſacramento retulerit.

„ dixit, & ſanguinē teſtamenti pollutum duxerit. quod nos, vt paulo ante dixi, teſtimonio, & auctoritate antiquorum patrum ſuperiore tractatu de indigne communicante accipiendū eſſe docuimus, & probauimus. Denique vbicunque in ſcriptura noua ſanguis noui teſtamenti nominatur, calix benedictionis intelligitur, vt hic etiam, quia dixit Apoſtolus, acceſſiſſe nos ad teſtamenti noui mediatorem Ieſum, ſtatimque ſubiungit, Et ſanguinis aſperſionē, ſubaudiri & intelligi voluit, Et ſanguinis noui teſtamēti aſperſionem, Ἀντὶ κοινῆ quę eſt, vt ſępe dixi, figura in ſcripturis ſanctis frequentiſſima, quę à Grammaticis Zeugma dicitur. Dicāt ergo nobis nūc Metonymici, qui hic ſanguinē Χ figurā ſanguinis ſicut corpus pro figura corporis, dictū eſſe metonymice cōtendent: ſi acceſſimus ad figurā aſperſionis ſanguinis noui teſtamenti, & non ad ipſum ſanguinem, quomodo ſingula, quę hic Apoſtolus enumerat, ad quę fideles acceſſimus quæ cum illis comparat, ad quę illi veteres acceſſerunt, cum data eſt eis lex per Moyſem, longe maiora ſunt, & magis metuenda, quàm illa vetera? quomodo, inquam, erit maioris tremoris accedere ad figurā ſanguinis Chriſti, quàm ad ſanguinem agni Moſayci, qui figura etiam erat eiuſdem ſanguinis Chriſti? ſi ita terribile erat tunc τὸ φανταζόμενον, vt Paulus ait, id eſt, quod videbatur, ſiue quod in viſione apparebat; vt quod videbatur illis antiquis, loqui Deus ipſe, quod illis horribile videbatur, neque ferre potuerunt, cum tamen per Angelum potius loqueretur; & quod videbatur rubus ardere, & non comburi, quod Moyſes horruit, cum tamen non arderet; quomodo in nouo teſtamento, in quo omnia ſunt veriora, & magis formidanda, terribilius erit accedere ad id, quod nō videtur extrinſecus eſſe corpus & ſanguis Chriſti, & ut ait diſciplina Caluini, eſt figura corporis & sāguinis Chriſti? Deinde cū addat Apoſtolus, melius loquentem, quàm Abel; quomodo figura ſanguinis melius loquitur, quàm ſanguis Abel? An figuræ eſt loqui? Immo potius cum dixit Apoſtolus, acceſſiſſe nos ad

Quòd in ſcriptura noua cū ſanguis noui teſtamenti nominatur, calix benedictionis intelligitur.

Quomodo diſciplinā Caluini, quæ figurā ſanguinis in ſacramento ponit locus epiſt. Pauli redarguat.

Quòd ſecundū Metonymicos nō ſunt horribiliora, ad quę acceſſimus in nouo teſtamento, quàm ea, ad quę illi acceſſerunt in vetere contra Apoſtolum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noui testamenti mediatorem Iesum, & continuo addidit, Et sanguinis aspersionem melius loquentem, satis aperte significauit, vnum idemque esse Iesum, mediatorem noui testamenti, & sanguinem noui testamenti melius loquentem. cuius enim morte intercedente redempti sumus, eiusdem sanguine per sacramentum quotidie sanctificamur, & remissionem peccatorum consequimur; & qui semel ore proprio locutus est illud, Hic est sanguis noui testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum, idem quotidie id ipsum ore sacerdotum loquitur de cœlis.

Quomodo sanguis noui testamenti melius loquitur nūc quā sanguis Abel: & quomodo hæreticī Metonymicī aspersionē sanguinis melius de cęlis loquentem auertunt.

Quomodo qui Christum in sacramento esse negant, de cœlis loquentē contra Apostolū recusant, quos horribile supplicium manet: & qūo quod Apostolus ait hic, habere nos gratiam, per quā seruiamus Deo placentes, de S. Eucharistia, quæ est gratia per se subsistens, intelligendum sit, & vnde hoc constet: & quomodo hic etiam locus Metonymicos redarguat: quid significent in loco epistolæ metus, & reuerentia, cum quibus pręcipit adhibere cultum Deo per sanctam Eucharistiam: & quomodo ex isto loco coniungitur esse Metonymicos idololatras, aut panem eorum sacramentalem non esse Eucharistiā, vt ipsi putant, & tradunt.

CAP. XIII.

Sed videamus, quæ sequuntur. Videte, inquit, ne recusetis loquētem. si enim illi non effugerunt recusantes eum, qui super terram loquebatur (eos dicit, qui aduersus Moysem murmurarunt, illos ducentos quinquaginta dico congregationis Abiron, quos hiatus terrę absorbuit; & illa quatuordecim millia igni incensa) multo magis nos, qui de cœlis loquentem, nobis auertimus. de cœlis enim, vt dixi, loquitur, qui dicit, hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. hunc igitur de cęlis loquentem, auertunt, qui negant esse in sacramento corpus & sanguinem Christi, cum ipse de cęlis loquatur, & dicat, hoc est corpus meum; hic est calix sanguinis mei. Quin etiā omnia illa mūc de cœlis dicit, quę in euangelio Ioannis dixit, quando

quando super terram de sacramento corporis, & sanguinis sui differens loquebatur. Denique quia filij noui testamenti, qui ad omnia ista, quę Paulus dixit, accesserūt, trāslati sunt secundum spem in regnum Dei, sicut idem Paulus in epist. ad Colossenses loquens de regeneratis per baptismum, Qui eripuit, inquit, nos de potestate tenebrarū. & trāstulit in regnū dilectionis filij sui; Idcirco paulo post, Itaque, inquit, regnum immobile suscipientes, habemus gratiam, per quam seruiamus placentes Deo cū metu & reuerentia. χάριν id est, gratiam vocat hic ipsam Eucharistiam, quæ à gratia nomen ducit, vt aliàs vocare solet, quod ex locis ipsis intelligi potest, vt hic ex eo, quod ait, habere nos gratiam, per quam seruiamus Deo placentes cum metu & reuerentia, plane intelligimus Eucharistiam dici: per oblationem enim. S. Eucharistiæ, cultus qui hic latria dicitur, Deo gratissimus cum metu & reuerentia in Ecclesia offertur. Hoc enim significat verbū λατρεύειν quod hoc loco interpres latinus vertit seruire. Itaque sicut per orationem seruimus, id est, adhibemus cultum Deo cum metu etiam & reuerentia, quando orationem ipsam cum metu & reuerentia Deo offerimus; sic per gratiam, quam habere nos dicit Apostolus, seruimus, hoc est, cultū Deo cum metu & reuerentia tunc adhibemus, quando ipsam cum metu & reuerētia Deo offerimus. talis autem gratia, quæ offeratur, in culturam Dei, quę latria dicitur, à verbo λατρεύειν, non potest esse nisi gratia substantialis, & αὐτυπόστατος, id est per se existens, quæ est S. Eucharistia. Aliæ enim gratię, id est, dona Dei siue charismata non offerūtur Deo in cultum eius, sed potius pro ipsis cultum ac venerationem & gratiarū actiones Deo offerimus. pro hac vero gratia, id est, Eucharistiæ dono, non solū gratias Deo agimus, sed ipsam Eucharistiam Deo offerimus. Hinc Clemens Rom. lib. 8. constit. Apost. Missam, quam nos consuetudine Ecclesiastica vocamus, in qua adhibetur cultus Deo gratus per hanc S. Eucharistiam, quam Paulus hic vocat gratiam μυστικὴ λατρείαν, à verbo λατρεύειν, quo Paulus

Quomodo in loco epis. Pauli gratia pro Eucharistia accipiatur. & quomodo ex eo ipso loco hoc eliciat. sicut in aliis eius dē Pauli locis.

Quomodo gratia, quā hic Apostolus dicit, per quā deo latriā idest, cultum adhibemus, nō potest esse nisi sancta Eucharistia.

Quomodo apostolica constitutio Missam, quā

Universidad de Deusto
Biblioteca

uocamus, mysticam latriam uocat.

vsus est, id est, mysticum cultum vocat. Postquam enim totam Missam desecipsit, & peregit sic caput. 17. claudit, Ite in pace. Postea subiungit. Hæc hactenus de mystica latria nos Apostoli vobis Episcopis & Presbyteris ac Diaconis cõstituimus. Accedit huc id quod ad huius loci intelligẽtiam & interpretationem non leue est, quòd eisdem verbis, quibus hoc loco Apostolus vtitur, vsus est Clemens Rom. lib. 2. cap. 57. cum iubet Apostolica constitutio, vt singuli accedant ad communionem pretiosi corporis & sanguinis ἐν τάξει μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας, ὡς βασιλέως σωματοφύλακες, id est, vt accedant ordine cum metu & reuerentia tanquam ad corpus Regis accedentes, admetũ istũ & reuerentiã pertinet illud quod Paulus Corinthios monet, inquiens. Probet autẽ seipsum homo & sic de pane illo edat, & de calice bibat. qui enim mãducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini. Ergo Metonymici cum non habeant nisi figuram corporis Christi in suo pane sacramẽtali, vt ipsi vocant, non opus erit eis αἰδοῦς & εὐλαβείας, id est, metu & reuerentia ad accedendum & adhibendum cultũ in eo. siguras enim & imagines, disciplina ipsorum est, non esse colendas. ex quo fit, vt nõ pertineat ad eos hic locus Pauli, cum ait, Habemus gratiam per quam seruiamus placẽtes Deo cum metu & reuerentia. siquidẽ non habẽt hanc gratiã S. Eucharistiæ, & hũc cultũ, siue latriã, quę, vt Apost. ait, in ea .s. gratia, siue per eã fit; hãc.n. vim habet, qđ græce est, δι' ἧς, vt si dicamus, in qua, vel per quã. Sed premamus etiã atque etiã hũc locũ, & vrgeamus percũctationẽ; quam gratiam habent Metonymici, in qua, vel per quam cultum religionis, id est, latriam adhibere debeant cum metu & reuerentia, id est, vt metuere debeant, ne cum ad eum cultum adhibendum accedunt, aliquid in eis aut ab hominibus vituperetur, aut Deo displiceat? Illud enim significat αἰδὼς, quod interpres latinus non male vertit, metum; nos more nostro, pudorem dicimus: hoc vero significat εὐλάβεια. quod reuerentiam sonat. Hieronymus vero

Quomodo Apostolica constitutio ea uerbis usa est, cum præcipit accedere ad communionem sacram cum metu, & reuerentia, quibus usus est hic Paulus.

Quomodo locus epist. Pauli non pertineat ad Metonymicos.

Quid significet αἰδὼς & quid εὐλάβεια, in loco epistolę Pauli.

ro libro primo cõtra Pelagianos in illo loco Leuitici 15. » facite filios vestros εὐλαβεῖς, timoratos interpretatur. Vnde Andronicus Peripateticus, quem S. Thom. citare solet, αἰδὼ, ait, esse speciem εὐλαβείας in libro περὶ παθῶν; quæ sic ab eo definitur. εὐλάβεια ὀρθοῦ ψόγου, id est, timor iustę vituperationis. ἀλάβεια vero sic ab eo definitur, φυλακὴ κακοῦ, quasi dicatur, declinatio à prauo. Non accedebãt cũ tali metu & reuerẽtia Corinthij illi, quos Paulus reprehendit; qui ad sacrã cõmunionẽ, quæ de altari sumitur, idolothytis alioqui pollutis, accedebãt. quibus aiebat, Nõ » potestis calicem domini bibere, & calicẽ dæmoniorum: » Non potestis mensæ domini participes esse, & mensæ dæ» moniorum, id est, altaris; sicut paulo ante dixerat; Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Illi igitur cultum latrię Deo adhibebãt pẽr eam gratiam, quam habebant, id est, per Eucharistiam, sine metu tamen & reuerentia; & ideo non placebant Deo. Quare Metonymici, cum in sua Eucharistia, per quam cultum religionis, quem Apostolus dicit, cum metu, & reuerentia Deo se adhibere putant, nihil aliud, quàm panem habeant, sequitur necessario, vt vel seipsi artolatrię crimine obligent, quod nobis falso obiiciunt: vel certe si huiusmodi cultum per gratiã siue Eucharistiam panis sui sacramentalis Deo nõ adhibent, nec Eucharistiam quidem ipsam se habere concedunt. est enim inseparabilis à S. Eucharistia latria, siue cultus religionis, qui per eam Deo adhibetur; vt ex hoc loco Apostoli perspici potest. Itaq; vndiq; irretiti & constricti tenentur Metonymici. postquam vero admonuit nos Apostolus de gratia, quam habemus ad cultum religionis in ea adhibendum cum metu & reuerentia, vt Deo » placeamus, subiungit cõmode; Etenim Deus noster ignis » consumens est; quod quidẽ perinde est, ac si diceret; Etenim si neque metum, neque reuerentiam in eo cultu adhibuerimus, horribiles pœnas nobis acciersemus. sic etiam supra cap. 10. in eadem epistola in eos qui sacramentum » corporis & sanguinis Christi contẽnunt, quanto, inquit, magis

& quomodo ab Andronico Peripatetico definiantur.

Quomodo cogũtur Metonymici aut cõfiteri se artolatras esse aut nõ habere Eucharistiam; ut quidẽ non habent.

„ magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei
„ conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxe-
„ rit? Græce est, communem duxerit, quod est, non diiudi-
care sanguinem Domini, sicut Apostolus dixit, non diiu-
„ dicans corpus domini. Deinde subiungit; Mihi vindictã,
„ & ego retribuam dicit dominus, Horrendum est incidere
„ in manus Dei viuentis.

Disputatio contra eosdem Metonymicos ex alio loco eiusdem epist. ad Heb. c. xiij. quomodo hic auctoritate Pauli conuincatur, habere nos in altari ad sacrificandum, & comedendum, quod Christus immolauit in cœna, & discipulis ad comedendum dedit, id est, corpus Christi: et quo modo si illud, quod dedit, non fuit corpus suum, sed figura corporis, plane sequatur, non præstare Christum Aaroni, qui figuras etiam immolabat. Quomodo Apostolus doceat hic Christum esse hostiam, et eundem cibum: et quomodo Metonymici nullã hostiam laudis habeant ad offerendum in altari contra auctoritatem Apostoli: et quomodo hostia laudis, de qua hic loquitur Apost. non possit referri ad preces, siue orationes, vt nec altare, de quo ibidem fit mentio, non possit referri ad altare spirituale cordis, sed ad externum.

CAP. XIIII.

Locus epistolæ Pauli ad Heb. c. xiii.

SEd pergamus iam ad alium locum proximi capitis id est, xiij. eiusdem epistolæ ad Hebræos, aduersus eosdẽ Metonymicos. Sicut enim in epist. ad Corinthios præcepit Apostolus Corinthijs abstinere ab idolothytis. non enim posse eos mẽsę Domini participes esse, & mensę dæmoniorũ; sic præcepit hic iis, qui ex Hebræis ad fidẽ Euangelij venerant, ne discernerent cibos Iudaice, si gratia cibi
„ spiritualis spiritum roborare vellent. Optimum est enim
„ inquit, gratia stabilire cor, non escis; quę nihil profuerũt
„ ambulantibus in eis. non enim poterant iuxta conscientiam perfectum facere seruientem, sicut idem Apostolus dixit, sicut neq; cętera Mosayca, quę erant omnia vsq; ad tempus correctionis, id est, noui testamẽti, imposita. Qui dixit optimum esse gratia stabilire cor, ἀοεί̃στως id est, infinite dixit χάριν, aliqua scilicet gratia, hac, aut illa, quę varia

varia, & multiplex esse potest, sicut infinite quoque dixit
„ βεβήμασι id est, escis, his .s. aut illis. cum vero statim subiũ-
„ git, Habemus altare, de quo edere non habent potestatẽ,
„ qui tabernaculo deseruiunt, satis declarat, nos, qui tale altare habemus, & potestatem edendi de eo, in tali cibo gratiam habere, qua cor stabiliamus; quę quidem S. Eucharistia est. Hanc enim gratiam & escam habemus de altari ad confirmandum cor, & ad cultum latriæ Deo adhibendũ, vt iam hic locus cum loco superiore, à nobis paulo ante tractato & exposito, mirifice congruat; eumq; magis adhuc explicet, & interpretationem nostram magis etiam confirmet. Hic enim explicatus est ab Apostolo ille cultus, quem per illam gratiam, quam dixit nos habere, cum metu & reuerentia adhibemus, Deo placentes. Siquidem ad cultum Dei, qui græce est latria à verbo λατρεύειν, quo illic Apostolus vsus est, pertinet, quod hic ait, habere nos altare scilicet ad offerẽdum hostiam, & de ea edendum. Altare enim ad hostiam refertur, sine qua nec intelligi potest; quod quidem nomen ipsum θυσιαστήριον, quod ἀπὸ τῆς θυσίας dicitur, declarat. vt si altare diceremus sacrificatorium, à sacrificio, de quo qui potestatem edẽdi habent, participes sunt altaris, sicut Apostolus in epist. ad Corinth. ait. Vocemus igitur nunc Metonymicos ad auctoritatem huius scripturę Pauli tanquam ad iudiciũ. Si enim habemus altare testimonio Pauli, & de eo potestatem edendi, & nihil aliud de altari edimus, nisi quod Dominus in illa cœna vltima dedit discipulis ad edendũ de mensa illa, quę fuit vice altaris, quod Apostolus habere nos testatur, Igitur idem, quod nos offerimus in altari, obtulit & Christus in illa mensa, cuius loco successit altare, quod Apostolus dicit. Quare si non corpus suum, sed figuram corporis sui obtulit, quam ad edendum dedit, sequitur vt hac parte non fuerit Christus Moyse aut Aarone præstantior, qui figuras etiam corporis Christi in illis antiquis sacrificijs offerebãt. Sed prosequamur locũ Apostoli. Probat enim quod dixit, non habere potestatẽ edendi

Quomodo cultus, qui per sanctam Eucharistiã exhibetur deo cum metu & reuerentia, explicatur ab eodẽ Apostolo locus inter se collatis.

Quomodo altare, quod Apostolus dicit nos habere in ecclesia, ad hostiam referatur, sine qua intelligi non possit.

Quomodo secundum Metonymicos non fueris præstantior sacerdotiũ Christi quam Moysis, uel Aaronis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» di de altari noſtro eos, qui tabernaculo deſeruiunt, Quo-
» rum enim, inquit, animalium infertur ſanguis pro pecca-
» to in ſancta per Pontificem, horum corpora cremantur
» extra caſtra. ſignificabat hoc in ænigmate, vt Chriſtus, quò
populum per ſanguinẽ ſuum ſanctificaret, ac pro eo ſan-
ctificando ſe patri in cruce offerret, extra portam paſſus
fuit, ſic rurſus, qui Chriſti crucem portare vellent, & eum
patri offerre myſtice, & de hoſtia altaris comedere, opor-
tere exire extra caſtra, ſiue extra portam, id eſt, recedere à
verere lege. Ipſe igitur Chriſtus eſt, quem comedimus, &
offerimus; quia ipſe eſt, ad quem extra caſtra exire opor-
tet, non autem figura eius. Chriſtus igitur hoſtia eſt, & idẽ
cibus; ſiquidem vtrumq; ſignificauit Apoſtolus, cum al-
tare & edere nominauit. Itaq; quod vitulus & hircus pro
peccato immolati, quorum ſanguis intra velum inferebatur, cõburebantur extra caſtra, ſignificabat per allegoriam, vt Paulus interpretatur, Chriſtum, qui erat vera hoſtia, extra portam ciuitatis paſſurum fuiſſe; & nos item ad
eundem Chriſtum, qui eſt in altari, & nõ ad figuram eius
exeũtes, debere à caſtris & porta terreſtis Hieruſalem, id
eſt, à conuerſatione Iudaica & à littera ac ſenſu veteris le-
gis carnalis recedere. Egreſſi ergo extra caſtra, & non am-
plius tabernaculo deſeruientes, hoc eſt, relicta lege de ci-
bis diſcernendis, & de ſacrificijs, atque aliis ritibus veteris
» legis, offeramus, inquit, hoſtiam laudis per ipſum. Iam hic
aperte explicauit Apoſtolus, quod paulo ſupra dixerat,
» Habemus altare ad offerendũ, ſcilicet hanc hoſtiam lau-
dis, & de ea edendum. Percunctemur ergo hic Metonymi
cos, vt ſolemus, quam hoſtiã laudis & confeſſionis offerãt
ipſi in altari? Si preces dicãt, vt ſolẽt, & alios fructus ſpiritus, id eſt, virtutes ſpirituales, quæ ad cultum rationalem,
quem Paulus in epiſ. ad Rom. dicit, pertinent, at hoſtias
iſtas extra altare etiã offerimus; vnuſquiſque in altari cor-
dis ſui, ad quod vnicuique patet aditus. cũ vero dicit Apo
» ſtolus, Habemus altare, de quo edere non habẽt poteſta-
» tem, qui tabernaculo deſeruiunt, aliud plane altare, exter-

Quõ Apoſtolus docuerit, Chriſtum eſſe hoſtiam, & eundem cibum.

Quomodo Metonymici nullã hoſtiam laudis habeant ad offerendum in altari cõtra auctoritatem Apoſtoli.

num

num ſcilicet ſignificat, ad quod alijs acceſſus concedatur, alijs nõ concedatur; & vnde alij repelli poſſint, & debeãt; alij non poſſint, neque debeant. Sed quia dicit hoſtiã laudis, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini eius, fortaſſis exiſtimabunt iſti nihil aliud eſſe hoc, quàm laudem Deo oblatam inſtar hoſtiæ: at non ita eſt, ſicut nec in Leuitico c. 7. cum dicitur hoſtia laudis, & hoſtia gratiarũ actionis, non laus tantum & gratiarum actio eſt, ſed aut panes, aut victima, quæ eodem die quo mactabatur, tota erat comedenda, vt nihil in diem poſterum remaneret. Immolabatur autem, vt Philo Alexandrinus in libro de
» genere ſacrificiorũ ſcribit, ab eo cui nihil aduerſi accide-
» ret, ſed potius ſumma pace & lætitia frueretur: oportere
» enim, ait, hymnis, prędicationibus, ſacrificijs & gratiarũ
» actionibus, quæ ſunt omnia nomine laudis cõprehenſa,
» Deum ipſorum bonorũ auctorem, ac datorem proſequi.
» ideo autem conſumendam eſſe totam hoſtiam vno die
» idem auctor ſcribit, quòd oporteret non differre gratiarũ
actionẽ pro beneficiis, quæ cito & facile cõſecuti ſumus.
hęc Philo Alexandrinus. Horum omnium ratio cum vere
in noſtrum ſacrificiũ laudis, quod eſt S. Euchariſtia, mi-
re conueniat, ipſa conſequentia rerum poſtulat, vt vetus
illa hoſtia laudis, typus & vmbra huius noſtrę fuerit. Quis
enim vera ac ſumma pace ac lætitia fruitur, vt is qui cum
Deo pacem habet, & in eo manet; cui ſoli hæc hoſtia laudis & Euchariſtię conuenit? Deinde quæ alia beneficia ita
magna tam cito & facile ferre à Deo poſſumus, vt benefi-
» cium ſalutis noſtræ? quia ſi confitearis, inquit, in ore tuo
» Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus
» illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris. quòd vero Euchari
ſtia ſacrificiũ laudis vocetur, ratio nominis plane conſtat.
Quę enim poteſt eſſe maior laus aut excellẽtior cõfeſſio,
quàm cum Chriſti mortem ac reſurrectionem, & in cælũ
aſcenſum prędicamus, & confitemur? Sancta igitur Eucha
riſtia hoſtia laudis dicitur, & eſt, ſicut Dauid prophetice
» dixit, Immola Deo ſacrificiũ laudis; & redde altiſſimo vo-

Quomodo hoſtia laudis nõ ſit in ſcriptura laus tantum oblata deo

Philo Alexãdrinus de hoſtia laudis.

Quomodo hoſtia laudis Moſaycа typus eſſet hoſtię S. Euchariſtię.

Quare ſancta Euchariſtia ſacrificium laudis nominetur, & ſit.

ta tua. Nec enim referri hoc potest ad illam hostiam laudis, quę erat in vetere lege. siquidem hoc dixit, postquam omnes illas veteris legis hostias, & sacrificia in eodē Psalmo prius idem Propheta Dauid in persona domini irrita
» fore prædixerat, inquiens, Non accipiam de domo tua vitulos, neq; de gregibus tuis hircos; & rursus, nunquid, ait,
» mādducabo carnes taurorū, aut sanguinē hircorū potabo? vnde cōtinuo antiquata iā lege veteris sacrificij, introducit nouū subiūgens, Immola Deo sacrificiū laudis, & reddе altissimo vota tua; εὐχάς enim, quas interpres vetus vertit vota, vocat gratiarum actionem; quam præcipit tanquā debitam soluere. Hoc enim significat, redde. Idem dixit
» Psal. 115. Calicem salutaris accipiam, & vota mea domino reddam. Hanc igitur gratiarum actionem, qua digna est S. Eucharistia κατ' οἰκείαν φύσιν, vt ait Dionysius, idest, natura sua, quæ ideo dicitur Eucharistia, vocat Apostolus fructū labiorū confitentiū nomini eius; quē quidē Deo offert, qui offert sacrificium laudis, quod est S. Eucharistia, quæ in altari offertur. Hanc gratiarum actionem post immolationem sacrificij siue hostiæ laudis describit Dionysius Areopagita, quam gratiarum actionem hymnū quoque vocat, sicut Euangelium, cum ait post illam cœnam
» mysticam & hymno dicto, exierunt in mōtē olivēti; Ecclesia vocat orationem post communionem. Tunc igitur, inquit Dionysius, vniuersus ordo sacerdotum hierarchice
» congregatus, post communionem sacram, desinit in grātiarum actionem, agnoscens pro viribus, & hymno atque
» laude celebrans diuinorum operū munera, hæc dicit esse natura sua digna gratiarum actione. Rogabo ergo nunc Metonymicos, Habetisne vos panem, qui ideo dicatur & sit Eucharistia, quia est natura sua dignus gratiarū actione, sicut de nostro sacramento ait Dionysius? de eo enim loquitur, cum ait in extrema fere parte de communione κατ' οἰκείαν φύσιν ἀξίων οὐσῶν ἀχαριστεῖσθαι τῶν θειοτάτων δωρεῶν. id est, digna cum sint gratiarum actione secundum naturam suam diuinissima munera, si talis est panis vester, nō est

Quod panis sacramentalis Metonymicorū nō sit secū dū naturam propriā dignus gratiarum actione, & ideo nō est, nec esse potest Eucharistia.

est figura corporis Christi, sed ipsum corpus Christi: aut si est figura, vt habet vestra disciplina, non est Eucharistia, quæ est secundum naturam suā digna gratiarū actione: Relinquitur ergo vt sit Eucharistia vestra communis quædam Eucharistia, sicut est panis communis, quem domi, aut in diuersorio cum gratiarū actione percipitis verbo Dei & oratione, sicut Apostolus ait, sanctificatum atq; hæc quidē hactenus. pergamus ad reliqua epistolę huius.

Si metonymicorū Eucharistia digna est gratiarum actione natura sua, non potest esse figura corporis Christi: sed necesse est, vt sit ipsum corpus Christi. aut si non est digna, nec Eucharistia fuerit.

Disputatio ex cap. 7. eiusdem epis. ad Heb. aduersus eosdē Metonymicos, & responsio ad id quod obiiciunt, quare non meminerit de pane, & vino, quæ Melchisedec obtulit Abraæ, si figura fuerunt S. Eucharistiæ: & quomodo quæ Melchisedec protulit tanquam sacerdos, & non tanquam rex protulit teste scriptura, & idcirco vim verbi offerendi, quod hæretici requirunt, in verbo proferendi ibi positi contineri. itē de antiquis auctoribus, qui testantur oblationem Melchisedec figurā fuisse oblationis Christi in cœna. & quomodo teste & interprete Cyrillo in benedictione, qua Melchisedec benedixit Abraæ præbens ei panem & vinū, continetur mentio panis, et vini; & quare Apostolus non iudicauit opus esse, vt expresse meminisset: & quomodo sequatur frustra fuisse sacerdotem Melchisedec, si in illo loco Geneseos non sacrificauit, cū nusquā alias mentio de eius sacerdotio in scriptura: fiat et quomodo non esset Christus factus sacerdos secundū scripturam ad similitudinem Melchisedec, nisi appareret similitudo oblationis Christi, et oblationis Melchisedec: et demum, quomodo ex similitudine sacerdotij Christi cum sacerdotio Melchisedec, concludatur esse corpus Christi verum in sacramento sub specie panis et vini.

CAP. XV.

AC quia seriem, & ordinem locorum, qui de S. Eucharistia in hoc volumine tractantur ad vtilitatem, & intelligendi facilitatem accommodamus, super est vt ad caput 7. eiusdem epis. ad Hebræos, nos retro reuocemus, in quo non est prætermissum hoc sacramentum corporis, & sanguinis domini, licet fortasse minus appareat, quàm in aliis posterioribus huius epistolæ capitibus, de quibus hactenus differimus. Quærunt igitur hic hæretici, cum Paulus meminerit de benedictione Melchisedec, &

de decimis ei datis, si panis, & vinum, quæ Melchisedec benedicens Abraę, præbuit ei, figura fuerunt corporis, & sanguinis Christi, quæ idem in specie panis, & vini Deo offerēs, discipulis, & nobis dedit, vt nos, quod sancti Apostoli à Christo Iesu acceperūt, in Ecclesijs nostris docem⁹, & prędicamus, quare Paulus hoc loco, qui proprius erat, de pane, & vino non meminit? respondeamus hereticis, satis videri meminisse, si aliquid dixit hic, quod sine illis pane, & vino Melchisedec sacerdotis Dei altissimi intelligi nō posset, id autem est, quod ait, Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinē Melchisedec exurgat alius sacerdos, qui non secundum legem mādati carnalis factus est, sed secundum virtutē vitę insolubilis; Christum enim dicit, sacerdotem, secundum similitudinē Melchisedec sacerdotis. Interrogemus ergo hereticos, quę nā sint propria sacerdotis? & quę tanquam propria, & pręcipua sacerdotis scriptura in Melchisedec posuerit? inde.n. oportebit ducere similitudinē Melchisedec, ad quā Christus factus fuerit sacerdos. Sic ergo scriptū est in Gen. cap. 14. at vero Melchisedec Rex Salem proferens panem, & vinum, siue, vt est apud 70. protulit ipsi panem, & vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, benedixit ei, siue conuenienter interpretationi 70. & benedixit ei. Si ideo protulit Melchisedec panē Abraę, quia erat sacerdos Dei altissimi, ergo sic protulit, non vt proferre commune erat ei cū vno quouis de populo, cum laicis inquam, sed vt propriū erat sacerdotis; protulit igitur panē ad offerendum Deo, & dandum Abraę: aut protulit Abraę panem à se prius Deo oblatum: idem enim, & vnum est vtrumque, & eadē in vtroque vis, idemq; duobus modis hic dicitur. nam nisi ita intelligere necesse est, cur causam reddit scriptura, quare panem, & vinum Abraæ dederit, inquiēs, erat enim sacerdos Dei altissimi? cur inquā, nisi quia ista dedit Abraę Melchisedec rex Salem tanquam munera propria non regis, sed sacerdotis; omnis enim Pontifex, sicut Apostolus ait, ad offerendum munera, & hostias constituitur. quare quod

Quomodo Paulus in epist. ad Hebr. c. 7. de pane, & uino, quę Melchisedec obtulit, meminerit.

Quomodo Melchisedec nō tanquā rex, sed tāquā sacerdos protulit Abraę panē & uinū deo oblatum in gratiarum actionē pro uictoria Abraę.

quod ab hæreticis obiici solet, vt oblationē, & sacrificiū Melchisedec typum oblationis, & sacrificij altaris negēt, non dicere scripturam, obtulit panem, & vinum Melchisedec, sed protulit, ab ipsa scriptura dilutū est: quod enim ab eis requiritur verbum offerendi, satis suppleuit contra istorum tendiculas circumstantia causæ subiectæ, cum ait scriptura, erat enim sacerdos Dei altissimi; cum sacerdotis sit offerre Deo huiusmodi oblationes, & sacerdotis itē benedicere. immo admiranda est hic œconomia scripturæ, non enim dixit, at vero Melchisedec rex Salem, proferens panem, & vinum, benedixit ei, erat enim sacerdos Dei altissimi; etsi hoc quoque dici poterat, siquidem sacerdotis est benedicere, non tamen sic dicere expediebat; sed illud magis, protulit panem, & vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi, vt testimonium scripturæ S. haberemus, obtulisse Melchisedec panem, & vinum Deo, quod aliquando hæretici negaturi essent; & hæc prius oblata Deo, dedisse postea Abraæ; quod Christi in cœna sacrificium plane adumbrauit, vt ecclesiastici patres tradiderunt. Sic enim beatus Chrysostomus in homilia in illud, cum ascendisset Iesus in templum, Melchisedec, inquit, Spiritu prophetico excitatus, πῶς μέλλοντα τὸ χριστοῦ προσφορὰν τῷ θεῷ προσκομίζεσθαι ποιήσας ἄρτῳ καὶ οἴνῳ τὸν θεὸν ἐτέρπε μιμούμενος τὸν μέλλοντα τὸν χριστὸν, cum, inquam, Melchisedec oblationem, quam Christus facturus erat Deo, animo contemplaretur, pane, & vino Deum celebrabat, futurum Christum imitans. Quomodo autem Deum imitatione exempli Christi celebrabat, nisi quia panem, & vinum eidem offerebat, cui Christus panem cælestem oblaturus erat? & paulo post ad hæc clarius, tu es, inquit, sacerdos in æternum secundum ordinē Melchisedec, ὃν ἀντὶ τοῦ καὶ οἴνου τῶν ἐθνῶν προσκομίζων προσφορὰν εἰς τὸ θλωνεῖς, in pane inquit, & vino oblationem gentium in perpetuū offerens. Beatus Cyprianus in epist. ad Cæcilium, loquens de sacramento altaris, qui ordo, inquit, vtiq; hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quod Melchisedec

Quomodo quod heretici requirunt uerbum offerendi in pane & uino à Melchisedec prolatis, scriptura suppleuit circunstātia causę subiectę, cur panem, & uinum Abraę protulerit.

Qui ueterū auctorū testes sint oblationē Melchisedec panis & uini fuisse typum S. Eucharistię in specie panis & uini à Christo deo patri oblata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» dec sacerdos Dei summi fuit; quod panem & vinum ob-
» tulit; quod Abraæ benedixit. nā qui magis sacerdos Dei
» summi, quam dominus noster Iesus Christus, qui sacrifi-
» cium Deo patri obtulit: & obtulit hoc idem, quod Mel-
» chisedec obtulerat, ideſt, panem & vinum, ſuum ſcilicet
» corpus, & ſanguinem. Hactenus martyr Cyprianus. ſunt
» ne hæretici Cypriano doctiores, aut ſanctiores, vt tāto au-
» ctori audeant contradicere? Clemens Alexandrinus lib. 4.
» ſtromatū loquens de Melchiſedec, ὁ ἱερεὺς inquit, τοῦ θεοῦ
» τοῦ ὑψίστου, ὁ τὸν οἶνον καὶ τὸν ἄρτον τῷ ἡγιασμένῳ διδοὺς ἔφοδα εἰς
» πάντα δ' ἀρκούσας, ille, inquit, ſacerdos Dei altiſſimi, qui mun-
» nū, & panem cibum ſanctificatū dedit, ut typus Eucha-
» riſtię eſſet. Ecce, panem ſanctificatum dicit dediſſe Mel-
» chiſedec Abraæ, ideſt, oblatū Deo. Etenim ſi ideo ſancti-
» ficauit panem, ut eſſet typus Euchariſtię, neceſſe eſt, ut nō
» ſic ſanctificatū dederit, ut nos communes cibos, quibus
» veſcimur, prius per uerbum, & orationem, ſicut Apoſto-
» lus ait, ſanctificamus quidem, ſed non offerimus; quin-
» potius ſanctificatum, ideſt, per benedictionem Deo obla-
» tum dedit; alioqui omnis cibus, quo alias Melchiſedec
» cum ſanctificatione, & gratiarum actione ueſcebatur, ty-
» pus etiam Euchariſtiæ fuiſſet, quod quam ſit ridiculum,
» nemo eſt, qui non videat, quaſi vero quicquid comederet,
» quia erat ſacerdos Dei, comederet, & non potius, quia ho-
» mo erat humano alimento indigens. B. Hieronymus in
» epiſt. ad Euagrium, de Melchiſedec pane, inquit, & vino,
» ſimplici puroq; ſacrificio Chriſti dedicauit ſacramentū:
» S. Marcus Anachoreta ętate beati Hieronymi; & ſumma
» in ſcripturis ſanctis eruditione, & exercitatione in lib. de
» Melchiſedec, Melchiſedec, inquit, redeuntibus ex bello
» protulit panē, & uinum: ſic Chriſtus redeuntibus ex bello
» ſpirituali dat panem ſanctificatum dicens, comedite ex eo
» omnes. Sanctificatum dixit, ideſt, oblatum Deo, illa .n.
myſtica benedictione panem, & vinum, ſuum ſcilicet cor-
pus, & ſanguinem obtulit, ut paulo antè dixit beatus Cy-
prianus. non bene autem hic tantus auctor ſanctificatum
cum

Quomodo Melchiſedec panē ſanctificatū id eſt, Deo prius oblatum dedit Abraę.

cum non ſanctificato comparaſſet, niſi Melchiſedec panem quoque, & vinum ſanctificaſſet, ideſt, obtuliſſet. Prętereo reliqua Patrum teſtimonia, quæ alij ſcriptores recitant. redeo ad locum Pauli in quæſtione propoſitum de benedictione Melchiſedec ſine mentione panis, & vini; quem locum beatus Cyrillus doctiſſime libro 2. in Geneſim interpretatur. Accepit, inquit, Paulus pro ſymbolo
» ſacerdotij, quod eſt ſacerdotio legis præſtantius, benedi-
» ctionem Melchiſedec, qua benedixit Abraæ, prębens ei
» panem, & vinum. nec enim aliter benedicimur à Chriſto
» magno, & vero ſacerdote. & paulo poſt, explicans, quo-
» modo benedicimur à Chriſto magno ſacerdote, benedi-
» cimur, inquit, per Chriſtum regem pacis, benedicimur,
» inquam, accipientes, velut donum quoddam cæleſte, &
» viaticum terræ ſempiternæ, ac cæleſtis ipſa myſteria. Ha-
» ctenus Cyrillus. Si Melchiſedec benedixit Abraę prębens
ei panem, & vinum, quia non aliter à Chriſto benedici-
mur, niſi per participationem panis, & vini cæleſtis, id
eſt, corporis, & ſanguinis eius, & benedictio Melchiſedec,
qua benedixit Abraę prębens ei panem, & vinum, ſym-
bolum fuit ſacerdotij nouę legis, in quo verus cibus, &
verus potus Deo offeruntur, ergo vbi Paulus meminit de
benedictione Melchiſedec, qua benedixit Abraæ, inquiēs,
» & hunc, qui habebat repromiſſiones, benedixit, ibi in ip-
ſa benedictione licet tacite mentio panis, & vini contine-
tur, auctore, & interprete beato Cyrillo, immo vniuerſo
choro ſanctorum patrum, qui ſanctificationem panis, &
vini Melchiſedec cum ſanctificatione panis, & vini myſti-
ci, & benedictionem Melchiſedec, qua benedixit Abraæ
prębens ei panē, & vinum, cum benedictione, qua Chri-
ſtus nobis benedicit prębens nobis ſacramentum corpo-
ris ſui tanquam typum cum veritate ipſa comparatum nō
iudicabat Apoſtolus, qui inſtincta ſpiritus ſancti ſcribe-
bat, opus eſſe, vt de pane, & vino nominatim mentionem
faceret, quę cum benedictione Melchiſedec ſic colligata
erant, vt ſcripturā Geneſis ſolueret, qui nō ſimul utrumq;
intel-

Quomodo in ipſa benedictione, qua Melchiſedec benedixit Abraæ, continetur mentio panis & uini auctore & interprete Cyrillo.

Quare uiſum eſt Paulo non neceſſariū meminiſſe panis & uini in benedictione Mel-

chisedec, qua benedixit Abrę proferens ei pa nem, & uinum.

intelligeret, benedictionem dico Melchisedec, & panem, ac vinum, quæ prębens Abraæ, benedixit ei; nō enim Melchisedec sine pane, & vino benedixit Abraę, vt scriptura Genesis testatur. quid igitur opus nobis erat, vt Paulus panis, & vini meminisset, si benedictionis meminit? an hoc non satis erat legem scientibus? an scribebat Apostolus ignorantibus historiam Genesis? sed rursus explanans paulo post idem Cyrillus illud Apostoli in eodem loco, &
» amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinē
» Melchisedec exurgat alius sacerdos, qui non secundum
» legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutē
» vitæ insolubilis. erat, inquit, Melchisedec imago, & figu-
» ra Christi, qui quidem non fungebatur sacerdotio sacrifi-
» cans secundum carnem, sed secundum virtutem vitæ in-
» solubilis, Τρέφει γὰρ ἡμᾶς εἰς ἀμάραντον ζωὴν τοῖς μυστικοῖς ἐ-
» φαρμογαῖς, id est, nutrit enim nos ad vitam inaccessibilem
mysticis sacrorū operationibus. mysteria corporis, & sanguinis significat, quæ à sacerdotibus consecrantur. Su-
» biungit deinde, quippe Aaron secundum carnem sacrifi-
» cabat; boues enim, & oues mactabat; & cinis vituli aspersus inquinatos ad emundationem carnis sanctificabat,
» quę non faciebant perfectos secundum conscientiam ser-
» uientes. Hactenus Cyrillus. Si secundum similitudinem
» Melchisedec factus est Christus sacerdos fungens sacerdotio, id est, sacrificans non victimas, quę mactantur, vt boues, aut oues, de quibus mandatum habebant sacerdotes veteris legis, sed hostiam vitæ insolubilis, vt hic ait Apost. id est, seipsum, oportet igitur agnoscere in Melchisedec sacerdote non solum similitudinē æternitatis, quæ
» in sacerdotio Christi est, quam similitudinem sigillatim
» notauit Apost. cum ait de Melchisedec, sine patre, sine
» matre, sine genealogia, nec initium dierum, neque finem
» vitæ habens; assimilatus autem filio Dei, manet sacerdos
» in perpetuum; sed etiam similitudinem in fungendo sacerdotio, id est, in sacrificando, & benedicendo. hęc enim sunt, vt antea dixi, propria sacerdotis, benedicere scilicet, & sa-

& sacrificare. quare si in eo loco scripturę non sacrificauit Melchisedec, cum proferens panem, & vinum, benedixit Abraæ, cum nusquam aliàs fiat mentio de sacrificio eius, dicendum erit nunquam sacrificasse, quia tacitum sit in scriptura; sicut dicitur sine genealogia, & initio, ac fine dierum carere, quia tacitum est in scriptura, atque ita sequitur, frustra fuisse sacerdotem, siquidem verum est, quod
» Apostolus ait, omnis Pontifex ad offerendum munera, &
» hostias constituitur, non potest autem dici, vt frustra fuerit sacerdos, igitur in illo Genesis loco, cum alius non extet, sacrificauerit, necesse est. Prętera, si non prętermisit scriptura eorum sacrificia ante Melchisedec, quos neque nominauit quidē sacerdotes, vt Abelis, Noe, Abraæ, Isaac, Iacob, & postea Iob, quomodo prętermiserit sacrificium Melchisedec, quem sacerdotē Dei altissimi nominat? Quomodo hærerici hæc eludere, aut cum aliqua specie rationis in eis tergiuersari poterūt? Videamus igitur de similitudine ipsius sacrificij Melchisedec, quod sacrificium isti, etsi in mille formas se induant, & vt est in fabulis, Protei fiant, effugere non possunt; similitudo enim sacerdotij Christi cum sacerdotio Melchisedec omnibus apparet; quia ab Apostolo signata, & expressa est, quę in eo consistit, quod Melchisedec nec initium dierum, neque finem
» habens, assimilatus filio Dei, manet sacerdos in perpetuū
» sic dominus Iesus semel se offerēs in cruce ad multorum
» exaurienda peccata, morte interueniente, non desiuit esse
» sacerdos, semper viuens ad interpellandum pro nobis. verum hec similitudo sacerdotij Christi cū sacerdotio Melchisedec, hactenus non efficit ex toto, vt dicatur, & sit Christus factus sacerdos secundum similitudinē Melchisedec, vt Apostolus ait, nisi appareat etiam similitudo sacrificij Christi cum sacrificio Melchisedec sacerdotis, pręsertim cum magis ad rationem sacerdotis ratio sacrificij, quàm ratio perpetuitatis pertinere videatur. Arqui certe sacrificiū Christi in cruce cruentū cum sacrificio Melchisedec ex pane, & vino, quę cibus & potus incruētus sunt, nō habet

Quomodo sequatur nunquā sacrificasse Melchisedec, ac proinde frustra sacerdotem fuisse si in loco Genesis non sacrificauit, cum panem et vinū tanquā sacerdos protulit Abraę.

Quō Christus non esset factus sacerdos secundum similitudinem Melchisedec, nisi appareret similitudo sacrificij Christi cū sacrificio Melchisedec.

bet ſimilitudinem, quam habet quidem idem ipſum ſacrificium alio modo, ſcilicet incruente, & in ſpecie panis & vini factum, quod Deo offerens dedit Chriſtus diſcipulis ſuis dicens, accipite, & manducate, hoc eſt enim corpus
„ meum, quod quidem & nos cum accipimus, à Deo benedicimur, ſicut Melchiſedec in typum myſtici panis futuri prębens panem Abraę, benedixit ei. In hoc igitur ſacrificio incruẽto eſt ſimilitudo ſacrificij Melchiſedec, quam ſecundum Apoſtolum quęrimus: quare natura panis, quæ fuit in typica ſimilitudine, non eſt in ipſa veritate, quæ in illa tanquã in vmbra quadam apparuit; alioqui corpus nõ eſſet natura pręſtantius vmbra, quin potius, vt ſcriptura vtrũq, teſtatur, & ille, quẽ Melchiſedec præbuit, genere & natura panis fuit: & quẽ Chriſtus benedixit, & dedit, corpus eius eſt. vt. n. ſcripturæ teſtimoniũ habemus, protuliſſe Melchiſedec ſacerdotẽ panẽ, & vinũ Abraæ, ſcilicet ad comedẽdũ, & bibẽdũ; ad hunc. n. vſum profertur panis & vinũ, ſic habemus teſtimoniũ euãgelij, Chriſtũ ſacerdotẽ ſecundum ordinem Melchiſedec, panem, & calicem in manus accepiſſe, & hęc per myſticam benedictionẽ dicendo, Hoc eſt corpus meum, hic calix ſanguinis mei, in corpus, & ſanguinẽ ſuum conuertiſſe, & Apoſtolis primitijs filiorum Abraæ, & noui teſtamenti ad comedendum, & bibendum dediſſe in ſpecie panis, & vini; has enim remanere ſaluas, non opus fuit euangelij teſtimonio, quod ſatis ipſi ſenſus teſtantur. Poſtremo, ſic etiam concluditur, corpus Chriſti eſſe in ſacramento contra Metonymicos, concluſione ducta ex ſimilitudine ſacerdotij Chriſti cũ ſacerdotio Melchiſedec ab Apoſt. notata, Melchiſedec rex Salem, quia erat ſacerdos Dei, quod natura ſua optimum & commodiſſimum erat reficiendis, & redintegrandis viribus corporis, hoc oblatum Deo prius in gratiarũ actionem pro victoria Abraæ, dedit ei cum benedictione ad comedendum & bibendum reuerſo à cæde regum. Chriſtus igitur verus Melchiſedec, qui factus eſt iuſtitia noſtra, & ſacerdos ſecundum ordinẽ Melchiſedec, quod inter aſſi-

duam

Quomodo ex ſimilitudine ſacerdotij Chriſti cum ſacerdotio Melchiſedec cõcludatur corpus Chriſti eſſe in ſacramento contra Metonymicos.

duam pugnam carnis, & ſpiritus optimum, & commodiſſimum natura ſua erat viribus animę reficiendis, & redintegrandis, hoc dedit ſecundum ſimilitudinem ſacrificio Melchiſedec adumbratam ad comedendum, & bibendũ vero ore carnis: dedit igitur corpus ſuum & ſanguinẽ in ſimilitudine panis, & vini. Hactenus de epiſtolis Pauli contra hæreticos.

Diſputatio ex epiſtola priore beati Petri contra Metonymicos, quomodo demonſtretur ex verbis eius, Chriſtum eſſe præſentem in ſacramento, licet oculis corporis non videamus: et quomodo qui hoc credũt, à Petro laudentur: & quomodo S. quoque Thomas ſic intellexit hunc locum, loqui ſcilicet beatum Petrum hic de præſentia corporis Chriſti in ſacramento, tametſi non videmus: & quomodo videre perſpeculũ in ænigmate eſt videre Chriſtum in ſacramento Theodoreto interprete: & quomodo hæretici Metonymici non vident nunc per ſpeculum in ænigmate contra auctoritatẽ Apoſtoli: & quomodo lex euangelica nõ poteſt habere ipſam imaginẽ rerum in ſacramentis ſicut Apoſt. docuit, niſi ſint res præſentes, & quomodo qui videt per ſpeculum, ipſam imaginem rerum præſentium videt: & quomodo Metonymici cum panem ſuum ſacramentalẽ figurã corporis abſentis faciunt, præſentiã rei ſeparant ab imagine, et imaginẽ ab ſpeculo: et quòd iſti quia nũc non vident Chriſtum præſentem per ſpeculum, nec in futuro per ſpeciẽ videbunt.

CAP. XVI.

SEd poſt quam locos epiſtolarum beati Pauli non omnes, ſed qui potiſſimum Metonymicos redarguere videbantur, perſecuti ſumus, age ſcrutemur deinceps, & excutiamus, quæ princeps apoſtolorũ Petrus de ſacramento corporis Chriſti in priore epiſtola, etſi obſcure, & recte ſcripſit, ſic enim oportebat de eo myſterio ſcribere, de quo ſermo à domino in euãgelio Ioannis factus ita durus quibuſdam ex diſcipulis viſus fuerat, vt multi ex eis poſtea, vt euangelium narrat, abirent retro, cum percontante domino duodecim, nũ etiã ipſi abire vellent, vnus
„ Petrus ſuo, & cæterorum nomine reſpondit, domine, ad
„ quẽ ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, &
„ cognouimus, quia tu es Chriſtus filius Dei viui. hoc. n.

dixit intuẽs in dñm, qui de carne ſua viuifica dãda ad mãducandũ in vitã æternã dixerat, verba, quæ ego loquor, ſpiritus & vita ſunt. Hic igitur tãtus Princeps Apoſtolorũ, ac tã admirabilis Apoſtolus, ac prędicator fidei, vt ab ipſo exordio epiſtolæ locũ repetamus, principio, vice ſalutationis, gratiæ illius, quæ vnicuique credentium ſecundum menſuram donationis, ſicut Apoſtolus ait, data eſt, & pacis multiplicationem ad conciliandam Dei beneuolentiam ijs precatur, ad quos ſcribit ex reliquiis diſperſis Iudæorum credentium, quos elegit Deus Pater, vt per obedientiam Chriſti vſque ad mortem, & per ſanguinẽ eius, qui ſe pro eis ſanctificauit, id eſt, obtulit Deo, ipſi eſſent ſanctificati, hoc eſt conſecrati & oblati Deo, ac iuſtificati per ſpiritus S. cooperationem. Accommodate igitur ad hanc ſalutationem, quia huius ſanctificationis, ad quam nos Deus ſecundum beneplacitum ſuum in Chriſto per ſpiritum S. elegit, initium eſt baptiſmus ceu prima radix, & conſummatio ac perfectio eſt S. Euchariſtia, quæ eſt, ſicut tradit diuinus Dionyſius, finis totius eccleſiaſticæ hierarchiæ, quæque ſanctificatos ſumma vnione ſpirituali & corporali cum Deo vnit; idcirco de myſterio baptiſmi prius, & ſtatim de myſterio myſteriorum S. Euchariſtia agit. Benedictus, inquit, Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſecundum miſericordiam ſuam magnam regenerauit nos in ſpem viuam per reſurrectionẽ Ieſu Chriſti ex mortuis. in mortem enim Chriſti baptizati ſumus, vt ſicut Chriſtus nõ potuit à morte detineri; ſic reſurgens à mortuis, baptizatos in mortem ſuam, à morte ſecũ extraheret. Scimus enim, ſicut Apoſtolus ait, quòd qui ſuſcitauit Ieſum, & nos cum illo ſuſcitabit. Hæc itaque ſpes reſurgendi per reſurrectionẽ Ieſu Chriſti, qua ſperamus per charitatẽ, quæ eſt energia ac velut anima ſpei, quòd qui Chriſtum ſuſcitauit, & nos ſuſcitabit, viuit in renouatis per lauacrum aquæ; vt ſit iam ſpes viua, ſpes immortalitatis plena, ſicut Salomon ait; plena inquam, immortalitatis propter reſurrectionem Chriſti. ſequitur deinde, in hæreditatem incorruptibilem, & inconta minatam, & immarceſſibilem conſeruatam in cęlis in vobis. Ad hoc, inquit, regenerauit nos, vt regenerati & filij Dei effecti, hæredes ſimus vitæ æternæ, ac beatæ in cælis, nũc quidẽ ſpe, re vero plene poſt conſummationẽ ſæculi. Hoc enim ſignificat, regenerauit nos in ſalutem paratam reuelari in tempore nouiſſimo. Nũc enim etſi filij Dei ſumus, tamen, ſicut B. Ioannes ait, nondum apparuit, quod erimus. ſcimus autem, quod cum apparuerit, ſimiles ei erimus. vt iã hæc ſit illa cæleſtis, & beata hæreditas, eſſe ſcilicet ſimiles Deo, vnitoſq; cum eo beate, ac videntes eum, ſicuti eſt. Sed quibuſnam ſeruatur hæc hæreditas? ijs, inquit, qui in virtute Dei cuſtodiuntur per fidem, ſic enim ait Dominus de electis apũd Ioannem c. 17. Ego cuſtodiui & nemo ex eis periit. & rurſus cap. 10. Vos non creditis, inquit, quia non eſtis ex ouibus meis; oues meæ vocem meã audiunt; & ego cognoſco eas, & ſequuntur me; & ego vitam ęternam do eis, & non peribunt in ęternum: & non rapiet eas quiſquam de manu mea. igitur qui audiunt vocem Dei, id eſt, qui ei credunt, & obediunt, ij ſunt, qui virtute Dei cuſtodiuntur in vitam æternã, quam ijs daturus eſt, quos nemo poteſt tollere de manu eius, vt cuſtodia munitiſſima virtutis Dei, & fide firma ſeptos. ſequitur deinde, in quo exultatis, modicum nunc, ſi oportet, contriſtati in variis tentationibus; quod perinde eſt, quaſi diceret, idcirco propter ſpem huius ſalutis futuræ, quam dixi, & gloriæ in vobis reuelandæ tribulationes alioqui breues & leues, ſi opus eſt, læto, & exultanti animo fertis. ſequitur, vt probatio veſtræ fidei multo pretioſior auro, quod per ignem probatur, inueniatur in laudem, & gloriam, & honorem, in reuelationem Ieſu Chriſti. Explicat iam magis fructum tolerandi tentationes, & pręmium ad augendam alacritatem perpetiendi; quaſi diceret exultatis in tentationibus, vt cum poſt tẽtationes inuenerit dignos ſe, vt eſt in libro Sapientiæ, (hæc eſt enim probatio fidei) tunc in die iudicij, cum venerit dominus in maieſtate ſua, (Hæc eſt enim reuela-

Explicatio principij epiſtolę prioris catholicę beati Petri.

Noſtræ ſanctificationis initiũ & radix baptiſmus; conſummatio S. Euchariſtia.

Quę ſit ſpes viua in epiſt. Petri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reuelatio Iesu Christi) feratis laudē benedictionis illius;
» cum dicetur vobis, Venite benedicti patris mei; & splen-
deatis sicut angeli, percipiatisque honorem regni parati
vobis à constitutione mundi. Sequitur deinceps locus no
stri propositi proprius de Christo ipso, qui vsque ad con-
summationem sęculi nobiscum est; sicut idem promisit,
licet non videamus eum oculis corporis facie ad faciem,
tametsi credimus præsentem esse apud nos in domo Dei,
quæ est Ecclesia. Quia ergo dixerat, in reuelatione Iesu
Christi, opportune & commode sermonem induxit de
Christo, quem pręsentem habemus non reuelatum, sed
» tectum; quem inquit, cum non videritis, diligitis; ad illud
enim respexit, quod dominus dixit, Beati qui non vide-
runt, & crediderunt; scilicet vt credentes, diligerent eum.
» sequitur, in quem nunc non videntes, sed credentes, exul-
» tatis lætitia inenarrabili & glorificata, reportantes finem
» fidei vestræ salutem animarum vestrarum. Interrogemus
hic Caluinos, quare dixit, in quem nunc non videntes,
qui proxime dixerat, quem cum non videritis? non enim
dixit, quem cum nunc non videritis, creditis; sicut dicit,
in quem nunc non videntes, sed credentes. quorsum in-
quam, & qua ratione B. Petrus tempus illud præteritum,
quo discipuli quidem viderunt in terris Christum; ij vero,
ad quos nunc scribit, non viderunt, distinxit ab eo tem-
pore, ex quo facti erant isti Christiani, in quo, ait, non vi-
dere istos Christum nunc, sed credere, si vt tunc isti non
viderunt, quia tunc non fuerunt; sic neque vident nunc
eum, quia non sit is in terra, sed in cælo? Quid enim in-
teresset ad diligendum quempiam & credendum ei, non
vidisse illum, quia non viximus, cum ille esset? aut non vi
dere eum nunc, quia apud nos non est? eandem enim vim
habet vtrumque. significat ergo B. Petrus non vidisse istos
ad quos scribit, Iesum, vt quidem viderant discipuli: mo-
do autem ex quo tempore ad fidem isti venerunt, quod re
cens erat, id enim significat ἄρτι quo vsus est idem Petrus
» proximo sequenti capite, cū ait, ὡς ἀρτιγέννητα id est, tanquā,
modo

Quomodo demonstretur uerbis beati Petri Christum esse presentē in ecclesia, licet oculis corporis nō videatur.

» modo geniti infantes, id est, recenter batizati, de ea enim
generatione loquitur; modo inquam ex quo ad fidem ve
nerunt, significat esse quidem pręsentem illis Christum,
sed nō videre eos, licet crederent pręsentem esse: alioqui
quid laudis haberet, non videre absentem, licet crederēt
absentem? igitur nō videbant, nō quia non esset præsens,
sed quia velatus aliena specie, ita vt nō oculis corporis eū
viderent alioqui præsentem, sed oculis fidei, quod est cre-
dere eum adesse. Sic quoque intellexit B. Thomas in opu-
sculo de sacram^to venerabili corporis Christi cap. 15. lo
qui scilicet B. Petrum hic de credētibus Christum adesse,
nempe, in sacramento corporis eius; tametsi non videant
eum. Caluinistis igitur non potest conuenire laus ista, quā
B. Petrus illis tribuit, & nobis; non possunt, inquam, lau-
dari, quòd quem non vident nunc, vt pote absentem, cæ-
lo enim includunt Christū, eum tamen credant absentē
esse. vt quidē digni sunt laude catholici, qui credunt esse
nunc præsentem, in quē credunt, licet non videant in pro
» pria specie; per fidem enim ambulamus, & non per spe-
» ciem. Deinde, cum dicit B. Petrus, in quem nūc non vidē-
» tes, sed credentes, non negat illud genus videndi, quod
» Paulus concedit, cum ait, videmus nunc per speculum in
» ænigmate. sicut enim, vt ait in epist. ad Cor. priore Theodo
» retus hunc locum interpretans, videmus in baptismo tā-
» quam in speculo imaginem resurrectionis, addam ego,
postea autem videbimus ipsam resurrectionem; similiter
» nunc, vt idem Theod. ait, per symbola mystica corporis &
» sanguinis Christi Christum ipsum videmus, postea autem
» videbimus facie ad faciem, & sicuti est, vt B. Ioannes ait.
quin potius illud genus videndi negat, quod idem Paulus
in alio loco negat, quod vocat, vt paulo ante dixi, ambu-
lare per speciem, cum ait in epist. ad Cor. 2. dum sumus
» in hoc corpore, peregrinamur à domino. per fidem enim
» ambulamus, & non per speciem. quem locum his verbis
» idem Theodor. explanat, inquiens, non ait procul nos
» abesse à domino, dū sumus in corpore mortali; sed quod
eum

Assipulatio beati Thomę, loqui beatum Petrum de pręsentia Christi in sacramento.

Quomodo Caluiniani excluſi sunt ab ea laude, quā Apoſt. illis tribuit, quibus dicit, in quē nunc non uidētes, sed credentes &c.

Quomodo uidere nunc per speculū in ęnigmatē, Christum uerum apparet in sacramento Eucharistię.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» eum nunc oculis non cernimus; cernemus vero tunc, eri-
» musque cum eo. nunc enim ait res ipsas non videmus, ni-
» si per fidem. quamobrem desideramus exire ex corpore, &
» ad dominum proficisci. Hactenus Theodor. Vt ergo scri-

Scriptura Pauli ad interpretationem scripturæ Petri adhibita.

pturam Pauli ad interpretationem scripturæ Petri adhibeamus, cum ait, in quem nunc non videntes, subaudiendum est, scilicet præsentem per speciem, sed videntes per speculū in ænigmate. Quod igitur Metonymici, qui Christum à sacramento sub aspectum cadente excludunt, & ęo lo includunt, non vident nunc Christum per speculum in ænigmate, contra Apostoli auctoritatem faciunt: speculū enim non reddit imagines absentiū, sed pręsentiū. immo nō vidēt aliter quàm Iudęi olim in vmbris re vacuis. Hoc tantum interest, quod illi futurū sperabant quòd isti nobiscum venisse credunt. Age ergo Metonymice, si tuus panis sacramentalis, vt vocas, est figura corporis absentis, quod extra sacramentum ponis, & cælo includis, quomodo fit tibi panis tuus speculum? nam ænigma facile dices, qui panem tuum signum tantum facis. Excita ab inferis Caluinum, aut Petrum Martyrem, & pete ab eis, vt edisserant tibi quemadmodum lex Euāgelica contra atque illa vetus Mosayca, ipsam imaginem rerum habeat, sicut Apostolus ait, si res præsentes non sunt, sed absentes. sic enim illa etiam vetus habebat imagines rerum, quæ ab illa ætate & statu rerū, & conditione legis, & Israeliticę gentis procul aberant, in alium statum noui testamenti, & in alia tempora reseruatę. Quare si qui videt per speculū, ipsam imaginem rerum pręsentium videt, quomodo aut pręsentia rei ab imagine; aut imago, siue figura ab speculo seuocari potest? Vtrumque tamen faciunt Metonymici, dum panem faciunt figuram corporis absentis. corpus enim absens per speculum videri non potest; & vbi res, quia absens est, non videtur per speculum, ibi vt pręsentia rei ab imagine, siue figura separata sit, necesse est. Huc euasit Metonymicorum disciplina, vt contra Apostolum per speculum non videant nunc; vt qui per speculum nunc non

Quòd Caluinus nullo modo explicare potest, quēadmodum lex euangelica ipsā imaginem rerū habeat, sicut Apostolus ait, nisi cōcedat res esse pręsentes.

Quòd Metonymici, qui cōtra Apostolū nō uident nūc per speculum: neq; per speciem in altero sęculo uidebunt.

Quomodo Metonymici cōtra Apostoli auctoritatem non uidēt nunc Christum per speculum in ęnigmate.

non vident, neque per speciem in altero seculo visuri sint.

Cōtinuatio interpretationis loci propositi ex epistola B. Petri: et quomodo magis adhuc patefit loqui beatū Petrum de præsentia Christi in sacramento: & quomodo Dionysius interpretatur, quod beatus Petrus ait, reportare nos nunc finem fidei nostræ salutem animarum nostrarum. item diuina explicatio eiusdem Dionysii de mysterio incarnationis: & de sacramento S. Eucharistię: & quomodo aperte dicit præsentem esse Christum in sacramento: & quomodo salus, siue vita animarum nostrarum, quam præstat nunc digna participatio Christi in sacramento, finis est nunc fidei nostræ; idque testimonio etiam S. Maximi, & beati Cyrilli.

CAP. XVII.

SEd prosequamur deinceps quę in loco B. Petri proposito sequuntur; quibus magis adhuc probatur loqui B. Petrum de Christo, quē nunc non videmus per speciem, sed per speculum in sacramento vice ęnigmatis, quod est videre pręsentem per fidē. subiungit enim. Exul
» tatis lætitia inenarrabili, & glorificata, vt reddatur hæc
» sententia, nunc autem non videntes adesse, sed credentes
» exultatis lætitia maiore, quàm dici possit, id est, quæ hu-
» manam superat. Similis lætitia erat, de qua Ioannes præ
» cursor, qui dominum vidit præsentem, amicus, inquit, spō
» si, qui stat, & audit, gaudio gaudet propter vocem sponsi.
» Hoc ergo gaudium meum, inquit, impletum est. glorificatam vero lętitiam vocat, quasi diceret lætitiā vitæ æternę & cælestem, sicut idem Petrus, cum dominus de hoc sacramento disseruisset, præsentiens, iam & prægustans hāc
» lętitiam, percontante eo, Nunquid & vos vultis abire? re-
» spondit, domine ad quē ibimus? verba vitæ ętemæ habes,
» & nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei. Hoc ipsum igitur qui credunt vere, & spiritualiter, qđ in hoc sacramento sit pręsens Christus filius Dei, tametsi non videant eum, lętitia admirabili persunduntur. Quale enim gaudium est credere pręsentem esse, & à nobis in præsentia participari Christum Dei filium nostrarum animarum sponsum ac remuneratorem? Hoc igitur gaudio

Quomodo magis adhuc patefiat, loqui beatum Petrum de pręsentia Christi in sacramento.

Quomodo Metonymici gaudio, & exultatione inenarrabili

se priuant; & priuare uellent Ecclesiã si possent.

& exultatione inenarrabili se & eos, qui ipsos audierunt, Metonymici priuauerunt, & Ecclesiam catholicam priuare vellent, si possent. Explicat deinde B. Petrus causam huius tantæ exultationis, subiungens: reportantes finem fidei vestræ salutem animarum vestrarum. Repetendum est illud, nunc, proximũ; vt sit, in quẽ nunc non videntes, sed credentes, exultatis lętitia inenarrabili, reportantes nunc finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum. illam salutem animarum dicit, quam Dionys. Areopagita ait capite primo Eccles. hierarch. non posse fieri sine deificatione, quam θέωσιν vocat, quæ est, vt idem ait, similitudo cum Deo, & cum eodem vnio. hæc fit per dignam communionem corporis Christi. & hæc est, quæ deificat. siquidẽ per eam magis efficimur, vt B. Petrus ait, diuinæ naturæ consortes. Hęc communio siue participatio corporis Christi vocatur ibidem ab eodem Dionysio τῆς ἱπτοψίας ἱσίασιν, id est, conuiuium inspectionis, quod nutrit, inquit, spiritualiter, & deificat. legi scholion huic loco in vetustissimo codice appositum, his verbis. τῆς ἱπτοψίας ἱσίασιν λέγλ τὸν μυστικὸν ζάπελαν προσφέρουσαν, id est, conuiuium dicit, in quo mysti ca mensa apponitur. inspectionis vero conuiuiũ vocauit, quod in hoc cõuiuio mystico ea inspiciamus contemplatione mentis, ad quorum memoriam fit, sicut dominus dixit, Hęc facite in meam commemorationem. vnde Dauid de huius mystici conuiuij sacramento prophetans, quod idem Dionysius quasi in extrema pagina capitis de cõmunione interpretatus est, Gustate, inquit, & videte. quod ideo, inquit, Dionysius, dictũ est, quia qui in horũ mysterio rum participatione magnificentiam eorum & diuinam amplitudinem sancte contemplantur, hi diuinę beneficẽtię celsissima dona grata memoria laudibus cõcelebrant, hactenus Dionysius. salutem igitur animarum nostrarũ, quam digna communio corporis domini efficit, & quam B. Petrus ait, finem esse nunc fidei nostræ, idem Dionysius in cap. de cõmunione vocat vitam nostram spiritualem, quã in sacramento Christus animis nostris tribuit, intuẽs in illud

Quomodo Dionysius salutem animarum, quã beatus Petrus dicit, interpretetur esse similitudinem cum deo, & unionẽ & quomodo fiat ipsa vnio.

Interpretatio Dionysij Areop. in illum versiculum prophetæ Gustate, & uidete, quod de sancta Eucharistia dictum est.

in illud quod dominus dixit, Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis, & sanguinem eius biberitis, non habebitis vitam in vobis. Sic enim Dionysius, cum explicat, quid ostensio sacramenti, quæ à sacerdote cõsecrãte fit, & quid eius partitio symbolice significet, his inquit, descriptionẽ sub sensum cadentem facit sacerdos in aspectũ adducens Iesum Christum vitam nostram spiritualem tanquam in imagine, qui cum in diuinitate sua lateret, totam naturæ nostrę sine vlla confusione speciem ac formam, nimia sua in homines charitate, induit; & ad id assumendum, quod in nobis erat partibile, sine vlla sui mutatione, cum natura esset vnus ac simplex, processit. Hæc benefica erga homines charitas, qua factus est homo, fecit vt genus humanum ad sui suorumque donorum participationem ac cõmunionem vocaret, si tamen cũ vita eius diuina, vita nostra similitudine & imitatione, quoad fieri potest, coniuncta sit. hac enim ratione participes Dei, & eorum quæ diuina sunt, reddemur. Hactenus Dionysius. Christũ in aspectum adductum in imagine, id est in sacramento dicit esse vitam nostram spiritualem: in imagine item, id est, in sacramento, non autem in specie, nondum enim apparuit, quod erimus; cum autem apparuerit, tunc erimus ei similes. Huiusmodi ergo vitam nostram spiritualẽ, quam Dionysius dicit, quam Christus in sacramento participatus, præstat, & quam B. Petrus salutem animarum vocat, dicit idem Petrus esse finem nunc fidei nostræ. Vnde S. Maximus in libro de Ecclesiastica mystagogia cap. vltimo, hoc est 22. explicans, quid digna participatio Christi in sacramẽto Eucharistię efficit in nobis, quæ, inquit, dona in hac vita per gratiam secundum fidẽ credimus nos participasse, hæc in futuro seculo reipsa ac veritate, vt est fidei nostrę spes, quæ fallere nos non potest, neque qui promisit, frustrari, si mandata pro viribus seruauerimus, credimus participaturos, à gratia secundum fidem ad gratiam secũdũ speciẽ translati, cũ Christus Iesus saluator noster nos ad se traducet omnibus vestigijs mortalitatis ablatis, & donatis

Diuina explicatio Dionysij Areop. de mysterio incarnationis, & sacramento S. Eucharistię, & quomodo utrũque mysteriũ charitas dei in genus humanum, attulit.

Dionysius contra Metonymicos plane dicit, Iesũ adduci in aspectũ in imagine, id est, in sacramẽto, quod autem adducitur in aspectum præsens est.

Qũo salus animarum quã cõmunio corporis domini in sacramento tribuit, finis est nunc fidei nostrę, sicut beatus Petrus ait.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd finis fidei nrę i hoc ſeculo, ſit participatio Chriſti reuelati in ſacramento: finis uero huius fidei noſtrę in altero ſeculo ſit participatio Chriſti reuelati.

natis nobis archetypis myſterijs, quæ hic obſcure per ſymbola oſtẽſa fuerant. Hactenus S. Maximus. Ecce quemadmodum ſalus, ſiue vita animarum noſtrarum, quæ nunc eſt, quę conſiſtit nunc in participatione Chriſti in ſacramento, finis eſt nunc fidei noſtrę, ſiue gratię ſecundũ fidẽ: huius vero fidei noſtrę finis erit in futuro ſeculo ſalus, ſiue vita animarum noſtrarũ, quæ conſiſtet in participatione Ieſu Chriſti reuelati, cuius participationis imago eſt nunc, vt ait idem Dionyſ. cap. 1. cęleſtis hierarchiæ, participatio S. Euchariſtię, id eſt, Chriſti in ſacramento velati. Item beatus Cyrillus in Glaphyris Exodi libro 2. explicãs allegorice, quod de agno c. 12. ſcriptũ eſt, comedent carnes hac nocte, κρέα τὸν ἀμνὸν τὸν τότον φησί, ἕως μὲν γὰρ ἐσμὲν ἐν τῷ δὲ τῷ κόσμῳ δηλ. τῆς ἁγίας σαρκὸς καὶ τ ἁγίου αἵματος παχυτέρας ἔτι μεταλη-φόμεθα τ χριστοῦ, εἰς δὲ τὸν ἡμέραν καταντήσαντες τῆς δυνάμεως αὐτ, καθὸ γέγραπται, καὶ εἰς τὸν λαμπρότητα τῆς ἁγίων ἀναβιβηκότες καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ἀγαλλησόμεθα πάλιν καὶ ὡς οἶδεν ὁ τῆς ἑσυχίων ἀγαθῶν διανομεὺς & δοτήρ. Hac nocte comedent carnes, in hoc ſęculo, inquit, quandiu enim in mundo hoc ſumus, per ſanctam carnem, & pretioſum ſanguinem craſſius adhuc Chriſtum participabimus: cũ autem in diem virtutis eius ſicut ſcriptum eſt, occurrerimus, & ad ſplendorem ſanctorum aſcenderimus, rurſus alio modo, & vt nouit, qui futurorum bonorum diſtributor, & dator erit, ſanctificabimur. cum ergo vna ſalus ſit animarum nunc quidem inchoata, poſtea vero in cælo perfecta, quia vna eſt partipatio Chriſti nunc quidem craſſior, vt ait Cyrillus, ideſt, per ſacramentũ corporis, & ſanguinis eius; poſtea vero in cælo aperta, & velis nuda, conſequens eſt, non reportare nunc Metonymicos finem fidei ſalutem animarum ſuarum ſecundum ſcripturã beati Petri; ſiquidem non habent nunc verã participationẽ Chriſti per veram carnem in ſacramento, quam negant includentes eam cælo.

Quomodo Metonimici non poſſunt reportare nunc finẽ fidei ſaluté animarum ſuarum ſecundum auctoritatem beati Petri.

Quo-

Quomodo de ſalute iſta, ſiue vita animarum, quam S. Euchariſtia tribuit, prophetæ prædixerunt: & exemplum ex prophetia Ezechielis de ſacramento Sanctiſſimæ Euchariſtiæ: & quomodo in diſciplina Metonymicorum locum prophetia iſta non habeat: & quomodo quod beatus Petrus ait, In quæ angeli deſiderant videre, de corpore: & ſanguine in ſacramentis dixerit; & qui ſint auctores, & teſtes ex veteribus.

CAP. XVIII.

SEd pergamus ad reliqua loci propoſiti eodem pertinentia. ſequitur enim, de qua ſalute exquiſierũt, & ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerũt. gratiã dicit illã, vnde ſalus iſta animarũ, ſicut explicatũ eſt, exiſtit, quæ gratia in nouo teſtamẽto Euchariſtia vocatur Prophetas vero illos, de quib⁹ dñs in Euang. Matth. aiebat diſcipulis, Amẽ dico vobis, multi Prophetæ & iuſti cupierũt videre, quę vos videtis, & nõ viderũt; & audire quę vos auditis, & nõ audierũt: illa ſcilicet verba vitę ęternę, quę B. Petrus cum alijs diſcipulis Chriſti audiuit, cum dominus de carne ſua danda ad mãducandum diſſereret; quam qui manducaret, in ſe eſſet nunc habiturus vitam, quam vocat hic B. Petrus vt antea dixi, ſalutem animarum noſtrarum, finem nunc fidei noſtræ vſque ad reuelationem domini noſtri Ieſu Chriſti, cum erit in altero ſeculo perfecta & gloriæ plena ſalus animarũ. Videamus ergo quomodo Prophetæ de hac gratia prophetauerunt. Ezech. cap. 37. in perſona domini, Et diſponam, inquit, eis teſtamentum pacis, teſtamentum ęternum erit cũ eis; & fundabo eos, & multiplicabo eos. Hoc extremum dicit de Baptiſmo; per lauacrum enim regenerationis multiplicantur fideles; & baptiſmus eſt fundamentũ aliorũ ſacramentorum; ſiquidem per Baptiſmũ diuina generatio dat, vt ait Dionyſius, τὸ εἶναι θείως, id eſt, eſſe diuine, quod Paulus in epiſt. ad Hebręos cap. 5 vocat initium ſubſtantiæ, quod hortatur vſq; ad finem firmum retinere, ſi participes Chriſti effecti ſumus. ſequitur, Et ponam ſancta mea in medio eorum in perpetuum. Hoc dicit de ſacramento S. Euchariſtiæ;

Ezechielis prophetia de S. Euchariſtia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ristiæ; quod magis adhuc declarat subiungens, Et erit tabernaculum meũ in eis, & ero eis Deus. Explicauit enim quæ essent illa, quę proxime dixerat sancta in medio nostrum posita; tabernaculum scilicet, siue velamen, id est, carnem, in qua habitauit plenitudo diuinitatis: Sacramẽta enim corporis & sanguinis dicuntur sancta in Ecclesiasticis Missæ orationibus; & in Missa Græcorum diaconus tanquam conscius mysteriorum, & populi ad sacram cõmunionem accessuri monitor, Sancta, inquit, scimus: & iterum, sancta sanctis. Sic Esaias carnem Christi & cum ea vnitam diuinitatẽ sancta vocat interprete Paulo in Actis cap. 13. cum ait, quod autem, inquit suscitauit eum à mortuis non amplius reuersurum ad corruptionem, ita dixit, quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. Hæc itaque sancta dicuntur & sunt tabernaculum, de quo ait per Prophetã Deus, tabernaculum meum erit in eis, quod summam nobiscum vnionem per communionem corporis eius significat, per hãc enim ipse manet in nobis, & nos in eo. siquidem de prima vnione Dei cum humanitate assumpta nõ dicimus tabernaculum eius esse in nobis, quin potius ipsum Deum esse in tabernaculo nostro; & sicut est in euangelio Ioannis, habitasse in nobis, id est, in tabernaculo carnis nostrę assumptæ. Dicant ergo Metonymici iuxta prophetiam Ezechielis, quomodo sancta, id est, caro & sanguis Christi in medio eorũ posita sunt, si Christũ cęlo includũt? & vt ipsi tradunt, tantũ à nobis distat Christus, quãtũ cælũ à terra? quomodo, inquã, tabernaculũ Dei, id est, caro eius in eis est, si solũ panis ab eis vere comeditur? cibus enim nõ est vere in comedente, nisi cũ vere & realiter, vt ita dicã, comeditur. Ex quo nã Propheta aut Apostolo didicerunt, fidẽ esse tãtæ efficaciæ, vt tabernaculũ istud carnis Christi, quod Propheta dicit, & ipsi in cælo tãtum collocatũ esse volũt, in medio eorũ ponat, & ipsis vere exhibeat? Quid enim delirius, aut somnij similius dici potest, quàm vt credatur præsens esse corpore, qui corpore est absens? Deinde quia per hanc gratiam substantialem sanctificationem

Quomodo sacramenta corporis & sanguinis ecclesiastico more ad imitationem scripturę dicuntur sancta.

Quid significet, tabernaculũ meũ erit in eis: & quomodo huic prophetię non est locus apud Metonymicos.

sanctissimæ Eucharistiæ sanctificantur, subiungit idẽ Propheta statim. Et scient gentes, quia egò dominus sanctificator Israel, cum fuerint sancta mea in medio eorum in perpetuum. Prædicit enim conuersionem gentilium, & eorum sanctificationẽ per hæc sancta mysteria in medio eorum iam in perpetuum posita. Hæc erant maxima illa & pretiosa dona, quibus, vt idem B. Petrus in epist. 2. scripsit, diuinæ naturę consortes efficimur. quę quidem si tanto desiderio expetebant sancti Prophetæ, vt summo studio exquirerent, & scrutarentur, quando hæc essent futura; & huiusmodi desiderio & studio laudem & prędicationẽ meruerunt; quid vituperationis, immo quod grauius est, quid supplicij non meruerunt, qui cum haberent hęc sancta in medio posita, & in eis salutem, quę nunc est, de medio tamen ea sustulerunt; atque ita sustulerunt, vt nunquam inquirendum, neque scrutandum esse putent, an ita sit, vt ipsi existimant; sed potius omnibus modis contendendum, ita esse. Sed videamus quod deinde sequitur, quibus, inquit, reuelatum est, quòd non sibi ipsis, sed vobis ministrabant ea, quę nunc nunciata sunt vobis per eos, qui vobis euangelizauerunt spiritu S. misso de cęlo. clare iam significat desiderasse Prophetas frui bonis, quibus nos fruimur; siquidem cum à Deo magno studio, & scripturarum perscrutatione pererent, vt reuelaret eis, vtrum quę prophetabant, suo tempore, an alio futura essent, responsum reuelationis tulerunt, non sibi prophetasse, sed nobis, quibus Apostoli post diem Pentecostes in vniuersum mundum profecti, hęc mysteria euangeliza runt tanta ac tam admirabilia, in quę inquit, angeli ipsi aspicere desiderant. Hoc B. Petrus dixit spirituali visione plenus; videbat enim quanta reuerentia & cultu in hoc mysterio angeli angelorum domino assisterent. quod sępe etiam B. Chrysostomus vidit, vt supra teste & auctore Isidoro Pleusiota, memini. Et in Missa Iacobi fratris domini Hierosolymitana sic monet lector, σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτέα καὶ στήτω μὲτ φόβου καὶ τρόμου, καὶ μηδὲν γήϊνον ἐν ἑαυ

Quę uocet beatus Petrus maxima & pretiosa dona, quibus diuinę naturę consortes efficimur.

Quàm graues pœnas meruerint hæretici, qui sancta, quę in medio nostrũ sunt iuxta prophetiã Ezechielis, & salutem quę in eis est, animarũ, de medio sui sustulerunt.

Loci epistolæ beati Petri, in quæ angeli desiderant prospicere, interpretatio cõtra Metonymicos plurimis testibus citatis.

τῇ λογικῇ θεῷ, ὁ γὰρ βασιλεὺς ἡμῶν βασιλεύοντων χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν προέρχεται σφαγιασθῆναι καὶ δοθῆναι εἰς βρῶσιν τοῖς πιστοῖς, προσδοκῶσαι δὲ τοῦτο οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων; Taceant, inquit omnes mortales, & stent cum metu ac tremore; nihil terrenũ cogitent. Rex enim Regum Christus Deus noster exit, vt mactetur, & detur in cibum fidelibus; cum vero chori angelorũ antecedunt. & idẽ B. Chrysostomus in homilia de sacra, & diuina mensa, & de iudicio. θαῦμα, inquit, τοῦ θαύματος τῆς ἑστιάσεως τῆς μυστικῆς ἐκπληττομένης, τὸ ἀμνοῦ τὸ θυόμενον σὺν σφαγιαζομένου, τῶν χερουβὶμ παρεισαμένων, τῶν σεραφὶμ ἐπταμένων τῶν ἐξαπτερύγων τὰ πρόσωπα κατακλινόντων, πασῶν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων μετὰ τοῦ ἱερέως ἐκεῖ σὺν προσβλέπόντων οὐ φοβεῖς &c. O, inquit, miraculum mensę mysticę tam magnifice instructę, in qua agnus Dei pro te mactatur; ad quam assistunt cherubini: descẽdunt seraphini, qui senis alis pręditi, vultus demittunt: vbi omnes angeli cum sacerdote pro te legationem obeunt. non timens &c. Huc pertinet quod Dionysius Areopagita in cęlesti hierarchia cap. 5. & cap. 9. ait angelos extremi ordinis pręesse Ecclesiasticę hierarchię, & comministrationi sacrorũ; ijs deniq; omnibus quę in domo Dei, quę est Ecclesia, honeste, & secundũ ordinem, sicut Apostolus ait, fieri debent; vt fiat, inquit Dionysius secundum ordinem nostra ad Deum anagoge, & cum Deo communio, atque vnio: ac rursus, secundum ordinem à Deo ad Ecclesiasticum statũ & Ecclesiasticorum vitam munerũ communicatio emanet. quem locum S. Maximus hoc scholio illustrauit. angeli, inquit, tertij ordinis pręsunt sacerdotibus, καὶ ἐφορῶσι τὰ παράνυξιν τελούμενα, id est & respiciunt mysteria, quę ab eis conficiuntur. Et in cap. 5. vbi Dionysius ait iterũ, angelos extremi ordinis euehere sacerdotes ad lumen diuinum, quod ipsi agnoscunt. Hunc quoque locum idem Maximus in scholijs suis obseruauit; vt mysteriorum, inquit, cognitione plenus patefecit hoc Dionysius, quòd angeli scilicet extremi ordinis, sacerdotes & episcopos tãquam pędagogi in Ecclesiis ad Deum deducant. Quod igitur

igitur Dionysius de angelis cognonit, & B. Chrysostomus in Ecclesia videbat, quis non credat multo excellentius B. Petrum & cognouisse & vidisse? Is igitur plenus, vt dixi, cognitione, & visione spirituali, cernebat, quanta reuerentia, religione, studio & attentione sancti angeli magna mysteria corporis & sanguinis domini spectarẽt. hoc enim significare, & docere voluit, cum dixit, in qnę desiderant angeli παρακύψαι, quod Latinus interpres vertit, aspicere. Hoc verbo vsus est Ioannes, in eo discipulo, quẽ siue in se intuens, siue in alium, dicit prærcurrisse citius Petro, & venit inquit, primus ad monumentum, & cum se inclinasset. (sic enim vertit interpres verbum παρακύψας) vidit linteamina, non tamen introiit. significat hic παρακύψαι inclinare se ad prospiciendum non introeundo; quod fieri solet cum ex ostio aut per fenestrã aliquid accurate & studiose spectamus. siue cum non possumus, aut nolumus ingredi: siue cum non audemus, vel cum festinamus, vt forta ssis ille discipulus propter timorem non ausus intrare, ex ostio prospexit, inclinatus, siue propter celeritatem nunciandi alijs, quod viderat, siue propter vtrumque: credibile est enim timuisse, pręsertim cum audisset, quantus terror, & pauor, vt ait Euangelium, inuasisset mulieres, quę cum aromatibus ad vngẽdum Iesum profectę, & in monumentum ingressę, angelum intus viderunt. Hoc igitur verbum παρακύψαι habitum exprimit tanquam inclinantis se ad prospiciendum studiosè. Eodẽ verbo ex loco isto epistolæ B. Petri, vt arbitror, sumpto, vsus est Dionysius in prima fere pagina de communione, in eisdem mysterijs corporis & sanguinis domini attente aspiciendis, ὡς πολλῶν μὲν εἰς μόνα τὰ θεῖα σύμβολα φαινομένων, id est, vt populus quidem in sola diuina sacramenta siue signa inclinate aspicit; ipse vero (sacerdotem dicit, qui sacrum facit) diuino spiritu ad sancta initia horũ mysteriorum, quæ celebrantur, beata & spirituali contemplatione, ac mundo corde euehitur. initia sancta horum mysteriorum vocat diuinitatem & humanitatẽ Christi in sa-

Quid verbum παρακύψαι significet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cramento latentis,ex quibus sacramentum ipsum tanquã ex principijs constat.Sed ne huius loci epistolæ B. Petri interpretatio de angelis in hęc sacramẽta aspicientibus noua videatur,testis est Anastasius Patriarcha Antiochenus, sic alios, licet ipse non assentiatur, interpretatos esse. sic enim in libro variarum quæstionum Theologicarum ait hunc locum interpretans,Sunt qui dicant esse hæc,in quę
» angeli aspicere desiderant, illa, quæ oculus non vidit,nec
» auris audiuit: & quę sequũtur. alij, inquit, referunt ad sa-
» cramentum communionis, verum hanc explicationẽ im-
» probans,subiungit: Sed hoc non conuenit,siquidem hoc
» sacrificium astãtibus angelis, & eorũ præsidio atque ope-
» ra conficitur.At hęc improbatio,non tam nostræ explana tionis confutatio est, quàm confirmatio;quia enim astantibus angelis,& eorum auxilio hoc magnum sacramentũ conficitur, & celebratur, vt Dionysius quoque & alij tradunt,fit,vt facile intelligamus,hæc sacramenta esse,in quę angeli astantes desiderant aspicere. Hoc vero, vt mihi videtur, Anastasium grauem alioqui auctorẽ fefellit, quòd non videbatur sibi intelligere, quemadmodum, si angeli astant, & vident, videre desiderant, cum nemo quod iam habet, desideret. Sane quidem, angeli vbicunque sint, faciem Patris, qui in cælis est, semper vident,cum sit Deus vbique.& Christum vident in cælis reuelatum,& in Ecclesia eundẽ Christum clare cernunt, licet intra mysticũ cata petasma figuræ panis & vini; cui ita ministrãt in Ecclesia & videẽt,vt semper ministrare & semper videre desiderent. Non .n. est dissimile,quod de cibo illo mystico scriptũ est
» in Ecclesiastico; qui me edunt, adhuc esuriẽt;quod perin-
de est, vt si diceret, nulla eos satietas capiet: adhuc cupiẽt edere; ac videre quidem, quod delectat, quidã pastus est eius, qui videt.itaq; cũ ait, in quẽ desiderãt angeli videre, significat illud videre,neque contemptum ei,qui videtur, afferre: neque satietatem ei, qui videt. Sed vt nemo iam deinceps de hoc sensu & interpretatione dubiter, testis & auctor Apostolicus est S. Marcus Euangelista. is enim in Missa,

Cur Anastasius Antiochenus interpretationem loci epist. beati Petri, quã apud alios auctores legerat, nõ probauerit: & quid eum mouerit.

in Missa, quam composuit in Ecclesia Alexandrina, quæ vsque in hodiernum diem in vsu Ecclesię illius est, sic precatur post consecrationem huius magni sacramẽti, ψυχῆς
» ἐυεργέτα ὁ τῆς ὀλιγοψύχως εἰς σὲ πεποιθόσιν δόσεις εἰς ἃ ἐπιθυ-
» μοῦσιν ἄγγελοι προσκύψαι. O,inquit, qui in animam benefi
» cia confers, & eis qui in te pusillo animo fiduciam collo-
» cant, illa tribuis, in quæ angeli prospicere desiderant. & quæ sequuntur.

Quomodo hoc, quod de angelis in epis. B. Petri in sacramẽta corporis, et sanguinis prospicere desiderantibus tot patrum testimonio confirmatum est, Metonymico, plane redarguit: & quomodo ipsa rerũ, & verborum consequentia, & connexio interpretationem comprobet: & quomodo cærimoniam comedendi agnum veterẽ accinctis renibus transferat Petrus allegorice ad corpus Christi, quod in sacramẽto comeditur: & quomodo, quod beatus Petrus iubet, perfectè sperare in gratia, de qua loquitur, non possit intelligi nisi de S. Eucharistia, quæ est gratia substãtialis,ac per se subsistense, quæ ἀυτόχαρις est: & dicitur: & quod Metonymici non habent nec habere possunt gratiam, in qua perfectè sperare possint, quandiu Christum in sacramento negant.

CAP. XVIIII.

AGite nunc Metonymici, si quod dominus in cœna illa prima mystica discipulis suis dedit, idẽque nobis in Ecclesia reliquit,figura tantum erat corporis & sanguinis Christi,quid ibi chori angelorum videre desiderant,si nihil ibi pręter panem & vinũ est:aut quid opus est opera & presidio angelorum ad conficiẽda sacramenta ista magna,& omni admiratione maiora,si nihil ibi est aliud, quàm figura corporis Christi:tantumque distat ab altari Christus, quantum cęlum à terra,vt vos traditis:Negabitis fortasse sic esse locum Beati Petri interpretãdum. at, Hæretice, nõ satis est negare,sed rationem reddere,cur neges, necesse est: & rursus probare tua.nos vero lineam interpretationis ex origine sua duximus, ex illa, inquam, salute animarum nostrarũ,quam B. Paulus in epist.ad Ti
» moth. priore cap. 4. vitam, quæ nunc est,vocat,quam di-

Quomodo locus epist. beati Petri Metonymicos premat tot sanctorũ patrum auctoritate expositus.

Animaduersio, unde ducta sit interpretatio loci epist. beati Petri in Metonymicos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

xit princeps Apostolorũ esse nunc finem fidei nostræ;quã salutem, quæ vt dixi, vita est animarum, docuimus auctore Dionysio Areopagita, non posse fieri nisi per vnionem cum Christo scilicet in sacramento corporis & sanguinis
„ eius;sicut dominus in Euangelio ait,Nisi manducaueritis
„ carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem,non ha
„ bebitis vitam in vobis. de salute vero ista dixit idẽ Petrus, exquisisse, & scrutatos esse prophetas, quandoscilicet largienda esset gratia,de qua prophetabant, quæ videlicet salutem istam in se contineret, & è se tribueret. quibus, in-
„ quit, reuelatũ fuit, quòd non sibi metipsis,sed vobis minis
„ trabant ea, quæ nũc nunciata sunt vobis per eos, qui euã
„ gelizauerunt vobis spiritu S. missò de cælo, in quæ desiderant angeli videre; id est, reuelatum fuit illis, quòd salus, siue vita ista animarum, quę nunc est, de cuius gratia, & mysterio prophetabant, non ad eorum tempora pertinebãt, sed potius ad tempus noui testamenti, quod nobis post aduentum spiritus S. prædicatũ est;vnde statim post aduentum spiritus S. scriptum est in Actis Apostolorum,
„ Erant autẽ perseuerantes in doctrina Apostolorũ & com-
„ munione.participationem dicit mysteriorum corporis & sanguinis domini.Hæc enim sunt in quæ,sicut paulo ante expositum est, angeli prospicere desiderant,in quibus mysterijs quia agnus ille immaculatus mystice immolatur, cuius typus erat agnus Mosaycus, qui ritu veteris testamenti accinctis renibus comedebatur, idcirco B. Petrus intuens in illam cærimoniam, & eam allegorice trãsferẽs ad nostra mysteria,in quibus spiritus & vita est, subiũgit; quapropter succincti lumbos mentis vestræ, sobrij, perfecte sperate in eã, quæ offertur vobis gratiã in reuelatione Iesu Christi, præcipit accingere lumbos mẽtis,id est, vt euẽstodiantur partes animę, quę ad gignendas virtutes factę sunt, ne virio corrumpantur, quod ad actiones vitæ pertinet, & vt mens omni distractione cohibita, se recolligat, & aggreget ad Deum,vt in eius contemplatione versetur. hoc enim significat in ænigmate, Dionysio interprete, zona

De cerimonia comedendi agnũ uetere in succinctis lũbis tractata allegorice ad corpus Christi, quod in sacramento comeditur.

nã renibus circunducta, ac vestem stringens & colligens. Hęc, inquam, præcipit facere B. Petrus, vt & digne participemus S.Eucharistiam, quę est gratia substantialis, & vt Græci dicunt αὐτόχαριν, quę nobis nũc exhibetur,& vt spes nostra perfecte in ea collocata sit,sic.n. fiet,vt qui Christũ hic in mysterio participamus,eundem sine mysterio & velo, & vt Apostolus ait, per speciẽ in reuelatione eius participemus.participatio enim sanctę Eucharistiæ,id est,Christi in sacramento, quod sępe admonui, imago est participationis eiusdem Christi in cælo, vt ait Dionysius in cælesti hierarchia cap.1.qui vero hęc non faciunt. vane & frustra in ea sperant.Dicant ergo hic Metonymici,quam gratiam habent ipsi,substantialem, in qua spem perfecte ponant?an panem suum sacramentalem,id est,figuram corporis Christi?minime,ipsi enim tradunt & confitentur,nihil aliud esse, quàm panem. at in gratia accidentali, cum creatura sit, perfecte sperare nemo potest,sed in domino, & auctore ipsius gratię. Sic igitur accepit hic B. Petrus verbum gratię, sicut Paulus in epist. ad Hebr. cap.10.cum di
„ xit, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui
„ filium Dei conculcauerit,& sanguinem testamenti pollu-
„ tum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratię contumeliam fecerit? non enim dixit gratiæ spiritus, sed spiritui gratię, vt dictum acciperemus de gratia, in qua sit spiritus & vita ipsa, quę est ipsa S. Eucharistia, de qua indigne sumpta totum hunc locum testimonio Chrysostomi, Cyrilli, & Theophilacti accipiendum esse, satis vt opinor superiore tractatu probauimus. Metonymici vero in suo pane sacramentali, id est, in figura corporis cælo inclusi neque filium Dei habent, neque sanguinem testamenti, neque spiritum gratiæ,vt Paulus dicit; neq; gratiam substantialem,in qua, vt B.Petrus præcipit, perfecte sperandũ est. Christum, inquam, in sacramento absconditum, quẽ nunc non videmus per speciem,sed per fidem,qui non habent, neque habere volunt, isti quidem nec in reuelatione Iesu Christi eum habebunt.Nunquam dico per speciẽ vide-

Quomodo Metonymici nullã gratiam habent in ecclesia, in qua gratia perfecte sperare possint.

Quomodo aliquando in scriptura apostolorum uerbũ gratię pro S.Eucharistia, quæ est gratia substãtialis, accipitur, quę dicitur αὐτόχαρις.

Qualis sit panis sacramẽtalis Metonymicorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd nunquã Christum per speciem uidebunt qui nolũt uidere eũdem nunc per fidem in sacramento hypostatice præsentem.

videbunt, qui nolunt videre eundem nunc per fidem in sacramento, id est in figura panis & vini re ipsa substãtialiter & hypostatice præsentem, in quo tota nostra fiducia in cælum per sanguinem eius ingrediendi posita est, sicut Apostolus Paulus in epist. ad Hebræos ait, quod superius loco suo exposuimus.

Continuatio epist. B. Petri contra Metonymiã hæreticorum, de præparatione ad communionem sacram: et quomodo S. Eucharistiam vocauerit lac rationale, et quare: et quomodo consuetudo Ecclesiæ orientis hoc confirmet: et de communione infantum in Ecclesia illa: et de cõmunione grandiorium in nostra: et quomodo lac non potest hic accipi de doctrina rudi, et inchoata, sicut in alio loco epist. ad Heb. accepit Apostolus: & quare vocetur lac sine dolo sancta Eucharistia: et quomodo idem Petrus hoc ibidem docet. item de versiculo Prophetæ, gustate, et videte, quem Petrus hoc loco citat, qui auctores ad sacramentum S. Eucharistiæ retulerint: et de lacte, et melle olim in symbolum Eucharistiæ dari solitis: et quomodo in panem sacramentalem hæreticorum non potest conuenire esse sine dolo, cum non sit viuus, et rationalis, sed figura tantum, nec cõuenire illud propheticum, gustate, et videte quã suauis dominus.

CAP. XX.

» SEd prosequamur epistolã B. Petri. Postquam enim dixit quasi in extrema parte primi capitis, rẽnati non ex
» semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei viui permanentis in æternum, quod quidem ad baptismum spectare, nemo est, qui dubitet, hortans deinceps baptizatos ad digne communicandum, subiungit,
» Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum,
» & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut
» modo geniti infantes, rationabile, & sine dolo lac concupiscite. quod dicit deponentes omnem malitiam, simile est atq; illud, quod Corinthios monuit, cum dixit, pascha
» nostrum immolatus est Christus, quod de sacramẽto corporis Christi dictum esse, superius probatum est; subiun-
» xit autem deinde, itaq; epulemur non in fermento vetere,
» nec in fermento malitiæ, & nequitiæ, addidit deinde, sed in

» in azymis synceritatis, & veritatis, pro quo nunc ait, deponentes, omnem dolum, & simulationes, quæ rursus vno verbo aliàs complexus est Paulus, cum dixit in epist. ad
» Hebræos, accedamus ergo cum vero corde. Hoc est etiam, quod idem Paulus in epist. ad Cor. accedentes ad hoc sa-
» cramentum monuit, inquiens, Probet autem seipsum ho
» mo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Eò enim spectat probatio ista, ne quid falsi, aut mali lateat; ne forte tanquam dignus sumere sibi videatur, indigne alioqui
» sumens. Sequitur deinde, Et inuidias & omnes detractiones; quia enim hæc sacra communio in vnum cum Deo, maxime copulat, vnde communio & synaxis dicitur, vt Dionys. notauit, idcirco cum omne fermentum malitiæ & nequitiæ, id est, omne genus peccati, corrumpentis bonũ statũ animæ, deponendũ est, tum maxime peccatũ discordiæ, & dissidij, cuius seminarium & initia inuidia & detractiones esse solent; imitatus est dominum, cum ait
» in Euangelio, Si offers munus tuum ad altare, & recorda-
» tus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersus te; relinque ibi munus tuũ, & abi, reconciliare fratri tuo. quod in primis de hoc excellentissimo munere cælesti intelligendum est, quod sacerdotes & cunctus populus per sacerdotes offerunt Deo. nihil enim magis cũ communionis sacræ nomine & ratione pugnat, quàm dissidium, &
» discordia. Deinde sequitur, sicut modo geniti infantes ra-
» tionabile sine dolo lac concupiscite. Hunc locum consuetudo Ecclesiæ tum orientis tum occidentis mihi interpretari videtur. in hac enim ecclesia nostra cum grandiores baptizantur, statim vt sunt ex semine incorruptibili per verbum Dei viui, vt paulo ante beatus Petrus dixit, concepti, ex baptismo inquam sacro tanquam ex vtero spiritus S. effusi, cibum supracœlestem sacræ communionis sumunt: in illa vero Ecclesia, id est, orientis, ipsis etiam infantibus continuo, vt baptizati sunt, datur hic cibus S. Eucharistiæ, quod ex Apostolica traditione relictum esse in ea Ecclesia ex Dionysio Areopagita intelligere licet. is enim

Locus epist. beati Petri de præparatione ad sacram communionem.

Quo consuetudo ecclesiæ & orientis, & occidentis interpres est loci epist. beati Petri de sacra cõmunione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim in capite de pie defunctis, tribuit, inquit, sacerdos puero infanti sacramentum, vt in eo nutriatur. in quo etiã aduertendum est, quàm considerate, & accurate dixerit, vt in eo nutriatur, & non vt eo nutriatur, vt si de terreno cibo diceretur. nõ enim est hic cibus ex eorum genere, qui in sanguinem & carnem mutantur, de quibus dicit princeps philosophorum Aristoteles, in fine digesti alimenti, simile simili adiungitur, id est, caro carni, & sanguis sanguini. Deinde subiungit idem Dionysius, nec aliam vitã habeat præter eam, quæ contempletur Deum semper, & facta Dei particeps, crescat sanctè sacris augmentis. pro quo B. Petrus dixit hic, vt in eo crescatis in salutem. Itaq; vtrumq; ex Apostolica traditione fluxisse credendum est, vt grandiores cum baptizantur in Ecclesia nostra, statim sanctam Eucharistiam sumant, nõ autem pueri infantes, in Ecclesia vero Orientis etiam paruuli statim post baptismum sumant, in quo nunquã ab Ecclesia Romana, quæ omnium Ecclesiarũ caput & magistra est, reprehensi sunt Græci. non enim necesse est easdem vbique esse traditiones Apostolorum in ijs, quę non pertinent ad dogmata catholica. in iis enim quæ huiusmodi erant, vt ratio aliqua poscere videbatur, ita alibi aliter statuerũt. Præterea, quia dixerat, quasi modo geniti infantes, valde apposite S. Eucharistiam vocat lac propter proprietates mirabiles lactis, quas Clemens Alexandrinus in Pędagogo explicat, libro 1. c. 6. cum illum locũ B. Pauli interpretatur, lac vobis potum dedi; ex quibus illa est præcipua, & quæ maxime conuenit paruulis, quã Dionysius Areopagita in epist. ad Titum obseruauit. αὐξητικὴ, id est, vis augendi, quę huic cibo cęlesti in primis spiritualiter conuenit; & quã B. Petrus ei tribuit, cum ait, vt in eo crescatis in salutem. de hoc ipso alimento spirituali, quod est Christus in hoc sacramento, accepit etiãidem Clemens in eodem libro, vbi illam mirabilem mutationem miraculum mysticum vocat. Iam vero non posse accipi hoc loco lac, vt Apost. Paulus in Epist. ad Hebr. accepit, de doctrina rudi, & inchoata

2. lib. de Anim.

De communione puerorũ in Ecclesia Orientis.

Quare S. Eucharistia uocetur lac in epist. beati Petri, & unde id constet.

choata, atque imperfecta, qualis est principiorum, satis ex eo constat, quod ait, deponentes omnem malitiam & omnem dolũ, simulationes, inuidias, detractiones omnes, lac concupiscite rationale & sine dolo. hæc enim non est necesse deponere ad audiẽdam doctrinam verbi Dei; immo ideo audienda est doctrina verbi Dei, vt hæc vitia deponantur, & ad doctrinam verbi Dei, quæ lac etiã dicitur in scripturis, vt idem Dionysius notauit, tanquã ad contiuium quoddam inuitãtur insipientes iuxta parabolam Salomonis in Prouerbiis. qui quidem insipientes, varij ac multiplices sunt, quos dominus in parabola de inuitatis ad cœnam magnã vocat pauperes, debiles, cęcos, & claudos. omne enim genus insipientiæ & ęgritudinis spiritualis curat & sanat sapientia verbi; non enim indigent medico qui bene habent, sed qui male, vt dominus dixit. Prętereà, illud quod huiusmodi lacti adiungitur, esse scilicet rationale sine dolo, magis adhuc declarat, viuum esse huiusmodi lac. doli enim, machinę, fallacię, pręstigię, inquit Cicero, sine ratione esse non possunt. quod si dolus non potest esse sine ratione, neque esse sine dolo ei cõueniet, cui non inest ratio. vocat autem lac sine dolo, quia vt Gregor. Nyss. in Cant. cant. cap. 5. notauit cum hæc, sit, inquit, omnis liquoris natura ac vis, vt instar speculi species aspectantium reddat ἀφ' ἧς λείας ἐστὶ τῆς φρενήσεως id est, per leuitatẽ superficiei, in solo lacte nõ inest hæc proprietas, quamobrem hæc est summa oculorum laus, nihil inane aut simulatum & re vacuũ atque αἰνιττόμενον id est, quod non subsistat, adumbrare, sed ipsam veritatem cernere, non autem falsas vitæ huius species recipere. Hęc Gregorius explicans, cur Salomon oculos sponsæ cũ columbis lacte lotis comparauerit. Esse igitur sic sine dolo, nemini potest perfecte conuenire, nisi Christo, qui est in sacramẽto hoc lac rationale sine dolo, ad quem idẽ Petrus illud Isaiæ retulit, qui peccatum non fecit, nec est inuentus dolus in ore eius. Sed iã ne quis de hoc sensu dubiter, id est, esse hoc lac, quod hic B. Petrus dicit, S. Eucharistiã, id, qd

Cap. 9. Qui sint in parabola euangelij de inuitatis ad cœnam magnã pauperes, debiles, cæci, claudi.

Physiologia lactis a Gregorio Nysseno notata.

Vode plane appareat electo omni scrupulo,

uocasse beatũ Petrum in epistola sua sanctã Eucharistiã lactationabile.

De uersiculo prophetæ, Gustate, & uidete, quàm suauis dominus ad S. Eucharistiã á magnis auctoribus relato.

statim sequimur, ad eijciendum omnem scrupulum valet. cum enim dixisset, vt in eo scilicet lacte crescatis in salutem, quod solũ conuenit cibo illi viuifico, qui est S. Eucharistia statim subiunxit, si tamẽ gustatis, quàm dulcis est dominus; quod ex Psalm. 33. mutuatus est, quem versiculum B. Dionysius B. Petrũ secutus in Eccles. hierarch. cap. de communione, quasi in extrema pagina ad S. Eucharistiam plane retulit. in eos enim qui propter vitia sua, vt idẽ ait, expertes & ignari remanent S. Eucharistiæ, scripturam illã prophetæ Dauid produxit, cum ait, Gustate & videte, quã suauis dominus. Rursus vero qui hęc sacramenta digne participant, eos dicit, sancte ac digne participando, excellentiam & magnitudinem eorum videre & cognoscere. B. quoque Iacobus in Missa, quam Ecclesię Hierosolymitanę tradidit, eundem versiculum Prophetæ, ad S. Eucharistiam accommodauit. Idẽ fecit Cyrillus Alexandrinus in homilia de cœna domini & lauatione pedum. Idẽ item S. Gaudentius Episc. Brixiensis, cuius ordinationi S. Ambrosius interfuit, in sermone 2. de Pascha. Accedit huc, quòd ille Psalmus, vnde descriptus est hic versiculus, totus est propheticus de S. Eucharistia, & sic eum antiqui Patres in cõmentarijs suis Psalmorũ interpretati sunt, quod satis attestatur ipsius Psalmi inscriptio, quando immutauit Dauid
» vultũ suum coram Abimelech; tunc enim accepit Dauid
» panes propositionis, qui erant typus S. Eucharistiæ, immutato vultu, siue persona sua coram Abimelech. simulabat enim venire se missum à Saule, cum non ira esset, sed potius fugiebat: Sic Christus immutat personã suam in hoc sacramento, cum vocat & simulat se panem, qui tamen nõ est panis proprię, licet videatur. Sed de isto Psalmo & inscriptione eius, explicatum est in superiore tractatu. fortasis ex hoc loco epistolæ B. Petri nata fuit olim consuetudo, vt sicut nunc in multis Ecclesijs panis cõmuni benedictione sacerdotali sanctificatus in symbolum sacramenti Eucharistię panis diuini mystica benedictione sacerdotali cõsecrati dari solet; sic quoque olim recenter baptizatis dabatur

De lacte, & melle olim in symbolum S. Eucha

batur lac & mel in symbolum sacramenti Eucharistiæ. mystici, & diuini lactis, in quo manentes crescimus in salutẽ secundum proprietatem augẽdi, quæ inest in lacte, & purgamur ab ea, quę in mundo est cõcupiscentiæ corruptione secundum proprietatem καθαρτικὴν, quæ, vt Dionys. in epist. ad Titum ait, inest in melle. Meminit huius consuetudinis ac traditionis in libro de corona militis Tertullianus; item B. Hieronymus in commentarijs Esaiæ cap. 55.
» exponens illum locum, Emite absque argento vinũ & lac; pro quo 70. interpretati sunt vinum & adipẽ, quod B. Cyrillus in comment. Esaiæ ait, non esse alienum interpretari de mysterio corporis & sanguinis domini, exponens, in-
» quam, Hieronymus illum locum, Pergamus, inquit, ad cũ
» qui tenens calicem sacramenti, discipulis loquebatur, Accipite & bibite. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effũ-
» detur in remissionem peccatorum, quod vinum miscuit &
» sapientia in cratere suo prouocans ad bibendum: & vt nõ
» solum vinum emamus, sed & lac, quod significat innocen
» tiam paruulorum. Deinde subiungit qui mos ac typus in
» Ecclesijs Occidẽtis hodie vsque seruatur, vt renatis in Chri
» sto vinum lacque tribuatur. Illud etiam obseruandum est quod dixit (Concupiscite) vt intelligeremus, satis esse desiderare huiusmodi lac, si de manu sacerdotis non possumus commode sumere; quod dici solet, voto communicare. Alterutrum enim necessarium est ad salutem, re aut voto, siue desiderio manducare carnem Christi, vt per carnẽ eius á nobis comesã, diuinitatis eius participes efficiamur. Accessamus ergo nunc Metonymicos ad rationem disputationis loci huius, & rogemus eos, quod ipsi lac habeant sic translate dictum, ad quod depositis peccatis, & gratia Dei, quam in baptismo accepimus, conseruata, aut renouata, voto saltem accedere oporteat? quod, inquam, lac sine dolo: An panis Metonymicus, id est, qui figura corporis Christi est, & nihil aliud dici potest ἄδολον, i. est sine dolo, cum anima & ratione careat si in eo nihil est præter substantiam panis, quo corpus alitur, quomodo conue-

tissimę dari soliti & in ecclesijs occidentis lacte, & mino.

Quomodo panis Metonymicus hęreticorũ id est, qui solum est figura corporis Christi, non potest esse lac rationabile sine dolo.

Quomodo panis Metonymico hereticorũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

non potest conuenire ille uersiculus propheticus, Gustate & uidete quam suauis dñs.

niet ei, quod Propheta de cibo mystico dixit, & princeps Apostolorum interpretatus est, & post eum adhuc apertius Dionysius, Gustate & videte, quàm suauis dominus Si in eo quod ore corporis gustatur, non est dominus, quomodo excellentiam & magnitudinem eius, qui non gustatur ore corporis, licebit gustando digne, videre & cognoscere? Non enim dicit scriptura, Gustate ore spiritus, sed gustate; ne tu hæretice carnem domini ore tantum spiritus gustari concederes, & ore carnis negares.

Quomodo in loco epistolæ B. Petri sancta Eucharistia, quæ dicta est prius lac rationale sine dolo, dicitur nunc lapis viuus, sicut etiam dicitur in euangelio panis viuus: & quomodo quod Petrus vocauit lac rationale, & lapidem viuum, clarius iam vocet hostias spirituales; & quare sic; & quis auctor: & quomodo ex ipsis verbis beati Petri hoc colligatur: & de duplici sacerdotio in vetere testamento; & item de duplici in nouo: & quomodo beatus Petrus de hostia proprij corporis cuiusque, & de hostia corporis & sanguinis domini in hoc loco meminerit; & quòd illa prior sit præparatio ad hanc secundam: & quomodo locus epist. B. Petri de hostiis spiritualibus ad disciplinam Metonymicam hæreticorum nullo modo accomodari potest, ex quo fit, vt aliena sit à scriptura sancta.

CAP. XXI.

„ SEd prosequamur ea, quæ sequuntur in loco Epistolæ
„ B. Petri: sequitur enim. Ad quem accedentes, lapidem
„ viuum ab hominibus quidem reprobatum, à Deo au-
„ tem electum & honorificatum, & ipsi tanquam lapides vi-
„ ui ædificamini domus spiritualis, sacerdotium sanctum.
quem prius vocauit translate lac rationale sine dolo, vocat nunc lapidem viuum, quia sic fit firmamentum ædificij spiritualis hic diuinus & viuificus cibus, vt lapides firmamentũ ædificij terreni; sicut dicitur etiam panis viuus, quòd sit firmamẽtum virium spiritualium, vt panis terrenus corporalium. cum hoc lapide viuo coagmentamur ipsi per sacram communionem facti domus eius spiritualis, in qua ipse manet; si tamen & ipsi lapides viui simus per participationem vitæ diuinæ, & non potius per passiones

nes & peccata mortui; ita vt ei adglutinari non possimus,
„ quandiu sic sumus. Hoc est ergo quod dominus dixit, Qui
„ manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in
me manet & ego in illo. Ille scilicet tunc manet in nobis tãquã lapis viuus in domo spirituali ex viuis lapidibus cõstructa, & nos in illo tanquam membra viua in eius cor-
„ pore. Sequitur. Offerre hostias spirituales Deo per Iesum
„ Christũ. Quod prius vocauit lac rationale, id est, particeps rationis sine dolo, postea lapidẽ viuũ, nunc vocat apertius hostias spirituales, hoc est, habẽtes spiritum, acceptabiles Deo per Iesũ Christũ, ad quas offerendas ædificamur domus spiritualis sacerdotium sanctũ. Vniuersa. n. Ecclesia, omnes, inquã, fideles cũ digne carnem dñi in sacramento mãducamus, sacrificiũ laudis Deo acceptũ p Iesum Christum offerimus. Sic quoque, ne solus videar esse huius interpretationis auctor, B. Fulgentius sæculi sui eruditissimus libro 2. ad Monymũ intellexit, & exposuit; sic enim
„ ait; Hæc itaque spiritualis ædificatio corporis Christi; quę
„ fit in charitate, cum scilicet secũdum B. Petri sermonem,
„ lapides viui ædificantur in domum spiritualem, in sacer-
„ dotium sanctum, offerentes spirituales hostias acceptabi-
„ les Deo per Iesum Christum, hæc, inquam, ædificatio spi-
„ ritualis nunquam opportunius petitur, quàm cũ ab ipso
„ Christi corpore, quod est Ecclesia, in sacramento panis &
„ calicis ipsũ Christi corpus & sanguis offertur. calix enim
„ quem bibimus, communicatio sanguinis Christi est; &
„ panis quem frangimus, participatio corporis domini
„ est; quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus, om-
„ nesqui de vno pane participamus. Hactenus Fulgentius.
Præterea cum B. Petrus doceat hic, oportere fieri domos spirituales & sacerdotium sanctum ad offerendas hostias spirituales acceptabiles Deo per Iesum Christũ; illud autem, lapides viuos fieri, & domos spirituales ac sacerdotium sanctum non contingit nisi iis, qui sicut Apostolus
„ ait, Exhibent corpora sua hostiam viuentem, sanctã, Deo
„ placentem, consequens necessario est, vt illæ hostiæ spiri-

Quomodo hostiæ spirituales in loco epistolę beati Petri ad S. Eucharistiam referãtur quo auctore, & qua ratione.

tuales

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuales acceptabiles Deo per Iesum Christum aliæ hostiæ
sint diuersæ ab hostiis proprij corporis, & ab hostiis ora-
tionum & bonorum operum, quibus hostijs apti efficimur ad offerendum hostias illas spirituales, quas hic dicit B. Petrus, quæ sunt hostiæ corporis & sanguinis Christi, quæ per ipsum Christum sacerdotem magnum sunt acceptabiles Deo; idem enim est sacerdos & hostia, qui
» saluare potest accedentes per ipsum ad Deum sicut Paulus in epist. ad Hebræos ait. Deinde confirmat hunc sensum ratio etiã allegorica veteris figurę. Agnus enim Mosaycus typus & vmbra erat S. Eucharistiæ, qui ab omni Israelita immolabatur, quatenus in laudem Dei & memoriã accepti beneficij Ægyptiacę liberationis à singulis per familias comedebatur; & caten° omnis Israelita quo-
» dammodo sacerdos erat. vnde lex sic aiebat, Qui non fe-
» cerit Phase, peribit de populo suo, quia sacrificium do-
» mino non fecit. facere enim sic sacrificium quodammodo sacerdotis erat. Quod si illa lex agni ab omni Israelita immolandi & comedendi spiritualis erat, ac proinde prophetia futurę legis de S. Eucharistia agni immaculati ab omnibus fidelibus in sacrificium laudis comedendi, necesse est vt in nouo testamento vnusquisque fidelis & Christianus sacerdotio quodam spirituali præditus sit, nõ quidem sacerdotio ex ordinatione, quod est ordinis presbyterorum & Episcoporum tantum, sed sacerdotio ex baptismo, quod est commune omniũ fidelium. Quod autẽ dixi de sacerdotio cõmuni omniũ Israelitarũ ex circũcisione quę huius nostri cõmunis ex baptismo vmbra erat, notauit Philo Alexandrinus eruditiss. auctor lib. 3. de vita
» Moysis. interpretemur latine. In quo, inquit festo (Pascha
» dicit) nõ quidẽ priuati & populares victimas ad arã adducunt, quas immolent sacerdotes; quin potius iussu legis
» vniuersa gens sacerdotio afficitur, dum vnusquisque hostiam adducit, & suis immolat manibus. & rursus in libro de Decalogo; In quo, inquit, festo vnusquisque eorũ
» sacrificat, non expectatis sacerdotibus, cum vniuersæ nationi

Quomodo vnusquisque fidelis sacerdotio quodã spirituali præditus sit.

De duplici sacerdotio in vetere testamento.

» tioni Iudæorum sacerdotium largiatur lex; vt vno totius
» anni die præcipuo & insigni per se quisque sacrificet. Hactenus Philo. Hoc quoque Isidorus Pelusiota in epistola ad Theodosium Episcopum Philonem secutus, obseruatum reliquit: reddamus latine. vt in vetere, inquit, testa-
» mento non licebat sacrificare, nisi solis sacerdotibus; tem-
» pore tamen Paschę omnes quodammodo sacerdotio ho-
» norabantur; vnusquisque enim agnum immolabat: sic
» in nouo testamento, quod successit, tributa est quibusdã
» potestas immolãdi excellentissimam hostiam incruentã.
» Deinde subiungit. Vnusquisque tamen electus est sacer-
» dos sui corporis, non quidem, vt sine electione prosiliat
» ad sumendum sibi potestatem, & imperium in subditos;
» sed potius vt vitiis imperans, corpus suum templum sa-
» ciat castitatis. Hactenus Isidorus grauis & antiquus auctor, illũ B. Pauli locum explanans, cum ait, Exhibete cor-
» pora vestra hostiam viuentem; & quæ sequuntur. Memi-
nit itaque hoc loco Isidorus de sacerdotio visibili & exter
no ex ordinatione, quod non est commune omnium, vt hæretici volunt, & de sacerdotio item spirituali & inuisibili communi omnium ex baptismo, & de proprij corporis hostia, quæ est præparatio ad hostiam illam incruentã, digne offerendam & participandam. De vtraq; hostia meminit hic B. Petrus, quia altera est ad alteram præparatio, hostia, inquam, proprij corporis, per quam domus spiritualis ædificamur, præparatio est ad hostiam spiritualem corporis & sanguinis domini digne offerendam & manducandam. Ergo vt agnus ille typicus secundum legem ab omnibus Israelitis in sacrificium Deo comedebatur; sic etiam necesse est secũdum Euangelium, vt omnes carnem agni mystici, qui est Christus in sacramento, in sacri-
» ficium laudis manducent. Dominus enim dixit, Nisi man
» ducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sangui-
» nem, non habebitis vitam in vobis. Itaque vt illud Exo-
» di 19. Si audieritis vocem meam, & custodieritis pactum
» meum, eritis mihi in regnum sacerdotale & gens sancta,

De duplici sacerdotio in nouo testamento.

imple-

impiebatur in Israelitis, qui viuentes secundum legē affectibus suis dominabantur. Paschalemque agnum omnes edebant facti sic reges & sacerdotes, ita quoq; illud ipsū secundum spiritum in Christianis impletur, qui dominantes concupiscentijs carnis, & facti participes mystici sacrificij sanctę Eucharistię, regale sacerdotium in se habent. Vnde B. Petrus subiūgit paulo post, quod ad omnes Christianos pertinet, vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Quibus enim dedit Deus potestatē, vt per lauacrū regenerationis filij Dei fierēt, potestatē simul dedit, vt reges & sacerdotes ex baptismo fierent, qui hostias spirituales corporis & sanguinis dñi per sacerdotes ex ordinatione, in Ecclesia offerrēt, sicut declarat sacerdos Ecclesiæ minister, cum præparans sacrificium Missę, Memento, inquit, omnium circunstantium, quorū tibi cognita est & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerūt hoc sacrificium laudis &c. offerūt scilicet, qui circūstant, per sacerdotes in Ecclesia ad hoc ministerium sacerdotale ab Episcopo ordinatos. Videamus nunc, vtrum Metonymici totum hunc locum epistolæ Petri ad se accommodare possint, vt si accommodare non queant, fatendum eis sit, non pertinere ad eos, ac proinde disciplinam Metonymicam à scriptura sancta alienam esse. Percūctemur ergo primum, ad quem lapidem viuum accedunt ędificati & ipsi lapides viui & domus spiritualis? Respondebunt ex disciplina Caluini, accedere se per spiritum & efficaciam fidei ad Christū in cælis residentem. sed percunctemur rursus, quomodo & ipsi lapides viui ędificentur, & domus spiritualis fiant? sane quidem respondebunt, fieri se domos spirituales si exhibeant corpora sua hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium; item si non contingat obliuisci beneficentiæ, ac communicationis bonorū suorum; quia Paulus Apostolus affirmat talibus hostiis promereri, siue delectari Deum. Interrogemus tertio, si & ipsi ædificati lapides viui, vt id nunc concedamus, & facti domus

Quomodo locus epistolę B. Petri de hostiis spiritualibus ad disciplinā Caluini nullo modo accommodari possit.

domus spiritualis p hostias mortificationis carnis, & cultus spiritualis, & beneficētiæ atque eleemosynę, quas hostias aliàs spirituales secūdum principem Apostolorum acceptas Deo per Christū habent, quas offerant illo priore genere hostiarū instructi & prępărati? Nullas sane proferre possunt, qui corpus Christi cęlo includunt, & figurā eius tantum sibi retinere volunt, nisi forte ita desipiunt, vt dicant se in cælum per fidem ascendere, & ibi hostias spirituales offerre, quas Christus per semetipsum reuelata facie, hoc est, corpus & sanguinem suum extra mysteriū semper pro nobis Deo Patri offert. Hactenus ex epistolis Pauli, & Petri principis Apostolorum de sancta Eucharistia contra Metonymicos.

Disputatio aduersus Metonymicos ex scriptura vetere collata cum noua, ac primum, de iugi sacrificio veteris testamenti collato cum iugi sacrificio nouæ legis, quod est S. Eucharistia, cuius typus erat sacrificium vetus: & quomodo quæ de iugi sacrificio scripta, in nostro iugi sacrificio tanquam in veritate impleta sunt, in panem sacramentalem Metonymicorum non possint conuenire, nec in eo impleri: et quomodo secūdum Metonymicos non est secundum Euāgelium gratia, & veritas per Iesum Christum facta, sed figura in figuram mutata: & quomodo quod dixit dominus, ego vobiscū sum vsque ad consummationē seculi de corpore suo, quod in sacramento vsque ad consummationē seculi habemus intelligendum esse ex eo, quod de iugi sacrificio vetere scriptum est, cognoscitur, tanquam ex typo veritas: quomodo item caro Christi dicitur in scriptura tabernaculum, & altare, quæ nos habemus, & non Metonymici: item collatio loci Apocalypsis cum euangelio Ioannis, & cū eo, quod de iugi sacrificio, & de lege agni Paschalis scriptum est: & explicatio loci Apocalypsis de Hierusalem sancta ciuitate noua descēdente de cælo: & quomodo Metonymici visionem beati Ioannis frustrantur negantes esse corpus Christi in sacramento: & de loco prophetico Danielis de iugi sacrificio corporis Christi in sacramento.

CAP. XXII.

SEd quia euangelium oportet interpretari, vt apostolica const. libro 2. Clementis iubet, ita ut cōsonet legi, & prophetis, & legem, ac prophetas, ita vt consonent

euangelio,age, proferamus deinceps vetera, qui iam protulimus noua, & videamus, quàm sint illa quidem cum apostolica scriptura in hoc sacramento consentientia, ac consonantia. cum ergo dicat Paulus legis & euangelij diuinus interpres, vmbrā habebat lex futurorum bonorū non ipsam imaginē rerū, age inquā, cōferamus, quę de iugi sacrificio vetere in Exodo cap. 29. scripta sunt, cū sacrificio noui testamenti, quod quotidie in catholica Ecclesia offertur; sicut scriptum est, quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem domini annunciabitis, donec veniat. Quotiescumque enim dixit, quod significat εὐδιαλείπτως id est, iugiter faciendū esse hoc. Huius ergo sacrificij nostri typus erat illud sacrificiū iuge veteris testamēti, cū duo agni anniculi per singulos dies iugiter immolabantur cū certa mēsura similę, ex qua panis fit, & olei ac vini, vnus mane, & alter vespere, iuxta ritum immolationis matutinæ. ac agnus quidem, qui vespere immolabatur, typus erat Christi agni immaculati, qui nouissima hora, vt ait Ioannes, à nobis, in quos fines seculorum deuenerūt, qui vnctionem à sancto habemus, sub specie panis & vini immolatur, vt dominus instituit, cum se ad vesperam mystice post cœnam Deo patri obtulit; in qua immolatione vespertina & mystica, de qua David quoque prophetabat, cum dixit, Eleuatio manuum mearum, sacrificium vespertinum, immolationem illam in cruce commemoramus; quæ mane cœpit fieri, sicut scriptum est in Euangelio, Mane autem facto consilium inierunt, vt morti eum traderent; & vinctum eum adduxerunt. sequitur deinde in lege vetere iugis sacrificij, in odorem suauitatis sacrificium est domino oblatione perpetua in generationes vestras ad ostium tabernaculi testimonij coram domino. quæ quidem aptissime in sacrificiū Ecclesię catholicę conueniūt, quo nihil potest magis esse acceptum, neque gratum Deo, quod Dominus instituit, vt hoc illi pro omnibus, quæ p fide nobis retribuit, vicissim nos secundum prophetiam Dauid retribueremus, diuina opera

Collatio iugis sacrificij veteris cum iugi sacrificio nouæ legis, quod est sācta Eucharistia utum brę cū ueritate rei collatio.

opera quæ in carne gessit, τῆς χαρίτωσ, id est, grata memoria celebrantes, & oblatione perpetua in generationes nostras, id est, vsque ad secundum aduentum domini; sicut dominus interpretatus est, inquiens, vt ex Apostolo Paulo didicimus. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem domini annūciabitis, donec veniat. significat enim, vt dixi, assidue & perpetuo faciendum esse hoc sacrificium vsque ad secundum aduētum. Eodem pertinet, quod scriptum est in lege agni paschalis, qui etiam typus erat sanctę Eucharistiæ, quę est verus agnus, in generationes vestras, cultu sempiterno. Illud autē ad ostium tabernaculi testimonij coram domino diuine conuenit cum apostolica traditione de sacrificio iugi noui testamenti offerendo in Ecclesia tantum catholica, quæ est ostium mysticum illius tabernaculi non manufacti, in quod non ingrediuntur, nisi quibus Ecclesia catholica testimoniū tribuit. Idem in typo & ænigmate significabat illa alia lex de agno immolādo in Pascha, & in vna domo comedendo, & non efferendo quicquam ex carnibus eius foras: Et illa rursus lex, quæ cauebat, vt si quis vitulum vel agnum in castris immolaret, ac nō potius ad ostiū tabernaculi offerret, anima illius periret de populo. Vnde B. Cyrillus his locis à se notatis & allegorice acceptis in libris de Adoratione in spiritu, subiungit; Ergo qui extra tabernaculum sacrificant, erunt quidē nō alij præterquā hæretici, quibus, quia hoc facere audēt, imminet interitus. Quare, inquit, τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καθολικαῖς ἀναφορείας ἀχρίδζεσθαι πρὸς θεὸν καὶ δεήσεις καὶ λειτουργίας καὶ τελετὰς θεοῦ id est, idcirco in Ecclesijs catholicis dorum oblationes sanctificari credimus, & benedici, & à Christo confici. & paulo supra, Quòd oblationem, inquit, quam mystice faciunt, in sanctis Ecclesijs fidelium facere oporteat, ex scriptura sancta intelligi potest. Hæc beatus Cyrillus. Violant quoque legem, qui tametsi ad ostium tabernaculi, id est, in Ecclesia catholica offerunt, non tamen coram Domino offerunt, sed coram peccatis

De offerendo in ecclesia tantū catholica sacrificio S. Eucharistię quibus in locis ueteris testamenti in typo & ænigmate significaretur.

Quomodo nō solum ad ostiū tabernaculi, sed coram domino offerre oporteat mysticam oblationem.

suis & concupiscentijs & auaritia. Sed pergamus ad reliqua legis de iugi sacrificio. Sequitur enim, de illis agnis, in quibus cognoscar tibi illic. sic enim est apud 70. quorum interpretationem, prophetiam esse, Philo etiam Iudęus lib. 2. de vita Moysis confessus est; hoc, inquã, in protorypum agnum, id est, in Christum diuine conuenit. in eo enim tum immolato per sanguinem crucis, tum mystice in specie panis & vini oblato Deus est & agnoscitur ab ijs, qui digne offerũt, & digne manducant, sicut scriptũ est, Gustate & videte. Qui .n. vt ait diuinus Dionysius, diuinis mysterijs sancte initiãtur, agnoscent, inquit, magnificã eorũ gratiam; eorumq; diuinissimã excellentiã sancte participando contemplantes, celebrabunt grata memoria, & iusta gratiarum actione cælestia Dei munera. solet scriptura sancta frequentissime ex verbis ipsis, quibus vtitur, afferre, quas Græci vocant ἀφορμὰς quasi ansas & adiumẽta quædã atq; initia spiritualis sensus eliciẽdi, et typos ad prototypa, hoc est, vmbras ad corpora, & ad ipsas imagines rerũ, vt Paulus vocat, referẽdi; vt in hoc loco, cum ait dominus, in quibus agnis scilicet iugis sacrificij cognoscar tibi illic. Spiritualiter enim Moyses cælestia & vera mysteria in illis vmbris videbat, sicut illi in mõte ostensũ erat; vt etiam Apost. Paulus in epist. ad Heb. c. 8. nos admonuit. Dicãt ergo Metonymici, qũo in eorũ pane sacramẽtali, si prototypũ est veteris agni iugis sacrificij, cognoscitur dominus, cum nihil in eo sit præter naturã panis, vt eorum disciplina tradit? Scio responsuros esse, cognosci quidem in pane suo dominũ tanquam in figura. Quomodo igitur ipsorum panis prototypon erit, si nõ magis nec expressius cognoscitur in eo dominus, quàm in agnis illis sacrificij iugis cognoscebatur? si hic inquam in figura cognoscitur, sicut illic in figura item cognoscebatur? An qui à vetere ad nouum testamentum translati sumus, à figura ad figuram sumus translati, & non potius ad gratiam & ad veritatem? Lex enim inquit Ioannes per Moysem data est, gratia autem & veritas per Iesum Christum facta

Philo Iudęus interpretationẽ 70. cõfessus est prophetiã esse, quod nõnullos non tã bene de 70. sentientes alioqui catholicos manifeste arguit.

Quomodo conuincitur secundum Metonymicos a figura ad figuram nos in nouo testamento trãslatos esse, nõ autẽ ad gratiã & veritatẽ secundum euãgelium Ioannis.

facta est. non dixit figura in figuram per Christum mutata est, sed gratia, & veritas facta est, figuris & vmbris veteris legis opposuit Ioannes gratiam & veritatem nostrorũ sacramentorum. Quare si in agnis sacrificij iugis cognoscebatur dominus, sicut ipse dominus de eis dixit, cognoscar tibi illic, cognoscebatur autem in figura, cõsequens necessario est, vt per sacramentum, cuius figura & vmbra erant illi agni iugis sacrificij, nõ iam in figura sua cognoscatur dominus tanquam absens, sed in se præsens, licet operte & velate. Sequitur deinde in lege de agnis illis, vt
» loquar ad te, & præcipiam siue ordinabo illic filiis Israel,
» quæ perinde sunt, quasi diceret, loquar ad te, & per te cęteris Israelitis ordinabo hęc sacrificia. Sic enim scriptum
» est Num. 28. dominus ad Moysem, Præcipe, inquit, filijs
» Israel offerre agnos anniculos, & quę sequuntur. Hęc etiã conueniunt vt in typo cum sacrificio noui testamenti, de quo locutus est dominus sanctis Apostolis, sicut narrat
» Euangeliũ, & sicut Apostolus ait, Ego enim accepi à do-
» mino, quod & tradidi vobis, & quæ sequuntur. Sequitur,
» Et sanctificabitur altare in gloria mea, & sanctificabo ta-
» bernaculum testimonij, & altare. Hoc quoque secundum anagogen in Christum quadrat, qui nõ solum est hostia, sed etiam, vt ait Dionysius in capite de Chrismate, altare
» est, in quo animę nostræ mystice consecrantur & offerun-
» tur Deo, & holocausta fiunt, quod altare, inquit, a seipso
» sanctificatum est. sanctificat enim seipsum pro nobis san-
» ctissimꝰ Iesus, vt nos ex Deo natos sanctificatione repleat,
» qua oeconomice, & ἀνθρωποπρεπῶς id est, vt hominẽ decebat, sanctificatus fuit, Hęc Dionysius. De hoc ergo altari secundum spiritum ait nunc dominus in lege, sanctificabitur altare, quod ipse scilicet sum in gloria mea, id est, à diuinitate mea, siue à meipso, sicut ipse dominus in Euan
» gelio Ioannis dixit; Ego sanctifico meipsum. Clarius autẽ 70. interpretes in anagogem spiritualem intuentes prophetice, pro eo quod B. Hieronymus vertit, sanctificabi-
» tur altare, Sanctificabor, inquiunt, in gloria mea, altare inter-

Quomodo Christus hostia & altare sit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

interpretantes Christum ipsum, qui secundum humanitatem & quatenus sacrificium & altare est, à se Deo sanctificatus est, & à se sanctificatus, nos qui templum Dei & altare sumus, & loca ipsa sanctificat, vnde subiungit; Et sanctificabo tabernaculum testimonij cum altari, & Aaron cum filiis suis. Sequitur; Et habitabo in medio filiorum Israel. Satis hoc etiam cum eo conuenit secundum spiritum, quod dominus in Euangelio dixit, Ego vobiscũ sum vsque ad consummationem seculi. se enim viuentem per velamen, id est carnem suam nouo modo, hoc est in mysterio siue sacramento, in domo Dei apud nos reliquit vsque ad consummationem seculi. In cælo enim non erit templum, sicut B. Ioannes in reuelatione visionis ciuitatis sanctę Hierusalem cælestis, Et templum, inquit, non vidi in ea, dominus enim omnipotens templum illius est & agnus. Hoc itaque est, quod idem Ioannes in Apocalypsi dixit, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. tabernaculum enim Dei vocat carnem Christi, in qua habitare voluit Deus, quæ post ascensum in cęlos cum hominibus non est corpore, nisi in mysterio. Hãc carnem, vt Apocalypsis vocat tabernaculum, sic scriptura Exodi vocat altare, quod per ipsam illam carnẽ & in ipsa consecremur, & holocausta Deo accepta efficiamur. Huiusmodi tabernaculum, & altare, id est, carnem Christi non habent Metonymici, qui panem suum sacramentalẽ figuram Christi esse tradunt anagogem & spiritum veteris scripturæ, & reuelationem B. Ioannis frustrantes. Habitabit ergo, inquit, Apocalypsis, tabernaculum Dei cũ hominibus, non dixit, habitauit, in præterito, ne de breui illa habitatione dictum esse intelligeremus, quæ ante Apocalypsim B. Ioannis iam transierat, sed de habitatione nobiscum in sacramento, quæ vsque ad finem duratura erat, quam B. Ioannes in spiritu vidit. Sequitur in Apocalypsi; Et ipsi populus eius erunt: & ipse Deus cũ eis eorum Deus erit; hoc est, quod dominus de hoc mysterio in Euãgelio dixit, Qui manducat meã carnẽ & bibit meũ sanguinem

Quomodo dixit dñs, ego uobiscum sum usque ad consũmationem seculi, quia manet nobiscum in sacramento.

Collatio loci Apocalypsis cum loco Esaiæ ad mysteriũ S. Eucharistię pertinens.

Collatio loci Apocalypsis cũ euangelio Ioannis de Eucharistia.

guinẽ in me manet & ego in illo. Similiter in Exodo, cũ dixisset, Et habitabit in medio filiorũ Israel, statim subiũxit, Eroque eis Deus, & scient, quia ego dominus Deus eorũ; Deinde sequitur, Qui eduxi eos de terra Ægypti, vt manerem inter illos, & inuocarer ab eis. sic enim est apud 70. Reddit rationem scriptura more suo legis de iugi sacrificio duorum agnorum, quę fuit liberatio populi Israelitici ex Ægypto. Eandem rationem reddidit in lege agni Paschalis, & cum dixerint vobis, inquit, quæ est ista religio, dicetis eis, Victima transitus domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Ægypto percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Hoc etiam mirifice conuenit cum eo, quod Apocalypsis B. Ioannis in eodem loco de mystico tabernaculo & de mystica habitatione Christi nobiscum subiungit, inquiens, Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorũ, & mors vltra nõ erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra. Qui enim carnem Christi viuificam nobiscum habitantẽ mãducat, habet vitã ęternam, sicut dominus dixit differens de hoc mysterio in Euangelio. hoc ergo est secundum spiritum, abstergi lachrymam ab oculis, & liberari luctu & dolore, quod fuit in ænigmate typico, liberari à seruitute Ægypti & à morte, qua angelus vastator primogenitos Ægyptiorum affecit. Quod vero ait, Absterget lachrymã & mors vltra non erit, quę prima abierunt, non pertinere hoc ad secundum aduentum, cum rursus mors inimica nouissime destruetur, sicut Apostol⁹ ait, & Esa. cap. 25. Rursus abstulit Deus lachrymam ab omni facie, cũ enim dicit, rursus, sic enim est apud 70. significat semel prius abstuliſſe, non pertinere inquam ad secundum aduentũ vt aliquis suspicari posset, interpretatus est Apostolus, qui hunc locum imitatus 2. Cor. cap. 5. vetera, inquit, transierũt, quę hic vocat prima; facta sunt omnia noua. nõ enim dixit, fient, sed facta sunt. quæ autem vetera transisse dicat ex antecedentibus intelligere licet. dixerat enim; Itaque nos ex hoc neminem cognouimus secundum carnẽ, proco.

Quid sit in Apocalypsi Ioannis abstergi lachrymam ab oculis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eo, quod est, iam nos secundū spem liberatos esse à morte, luctu & dolore, quæ prius dominabātur. esse enim nos iam cum Christo conresuscitatos, habereq; in nobis tanquam pignus secundæ resurrectionis Christum ipsum suscitatum à mortuis, qui iam non moritur, & mors inquit, ei vltra non dominabitur illud etiā probat, quod Ioannes in principio huius visionis dixit, Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cælo à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. de hierarchia enim cælesti loquitur, quæ cū hierarchia Ecclesię catholicę copulata est τῆς νοεραῖς θεωρίαις. vt Dionys. ait, id est, spiritualibus contemplationibus, ex quo tempore Christus venit, & mysterium redemptionis operatus est. Hanc enim coniunctionem vtriusque Ecclesiæ, de qua superius cap. xii. copiose disseruimus, significat descensus illius Ecclesię cęlestis ad hanc. In hac ergo Ecclesia catholica, ad quam cęlestis illa visa est descendere, tabernaculum Dei cum hominibus, id est, carnem Christi diuinam & viuificam vidit Ioannes post ascensum Christi in cęlos nobiscum vsque in finem seculi habitaturam abstergentem lachrymā & omnem dolorem animę & à morte ęterna liberātem. Hanc ergo visionem B. Ioannis frustrantur Metonymici, cum tabernaculum Christi, id est, carnem eius sanctam, in qua plenitudo diuinitatis eius habitat, à sacramento excludunt, & cęlo includunt. Fateor in proximo superiore capite Apocalypsis reuelationem fieri secūdi aduentus, & cōsummationis seculi, sed nec in prophetijs, nec in reuelationibus ordo requirendus est, ita vt quę priora sunt, prius prenuncientur, aut videantur vt reuelētur; sed in eo potius laborandum est, vt prophetiæ & reuelationes ἁρμοστῶς & ἐπιμέλως τοῖς θεωρίαις, vt B. Cyrillus in comment. Esaiæ admonuit, id est, apte, & vt consequētia contemplationū postulat, explicentur. Præterea fuisse sacrificium iuge veteris legis typum sacrificij noui testamenti, quod à presbyteris in Ecclesia nostra quotidie super altare fit, testimonio etiā est, quòd prędicens Daniel tollen-

Locus Apocalypsis de hierarchia cælesti cū hierarchia ecclesię catholicę copulata.

Quid sit tabernaculum dei cū hominibus.

Quod Metonymici uisionem beati Ioannis frustrantur.

Quid in prophetijs, & reuelationibus requirendum sit, & quid non requirendum.

Quomodo probetur iuge sacrificiū uetus fuisse typum nostri sacrificij iugis

tollendum esse iuge sacrificium tempore Antichristi, eodē verbo vsus est, quo Moyses in sacrificio iugi veteris lęgis, scilicet vt admoneret nos Propheta, hunc esse verum agnum, quem mystice & iugiter immolamus, illos vero agnos sacrificij iugis Mosayci typum & vmbram huius fuisse. Idem itaque verbum ἐνδελεχισμοῦ, vtrobique positum est in typo, & in veritate rei. Exponit autē hunc prō pheticum locum Danielis, vt cæteros prętermittam, Hippolytus martyr eleganter & grauiter in libro de consummatione seculi. & diebus Antichristi; Nec oblatio, inquit, » erit tunc, neque thymiama, οὔτε τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ » χριστοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, οὐκ ἀναφανήσεται, λειτουργία σβε» σθήσεται, ψαλμῳδία παυσθήσεται, ἀνάγνωσις τῶν γραφῶν οὐκ εἰσα» κουσθήσεται, id est, neque pretiosum Christi corpus & sanguis in diebus illis apparebit; Missa extinguetur; cantus » psalmorum desinet; lectio scripturarum non audietur. » Hæc omnia vt vno verbo, 70. interpretes diuine comprehenderent, ἀφαίρεσιν ἐνδελεχισμοῦ, vocauerunt, id est, falsam iugis sacrificij translationem, siue immutationem. sublato enim iugi sacrificio, aliud pro eo, quod non erit sacrificium verum, Antichristus substituet; vt iam Antichristi prærcursores plane exierint Metonymici, qui corpus & sanguinem Christi à sacramento excludunt, & in exhibitionem quandam per efficaciam fidei, & per manducationē, quam ore spiritus extra panem fieri somniant, transferūt. Fateor prærcursores etiam Antichristi sunt Lutherani, minores tamen in hac parte; non enim negant corpus & sanguinem Christi in sacramento, sed negant sacrificium esse, illudq; falso mutant in sacrificium actionis, inuocationis, & gratiarum actionis, quæ sumptioni adiuncta esse concedunt. Vtrique ergo tanquam Antichristi quidam. sic enim eos vocat beatus Ioannes, ἐνδελεχισμὸν αἴροντα λέγουσι, id est, sacrificiū iuge transuertunt, iuxta prophetiā Danielis de Antichristo. Hactenus de lege veteri iugis sacrificij, & de spirituali ei⁹ anagoge ad iuge sacrificium noui testamenti pertinente; in qua anago-

S. Eucharistię testimonio prophetico Danielis.

Obseruatio de eodem uerbo ἐνδελεχισμοῦ posito in sacrificio iugi ueteris legis, & sacrificio iugi noui testamenti, ideſt, de eodem uerbo posito in figura, & ueritate.

Quomodo Metonymici prærcursores maiores Antichristi sint, lutherani uero prærcursores minores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ge,quàm aptè omnia illa vetera vt in vmbra respondeant veritati mystici prototypi, quod est sancta Eucharistia, is solum intelligit, qui credit: Qui enim non credunt, vt faciunt hæretici, coguntur ad inanes vmbras, & litteram occidentem cum Iudęis redire.

Loci Leuitici c. 16. de duobus hircis cum sacrificio nostro mystico viuo: item de duobus passeribus ex Leuitico cap. 14. & quomodo secundum Metonymicos typicum sacrificium hirci viui, & passeris item viui non est in Euãgelio impletum, si dominus figuram corporis sui dedit discipulis: & quomodo Metonymici, quamuis ad naturam diuinam quæ neque pati, neque mori potuit, confugiant, eiabi non possunt.

CAP. XXIII.

Collatio legis Leuitici de duobus hircis cum sacrificio nostro.

COnferamus deinceps legem Leuitici cap. 16. de duobus hircis pro peccatis populi offerendis, altero mactando, altero dimittendo viuo in eremum; quæ vmbram habebant futurorum bonorũ. Vterque enim erat typus & vmbra Christi pro peccatis mortui, & eiusdem resurgentis. Sed quia non poterat vnus idemque hircus mactari & reuiuiscere, nisi species magiæ esse videretur, vt B. Cyrillus in glaphyris scripsit (sic enim vocat, vt supra iterum admonui, allegoricas interpretationes, quas in Pentateuchum Moysis composuit) idcirco duo hirci adhibebantur ita inter se similes & pares, quasi vnus essent, vt vnius Christi typus fierent. Vt ergo duo hirci vice erant vnius mactati, & rursus viuentis, sic sacrificia altaris nostri vnus Christus sunt, qui in cruce immolatus est semel, & nunc mystice immolatur pro peccatis nostris; tanquã verus hircus emissarius, qui secundum legem Leuitici per hominẽ paratum, id est, qui se prius probauit, sicut Apostolus præcipit, dimittitur in desertum, id est, in animam sobriam nulla luxuria diffluentem; in qua propter societatem & omnis temperantiæ studium non inuenit requiẽ spiritus immundus iuxta parabolã Euangelij, sed spiritus mundus. Similiter in emundatione leprosi ex duobus similibus

Collatio legis Leuitici de duobus passeribus in emũdatione Leprosi oblatis cũ sacrificio noui testamenti.

milibus passeribus vnus quidem immolabatur adhibitis cedro, coccino retorto, & hyssopo tinctis sanguine passeris; alter vero sanguine itẽ passeris occisi tinctus dimittebatur in agrũ: eratque vterque typus figura vnius Christi, qui semel quidem per sanguinẽ crucis ad emundationem peccatorũ in odorem suauitatis Deo oblatus est; in altari autem non intercedente morte, sed viuens offertur; quia enim sicut de hirco dictum est, nõ poterat vnus passer mactari, atque idem iterum animari, nisi genus magię videretur esse, duo passeres adhibebantur ita similes, quasi vnus essent, ad figurandum vnum Christum, qui semel in ligno crucis per sanguinem oblatus est; idemque nunc per sanguinem quidem secundum commemorationem, alioqui semper viuens offertur & in agrũ mittitur, id est, in terram cordis frugiferam. Tinctio itaque passeris viui ex sanguine passeris mactati significabat in ænigmate eũdem esse, qui nunc viuens offertur, & qui in cruce oblatus est. esseque hanc hostiam vere quidem incruentam, secũdum vero commemorationem cruentam; sicut ipse dixit, „ Hoc facite quotiescumque biberitis in meam commemo „ rationem; quotiescumque enim manducabitis panem „ hunc, & calicem bibetis, mortem domini annunciabitis „ donec veniat. Vos hic appello Metonymici, quomodo potestis veritatem typis illis & figuris adumbratam ostẽdere, si quod dominus dixit corpus suum esse, & gratias agẽs Deo patri obtulit, vos figuram corporis discipulis dedisse dicitis, & corpus Deo Patri obtulisse negatis; quomodo apud vos typica oblatio hirci viui & passeris viui cũ oblatione hirci occisi, & passeris item occisi veritate ipsius rei impletur. An dicturi estis diuinam naturam cum humana Christi copulatam significatam esse in altero hirco viuo, & passere viuo? minime. siquidẽ illa ipsa natura viuens cum gratiarum actione oblata est in cœna, quę in Christo per passionem oblata est patri, id est, humana. Deindè si hircus, aut passer oblatus viuus & dimissus, naturam diuinam significasset, quid illa tinctio sanguinis ex passere occiso

Quomodo redarguuntur Metonymici, & cõuincitur, nõ posse eos in typis illis duorũ hircorum, aut duorum passerũ alterius uiui, & alterius occisi ueritatem ostendere, si figurã corporis Christi, & non uerum corpus offerri dicãt uiuens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciſo in paſſere viuo oblato & dimiſſo? nũquid paſſio diuinam naturam attigit? non eò impietatis proceſſerunt iſti, vt hoc cõceſſuri ſint. Quid rurſus in hirco item oblato viuo illud fundere preces ſuper eum, vt lex Leuitici iubet, & illud imprecari capiti eius peccata filiorum Iſrael, ipſe enim
» pertulit peccata noſtra in corpore ſuo ſuper lignum cru-
» cis. non dixit, pertulit in natura diuina, ſed in corpore, id eſt, in natura humana vnita alioqui cum diuina. Si nullam hoſtiam viuentem Deo offertis, vmbra illius hirci emiſsarij & paſseris viui oblati inanis penitus fuit, id eſt, nullius corporis vmbra, ac nullius rei imago. Dicetis fortaſſe, corpora noſtra fieri, ſicut Apoſtolus ait, hoſtiam vi-
» uentem, cum membra noſtra, quæ ſunt ſuper terram, ſi-
» cut idem ad Coloſſ. ſcripſit, mortificauerimus, fornica-
» tionem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam ma-
» lam & auaritiam. Eſto. ſunt quidem huiuſmodi corpora hoſtię viuentes ac Deo placentes. ſed hic hoſtiam viuentem requirimus, quę ſecũdum ſpiritum legis Leuitici ab vniuerſa multitudine filiorum Iſrael, id eſt, ab Eccleſia fidelium per ſacerdotem pro peccatis offertur; quam Caluinus negare docuit cum tradidit, in eo, quod Chriſtus dixit de hoſtia viuente corporis ſui, Hoc eſt corpus meũ, meronymiam eſſe, vt ſi dicatur, figura corporis mei; qui poteſtate fingendi & mentiendi, quam à diabolo acceperat, hircum viuum Deo oblatum fecit vmbram & typum panis inanimati non oblati; ſimiliter in paſſere. Sic enim ille ignorantiæ pater, & hęreſiarcha à Satana didicit interpretari Euangelium, vt neque legi & Prophetis conſonaret; & legem ac Prophetas, vt nec Euangelio. Hactenus igitur de duobus hircis illis.

Quomodo Caluinus hircũ viuum & paſſerum viuum deo ſecundum legẽ Leuitici oblatũ fecit ſua metonymia umbram & typum fuiſſe panis inanimati.

De interpretatione legis Leuitici de panibus propoſitionis, vt conſonet Euangelio de ſancta Euchariſtia: & quomodo panis ſacramẽtalis hæreticorum non poteſt eſſe ſanctus ſanctorum Deo, qui non eſt aliud, quàm figura Chriſti, quæ eſt ſanctus ſanctorum: & quomodo hoc loco redarguitur metonymia hæreticorum.

CAP.

CAP. XXIIII.

SImiliter interpretanda eſt, vt conſonet Euangelio, lex Leuitici cap. 24. de totidem panibus propoſitionis, quot fuerunt Apoſtoli, qui myſterium ſanctæ Euchariſtiæ à domino, vero Aarone, tanquam filij eius acceperunt, & nobis tradidere, ſingulis factis ex binis decimis ſimilæ, quę ſymbolum erant duplicis naturæ perfectæ diuinæ & humanæ, vnitæ in vna perſona Chriſti, qui eſt in Eccleſia ſancta Euchariſtia, panis, qui de cælo deſcendit, qui offertur Deo in odorẽ ſuauitatis, quod in vmbra deſignabat thus purum; ſic enim vocant 70. quod ſuper pa-
» nes illos veteres ponebatur, vt ſit, inquit, panis in moni-
» mentum oblationis domini; bene hoc conſonat cum eo,
» quod in Euangelio Lucæ dictum eſt, Hoc facite in meam commemorationem, quod ipſum etiam Paulus à domino accepit; dictumq; eſt ſanctis Apoſtolis, & omnibus ſacerdotibus, qui in adminiſtratione huius magni myſterij Apoſtolis ſucceſſerunt. hoc enim in ſpiritu ſignificabat il-
» lud, quod ſequitur, Eruntq; Aaron & filiorum eius, vt co-
» medant eos in loco ſancto. non enim licet alijs, quàm ſacerdotibus; nec licet alibi quàm in Eccleſia cõficere hoc
» ſacramentum. eſt enim ſanctum ſanctorum ipſi de ſacri-
» ficiis domini legitimum ſempiternum. ſic enim eſt apud 70. Hoc quod in typo & vmbra dictũ eſt de illis panibus, eſſe ſcilicet ſanctum ſanctorum domino, bene conſonat cum Euangelio, in quo dominus ore ſuo dixit, pane in menſa propoſito, & in manus ſuas ſumpto, myſtica bene-
» dictione eum ſanctificans, Hoc eſt corpus meum. ſic enim
» factum eſt vere ſanctum ſanctorum ipſi. non ſolum vt Iſychius Presbyter Hieroſolymitanus hunc locum interpretans ait, quia ſanctificationem ab eo habet, ſed & ſubſiſtentiam. eſt igitur ibi hypoſtaſis diuina verbi Dei cũ carne & ſanguine proprio vnita, quæ eſt ipſe ſanctus ſanctorum. Et B. Cyrillus lib. 13. de adoratione in ſpiritu ad Pal-
» ladium, menſa, inquit, habens propoſitionem panum, ſi-
» gnificat τὴν ἀναίμακτον θυσίαν δι' ἧς ἐλογόυμεθα τὸν ἄρτον ἱερὸν

Collatio legis Leuitici de panibus propoſitionis, & interpretatio, vt euangelio conſonet.

Quid ſecũdum ſpiritum ſignificaret quod dictum eſt in lege de panibus propoſitionis, ſanctum ſanctorum erit ipſi.

» πεσ τὸν ἐξ ὐρανῦ Τυτέστι χειρὸν. ὃς ἐ γόρνε καθ' ἡμᾶς. Significat
» inquit, hostiam incruentam, per quam sanctificamur co-
» medentes panem è cælo, id est, Christum, qui factus est
Quomodo panis Metonymicus non potest esse sanctum sãctorum deo, ut quidem est panis uiuus, qui est S. Eucharistia.
nostræ naturæ. Age ergo Metonymice, Quomodo panis tuus sacramẽtalis, sic enim vocas, est sanctum sanctorum Deo, si non est aliud, quàm panis natura? tibi quidem est, vt fingis, sanctum sanctorum, Deo tamen non est; qui non facit tibi sanctificatione mysticæ benedictionis, id est, virtute verbi sui omnipotentis, vt mutata substantia panis, subsistat ibi Christus, sanctus sanctorum, qui in cælis est, qui est panis viuus è cælo descendens. Sed dicet Metonymicus, panem suum sacramentalem esse sanctum sanctorum, id est, figuram sancti sanctorum, & per figuram istã & per efficaciam fidei, fieri in comedente gratiam, & veritatem communionis corporis Christi. Ista enim est istorũ hæretica disciplina. At, Metonymice, cum dixit Ioannes Euangelista, lex per Moysem data est, non addidit, gratia & veritas per figuram Iesu Christi, & per efficaciam fidei, sed per Iesum Christum facta est. Igitur panis ille propositionis, de quo data fuit lex Moysis, qui secundum legem Moysis erat sanctum sanctorum de sacrificiis domini iure perpetuo, non erat vmbra & typus figuræ sancti sanctorũ, sed ipsius ἀυτοχρείος & ἀυτοαληθείας sancti sanctorum, id est, ipsius gratiæ, substantialis & veritatis, sanctę inquam Eucharistiæ, quæ Christus est sanctus sanctorum, & panis vitæ. Hactenus collatio legis Leuitici de panibus propositionis cum S. Eucharistia & cum Euangelio.

De loco Deuteronomij c. xv. collato cum Euangelio, qui Metonymicos redarguit, & errare conuincit: & quomodo eum beatus Cyrillus interpretatus sit: & quomodo rursus non possint Metonymici interpretari eum, vt cum Euangelio consonet: & de duobus locis illustribus Cæsarij fratris Gregorij Naz. contra eosdem Metonymicos.

CAP. XXV.

SEquitur deinde vt legem illã Deuteronomij cap. 15. cum nouo testamento secundum spiritum, vt hactenus

Collatio legis Deuteronomij de uitico, qđ dabatur seruo libertate donato, cum euangelio.
nus fecimus, comparemus, cum tibi, inquit, venditus
» fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & sex annis seruie
» rit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum, & quem
» libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris,
» sed dabis viaticum de gregibus & de area & de torculari
» tuo, quibus dominus Deus benedixerit tibi. Hactenus lex.
Hanc legem interpretans B. Cyrillus lib. 7. de adoratione in spiritu, ita vt Euangelio consonet, interpretemur
» nos ad verbum, Vides, inquit, vim mysterij Christi in his
elucere? liberauit enim nos gratis dominus. non enim ex
» operibus iustitiæ, quę fecimus nos, sed secundum magnã
» misericordiam eius tantam istam clementiam participa-
» uimus. Postquam vero liberos nos fecit, id est, à peccatis
» absoluit, & gratia adoptionis affecit σεαυτὸν προσέθετο ἐ-
» φόδιον ὡς θυσία ἄμωμος καὶ προβάλον ἵνα ἡμῖν ἐσφαγιασθὲν γε-
» νεζόμενος τὸ μεταζεῖν δι' λογίας τῆς ζωοποιοῦ, τυτέστι τῆς ἁγίας αὐ
» τῦ σαρκός τε καὶ αἵματος, τθτο οἶμαί δεῖ τὸ ἐφοδιάζεσθαι δεῖν ὑπὸ τῆς
» προβάτων δύο τε σίτου καὶ οἴνου τοὺς ἐν ἑβδόμῳ καιρῷ. Τυτέστι ἐν τῷ
» νοητῷ σαββάτῳ κεκλημένους εἰς ἐλευθερίαν ὁξ ἡμετέρτητος τῆς
» ἁμαρτίας, id est, adiecit seipsum viaticum tanquam victi-
» ma omnis maculæ expers, & ouis pro nobis mactata, con
» cedens, vt viuificam benedictionem participaremus, san-
» ctam dico carnem & sanguinem. Hoc existimo esse, quod
» ait lex, oportere suppeditari viaticum de ouibus & de fru-
» mento, ac de vino, septimo anno, id est in sabbato spiri-
» tuali vocatis ad libertatem clementia domini. Hactenus
Cyrillus. Accersamus nunc Metonymicos, & percunctemur eos, quomodo ipsi hanc legem Deuteronomij ita interpretentur, vt cõsonet vt necesse est, Euãgelio; illã partẽ legis dico de viatico ex gregibus, & area, ac torculari, suppeditando gratis septimo anno seruis manumissis & seruitute liberatis. Si enim liberatio illa à seruitute temporali, erat in spiritu secundum Euangelium, quod in vetere testamento continebatur liberatio à seruitute legis & peccati ac diaboli, an conuenit, vt viaticum, quod illa seruitute liberatis ex lege suppeditabatur, sit in spiritu ac secundum

Quomodo Metonymici non possũt interpretari secundum spiritum legem Deuteronomij de uitico dando seruis manumissis, ita ut interpretatio consonet euãgelio, ut necesse est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Interpretatio legis Deuteronomij, ut consonet euãgelio.

cundum Euangelium viaticum terrenũ, quale erat illud? an potius ęternũ, ęternæ redemptioni inuentæ cõgruens? Si Moyses adiecit liberatis à seruitute humana viaticum ex carne pecudis & pane ac vino, an non consonat cũ ea lege adiicere Christum viaticum liberatis à peccato carnem suam & sanguinem suum sub specie panis & vini? qui is qui neq; fallere neq; mentiri potest, nõ in ænigmate & figura, vt in lege loquebatur, sed aperte & propric in euangelio dixit, Panis, quem ego dabo caro mea est pro mundi vita; & qui manducat meam carnem & bibit meũ sanguinem, in me manet & ego in illo; & postea in cœna Accepto in manus pane, Hoc est, inquit, corpus meum, & accepto calice, Hic est calix sanguinis mei. Hoc est igitur viaticum, cibus scilicet natura viuificus, quẽ dominus Iesus dedit pro cibo illo paradisi nõ natura, sed inobedientia mortifero, vt ait Cęsarius in libro Quęstionum, quod opus esse aiunt Gregorij Nazianzeni fratris, vt Photius in sua Bibliotheca testatur. reddamus latine locum. Omnia, inquit, debita primi parentis Christus pro illo subiuit, pro illius obedientia abiecta, factus est obediens vsq; ad crucem: ille per Euam tentatus comedit; hic tentatus à diabolo non comedit, sed ieiunus fuit 40. diebus: ille voluit fieri Deus, & cum non posset, amisit, quod esse poterat factus mortalis, p immortali; hic cũ esset Deus, pro illo factus est mortalis nõ mutata natura neq; diuinitate: ille ex paradiso in hunc locum laboriosum relegatus est; hic pro illo è cælo delapsus, illius vitam suscepit, pro luce inaccessibili habitans antrum huius mũdi tenebricosum; pro angelis circundatus à bestijs; pro hymnis & cãtilenis cælestibus audiens calumnias & contumelias, & illa, Dæmonium habes, & In principe dæmoniorum eicit dæmonia, &, Seducit turbas: pro Eua Mariam semper virginem excitauit: Pro pœna illius misit huic per Gabrielẽ τὸ χαῖρε. Pro ligno transgressionis, lignum resurrectionis, crucem suam dico, fixit: pro cibo non matura, sed aspersione obedientiæ mortifero, naturam suam cum nostra

Locus Cęsarij fratris Gregor. Nazianzeni cõtra Metonymicos.

» stra copulans, viuificum cibum se nobis proposuit, qui
» ab omnibus participatur idem manens ἄληκτος, id est nõ
» finitus, neque consumptus. Hactenus Cæsarius, siue frater
eius Gregor. Nazianz. qui similiter ait, se cibum viuificum
proposuit, vt B. Cyrillus paulo ante dixit, viaticum seipsũ
proposuit. neuter dixit, proposuit figuram suam cibum,
aut viaticum; sed seipsum. Est alius locus insignis de S. Eu
charistia in eodẽ libro quæstionum Theologicarũ de lo-
cis scripturæ sanctę, quem græce etiã libet in Metonymi-
» cos recitare, καὶ ὁρᾷς μὲν, inquit, τὸν ἅγιον ἐκεῖνον ἄρτον τῆ με-
» σῃ ἐν τῇ ἀναμάκτῳ θυσιαστηρίῳ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς θείας κ᾽ μυ
» στικῆς τελετῆς ὅτι τῆς ἀχράντου τραπέζης μὴ ἐοικότα
» τῇ εἰκόνι τὸ σωτηρίου σῶμα τοῦ θεοῦ, μὴ δὲ αὖ πάλιν τῷ ἐγκε-
» κραμένῳ αὐτῷ ἅγματι τὸ συμπεφυρμένον τῷ ἄρτῳ ποτήριον τοῦ
» οἴνου. ἀ τῇ ὄψι μελῶν διαφθορᾶς, ἀ τῇ σαρκικῇ ℂ αἱματώδες ποιότη
» τι, ἄτρυτον γὰρ δοκεῖ πᾶσιφερὲς, σῦμπον, ἄ-λυχον, ἄναιμον, ἀκίνητον, στατέ
» ρῳ ἐοικὸς. πῶς δ᾽ ὅμως τῇ θεωρίᾳ κ᾽ οὐχ ὡς ὅμοιον, ἢ ἴσον,
» ἀλλὰ κυρίως. καὶ μ᾽ ἀρόττες αὐτὸ ὑπάρχειν τὸ θεῖον σῶμα τοῦ ὃπ
» τῆς θείας τραπέζης ἱερουργούμενον καὶ ἀλήπτως μετεχόμενον. ἀ δὲ
» γὲ ὁ ἥλιος λήγῃ τοῖς διαμένοις τὸ φέγγος παρέχων, ἀ δὲ θάλασσα
» μὴ τῷ ἄλως μεταχρωμένη, ζῷ πήτοις ὑφίσταται, οὐ δὲ τὸ πῦρ μυρίας ἐ-
» φάπτον λαμπάδας μαραίνεται μὴ λειπόμενον τῶν πυρσῶν ἐσεί
» σθω, ἰὼ δὲ αὖ πάλιν ἀ ἀπ᾽ ἐμῆς αὐαιτησόμενος ἐμ-ύχων ἐσεχύσε?).
» Conuertamus rotidem verbis, si possumus; etsi non pari
» elegantia. Ac videmus, inquit, illum panem sanctũ ho-
» die in altari incruento, tempore diuinæ & mysticæ conse-
» crationis super mensam puram propositum non similẽ
» imagini salutaris corporis Dei, neque rursus similem ipsi
» sanguini immixto calicem vnà cum pane propositum; nõ
» similẽ dico formatione mẽbrorũ, neq; qualitate carnis ac
» sanguinis. hoc.n. videtur rotundũ, facile ad frãgendũ, ina-
» nimatũ, exãgue, immobile, diuersę rei simile; credimus ta-
» mẽ verbo Dei, & nõ quasi simile aut ęquale, sed proprie &
» firme esse diuinum corpus, quod super mensam sanctam
» consecratur, & inexhauste participatur. nec enim sol finẽ
» facit prębendi splendorem indigentibus luce: neque ma-

Insignis locus Cęsarij fratris Greg. Theologi de sanctæ Eucharistia.

» re per suppeditationem salis impertitũ, de vasta magni-
» tudine decedit: nec ignis infinitas lucernas incendens
» flacescit, aut imminuitur, non deficiente, qui flammam
» excitet: neque rursus aer respiratione omnium animan-
» tium decrescit. Hactenus de sancta Eucharistia ex lege
cum Euangelio collata.

De psalmo 115. collato cum Euangelio ad redarguendum Metonymiam hæreticorum: & quomodo prophetaturus Dauid de corpore Christi in sacramento, prius de fide admonuit, sicut dominus postea in Euangelio Ioannis fecit: & quomodo Ecclesia catholica semper fuit fixa, & immobilis in fide Eucharistiæ contra omnes hæreticos: & quomodo hæretici nolunt in excessu mentis, idest abducti, & seuocati à consuetudine sensus contẽplari corpus Christi sub specie panis, sed malunt potius excessum mentis, idest, amentiam incurrere, & Simonem Magum imitari: & de excessu mentis, qui cecidit super Petrum in actis apostolorũ, & de eo, qui cecidit super Abraam.

CAP. XXVI.

VEniamus iam ad Prophetas: & quia in hoc admirabili sacramento S. Euchatistiæ idcirco hæretici metonymias & fabulas loquuntur, quia non credunt, conferamus primo, quæ propheta Dauid intuens in hoc mysterium fide illuminatus scripsit, cum ijs, quæ dominus dixit, cũ vellet de eodem mysterio differere; etenim quia dicturus erat, Qui manducat meam carnem & bibit meũ sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Hoc autem sine fide intelligi non poterat; ob eam causam fidem primum petijt, inquiens, Amẽ dico vobis, Qui credit in me, habet vitam æternam. Similiter Dauid, quia dixerat in extrema parte Psalmi proximi superioris, de resurrectione sua prophetans, Conuertere anima mea in requiem tuam, & quæ sequuntur; idcirco continuo Psal. 115. Credidi inquit, propter quod locutus sum, idest, Hæc de anima ex inferis educenda, & de resurrectione corporum, ac de vita beata futura ideo confessus sum ore, quia corde credidi spiritui reuelanti. quod ideo est à Dauid dictum, vt nos similiter credamus, propter qđ &

Collatio psal. Dauid cum euãgelio.

Quomodo quod Christus in euãgelio fecit, ut prius de fide meminisset, quam de mysterio S. Eucharistiæ, similiter fecit dauidin psalmo.

& loquamur, sicut Apostolus quoque nos docuit, cũ Pro-
» phetam imitatus, & nos, inquit, credimus, propter quod
& loquimur, ex fide enim cordis nascitur fidelis sermo
» oris. Sequitur deinde, Ego dixi in excessu meo, omnis ho
» mo mendax, reddit causam, cur crediderit Deo, propter
quod locutus sit. Declarat enim hunc locũ, quòd ait Dio-
nysius Areopagita in libro de diuinis nominibus c. 7. scri-
» bens enim de veritate & fide, Eũ inquit, qui vere credidit,
» nihil deijcient à firmamento, & soliditate verę fidei in qua
» est immutabili stabilitate fixus. scit enim qui cũ veritate
» colligatus, vnitusque est, bene habere, sicque esse, quam-
» uis nulli eum moneant, quasi mente excesserit, cum alio-
» qui ignorent illi quidem excessisse hunc ex errore per ve-
» ram fidem: hic vero scit se non insanire, vt illi suspicãtur,
» sed potius simplici & stabili ac eadem semper veritate li-
» berarũ esse ab incõstanti & mutabili agitatione & motu
» multiplicis varietatis errorum. Hæc ille. Hanc vim & pro-
prietatem fidei ac veritatis plane licet in hoc sacramento
& in Ecclesia cernere; quam nulli vnquam hæretici, qui
varie in sacramentum insanientes diuersis tẽporibus ex-
titerunt, ab vna & eadem semper simplici & firma fide di
mouere tantillum potuere, quamuis Metonymici Philo-
» sophi cum Festo dicant, Insanis Catholice, quia acciden-
» tia sine subiecto in hoc sacramẽto ponis. ipsi enim potius
cum Festo gentili resurrectionem negãte insaniunt, qui fi
dem Ecclesię catholicæ, quam eorũ patres ac maiores ab
initio per traditionem Apostolicę prædicationis accepe-
» runt, insane deseruerunt. Ergo, cum dixit Propheta, Cre-
» didi propter quod locutus sum, perinde est, quasi diceret,
quia credidi reuelationi ac promissioni Dei, locutus sum
hæc, illa scilicet, vt paulo ante admonui, dicit, quę in extre
mis versiculis Psalmi proximi de resurrectione futura, &
vita beata dixerat. Credidi autem, inquit, quia in excessu
meo ab errore, cognoui neminem veracem esse, nisi solũ
Deum; quia vt solus potest facere quęcunque promisit, sic
solus potest facere, vt verum existat, quodcunque dicit.

Quomodo Dionysius locum psalmi interpretetur.

Quomodo ecclesia semper fuit fixa in fide sacramẽti S. Eucharistię, a qua nunquã ab hęreticis deijci potuit.

Explicatio versiculi ego dixi in excessu meo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

est enim solus natura sua verax, & omnis veritatis fons ac causa. Similiter enim dictum est, Nemo bonus, nisi solus Deus, quia videlicet solus est natura bonus, omnis bonitatis causa, qui solus facere potest, vt quicquid facit, sit bonum, & nihil malum; ita vt simili etiam ratione omnis homo sit malus, qua sit omnis homo mendax. Significat etiã ecstasis, siue excessus, vt veteres quoque notarunt, cũ quis
» à sensu earum rerum, quę tractantur, & cernuntur, ad intelligentiam eorum, quæ non videntur, cum admiratione
» traducitur; vt cum Gen. 15. Cecidit, inquit, excessus mentis in Abraam; sic enim est apud 70. et in actis Apost. cap.
» 10. similiter, Cecidit mentis excessus super Petrum. vt iam
» cum ait Dauid hic, Ego dixi in excessu meo omnis homo mẽdax, perinde sit, quasi diceret. Cum abductus & seuocatus à sensu fallaci, traduxi me ad contemplationem diuinæ veritatis, cognoui solum Deum, cui credidi in ijs, quę locutus sum, veracem esse, qui promittit resurrectionẽ & immortalitatẽ corporum. at Meronymici Philosophi nolunt hoc magnum sacramentum in ecstasi siue in excessu contemplari, id est, mentem à sensu seuocantes, quin potius, quia oculi colorem panis & vini, palatus saporem, nares odorem, digiti modos & qualitates tactus testantur, nihil præterquam panem & vinum esse credũt; maluntq; ecstasim, id est, amentiã Simonis Magi imitari, quàm ecstasim, id est, seuocationem mentis à sensu, qua sancti Dei vsi sunt. Negabat ille amens resurrectionem corporũ, qđ præter naturam esse videretur. Dionysius vero eum refellens, immo, diuina, inquit, res est, & supra naturam illam,
» quæ cernitur, non autem supra naturam præpotentem
» vitæ diuinę. Ignorasse vero ait Simonem, non oportere sapientem vti ratione manifesta sensus adiutrice cõtra causam omnium rerum occultam; id est, vt scholion S. Maximi in hunc Dionysij locum adhibeam, non oportere propter ea, quæ sensu percipi possunt, non credere ea, quæ de
» Deo dicuntur, qui est omniũ causa abdita. Proprie enim
» inquit, hoc est præter naturam, improbare quod est supra sensum,

Quomodo Metonymici nolũt ueritatẽ huius sacramenti in excessu, siue ecstasi contemplari, vt Propheta docuit, & quomodo excessũ, siue ecstasim amentium imitari malunt ad exemplũ Simonis Magi.

» sensum, propter id quod est sensui manifestum. Metonymici ergo, qui putant se defendere naturam, cum in sacramento corporis Christi accidẽtia sine subiecto negãt; ipsi potius præter naturã hoc faciunt, qui propter ea quæ sensibus obiiciuntur, tollunt ea, quæ sensus superant, propter sensum oculorum, sensum mentis; & propter oculos carnis, oculos fidei. qui, quia caro sunt, sicut ait scriptura, non patiuntur cadere in se ecstasim, id est, excessum mentis à carne, & consuetudine sensus carnis ad diiudicandũ in doctrina spiritus corpus domini in sacramento; nisi forte excessum mentis attribuunt ad illam suam, quam fingunt exhibitionem corporis Christi per fidem extra panem, & ad illam, quam somniant manducationem ore spiritus. Sed esto, concedatur eis excessus mentis; non tamen excessus à sensu corporis, è quo excedere nolunt, quẽ ipsi aiunt non decipi; sic enim est in obiectione 64. Petri
» Martyris, Sensus non decipiuntur circa substantiam visi-
» bilẽ. sed sensus iudicant non nisi vnum corpus esse, nempe panem; ergo tantũ est illic panis, & non corpus Christi. concedatur, inquam, eis excessus mentis è potestate rationis, quæ est insania. Quid enim aliud est, negare propter sensus corporis verba spiritus & vitæ, quæ Christus de corpore & sanguine suo in sacramento clare & perspicue locutus est, quàm insanire? B. Petrus, cum vas illud velut linteum magnum submitti de cælo in terram vidit, & in eo omnia quadrupedia & serpentia terrę & volatilia cęli, nisi in excessu mentis, vt scriptura testatur, visionem vidisset, nunquam omnia illa quadrupedia & reptilia ac volatilia, quæ spiritus Dei mactare iubebat, homines esse intellexisset exuendos per Euangelium moribus ferinis, & cultu gentili. at credidit Deo, qui ei dixerat interpretans,
» quę essent illa animalia, Quod Deus purificauit, tu ne cõ-
» mune dixeris. quod quidẽ de hominibus dictũ esse intellexit; in homines enim cadit proprie, purificari & mũdos, aut immundos esse non natura, sed voluntate. Sic enim
» dixit Petrus; Sed mihi ostendit Deus, neminem communem,

Quomodo Metonymici similes sunt Simonis Magi.

Quomodo ad intelligendum mysteria diuina necesse sit abstrahere mentẽ à sensibus corporis.

nem, aut immundum dicere hominem. & paulo post, In
veritate, inquit, comperi, quia non est personarum accep-
tor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur
iustitiam acceptus est illi; sic etiam cum panem mysticũ
post consecrationem sacerdotalem videmus, nisi in excess-
su mentis videamus, id est, à sensibus, qui panem cõmu-
nem esse nunciant, mentem auocantes, ac Domino cre-
dentes, qui dixit proprie, sumpto in manus suas omnipo-
rentes pane, Hoc est corpus meum, nunquam nobis per-
suasum erit, ibi esse corpus & sanguinem Christi, quod
psychicis istis Metonymicis euenit. item & Abraam vt in-
telligeret mysteria, quæ in illis tribus animalibus, ternо-
rum annorum, vacca, capra, ariete in binas partes disse-
ctis, & in turture atq; columba non dissectis operta erant,
& in auibus, quæ ad deuorandum aduolauerant, atq; in
igne, qui per medium illarum partium dissectarum tran-
sierat, & vt crederet, quæ Deus illi dicturus erat interpre-
tans ex parte, illa in ænigmate ostensa, Cecidit, inquit scri-
ptura, in Abraam excessus mentis. sic enim est apud 70.
eisdem verbis, quibus est in actis Apostolorum de Petro.
Itaque nisi Abraam mentem à sensibus abstraxisset, nun-
quam in illo igne, quem vidit inter partes illas victima-
marum transeuntem, Deum esse credidisset. Deus enim
erat specie ignis, vt B. Cyrillus in glaphyris ait. ad eundē
modum qui panem mysticum non panem, quo vulgo ve-
scimur, & corpus alitur, sed corpus & sanguinem Christi
sub specie panis & vini esse credunt, in excessu mentis, si-
cut explicatum est, hoc credunt. contra vero vt hoc non
credant Metonymici, excessum mētis fugiunt, id est, men
tem, vt sæpius dixi, à sensu oculorum, narium, palati, ta-
ctus non abducunt.

Quomodo nõ
potest suaderi
corpus Christi
esse in sacramẽ
to psychicis Me
tony micis quia
nolunt seuoca-
re mentem à sẽ
su oculorum, &
tactus.

De loco Psalmi cxv. qui est proprius S. Eucharistiæ, Calicem salutaris accipiam, & de simili loco Ionæ prophetæ: & quomodo illæ prophetiæ non pertinent ad panem, aut calicem, sacramentalem Metonymicorũ: & quòd ecclesiastica mystagogia testis sit pertinere ad sacramẽtum S. Eucharistiæ, quod Dauid dixit, calicem salutaris accipiam; & de ver siculo

siculo qui statim sequitur, Pretiosa in conspectu dñi mors sanctorũ eius, quomodo ad commemorationem sanctorum, quæ fit in sacrificio Missæ, interprete Dionysio, pertineat: & quomodo redarguatur amentia Metonymicorũ, qui faciunt sua metonymia, nihil melius neq; maius à Deo nos accepisse, quod ei pro omnibus beneficiis retribuamus, quàm figuram corporis, & sanguinis, quo nihil amentius.

CAP. XXVII.

SEd reuertamur iam ad prophetam Dauid, à quo no-
stra de excessu mentis cõtra Metonymicos disputatio
ducta est, qui in excessu mentis cognouit Deum esse
veracem, & omnem hominem mendacem; id est, omnes
res humanas vanas, infirmas, mutabiles, ac fallaces esse.
» subiungit postea, Quid retribuam domino pro omnibus
» quæ retribuit mihi, calicem salutaris accipiam, & nomen
» domini inuocabo. Ventum est ad locũ, qui est nostri pro-
positi proprius, ad quem intelligendum necesse fuit do-
cere, quod supra feci, quemadmodum in extrema parte
proximi superioris Psalmi de resurrectione corporum &
» de vita beata locutus esset Dauid, inquiens, Conuertere
» anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit ti-
» bi, qui eripuit animam meam de morte, oculos meos à
» lachrymis, pedes meos à lapsu; Placebo domino in regio-
» ne viuorũ. Hæc scilicet sunt, de quibus continuo subiun-
» git sequens Psalmus, Credidi, propter quod locutus sum:
quę quidem cum promittat dominus ei, qui de calice my
» stico biberit, sicut scriptum est, qui manducat meam car-
» nem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, &
» ego resuscitabo eum in nouissimo die; rectè Propheta in
persona eorum, qui hoc mysterium susceperi erant, & in
excessu mentis, id est, à sensibus corporis mentem abstra-
hentes, Deo veraci crediturі, promittit sanguinem do-
mini bibere, quem calicem salutaris vocat, quia tribuit
eis, qui digne bibunt, salutem; quæ sine vnione cum Deo
» fieri non potest. Quid ergo, inquit, retribuam domino
» pro omnibus, quæ retribuit mihi. Sane quidem pro fide
nostra,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostra, quæ est illius donum, retribuit nobis vitam æternam, sicut scriptum est, Qui credit in eum, habet vitam
» æternã. nihil autẽ magis pro vita æterna, quam nobis ipse pro fide nostra retribuit, retribuere nos conuenit, quàm in ipsius passionis memoriam calicem eiusdem accipere. Quod hic dixit Propheta, calicem salutaris, paulo post dicit, hostiam laudis, congruit cum hoc loco prophetico quod Ionas typus Christi à mortuis suscitati de eius resurrectione, & in eo de nostra omnium prophetans, Subleuabis, inquit, de corruptione vitam meam domine Deus meus. & paulo post exponens quid pro ea gratia & munere retributurus esset, Ego autem, in voce laudis & confessionis immolabo tibi; quęcunq; voui, reddam pro salute domino. dicant nunc Metonymici, an sit digna retributio pro omnibus, quę retribuit nobis Christus dominus, quę in excessu mentis Propheta credidit, & locutus est, de resurrectione scilicet & vita æterna, an sit, inquam, digna retributio accipere calicem salutaris, id est, figurã sanguinis Christi? aut dicant, quomodo dicitur calix salutaris, si in eo non est ipsa salus? id est, sanguis viuificus, qui est vita & salus & omnis vitę ac salutis nostrę fons & causa? an nõ potius digna & iusta retributio est pro vita, quam nobis promittit, & donat, non figuram corporis & sanguinis, sed ipsum corpus & sanguinem eius, qui vita est, in cultum & gratam memoriam mortis eius ore corporis & spiritus, sicut ipse constituit, & præcepit accipere? Quòd vero hoc, quod Propheta dixit, Calicem salutaris accipiam, ad sacramentum sanguinis domini pertineat, testis est Ecclesiastica mystagogia huius versiculi interpres. sacerdos enim cum sacrificium hoc mysticum facit, sumpturus calicem ritu solenni, Calicem, inquit, salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. accipiendo enim calicẽ hunc salutaris, id est, sanguinis viuifici in remissionem peccatorum, nomen domini tunc maxime inuocamus, vt sicut Apostolus dixit de accedendo ad thronum gratię, id est ad altare. misericordiam cõsequamur, & gra

Quomodo Metonymici non possunt dicere illud psalmi, quid retribuã domino, calicẽ salutaris accipiã, & quomodo eorum calix non possit esse neque dici salutaris.

Quomodo ecclesiastica mystagogia interpres sit, pertinere ad sacramentum Eucharistię qd ait propheta, calicem salutaris accipiam.

& gratiã inueniamus in auxilio opportuno. idem rursus dixit idem Propheta Psal. 49 de eodem sacramẽto loquẽs.
» ait enim, Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissi-
» mo vota tua; & inuoca me in die tribulationis. Idem quo-
» que probat ille versiculus, qui sequitur, Pretiosa in con-
» spectu domini mors sanctorum eius. hunc enim versiculum Dionysius Areopagita in capite de communione ad commemorationem sanctorum retulit, quę solenni ritu in sacrificio Missæ fit; qua commemoratione sancte eos vixisse, & ad sanctitatem perfectam & consummatam profectos esse prædicamus, nosque ad eorum imitationem incitamus. sic enim diuinus Dionysius, ritum hunc interpretatus est. Deinde dicit, non significari istã commemorationem sanctorum, quasi diuina memoria more nostro in ea animi parte, quæ ad recordationem excitatur, sita sit; sed potius, vt Deũ decet, est enim cognitio immutabilis, & honorifica eorum, qui perfecti & consummati sunt Dei si-
» militudine. Nouit enim inquit, scriptura, qui sunt sui, &,
» Pretiosa in cospectu domini mors sanctorum eius. mortẽ
» enim dixit pro consummatione in sanctitate. Hactenus Dionysius. Vt igitur hunc locum propheticum in Metonymicos finiam, si propheta Dauid nihil maius, nec excellẽtius, neque diuinius in spiritu prophetico recepit, quod pro omnibus beneficiis corporalibus & spiritualib⁹ Deo retribueret, præterquam accipere calicem salutaris, id est, calicem sanguinis Domini; quæ dementia est, vel potius furor, calicem salutaris interpretari non sanguinem salutarem, sed figuram sanguinis salutaris, sicut panem mysticum non corpus Christi, sed figuram corporis Christi? si melior, præstantior, ac diuinior est sanguis, quàm figura sanguinis, & melius corpus, quàm figura corporis, cum Propheta in spiritu quæsiuit, inquiens, Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi, non debuit ad quæstionem suam respondere, calicem salutaris accipiam, sed figuram calicis salutaris accipiam, Nunquid habent hic ad rergiuersandum Metonymici?

De uersiculo, preciosa in conspectu domini mors sanctorũ eius Dionysij interpretatio.

Quomodo redarguatur dementia Metonymicorum, qui fatũ nihil melius deũ nobis tribuisse, quod ei retribueremus iuxta propheta Dauid, quam figuram corporis, & sanguinis Christi.

Quomodo secũdum disciplinã Caluini, & Metonymicorũ male responderit pphęta Dauid ad suam interrogationem, quid retribuam domino calicem &c.

De insigni prophetia corporis Christi in sacramento ex psal. 21. et quomodo consonet psalmus Euangelio, & de interpretatione lxx. quid Eusebius in com. huius psalmi senserit, et de ijs, qui Iudaicos commentarios in exponendis prophetis sequuntur: et quomodo hic psalmus metonymiam hæreticorum euertat: et quomodo dominus vsus fuerit proprie, et non translate verbo comedendi in Manna; et in corpore suo, de quo in Euangelio differebat: et quomodo quæ ad dogmata fidei pertinent, à prophetis propijs verbis prædicta sint: et de interpretatione illius versiculi, manducauerunt, et adorauerunt omnes pingues terræ: quomodo hæc prophetia Dauid de cibo uinifico comedẽdo impleta sit comedendo proprie ore carnis corpus Christi in sacramento.

CAP. XXVIII.

PErgamus deinceps ad Psalmum 21. in quo illustrem prophetiam de corpore Christi in sacramento habemus, qui quidem psalmus testimonio Euangelistarũ, imo ipsius etiam Christi prophetiam historicã passionis & mortis ac resurrectionis Christi, tum constitutionis Ecclesiæ, & vocationis gentium, ortusque noui populi Dei continet. quare cum quinque loci ex hoc Psalmo à Matthæo, Marco & Ioanne Euangelistis in historia passionis Christi citati sint, & sextus locus à Paulo post resurrectionem in epistola ad Hebræos, hæretici fuerint aut Iudæi, aut iudaizantes, qui hũc Psalmum non de Christo, sed de alio interpretantur. imimo & Eusebius Cæsariensis qui cũ aliàs, tum in commentarijs suis in Psalmos alioqui eruditissimis, & hoc nomine à B. Hieronymo laudatis, passim interpretationẽ Aquilę, Symmachi & Theodotionis laudare solet, vnde illud sunm frequens πάνυ ἀκριβῶς, σφόδρα θαυμαστῶς, quamquam ei probabatur interpretatio illorũ trium, qui in eo, quod 70. vertunt in hoc Psalmo, longe à salute mea verba delictorum meorum, nequaquam, delictorũ meminerunt, imo libro 10. ac 8. Demonstr. Euang. vbi rursus totum hunc Psalmum explanat, errore librarij affirmat scriptum esse hoc, coniectura ex alijs tribus interpretibus ducta; in commentarijs tamen eiusdem Psalmi, hanc interpretationem 70. approbat, & defendit, à qua discedere non audet, ne alijs interpretibus vsus, eos, qui aliter interpretati sunt, id est, 70. interpretes callide, vt idem ait, reprehẽdere videatur. Hic erat imitandus ijs, qui commentarios Iudaicos in scriptura vetere sectãtur, & inde explanationem historicam, quam litteralem vocant, petendam esse docent, & profitentur. vereri enim eos oportebat ad exemplum Eusebij & Theodoreti, qui totũ fere locum Eusebij, quod ei magnopere probaretur, ex cõmentarijs eius in suos transcripsit, ne Iudaicis istis cõmentarijs vsi, callide sanctos Patres & ecclesiasticos interpretes aut reprehendere, aut contemnere viderentur. Sed eos nuper Leo cognomento Castrus graviter & docte redarguit tum in toto opere vberrimo & eruditissimo commẽtariorum in Esaiam, tum in ipsa disputatione docta & val de Ecclesiastica de interpretatione 70. quos diuinus Dionysius Petri & Pauli discipulus numquam cap. 2. cęlestis hierarchiæ θεουργοὺς τὰ θεῖα, id est, valentes Theologos vocasset, nisi à sanctis Apostolis didicisset. Sed quia non sine vtilitate disputationis contra Metonymicos susceptę huc digressus sum, describam Græce totum locũ Eusebij, quẽ paulo ante dixi, ex commentarijs eius in Psal. vt eum isti verbis suis loquentem audiant. καὶ διὰ τίνα τρόπον ἐν πᾶσι τούτοις ἐδαμοῦ ὡραπλωμάτων ἐμεμνήσαντο οἱ λοιποὶ ἑρμηνευταί, ἃ δὲ ὁ ἕρμοζεν ὡραπλώματα ἐφαρμόζειν τῷ Τ σωτῆρος ἡμῶν πεσεῖσθαι, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ὅταν δὲ τῷ πλανωμένῳ, καὶ θρήνων ἄξια πεπονθότων ἐν τῷ λαῷ ὅταν τε ἰούδα τὰ ἐξολισθήσαντος καὶ τῆς οἰκείας ἀξίας ἀποπεσόντος ὁ δυσώδυμος διατελεῖ βοῶν, μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου. οἱ γὰρ λόγοι φησὶν τῶν ἁμαρτιῶν μου. ὁ δυσώδυμος τῷ ὅταν Τ λαὸς πάντοτε μνημονεύων, τῆς ἐμῆς σωτηρίας μακρὰν γεγόνασιν, οὐδὲν ὀφεληθέντος Τ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἐξ ἐμοῦ προσδεχθείσης αὐτοῖς σωτηρίας. ἵνα μὴ δόξωμεν τοῖς ἄλλοις ἑρμηνευταῖς πεπηρωμένοι ἐν πονηρίᾳ τοῖς ἑτέροις τὸν ψαλμὸν ἑρμηνεύουσιν ἐλέγχειν, τῇ τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνείᾳ χρησόμεθα. ταύτῃ γὰρ πρόσφατος ἡ προσοχὴ τῆς οὐκ ἔφασαν ἁρμόττειν τὸν ψαλμὸν τῷ κυρίῳ. ἀκουσάτωσαν τοίνυν Ἰωαήλ, οὐ βοῶντος, ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ

Quomodo Eusebius Cæsariẽ-

sis à 70. interpretatione non audet discedere ne eos reprehẽdere videatur.

In eos, qui Iudaicos commẽtarios in prophetijs veteris legis interpretandis sectantur qui dum hoc faciũt, videri possunt, callide, & dissimulater catholicos, & ut veteres interpretes improbare, quare debere eos, ne hanc suspitionem alijs injiciant abstinere potius ab illis Iudaicis libris in interpretando.

Quibus verbis Dionysius Areopagita discipulus Pauli 70. interpretes laudauerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

κόσμου, τὰ δὲ θεοπρεπῶς παύλου λέγοντος τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα θεοῦ δικαιοσύνη ἐν αὐτῷ. καὶ πάλιν, χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. τοιγαροῦν ὥσπερ δικαιοσύνης ὑπάρχων πηγὴ τὴν ἡμετέραν ἁμαρτίαν ἀνέλαβε καὶ δι' ὑπερβολὴν ὧν πέπονθεν τὸ ὀπισθεμβόλιον ἡμῖν ἐδέξατο κατάραν, καὶ σταυρὸν ὑπέμεινεν αἰσχύνης καταφρονήσας, οὕτω καὶ τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν ἐποιήσατο λόγοις. εἰ γὰρ τὴν ὠφελιμβόλιον ἡμῖν παιδείαν ὑπῆλθεν ἑκών, παιδεία δὲ εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν λέγει, φησὶν ὁ προφήτης, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἡμῶν ἐρρήσατο λόγοις, καὶ δοὺς μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου, μὴ ἀποβλέψῃς, φησίν, εἰς τὰ τῆς φύσεως πλημμελήματα. Reddamus latine. Et aduerte, inquit, quemadmodum in his omnibus reliqui interpretes nequaquam delictorum meminerunt. nec enim cõueniebat delicta ad personam saluatoris accommodare, qui peccatum non fecit: nec inuentus est dolus in ore eius, quin potius eos, qui digna luctu & lamentis in populo faciebant; ac populum ipsum Iudaicum, qui ex dignitate sua deciderat, deplorabat, clamans, Longe a salute mea, verba lamentorum meorum. verba enim inquit mearum lamentationum, quę semper pro populo factæ sunt, longe abfuerunt à salute mea, cũ populus ex salute, quæ à me illis adhibita est, nullam caperet vtilitatem. Sed ne alijs hic interpretibus vsi, callide videamur eos, qui aliter Psalmum interpretati sunt, reprehendere, interpretatione 70. vtemur. Hac enim obseruatione nonnulli ducti, non dixerunt hunc Psalmum domino congruere. Quocirca audiant Ioannem clamãtem, Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi; deinde Paulum dicentem, Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso; & rursus, Christus nos redemit ex maledicto legis factus pro nobis maledictum. itaque sicut nostra peccata suscepit, cum esset alioqui iustitiæ fons, & item maledictum nobis impositũ subijt, qui erat alioqui pelagus benedictionis, ac crucem sustinuit, contempto dedecore; sic pro nobis

Ex commentarijs Eusebij Cesariensis in psalmos explanatio psalmi 21. in quo prophetia de corpore Christi in sacramento ita exponitur, ut consonet euangelio.

bis fecit verba. si enim decretam nobis castigationem volens subijt; disciplina enim siue castigatio pacis nostrę, in- Eſa. 53
quit, super ipsum, multo magis verbis pro nobis vice nostra vsus, diceret cum clamore, Longe à salute mea verba delictorum meorum: ne intuearis, inquit, in peccata naturę. Hactenꝰ Eusebius doctiss. auctor. In hoc igitur Psalmo, quem Eusebius cum reliquis Ecclesiasticis auctoribus cõtra eos, qui non sic sentiunt, ad Christum proprie pertinere ac referri sensit, & interpretatus est, post prophetias expressas ac iam ad effectum perductas passionis & resurrectionis domini, & Ecclesię ex gentibus ac Iudæis cõgregatæ, Apud te, inquit, laus mea in Ecclesia magna, edent pauperes & implebuntur. sic.n. est apud 70. ἐμπλησθῶσιν pro quo Symmachus vertit κορεσθῶσι, vt idẽ Eusebius notauit, id est, saturabuntur; quod ex interpretatione Symmachi in nostros codices irrepsit. prophetia est de vero cibo, qui à fidelibus in Ecclesia magna, id est, catholica comeditur, qui est corpus Christi in Sacramento. hi enim sunt, qui digne manducantes, quod ijs contingit, qui sunt pauperes spiritu, implentur hoc vero cibo, in quo habitat plenitudo diuinitatis, sicut dominus in Euãgelio Ioannis ait, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo. Sequitur, Laudabunt dominum, qui requirent eum: viuent corda eorum in sæculum sęculi. comedentes, inquit, Eusebius, cibum eis à domino datum, & quærentes eum, magnum fructum consequentur; eum scilicet, quem prophetia deinceps declarat inquiens, Viuent corda eorum in sæculum sæculi. panis enim vitæ ab eo datus, effector est immortalitatis, & vitæ sempiternę, sicut ipse docuit, cum ait, Hic est panis, qui de cælo descendit, & dat vitam mũdo. & rursus. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. & quæ sequũtur. Deinde subiũgit. ὁρᾷς πῶς συνᾴδει ταῦτα τῷ φάσκοντι ψαλμῷ, id est, Vides quemadmodum hæc consonent Psalmo dicẽti, Edent pauperes & implebũtur, & viuent corda eorum in sæculum sęculi? Hactenus Eusebius. Accersamus ergo

Prophetia de corpore Christi in sacramento.

nunc

Quo pſalmus. 21. Metonymi corum rēdarguat diſciplinā.

nūc Metonymicos,& rogemus eos,quomodo ipſi impleā-
tur pane ſuo ſacramentali, vt ipſi vocant, qui nihil aliud
quàm panis eſt? An comedunt, quouſq; ſaturati ſint? Nō
puto cōceſſuros,ne cœnas ſuas infamēt, quas falſo Domi-
nicas appellant.verius Corinthiacas appellarent & popu-
lares diuinæ, & Apoſtolicæ traditioni contrarias. Quo-
modo, inquam,ſuo pane ſacramentali implentur.ſi in eo
nulla plenitudo gratię ineſt, quæ in Chriſto pane vitæ eſt?
aut quomodo iuxta prophetiam eo cibo viuent corda eo
rum, ſi in iſto ipſo cibo non eſt vita ipſa ſecundum Euan-
gelium huic Prophetiæ conſonans? ipſe enim domi-
„ nus dixit, Ego ſum panis vitæ, & qui manducat me, &
„ ipſe viuet propter me. An tergiuerſaberis hic Hæretice,&
dices,per efficaciam fidei exhiberi corpus Chriſti extra pa
nem,& ore ſpiritus māducari, & ad hunc modū vos iuxta
prophetiam hanc comedere, & impleri, & corda veſtra vi
uere? At quis Propheta iſta prędixit? aut vbi iſta myſteria
ſunt in Euāgelio patefacta? aut quis primus iſtis myſterijs
initiatus in mundū exiuit, niſi Caluinus? Si cibus cęleſtis,
qui comedēti dat vitam ſempiternam,id eſt,corpus Chri-
ſti tantum ore ſpiritus cum pane tuo ſacramentali extra
panē comeditur, vt tu Hæretice ſomnias, non debuit do-
minus in Euangelio Ioannis ponere idem verbum φαγειν,
id eſt, comedere in Manna cibo creato, quod ore carnis
comedebatur, & in pane non creato, qui eſt Chriſtus ipſe,
qui ore tantum ſpiritus ex diſciplina Caluini comeditur:
ne nos,ſublata proprietate verbi,tanto errore laberemur
qui enim non ore capit cibum, neque palato tangit, non
proprie dicitur comedere. Nunc vero qui dixit in Euange
lio, Patres veſtri ἔφαγον, id eſt, manducauerunt Manna in
deſerto, & mortui ſunt, idem dixit ibidem per Euangeli-
ſtam ſuum Ioannem, Hic eſt panis de cęlo deſcendens, vt
ſi quis ex ipſo manducauerit, nō moriatur, & in hoc pſal-
„ mo de eodem ſacramento per Prophetā, comedent pau-
„ peres,& ſaturabuntur,& viuent corda eorum in ſęculum
„ ſęculi; Non dixit in pſalmo, comedent ore ſpiritus & vi-
uent

Qyomodo ſecundum Metonymicos nō debuit dominus i euangelio Ioannis ponere idē uerbū in eo, q ore carnis comedebatur, & in ſacramento corporis Chriſti, quod ore tm tum ſpiritus ſecundū diſciplinā Caluini comeditur.

uent corda eorum, nec in Euangelio,vt ſi quis ex ipſo,ore
tantum ſpiritus manducauerit,non moriatur, vt plane di
cendū erat, ſi nobis optimus magiſter & pater, vt debuit,
cauere volebat. ſi enim ſic dixiſſet, plane docuiſſet non ſe
proprie loqui,ſed tranſlate. cū vero nihil tale dixerit, nec
hoc modo locutus ſit, cū ſic hæreticus verbū comedendi
accipit in pane vitæ,qui de cælo deſcendit,dominum bla-
ſphema calliditate,quaſi ignarum conſuetudinis loquen
di & artis docendi neſcium arguit. Quod enim non pro-
prie vteretur verbo comedendi, quomodo ſciri aut diui-
nari poterat, niſi ipſe dominus, qui loquebatur, aut ſpiri-
tus eius tanquam bonus magiſter declaraſſet? Quod qui-
dem quia nunquam fecit, conſequens eſt, vt teneamus,
proprie verbo comedendi ibi vſum eſſe. quod magis ad-
huc auctoritate prophetici ſermonis ex Pſal. 21. qui in ma
nibus eſt,confirmatur. cum ita videamus conſonare Euā-
gelio,vt ſi Euangelium in Propheta legeremus. quæ enim
conſonantiora eſſe poſſunt, quàm iſta nunc, Edent pau-
„ peres,&, corda eorum viuent in ſæculum ſæculi, & illa in
„ Euangelio, Qui manducauerit ex hoc pane, viuet in æter-
„ num? An dicet Hæreticus, improprie quoq; Prophetam
dixiſſe, Edent, ſiue comedent? Si iſta licentia conceſſa eſt
Prophetis,vt ibi non proprio verbo vtantur,vbi ex tranſla
to verbo error falſi dogmatis naſci poteſt,& ad obſcurita
tem prophetici ſermonis hoc etiam erroris periculum ac-
cedit, non erit iam via, neq; ratio certa prophetias intel-
ligendi, & cum Euangelio conferēdi. frequens eſt in Pro-
phetis metaphora & non raro catachreſis & acyrologia,
cum ſcilicet in ænigmate, & parabolis paulo obſcurius,
non propriis & apertis verbis, quia id expediat, loqui vo-
lunt; at cum de dogmate Euangelica prophetia texitur,
vt de Chriſti diuinitate, de natiuitate eius ex Virgine, &
quod ex ſemine Abraæ & tribu Iuda,de ſacramento lauā-
cri ex aqua & ſpiritu S. de lege noua danda,de abrogatio-
ne veteris legis,& ſacrificiorum eius,de miraculis Chriſti,
de paſſione eius voluntaria propter peccata noſtra, de re-
ſurre-

Quomodo Metonymici Caluiniani dominū quaſi ignarum cōſuetudinis loquendi & rationis docendi arguant.

Quomodo neceſſe ſit, ut uerbo comedendi proprie uſus fuerit dominus in Manna,& in pane, qui de cœlo deſcendit.

Frequēs in prophetis metaphora, catachreſis, & acyrologia, & quando.

Universidad de Deusto
Biblioteca

surrectione, de ascensu in cælos, de spiritu S. Apostolis misso, de prædicatione Apostolorum in cuncto orbe, de Ecclesia ex gentibus congreganda, de idololatria delenda, ac de resurrectione omniũ generali, de Iudicio futuro, & gloria sanctorum. hæc omnia, & multa alia, ne omnia enumerem, quæ ad Euangelium pertinent, propriis verbis, & satis clare Prophetæ prædixerunt; sic etiam admirabile sacramentum cibi & potus cælestis, qui sub specie panis & vini ore corporis vere & proprie comeditur ac bibitur, dilucide propriis & apertis verbis panis & vini & comedendi vsi, prædixerunt, mirifice Euangelio consonantes. Sed conuincamus adhuc hoc loco, cum dominus de manducanda carne sua in Euangelio Ioannis disserit, proprie vsum esse verbo manducandi, id est, non vt ad os spiritus tantũ referatur, vt somniatores Metonymici volunt, sed ad os carnis. dixerat enim dominus, patres vestri manducauerunt Manna in deserto, & mortui sunt; deinde subiungit de sacramento corporis sui comparans illud cũ Manna typo & vmbra veritatis. Hic est panis de cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Quomodo manducationem huius panis cęlestis qui manducatus immortalem reddit manducantem, cum mãducatione Manna, quod manducatum non liberabat à morte, conferret, nisi vtriusq; manducatio similis esset? id est, nisi vtraq; ore, quo manducare solemus, fieret? Similium enim est comparatio, non autem eorum, quę penitus dissimilia sunt. Sed prosequamur Psalmum. Repetit Prophetа paulo post prophetiã eiusdem sacramẽti, inquiens, Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terrę; in conspectu eius cadunt omnes, qui descendunt in terram. Hoc ipsum adorare & prosternere se, postquam manducauerunt, gratiarum actionem significat; consonatq; Euangelio Matthęi, in quo scriptum est illud, post cœnam domini & hymno dicto, exierunt in montem Oliueti. quo in loco ait B. Chrysostomus hom. 83. in Matth. vltimam mysterij orationem, symbolum esse illius hymni. Hęc vltima myste-

Quomodo prophetę, quę ad euangelii pertinebant, propriis uerbis prędixerint.

Quomodo mãducatio Manna non esset cõparata in euangelio cum manducatione panis cælestis, qui est S Eucharistia, nisi ore corporaque fieret.

De oratione post communionem.

mysterii oratio, quam patet Chrysostomus dicinapud nos Ecclesiastica consuetudine oratio post communionem dicitur. De huiusmodi hymno & gratiarum actione post communionem, meminit etiam Dionysius, cum ait quasi in extrema pagina de communione, vniuersum ordinem sacerdotum hierarchice congregatum post sacram communionem desinere cum gratiarum actione, diuinis muneribus pro viribus hymno celebratis. Deinde quia hoc cibo nutritur & fouetur Ecclesia à Christo sponso, sicut superius in loco Pauli ad Ephesios explicatũ est, & isto ipso cibo crescunt fideles in salutem, sicut explicatum quoq; est superius in loco epistolæ B. Petri, propheticus sermo consonans etiam scripturę Apostolorum, pingues vocat eos, qui digne manducant. hi enim dicuntur manducare & adorare. sic enim Eusebius interpretatur pingues, Τοὺς ἐν τῇ οὐρανίου τροφῇ τὰς ψυχὰς ἐντρεφεῖς, id est, eos, qui animas habent cęlesti alimento bene nutritas. Sed libet contra hęreticos describere verba Eusebij eruditissimi in interpretis Psalmorum, quę hic adiecit, quemadmodum hęc prophetia de sacramẽto corporis Christi ad effectum perducta esset. Ἔστι δὲ καθ' ἑκάστην ἀναστάσιμον ἡμέραν τὸ σωτήριος ἡμῶν κυρίου καλουμένου κυριακὸν ἕκαστον ὑποδέχεσθαι τοὺς τῆς τροφῆς τῆς ἁγίας καὶ τὸ σέμνωμα τὸ σωτήριον μεταλαμβάνοντας καὶ μετὰ τὸ φαγεῖν εὐχαριστοῦντας τὸν σωτῆρα καὶ χορηγὸν τῆς ζωοποιοῦ τροφῆς, θαυμάσαί τε ἐπὶ λόγων τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ὠφέλειον λέξιν δι' ὕμνων πλησθῆναι.

Reddamus latine. Licet, inquit, vnoquoque die resurrectionis saluatoris nostri, quem dominicum vocant, oculis percipere, quemadmodum fideles alimẽtum sanctum corpusque salutare in communione capiunt: & postquã comederunt, saluatorem & viuifici cibi datorem veneran tur, simulque admirari verborum effectum etiam secundum litteram factis completum. Rogemus hic rursus Metonymicos, quę significatio verbi comedẽdi sit in promtu & vulgaris atque vsitata. ea enim dicitur significatio κατὰ τὸ ὠφέλειον nisi consuetudinẽ quotidiani sermonis peni-

Qui dicãtur secundũ prophetam pingues spiritualiter.

Interpretatio illius uersiculi, manducauerũt, & adorauerunt omnes pingues terre ex Eusebio.

Quid proprie significet comedere, quod Metonymici ignorare uidentur.

tus ignorant; profecto respondebunt eam esse, qua vulgo vtimur, vt sit comedere, cibum ore capere, dentibus extenuare, ac mollire, & per fauces demittere. Igitur hac significatione affirmat Eusebius, prophetiam de comeden do cibo viuifico impletam esse. videant Meronymici, an sint ipsi loquendi & intelligēdi meliores magistri, quàm Eusebius. Illud quoque obseruandum est hic aduersus eos, qui communionem sub vtraq; specie contumaciter flagitant, & defendunt, quemadmodum propheticus sermo de sacramento Eucharistiæ, de cibo tantum meminit,

Locus psalmi Dauid in eos, qui communionem sub utraq; specie flagitat.

& non de potu. non enim dixit hoc loco, comedent & bibent, sed comedent. Quis vero dicere audeat non de vero sacramento sanctissimæ Eucharistiæ, quod etiam laici comedunt, prophetasse? Quare etsi cum istis obiicimus, qui dixit, qui manducat meam carnem, & bibit meū sanguinem, eundem rursus dixisse separatim, Qui manducat hunc panem viuet in æternum, aliquid responsi habere sibi videntur, cum rursus statim se reuocant ad cibum cum potu coniūctum, tamen hic ab hoc perfugio excluſi sunt; sermo enim propheticus nō nisi de alimento viuifico hic meminit, quod necesse est esse verum sacramentum, quod à laicis sub specie tantum panis comeditur. Hactenus de Psalmo xxi. Sed quia locos Prophetarum de sacramento Eucharistiæ cum Euangelio conferre cœpimus, & vt ei consonent, interpretari conati sumus; pergamus deinceps ad Esaiam Euangelicum Prophetam, siue Euangelistam Propheticum.

Locus Esaiæ ex cap. lvi. de S. Eucharistia: et quomodo ex eo concludatur corpus Christi esse in sacramento: & quomodo hostias altaris, de quibus prophetat Esaias hic, comedendas esse ore corporali, Paulus interpretatus est contra futuros hæreticos: & quomodo Metonymici participatione diuinæ naturæ se spoliant, negantes corpus Christi in sacramento: & quomodo in sacra communione duas Christi naturas participamus interprete Cyrillo, & Damasceno.

CAP. XXIX.

EXcutiamus ergo locum illum cap. 56. sic enim ait, & filios

» filios aduenæ, siue alienigenas, vt est apud 70. qui adhæ-
» rent domino, vt colant eum, & diligant nomen eius, vt
» sint ei in seruos, & omnem custodientem sabbatū addu-
» cam illum in montem sanctum: & lætificabo eos in do-
» mo orationis meæ. & subiungit; holocausta eorum & vi-
» ctimæ eorum placebunt mihi super altari meo. Hunc locum ita doctiss. auctor Cyrillus interpretatur, vt probet necessario hęc ad tempus noui testamenti, id est, ad Ecclesiam nostram pertinuisse, ac de ea hoc loco Esaiam pro-
» phetasse. loquitur enim inquit, cum gentibus, quæ per fi-
» dem coniūctione spirituali cum Deo copulantur: qui glo
» tiam suam in obsequio Dei sitam esse volunt, & nomen
» Dei ita diligunt, vt iugum regni eius cum omni obedien
» tia subeant, nec amplius Deos alienos sequantur; qui ita
» seruant sabbata eius (scilicet Christi) vt non ea profanent.
» sabbatizant enim spiritualiter, qui ingressi sunt in requiē
» Christi. Huiusmodi ergo alienigenas promittit Deus per
» Prophetam introducere in montem sanctum, id est, in Ec
» clesiam noui testamenti, cum alioqui, inquit, prohiberet
» lex alienigenis ingressum in templum. Non ingrediatur,
» inquit, Ammonites & Moabites in Ecclesiam domini. At
» Christus, qui in nouitatem spiritualem omnia trāstulit, in
» montem sanctum, id est, in Ecclesiam, alienigenas intro-
» ducit. Hæc Cyrillus. Sequitur in Esaia, & holocausta eo-
» rum & victimæ eorum placebūt super altari meo, quia do
» mus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus.
sic enim est in editione 70. Si quod ait hic Propheta, Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gētibus, de domo Dei, id est, de templo sub sensum cadente, in quo omnes Iudęi conueniebant, dominus in Euangelio Lucæ 19. interpretatus est, & secundum rationem prophetiæ huius intelligendum etiam est de domo Dei, quæ, vt Apostolus ait, est Ecclesia, in quam omnes scilicet conuenīūt, ad orationem & sacrificium; quæ domus Dei, quia tractabilis est, & sub sensum cadens, Timotheum docuit, quemadmodū in ea conuersari deberet, si inquam, ἀναστρέφεσθαι

Quomodo totus locus Esaię ratione consequentię necessario concludat corpus Christi super altare ecclesię sub sensū cadens immolari, & comedi à nobis, & comedentes concorporales Christo fieri Paulo interprete.

& non πάντως tantum, vt hæretici & Iudæi αἱρετικοὶ volunt, domus orationis accipienda, est hic secundum Euãgeliũ & Pauli Apostoli doctrinam, consequens est, vt cum dicit ibidem per Prophetam dominus, Holocausta eorũ & victimæ eorum placebunt super altari meo, non de altari spirituali cordis, neque de altari cælesti & inaspectabili dicat, sed de altari visibili, cuiusmodi est in Ecclesijs catholicorũ; cõsequens euã est vt propheticus sermo de holocaustis quoq; & victimis, quæ cernũtur, loquatur, quas hic dixit Christus per Prophetã placere. scilicet Deo, super altari suo, sicut dixit B. Petrus, hostias spirituales acceptabiles Deo per Iesum Christum. Deinde quia altare Ecclesiæ est mensa domini sic ab Apostolo appellatũ in epist. ad Cor. priore, cum dicit, non posse eos, qui participatione mensæ dęmoniorum polluti sunt, mẽsæ domini participes fieri, per mensam altare vtrobique intelligens, vnde hostia tanquam ex mensa sumitur ad comedendum, idcirco sermo propheticus repetens vocationem gentium, quas bestias agri appellat tanquam cultu legis Mosaycæ non mitigatas, omnes ad comedendum ex istis hostijs altaris inuitat inquiens, omnes bestię agri venite ad deuorandum, vniuersæ bestiæ saltus. quem locum explanans idem Cyrillus. Si gentes, inquit, nomine bestiarum designat, dicamus, eis dictum esse à Deo, Venite & comedite: quod quidem significat tribuisse illis omnem copiam sacrorũ chrismatum, & viuificam mensam apposuisse. comederunt enim panem vitæ effecti participes Christi, & concorporales τῷ ἁγίῳ. (Τὰ ἅγια vocat corpus & sanguinem domini) ita vt læte dicant, Dominus pascit me, nihil mihi deerit. & paulo post, Parasti in conspectu meo mensam. Hactenus Cyrillus. Mensa, inquit, Chrysost. in homilia de Eutropio, quando confugit ad Ecclesiam, appellatus est filius Dei, ὅτι ἐσθίω αὐτὸν ὁσπλαύων τῶν μυστηρίων αὐτοῦ, id est, quia comedo eum fruens sacramentis eius. Ne autem cum dixit Propheta, Venite & comedite inuitans ad comedendum hostias altaris, illud commedere ad os spiritus

ritus hæreticus referret, qui corpus Christi ore carnali in sacramento negat comedi, ecce Apostolus interpretatus est, de illo enim altari, de cuius hostijs & holocaustis comedendis Propheta vaticinatur, ait in epist. ad Hebr. Habemus altare, de quo edere non licet ijs qui tabernaculo deseruiunt, de quo loco iam superius disseruimus. Atqui certe Iudęi ministri tabernaculi ore corporis victimas comedebant: igitur ore quoque corporis hostię istæ noui testamenti, quas prædixit Esaias, & quas Apostolus ait nõ licere Iudæis comesse, nunc comeduntur. Deinde postquã dixerat Propheta, Venite & comedite, rursus de vino mystico prophetans, id est, de calice sanguinis, subiungit, sumamus vinum & impleamur ebrietate. Significat autẽ hæc diuina ebrietas, vt Gregor. Nissen. in Cant. Cant. cap. 5. ait, ecstasim, id est, meliorem statum & mysteriorum cognitionem: hæc enim ijs, qui digni sunt, ille cælestis potus cõfert: vel significat hęc ebrietas, vt diuinus Dionysius in epistola ad Titum notauit, infinitam omnium bonorum affluentiam, & ecstasim siue excessum intelligendi excellẽtiam Dei, quę omnem superat intelligentiam. huiusmodi ebrietatem efficit pręclarus ille calix. Sequitur deinde in Propheta, Et erit sicut hodie, sic & cras. significat non cõsumi aut mutari hunc cibum & potum mysticum instar terreni cibi & potus. non enim est cibus & potus, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, vt dominus dixit. Vocemus ergo nunc ad iudicium huius euangelicæ prophetiæ Volanũ & cæteros Metonymicos, percunctemurq; eos, quasnam ipsi hostias, in domo orationis, quæ est Ecclesia super altare Christi gratas & acceptas Deo habeãt, ad quas comedendas à Propheta inuitentur, qui corpus Christi in sacramento esse negant; & panem suum sacramentalem figuram corporis Christi faciunt? Quod si nullas habent, nullas enim proferre possunt, sequitur, vt alieni sint ab hac prophetia ab Apostolo Paulo explicata: ac proinde neque sunt cohæredes, neque concorporales, neque comparticipes promissionis in Christo. cõcorporales enim

Quomodo Paulus interpretatus est hostias, de quibus in nouo testamento propheta hic Esaias, uere ore corporali comedẽdas esse contra futuros Metonymicos.

Quomodo reuincantur Metonymici collatis in unum loco Pauli, & loco Esaię.

enim in Christo fieri non possunt, nisi per veram, & vt ita dicam, realem māducationē corporis Christi, vt Apostol. in epist. ad Cor. priore cap. 10. aperte docuit. hanc vero tollunt, qui panem mysticum, quem dominus Iesus dicit esse corpus suum, corpus Christi esse negant; immo participatione diuinę naturę, qua angelis, vt Patres dicunt, pręstamus, nos spoliare volunt. sic enim cum alij sancti Patres, tum beatus Damascenus illud beati Petri, diuinę naturæ consortes, libro. 3. de imaginibus interpretatur. facti, inquit, sunt consortes diuinæ naturæ, quicunque participant sanctum Christi corpus, & bibunt pretiosum sanguinem eius, copulata enim sunt hęc cum diuinitate: & duę naturæ in corpore Christi à nobis participato copulatę sunt ἀδιαστάτως ideſt, inseparabiliter secundum hypostasim: duasque naturas participamus corpus corporaliter, diuinitatem spiritualiter; immo vnum atque idem cum vtroque efficimur. non quidem secundum hypostasim, sed secundū σύγχρασιν, ideſt, commixtionem corporis, & sanguinis. hactenus Damascenus illustris dogmatistes. vnitionem istam, quam hic Pater dicit, precatur sacerdos ad altare, cum sacrum facit; proficere ad vitā æternam accipientibus corpus & sanguinē domini. hanc vnitionē, quā Damascenus vocat σύγχρασιν, significat, quod dominus differēs de hoc mysterio dixit, qui māducat meā carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. manet scilicet in nobis θεϊκῶς μὲν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀνθρωπίνως δὲ αὖ διὰ τῆς ἁγίας σαρκὸς καὶ τοῦ τιμίου αἵματος sic enim ait B. Cyrillus in 4. tomo Pentabibli aduersus Nestorium, ideſt, manet in nobis diuine quidem per sanctum spiritum (tunc scilicet, cum digne communicamus) humane vero per sanctam carnem & pretiosum sanguinem, quem participamus. in eādem sententiam dixit paulo ante beatus Damascenus participari à nobis in sancta communione duas naturas Christi, corpus corporaliter, diuinitatem spiritualiter. Quomodo vero poterunt Metonymici accōmodare ista ad figuram suā, & Metonymiā, quam

Quomodo qui excludunt corpus Christi à sacramēto, negāt contra prophetiam Esaię, & Pauli interpretis eius auctoritatem gētes ad Christum conuersas fieri concorporales ei; easq; simul participatione & cōsortio diuinæ naturę contra beati Petri testimoniū, priuare nituntur.

quam somniant? Hactenus de hoc loco.

Altera prophetia Esaiæ de corpore Christi in sacramento, & qui sancti patres sic intellexerint: & de interpretatione beati Cyrilli: & de lætitia, qua sancte communicantes afficiuntur, quomodo eā prędixerit Esaias; & quomodo prophetiæ epistola Petri consonet: & quid illud sit, quod Esaias continuo post prophetiam de S. Eucharistia, subiunxit; cælum enim nouum, & terra noua erit: & quomodo hoc cōtra hæreticos Metonymicos, & figuratores valeat: & quomodo parum differant isti à Iudæis, & de loco Neemię de duabus placentis: & de loco prophetico lupus, & agnus pascentur simul, quomodo Metonymici prophetiam Esaiæ ridiculam faciunt sua metonymia, & figura.

CAP. XXX.

PErgamus ad alium locū eiusdem prophetæ cap. lxv. Ecce inquit, seruientes mihi comedent; vos autem esurietis. Ecce seruientes mihi bibent; vos autem sitietis. Ecce ait, vt in re noua, & admirabili magnique mysterij. Quid autem noui, & inauditum habet comedere esurientes panem, qui non sit aliud, nec alterius naturę, quàm panis? & bibere sitientes vinum, quod non sit alterius generis quàm vinum ex dolio? Quid admirationis habet panis signum tantum corporis Christi, & vinū sanguinis? Sane quidem siquid magnificum, & nouum, ac diuinum in hac propheria noui testamenti promittit seruis suis dominus, vt quidem promittit, illud est intelligendum promitti, vt comedāt panē vitæ, & non esuriant. item vt potent verum potum, & bibant calicem salutaris, & non sitiant in ęternum, sicut idem dominus in Euangelio dixit, Ego sum panis vitę, qui venit ad me, nō esuriet; Et, Qui credit in me, non sitiet in æternum. Et illud, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Sed producamus vnum ex pluribus testem huius sententiæ Cyrillum, similiter enim intellexit Ambr. libro de Paradiso c. ix. & libro de Helia, & ieiunio c. x. item Cyprianus libro 1. contra Iudęos c. xxij. & Hier. in com. Cyrillus

Quomodo sacramentum Eucharistię secundum Metonymicos nihil habet admirationis.

rillus igitur in Commentariis, quos in hunc Prophetam
» scripsit, sic ait, ἐν ζυφήσουσι ὄντες τῆς ἄνωθεν εὐλογίας κα-
» πομένοι τὰς καρδίας ἡ τραπέζη περιβαλλόντες τῇ ζωοποιῷ
» τῆ παντων ἡμῶν σωτῆρος ἡμῶν χριστοῦ, τὸν ἄρτον ἐδίον τε τῆς ζωῆς,
» καὶ πόμα τὸ θεῖον δι' οὗπερ αὖ ἐθύμωντο θυμηδίας τῆς ἄνωθεν μέ-
» τεχοι. ἐξαναθαίρει γὰρ ἁμαρτίας, καὶ ἐξίστησι τὸ λυπεῖν, καὶ
» τὸν ὅπη τις κολάζεσθαι φόβον καταχθόνιον οὐκ ἐᾷ τῶν ἡμετέρων διά-
» νοιῶν. Interpretemur latine. Cælestibus, inquit, bene
» dictionibus vere perfruentur, qui corda sua opima reddi
» derunt accubantes mensæ mysticę domini, & saluatoris
» nostri Iesu Christi, & panem vitę comedentes, ac divi-
» num potum potantes, qui quidem potus cęlestis lætitiæ
» participes eos efficere potest. purgat enim peccata, & ex-
» trahit quod mœrore afficit, neque patitur, vt metus sup-
» plicij animas nostras perterreat. lętamur enim inquit, po-
» stea & mirifice recreamur spe bonorum eorum, quæ dili-
» gentibus Deum ac digne hunc panem vitæ comedētibus
» præparata esse, scriptura sancta testatur. Hactenus B. Cy
rillus. Quanta autem lætitia hic cibus spiritualis replear,
experiūtur quotidie spirituales; & B. Petrus admonuit, cū
de Christo in hoc sacramento abscondito loquēs, in prin
cipio epistolæ suę prioris, vt à nobis supra in hoc tractatu
explicatū est, in quem, inquit, non videntes, sed credentes
exultatis gaudio inenarrabili. De hoc ergo gaudio & exul
tatione subiungit hic idem Esaias, inquiēs, Ecce seruiētes
mihi letabuntur: vos autem confundemini; seruientes
mihi exultabunt in lætitia: vos autem clamabitis propter
laborem cordis vestri. Quo vero tempore euentura hęc
essent, & ad effectum perducenda, designauit subiungens
paulo post, seruientibus mihi vocabitur nomen nouum,
quasi diceret futurum esse hoc tempore Euangelij, cum
appellati sunt serui Dei Christiani, quod nomen cœptum
est appellari Antiochiæ, vt B. Lucas testatur, cū facta sunt
omnia noua. id enim significabat, quod statim sequitur.
Erit enim cęlum nouū, & terra noua. significabat, inquā,
futuram esse magnam rerum omnium renouationem ita
vt

De lætitia spiri tuali, qua sanctā Eucharistia digne communicantes affi cit à prophe ta prędicta, & à beato Petro nota ta.

vt nomine cęli & terrę significauerit omnia, vt Paulus in-
» terpretatus esse videtur, cum ait, Vetera transierunt. Ecce
» facta sunt omnia noua. quę quidem reuocatio per aduen
» tū Christi perfecta est. immo quod dominus per prophe-
» tam dixerat, Ecce seruientes mihi, comedent; Ecce seruiē
tes mihi bibent, ne de cibo quopiā terreno, aut potione
quapiam terrena acciperetur, quæ essent signum & figura
corporis & sanguinis Christi, vt hęretici volunt; opportu
» ne subiungit Propheta, cęlum nouum & terra noua, vt in
telligamus, si iam facta sunt omnia noua, & Euangelium
non vmbram, vt lex vetus habet, sed ipsam imaginem re-
rum, vt Apost. ait, consequens esse, vt iam non signum ac
figuram cibi spiritualis habeamus, sed ipsum verum ci-
» bum; sicut dominus aduersus istos aiebat, caro mea vere
» est cibus, & sanguis meus vere est potus. non enim dixit,
est cibus, aut potus figurate: sed potius; vere est cibus, &
vere est potus, vetera enim transierunt, ecce facta sunt
omnia noua. parum ergo à Iudęis hęretici distant, quan-
tum quidem ad rationem figurę, quam introducunt. vt
enim Iudęi hodie, cum Pascha suum agitant, placentulā
comedunt, quam figuram esse dicunt illius agni, quem
veteres Iudęi tēpore primę domus in ciuitate sancta quis-
que domui suę secūdum ritum legis comedebat; sic hę-
retici offulas comedunt naturę panis, figuram, vt tradūt,
corporis Christi veri agni immaculati. Prętera cum Iu-
dęi ex captiuitate Babylonica Duce Zorobabele in vrbē
reducti sunt, in expiationę Hierusalem & portarū ac mu-
rorum eius, vt in Neemia cap. 12. scriptum est, circumtu-
lerunt in modum pompę duas magnas placentas sequē-
tibus sacerdotibus cum tubis & vasis, id est, instrumentis
cantici Dauid; & item aliis prœeuntibus ex aduerso cum
laude & gratiarum actione, collocaruntque eas in domo
Dei. erant autem illæ duæ magnæ placentæ signum ac fi-
gura duplicis sacrificii, vnius Christi semel quidē per san-
» guinē crucis oblati, de quo Hieremias prophetauit dicēs
» in persona Iudæorum, Mittamus lignum in panem eius.

Quomodo propheta post prophetiam de sacramento Eucharistię opportune subiūxerit contra Metonymicos, cęlū nouum, & terra noua.

Quomodo Metonymici hęretici parū differant à Iudæis cū sua figura.

Locus Neemiæ de duabus placentis aduersus Metonymicos.

mystice vero oblati prius pridie, quàm pateretur, & vsque ad consummationē sęculi in memoriam illius cruenti sacrificij similiter per cunctum orbem offerendi. Illud autē hoc loco obseruandum est, quia vocabulum Hebraicum Toda placentam & laudem significat; ob eam causam interpretem reddidisse latine, duos magnos choros laudantium, pro duabus magnis placentis, quæ in sacrificiū laudis offerebantur, sicut est in Leuit. cap. 7. si, inquit, pro gratiarum actione, siue vt est apud 70. pro laude, oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, siue placentas. magnas vero dixit, quia Deus magna cum lætitia reduces effecerat sicut in Neem. scriptum est, Et immolauerūt inquit, in die illa victimas magnas; Deus enim lętificauerat eos lętitia magna. Ergo si illi panes azymi in laudem oblati, & illæ magnę placentæ cum religione pōpæ circumlatæ, signū & figura erant corporis Christi offerendi; item panis metonymicus hæreticorum, est figura corporis Christi oblati, quid quæso illorum veterum Iudaicus panis, ab istorum hæreticorum pane differt? vterq; enim figura corporis Christi est, nisi quòd ille futurū designabat, iste vero præteritum? Cum eo, quod superius dixit Propheta, Ecce serui mei comedent, quod de cibo viui fico interpretatus est B. Cyrillus & alij Patres, quos supra diximus, conuenit quod idem Propheta in extrema parte eiusdem capitis, ait, adhuc de nouo testamento prophetans, Lupus & agnus pascentur simul. sic enim idem Cyrillus interpretatur φάγονται δὲ τὸ σιὼν τοῖς ἡμέρεις τὰ ἄγρια, ζοφὴ δὲ αὐτοῖς ὁ ἕρπετὸς ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβας καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ, ζοφει δὲ σαρκὶ τῇ ἰδίᾳ, τοῦς ἀφθαρσίαν ἡμᾶς ἀναμορφώσῃ ζωὴν τοῖς ἑαυτοῦ κηρύγμασι τυπτοῦσι τοῖς διαγελικοῖς Comedunt enim, inquit, immāsueta & fera simul cū mansuetis; est autem eorū cibus Christus, panis viuus qui de cęlo descendit, & dat vitam mundo: alit autem carne propria, & euangelicis prædicationibus reformās nos, ad immortalitatē & vitā. Hæretici vero Caluiniani metonymia sua ridiculam reddunt hāc prophetiā. Quid enim habet

Quid differat Iudaicus panis ueteris populi á pane sacramentali Caluini.

De loco prophetico Lupus & agnus pascentur simul.

Quomodo hęretici Caluiniani sua metonymia

habet admirabile, & prēter opinionem, homines qui ali quando feri & immanes erant, cultura legis Euāgelicę mitigatos comedere idem genus panis terreni & humani? At vero comedere Christū, qui à Christo alieni erant, vnà cum Christianis, hoc omni admiratione dignum est. Sed hæc hactenus de hoc Esaię loco & capite. 65.

ridiculū faciunt prophetiam Esaię.

Explanatio loci prophetici ad nouum testamentum pertinentis, ex c. 24. Esaiæ, collatis locis Pauli, Apocalypsis, & Euāgelij: & quomodo quod ibi est de glorificatione domini in conspectu presbyterorum, expressa prophetia sit de corpore Christi in sacramento: & quomodo hæretici non possint in eo tergiuersari: & quod prophetans Esaias de nouo testamento, sacerdotes vocauit presbyteros; & quare in scriptura noui testamenti presbyteri nō fuerint vocati à principio sacerdotes, et quando cœperunt vocari: & quomodo res admirabiles vocauit Esa. quas dominus in nouo testamento operatus est, & quæ illæ sint, & quomodo in illis rebus admirabilibus posuit glorificari dominum in conspectu presbyterorum, & bibere vinum in lætitia in monte: & quomodo hæc ad corpus & sanguinem Christi in sacramento referenda sunt secundum prophetiam Euangelio consonantem: & quomodo consequentia in loco prophetico mirifice conueniunt cum ijs, quæ in Euangelio de S. Eucharistia scripta sunt.

CAP. XXXI.

PErgamus ad alium locum eiusdem Prophetæ, qui est quasi in extrema parte capitis 24. nō enim refert, quo ordine locos propheticos de S. Eucharistia notemus. siquidem non munus interpretandi Esaiam, sed studium locos eius de hoc magno sacramento obseruandi suscepimus. Conferamus igitur eum cum nouo testamento, quod in vetere latebat, id est lucernam prophetici sermonis, quę tanquam in caliginoso loco, vt ait B. Petrus, antiquis lucebat, cum Euangelio tāquam cum Lucifero. Ergo erit, inquit, in illa die, inducet Deus super ornatum cęli manum, & super Reges terrę. De primo Christi aduentu prophetat, cum falsorum Deorum cultus sublatus est, factumque, ne sydera vt sol, luna, aut alię stellę, nec elementa mundi, aut alię creaturę pro dijs colerentur creatore relicto

Universidad de Deusto
Biblioteca

licto. vt autem hoc fieri posset, id est, vt posset vniuersa ar
matura, in qua fortis armatus confidebat auferri, necesse
erat, vt eum fortior iuxta parabolā Euangelij vinceret, &
alligaret. idcirco addidit, Et super Reges terræ, sic enim
vocat quos Paulus in epistola ad Ephesios principes & po
testates & mundi Rectores appellat, vt etiam Dominus in
Euangelio satanam vocat principem mundi huius. sequi-
tur deinde, quemadmodum induxerit manum super re
ges istos terræ, id est, super dæmones. & congregabunt, in
» quit, & concludent in munitionem & in carcerē. hoc est,
» quod in spiritu vidit Ioannes in Apocalypsi, cum ait, vidi
» angelum descendentem de cælo habentem clauē abyssi,
» & catenam magnam in manu sua: & apprehendit Draco
» nem serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas; &
» ligauit eū per annos mille, & misit eū in abyssum & clau-
» sit, & signauit super illū, vt non seducat amplius gentes,
» donec impleantur mille anni: & post hoc oportet illū sol
» ui modico tempore. hoc ergo significat, quod statim su-
biungit Esaias, Per multas generationes visitatio erit eo-
rū. quos enim dixit Ioannes mille annos, dixit Esaias, mul-
tas generationes, id est, totum tempus ab aduentu Chri-
sti priore vsque ad secundum, quando tempore Antichri
sti, quod breue erit, soluendus est satanas ad liberius ten-
tandum. sic enim Andreas Cęsarienſis antiquos patres, &
interpretes secutus in commētarijs Apocalypsis interpre-
» tatur. Sequitur; Et liquefiet later, & cadet murus; sic enim
» est apud 70. quos vocauerat Reges terræ, qui sunt dæmo-
nes, appellat nunc propter eorum duritiam, & resistendi
vim lateres, & muros; muros lateritios, & excelsos. hunc
tropū imitatus Apostolus, de diabolo, qui à nobis tanquā
vrbs quædam munitissima, & machinis celsis instructa, ex
» pugnandus est, Arma, inquit, nostra nō sunt carnalia, sed
» potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia de
» struentes, & omnem altitudinem extollētem se aduersus
» sciētiam Dei. munitiones & altitudinē vocat, quos Esaias
» lateres & muros. Sequitur; Et confundetur luna & erube-
scet

» scet sol, quem supra ornatum cęli secūdū genus appella-
uerat, nunc, vt est consuetudo scripturæ, secundum spe-
ciem vocat lunam & solē, quæ sunt pręcipua sydera, quæ
in primis dijs habebantur, quorum cultu sublato & dele
to, necesse erat, vt qui ea pro dijs habebant, erubescerent,
quod Deos infirmos & egena elementa, sicut Apostolus
» ait, colerent. sequitur, Quia regnabit dominus in Sion,
» & in Hierusalem, perinde est hoc, quasi diceret, idcirco de
struendum fuisse diabolum, vt quidem destructus est, &
omnem cultum idolorū, quia dominus regnaturus erat,
» sicut idē in Euangelio dixit, si ego in digito Dei eijcio dæ
» monia, ergo peruenit in vos regnum Dei. erat inquā re-
gnaturus in Ecclesia, quę iuxta nominis interpretationē
Sion spiritualis est, quod in ea sit sublimis contemplatio
diuinorum mysteriorum. Sion enim excelsum & speculā
significat. Est item Ecclesia spiritualis Hierusalem, quod
in ea Christum videamus, qui est pax nostra. nomen enim
Hierusalem visionē pacis declarat. Sic quoque B. Cyrillus
rationem nominis interpretatus est, ait enim regnare do-
minum in Hierusalem, quod verbum, inquit, visionem pa
» cis declarat, ὅτι ὁρᾶται πάλιν ἐν ταύτῃ ὁ χριστὸς ὃς ὄντιν εἰρήνη
» id est, quia videtur in hac Christus, qui est pax. regnat er-
» go & regnabit in Ecclesia, quę est spiritualis Sion, & spiri-
tualis Hierusalē, donec ponat, sicut Apostolus ait, omnes
» inimicos suos sub pedibus suis. addit deinde Esaias. Et in
» conspectu presbyterorum glorificabitur, scilicet διὰ τῆς
» ἱερουργίας αὐτῆς, καὶ τῆς ἀναμνήσεως τῆς θεωρηῶν, vt Dionysij
» verbis vtar, id est glorificabitur per sacram operationem
» ipsorum presbyterorum & per commemorationem ope-
» rum diuinorum; quæ in sancta Eucharistia agitur per pre-
sbyteros, qui in monte excelso Ecclesię primi vident sacra
menta, & aliis postea ostendunt; quod idem Dionysius
dit, ὅτι τὰς θείας ἐποψίας χειραγωγοῦσι & rursus de pre-
sbytero, ἱερουργεῖ, inquit, τὰ θεῖα τελῶν καὶ ὑπ' ὄψιν ἄγει τὰ
ὑμνημένα διὰ τῆς προκειμένων συμβόλων. operatur, inquit,
diuinissima sacerdos (corpus & sanguinem dicit) & ostendit

dit ea post cōsecrationē per proposita symbola. species dicit sub aspectū positas, idcirco ait Propheta, in conspectu presbyterorum glorificari; quo verbo vsus est Dominus post cœnam illam mysticam primam, inquiens, Nunc glorificatus est filius hominis. Quòd si ille ipse qui regnat in Ecclesia catholica Hierusalē spirituali glorificatur in conspectu presbyterorum, non sunt ergo species solæ in hoc sacramento, neque cum substantia panis & vini, sed illis potius tectus & velatus est rex gloriæ. Quòd si hic hæretici rergiuersari volunt & aliter sensu suo interpretari, quod hic scriptum est, In conspectu presbyterorum glorificabor, quæramus ab eis quid istuc est admirabile, propter quod nunc in nouo testamēto dicatur dominus ante oculos presbyterorum glorificari? si hoc non est, quod scilicet ἀπὸ τῆς ἱερουργίας αὐτῆς, id est per sacram eorum operationem mysticæ scilicet benedictionis, qui modo erat panis, muratur in corpus Christi glorioſum, sicut est veritas Christi dicentis per os presbyterorum. Hoc est corpus meum, quod in illa cœna prima sumpto in manus pane, per seipsum dixit. quomodo inquam in conspectu presbyterorū glorificatur, si nihil supra leges naturæ & elementorum in cōspectu eorum fit? sic Nadab & Abiud filij Aaron, qui ignem alienum contra legem obtulerunt, cum in conspectu populi igne cælesti combusti sunt, hoc est, inquit Moyses, quod locutus est dominus, sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi, & in conspectu populi glorificabor. si ignis ille naturalis fuisset, qui secundum leges naturę illos combussisset, & non potius cælestis, vt scriptura testatur, nunquam Deus in scriptura propter inflammationem illorum naturalem dixisset, Et in conspectu populi glorifi cabo: item & nunc nisi per ministerium presbyterorum fieret mutatio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, non qualis fiebat secundum leges naturæ ab ipso Christo, cum in carne viuebat, & more nostro cibo & potione alebatur, sed supra leges naturæ virtute mysticæ benedictionis verbis Christi indita, nunquam in hac prophetia

Quid sit Christum in conspectu presbyterorum iuxta prophetiam Esaię glorificari, & quemodo tergiuersatio Metonymicorum retunditur, si ad figuram suam confugiant.

Quomodo nunquam propheta dixisset in persona domini, in conspectu presbyterorum glorificabor, si in nouo testamento, de quo prophetat hoc loco, nihil supra leges naturæ corā presbyteris fieret à domino.

phetia noui testamenti dixisset dominus, Et in conspectu presbyterorum glorificabor, id est, in conspectu sacerdotum. sacerdotes enim vocat Esaias presbyteros, sicut scriptura noui testamenti vocat, quod diuino consilio & prouidentia initio Euangelicę prędicationis factum est, ne sacerdotium nostrum propter communitatem nominis aliquid commune cum sacerdotio veteris legis habere à Iudæis existimaretur; præsertim cum scirent Iudæi legem & Prophetas à nobis honorari; quin potius nouitas nominis presbyteri nouū genus sacerdotij declararet. hæc fuit causa cur in scriptura noui testamenti nō tribueretur nomen sacerdotis presbyteris. vastato vero templo Hierosolymitano, & delcto omni cultu Mosayci sacerdotij, cum iam omnis suspitio sublata erat, ne sacerdotium nouum propter communitatem nominis sacerdotium legis esse putaretur; tunc nomen sacerdotis frequentari cœpit. plenæ sunt constitutiones Apostolicæ à Clemente Romano conscriptæ. exemplum sit quod ait in lib. 2. cap. 25. Sacerdotes vestri sunt presbyteri; Leuitæ vero, qui nunc sunt diaconi: ergo Metonymici Caluiniani tum quia presbyteros negant esse sacerdotes, tum quia panis ipsorum sacramentalis natura sua panis tantum est, hanc partem prophetici sermonis de glorificatione domini in conspectu presbyterorum quemadmodum interpretentur, non habent; neque quomodo sibi conueniat docere possunt, cū presbyteros, qui sint ex ordinatione sacerdotes, minime habeant; eos enim negant, cum profitentur omnes esse sacerdotes. Deinde quia Propheta meminerat de S. Eucharistiæ mysteriis, quæ presbyteri ad Dei laudem & gloriam operantur, quibus grata memoria operum diuinorum, quæ Deus in carne fecit, solēni ritu perpetuo renouatur, ideirco continuans sequens caput cum antecedente, postquam dixit Propheta, Et in conspectu presbyterorum glorificabitur, subiungit tanquam gratiarum actionem, inquiens, domine Deus meus glorificabo te, & laudabo nomen tuum. postea subiungit causam laudis, quia fecisti, inquit,

Quomodo propheta Esaias sacerdotes noui testamēti uocat presbyteros & quę causa fuerit, ut scriptura noui testamēti nō tribuerit nomen sacerdotis presbyteris, & quando cœperunt uocari sacerdotes.

Quomodo locum prophetæ de glorificatione domini in cōspectu presbyterorū interpretari Metonymici non possunt, quia presbyteros negant esse sacerdotes & quia eorum opinione panis per consecrationem non mutatur, sed remanet natura panis.

„ inquit, admirabiles res: quid .n. admirabilius esse potest,
„ quã quod Deus homo factus est, vt sicut Apostolus ait, per
„ mortẽ destrueret eũ, qui habebat mortis imperiũ, id est
Quę sint res admirabiles, „ diabolũ; & liberaret eos qui timore mortis per totã vitã
„ quę iuxta pro- obnoxij erãt seruituti; & insuper corporis & sanguinis sui
phetiam Esaiæ in nouo testa- nobis cõmunionẽ in memoriã mortis suę dedit; vt per hu
mento factæ iusmodi cõmunionẽ naturę eius diuinę participes effice-
sunt, de quibus remur, quę quidẽ quia nõ erant nouũ inuentũ, nec ex tem
prophetat. pore excogitata, sed potius sicut Apostolus ait, mysteriũ à
sæculis & generationibus absconditum, subiungit consi-
„ lium antiquũ & verum, fiat, siue, vt est in interpretatione
„ latina ex Hebraico, cogitationes antiquas fideles, Amen.
Ergo quia dixerat admirabiles res siue admirabilia feci-
sti, explicat deinceps, quę illa admirabilia, distribuens ge-
„ nus in speciem: quia, inquit, posuisti ciuitates in tumulũ,
„ ciuitates munitas, vt caderent earum fundamenta. Quos
paulo ante lateres & muros appellauerat, non dissimili
tropo vsus, appellat nunc ciuitates munitas; hoc est, dæ-
mones, quos Apostolus, vt dixi, vocauit munitiones, quas
Christus funditus destruxit, & eos qui in his ciuitatibus &
munitionibus captiui tenebantur, eripuit. Res quidem
„ mirabilis fuit hæc destructio imperij diaboli. sequitur, Im-
„ piorum ciuitas in æternum non ædificabitur. Diabolus
est impiorum & omnium peccatorum ciuitas, quæ in æter
num non ædificatur. tametsi enim postquam fuerit per
multas generationes ligatus, in secundo aduentu Christi
ad modicum tempus soluendus est, iuxta Apocalypsim B.
Ioannis, erit enim vt Apostolus ait, aduentus Antichristi
secundum operationem satanæ in omni virtute & signis
& prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquita-
tis, tamen rursus mittetur in stagnum ignis & sulphuris,
vbi & diabolus ipse, & bestia id est, Antichristus & pseu-
doprophetę cruciabuntur die ac nocte in sęcula sæculo-
„ rum. Sequitur. Propter hoc benedicet tibi populus mẽ-
„ dicus, siue pauper. Populum pauperem vocat populum
gentilium, qui non sectabatur iustitiam: nec erant ei cre-
dita

dita eloquia Dei; neque data lex, vt populo Israelitico:
eratque potius totus cæcus & idololatriæ deditus; ac
proinde multo magis, quàm cæteri peccatores sub pote-
state diaboli. Quamobrem, vt qui maius beneficium per
aduentum Christi cepisset, de hoc potissimum miraculo
ait Propheta, acturum esse Deo gratias de idolorũ cultu
sublato, & ejecto diabolo. Hæc quoque fuit res admirabi
lis: deinde quem populum pauperem generatim vocaue
rat, id est, gentilem, velut in partes distribuens, ac docens,
quinam essent ex populo gentili ad fidem Christi cõuer-
„ tendi, subiungit, ciuitates iniuria affectorum benedicent
„ tibi. fuisti enim omni ciuitati humili auxiliator. qui in-
„ quit à dæmonibus, quos colunt, iniuria afficiuntur, non
intelligentes, vt Dionysius Areopag. ait, non se Deos, aut
amicos colere, sed hostes crudelissimos, hi si humiles fue
rint, si Deo subiecti obediẽtesque esse voluerint, dabit eis
dominus gratiam, & a diabolo eripiet. Pro qua re ijdem
„ rursus gratias agent. sequitur, Tristibus propter indigen-
„ tiam protectio, ab hominibus malis liberabis eos. Qui ex
populo, inquit, gentili moleste ferunt, quòd lege Dei ca-
reant, quæ defendat eos à peccatis, eamque expetunt, hos
enim vocat tristes propter indigentiam scilicet bonorum
spiritualium, & sitientes, & hos, inquit, recreabit, & à ma
lis magistris eripiet, qui sitim non extinguunt, ac respirare
facient tribuens eis spiritum fortitudinis. Hoc enim signifi
cat spiritus hominum iniuriam patientium. sequitur, Be-
„ nedicent tibi quasi homines pusillanimes sitiẽtes in Siõ.
Isti ergo quibus tanquam sitientibus fit dominus protec-
tio & recreatio, & tanquam pusillanimis fit spiritus forti
tudinis, benedicent, inquit, tibi in Sion, id est, in Ecclesia,
quia liberabis eos ab hominibus impijs. dæmones vocat
hic homines, vt B. Cyrillus in Comment. huius Prophetæ
„ notauit; qua, inquit, appellatione scite admodum infir-
„ mitas dęmonum declarata est. cõuenit cum hoc, quod sta
tim subiũgit Propheta, quibus scilicet hominibus nostra
„ dedisti. omnes, inquit, eramus sub potestate diaboli, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

in omnes habebat imperium mortis, omnesque descendebant in infernum. homo quoque vocatus est diabolus in parabola de eo qui seminauit bonum semen,& inimicus homo id est, dæmō supseminauit zizania. hęc omnia admirabilia, pro quibus Deo benedicimus & gratias agimus, paucis complexus est in cantico suo Zacharias, cum
» ait. Benedictus dominus Deus Israel, qui fecit redemptio
» nem plebis suę,& erexit nobis cornu salutis in domo Da-
» uid, sicut locutus est per os sanctorum, qui à sęculo sunt
» prophetarum eius. ex horum numero est Esaias. sequitur,
» salutem ex inimicis nostris,& de manu omnium qui oderunt nos. & paulo post, Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi. hi sunt dæmones quos Esaias vocauit homines impios. Cum igitur hic propheticus sermo Esaiæ de aduentu Christi, quo ditati sunt pauperes, erecti humiles, recreati fessi, exhilarati mœsti, liberati oppressi à peccatis & diabolo, expleti sitiētes, quę sunt omnia res admirabiles, vt in principio dixit: cum, in quā, adiungit ad ista admirabilia illud quod sequitur, In mōte hoc bibent in lætitia, bibēt vinū, vngentur vnguento in monte hoc, quis credat præter Metonymicos homines sine corde, de bibendo vino ex dolio sermonem fieri? Quid enim admirationis habet potio vini ex dolio? si vinū illud in Cana Galilæę fuit res admirabilis, quia fuit facta mutatio aquę in illud, quomodo hoc vinū prophetici sermonis res admirabilis erit, si in eo nō fiat admirabilis mutatio? quę quidem non est alia, quàm conuersio vini in sanguinem Christi, quæ in Ecclesia spirituali Sion fit. Quomodo conuenit, vt cætera, quę sermo propheticus texuit, admirabilia sint, sicut in principio vice prœmij dixit, Laudabo te, quia admirabilia, siue res admirabiles fecisti, & rem vulgaris vsus & naturæ communis interponeret, id est, bibere vinum in Sion? Quomodo igitur tu Volane, qui negas in sacramento fieri miraculum, aut tu Petre Martyr, vt te ab inferis excitemus, qui in libro obiectionum tuarum cap. 26. sic ais, In mysterio Incarnationis Christi

Quomodo Propheta cum admirabiles res » in nouo testa » mento, de quo ꝓphetat, factas adiungit bibere uinum in eccle sia, quam uocat montem, necesse est ut uinū uysticum dicat idest, sanguinē Christi sub specie uini, hęc. n. res est uere admirabilis mutari uinum in sanguinem Chri » sti secundum uerbum Mony- » micos nulla est in uino eorum admiratio, quia nihil supra leges naturę fit.»

» Christi valde mirabatur B. Virgo & interrogabat, quomo
» do fieret? Sed transmutatio panis in corpus Christi non
» est minor mysterio Incarnationis, mirum est ergo, quo-
» modo in scripturis sacris de ea re nulla inueniatur vel admiratio vel interrogatio, quomodo, inquam, vos Euangelium secundum Apostolicam regulam interpretandi, vt cum Propheta Esaia hic cōsonet, interpretari potestis? hic enim in rebus mirabilibus ponit propheticus sermo potum vini mystici, quem dominus in Euangelio verum potum sanguinis sui vocauit: Petrus vero Martyr Volani magister ait, mirū esse, quod in litteris sacris ea de re nul-
» la admiratio inueniatur; nec, inquit, Gregorius Nazian-
» zenus complexus omnia miracula Christi, mentionem
» de transubstantiatione fecit; nec Augustinus de mirabili-
» bus sacrę scripturę. Cui etsi satis bene ab Stephano Vintonienśi prius responsum est, frangat tamen eum sermonis prophetici cum Euāgelio collati auctoritas,& desinat mirari, quod aiebat, mirum esse in sacris litteris, nullam esse de hoc sacramento admirationē; & discat vel ex hoc loco scripturę sacræ admirationem, quam requirebat. vbi enim res admirabilis est, ibi admiratio est. De interrogatione vero, quam etiam requirebat in hoc mysterio transmutationis, sicut B. Virgo in mysterio Incarnationis interrogauit, Quomodo fieret, facile in Euangelio vidisset, nisi cœcus fuisset. illa enim interrogatio, Quomodo potest hic dare carnem suam ad manducandū, & si erat interrogatio non credentium, vt contra B. Virginis interrogatio credentis fuit; ad mysteriū tamen pertinebat. nisi enim dare Christum carnem suam ad manducandum, miraculum, cui non credebant, visum esset, nunquam sic interrogassent. Vnde dominus paulopost, quomodo posset dare, iis, qui credere,& potestatē diuinæ naturę cum humana Christi copulatę cogitare & agnoscere voluerūt, & nō potius retro abire, sicut multi tunc ex discipulis, & nunc omnes Metonymici, satis docuit exēplo futuri tunc ascensus corporis sui in cælū virtute diuinitatis: & cum dixit spi

Quomodo hęretici Metonymici locum prophete de re admirabili uini in ecclesia bibendi nullo modo possint iterpretari, ut cū euangelio cōsonet.

Quomodo admiratio, quam Petrus Martyr in scriptura de hoc sacramēto requirebat, expressa est à propheta Esaia.

Quō posset dare dominus carnē suam ad manducandum, & quibus, ubi ipse & qua ratione ostenderit.

» ritus est, qui viuificat, caro nō prodest quicquā, & illud, ver
» ba quæ ego loquor, spiritus & vita sunt, quæ sunt tractatu
superiore explicata, ne eadem sine necessitate repetantur,
sed videamus, quomodo hunc locum Esaiæ, in monte
hoc bibent in lętitia vinum, interpretatus est B. Cyrillus
» in commentarijs Prophetæ huius. Διὰ δὲ τοῦ οἴνου τὴν
» μυστικὴν δόλοχίαν ὑποδηλοῖ ἔοικε, καὶ τὴς ἀναμάκτου θυσίας
» τὸν τρόπον ἐν ταῖς ἁγίαις ἐπικλησίαις ἐπιτελεῖσθαι νῦν μανθάνομεν.
» Interpretemur nos ad verbum, Per vinum, inquit, mysticā
benedictionem & modum sacrificij increuēti, quod in sanctis Ecclesijs complere consueuimus, notare videtur. De
eodem mysterio accepit Eusebius Cęsariensis lib. 1. De
monstr. Euang. cap. vltimo. Huc pertinet, quod Leo cognomento Castrus in suis eruditissimis & acris ingenij ac
valde Ecclesiasticis commentarijs in Esaiam gręcum 70.
interpretum, & latinum S. Hieronymi nuper obseruauit,
idem verbum Hebraicum Semarin, quod est in hoc loco
prophetici sermonis pro conuiuio, esse in Exod. 12. pro sc
sto agni Paschalis, vt sic etiā admoneremur, sermonē hic
fieri de cōuiuio mystico, cuius agnus ille Paschalis typus
fuerit, ita vt eadem vox sit in typo & in veritate typi. Expli
cans deinde idem Cyrillus quod sequitur, Vnguento vngentur in monte hoc, illud inquit, significat quo vngimur
in baptismo, quodque est participationis spiritus sancti
symbolum, sicut ait B. Ioannes, & vos vnctionem haberis à sancto. Sed videamus quod paulo post sequitur
in Esaia quàm apte cum sacramento corporis & sanguinis Christi conueniat, Et præcipitabit, inquit, mortem
» in sempiternum, sic enim est in latina interpretatione ex
» Hebraico. apud 70. vero est, deuorauit mors prævalens,
vt intelligatur mors per mysterium resurrectionis victa
& præcipitata, quæ prius omnes deuorauerat prævalens.
» Et rursum, inquit, abstulit Deus lachrymam ab omni
» facie, quem locum cum explanat idē Cyrillus, ὅτι καλεῖ,
» inquit, σφόδρα καὶ ἀναγκαίως τῇ τοῦ μυστηρίου δόξῃ δοῦναι καὶ
» τὴν αἰτίαν τῆς ἀναστάσεως εἰς παρόμοιον λόγον. id est, valde, inquit,
oppor-

Obseruatio diligens ab alio facta in eodē uerbo Hębraico significante festū agni paschalis & conuiuiū mysticum, de quo hoc loco pphętæ Esaiæ. declarat autē usu eiusdē uocabuli in utroq; agnū paschalem typū fuisse nostri cōuiuij mystici, id est, uerū agni qui Christus est qui in sacra mēto comeditur.

» opportune, & vt traditio huius sacramenti necessario
» postulabat, sermo de resurrectione introductus est. scilicet hoc dixit B. Cyrillus, quia hic locus maxime cum eo
conuenit, quod dominus de hoc ipso sacramento in Euāgelio ait, Qui manducat meam carnem & bibit meum
sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eū
in nouissimo die. quæ quidem resurrectio quia difficilis videbatur ad credēdum διὰ τὴν ἐν αὐτῇ μεγαλουργίαν, vt ait
idem Cyrillus, id est, propter magnificentiam operatio-
» nis, subiungit Propheta, quia os domini locutum est. Vt
» ergo quod dominus dixit, Qui manducat meam carnem
» & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego
» resuscitabo eum in nouissimo die; ideo credimus, quia os
domini locutum est, sic illud quod dixit, sumpto in manus pane, Hoc est corpus meum, similiter credimus quod
os domini locutum est. hæretici ergo cum metonymiam
in eo, quod os domini proprie locutum est, introducunt,
perinde faciunt, vt si os domini locutum esse negent, & os
suum pro ore domini audiri velint. Sed trāsferamus nos
adhuc ad alium locū eiusdem Prophetæ, sequentes nunc
editionem vulgatam interpretationis latinæ ex Hebræo,
nunc lxx. interpretes, quod tunc libentius facio, cum eorum interpretatio dilucidior est, & non raro idiomatis
Hebraici quasi interpres.

*De loco prophetico eiusdem Esaiæ ad nouum testamentum pertinente ex cap. 33. & qū panis fidelis, qui in eo promittitur, corpus Christi sit in sacramento, & cur fidelis dicitur: & quare cibus & potus viuificus S. Eucharistiæ vocetur in scriptura panis, aqua, mel, lac: & quomodo hæc prophetia metonymiam hæreticorum redarguat, & conuincat, non habere eos Eucharistiam: & quomodo panis, & aqua fidelis, quæ hic promittuntur populo Christiano, non possint accipi de doctrina vllo modo: & quomodo qui nolunt videre hic Christum vili specie panis velatum, non videbunt eum in gloria & decore suo in cęlo, iuxta propheti-
am Esaiæ. item de capite 55. eiusdem prophetæ Esaiæ, quomodo in eo prophetet de corpore Christi in sacramēto, cum inuitat ad emendum sine argento, & comedendum: & quomodo ipse idem Propheta hoc ex posuerit, cum subiungit, & disponam vobis testamentum æternum san-*

ctæ

Et Dauid fidelia: & quomodo hoc intelligendum sit Paulo, & euangelio cum hoc loco collatis.

CAP. XXXII.

Locus Isa. cap. 33. de sacramẽto corporis & sanguinis collatus cum euangelio.

AD hæc ipsa igitur sacramẽta veri cibi & veri potus, hoc est, corporis & sanguinis Christi pertinet quod ait idem Esaias cap. 33. prophetans enim de Ecclesia Christi, describensq; eius legitimum & verum habitatorem, quod Dauid etiam Psalmo 14. fecit, Qui ambulat, inquit, in iustitiis & loquitur veritatem, qui proijcit auariam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere; qui obturat aures suas, ne audiat iudicium sanguinis; qui claudit oculos suos, ne videat malum, hic habitabit in excelsa spelunca petræ fortis. sic est enim apud lxx. qui excelsam speluncam vocant Ecclesiam, sicut in Euãgelio vocatur ciuitas supra montem posita. & dominus exprobrans Iudęis, qui in templo emebant, & vendebant, quod domum orationis fecissent spelũcam latronum, satis docuit debere quidem esse Ecclesiam speluncam, nõ tamen latronum, sed ouium, vbi tutę sint à lupis & furibus, quia fur non venit, nisi vt furetur, mactet & perdat. Huius excelsę speluncę fundamentum est petra fortis, quę Christus est. Deinde sequitur. Panis ei dabitur, & aqua eius fidelis. panem dicit mysticum, id est, sanctam Eucharistiam, quę iis, qui tales sunt in Ecclesia, quales Propheta descripsit, digne datur. Sic Iustinus Martyr contra Tryphonem intellexit, & exposuit; Sic etiam idem B. Cyrillus in cõment. huius Prophetę interpretatur, inquiens, τοῖς γὰρ οἰκοῦσι τὴν ἐκκλησίαν ἄρτος ζωῆς δίδοται χερσὶ, id est, ijs qui habitant Ecclesiam, panis vitę Christus tribuitur. Aquam vero fidelem interpretatur idem baptismum, quod stabiles, inquit, firmosq; faciat baptizatos. etsi fortasse magis cohęrere videtur cum eo, quod dixit, Panis ei dabitur, vt sicut propter vim nutriendi & roborandi verum cibum, qui est Christi caro, vocauit panem, sic verum potum, qui est sanguis Christi, propter vim ζωοποίον id est, viuificã vocet

Vbi & quare Ecclesia in scriptura vocetur spelunca.

Quare sancta Eucharistia vocetur panis, & aqua, mel, & lac, & uinum.

cet aquam, vt aliàs alia ratione solet scriptura vocare lac propter vim augendi, mel propter vim καθαρτικὴν quæ inest in melle, id est, vim emundandi; vinum vero propter vim ἀναζωπυρικὴν, id est, faciendi reuiuiscere. Vnde idẽ B. Cyrillus interpretans illum locũ Esaiæ cap. 49. non esurient, neque sitient, Postquam, inquit, consecuti sumus misericordiam, habuimus cibum ψυχοφελῆ id est, vtilem animę. Comedimus enim panem de cælo, & bibimus aquam viuã, de qua dominus dixit Samaritanæ, Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, Aquam retulit hic Cyrillus ad sacramentum veri potus; fidelem vero dixit huiusmodi aquam quod sit incorruptibilis, & ipsa digne bibentibus tribuat vitam sine interitu & sempiternam, subaudiendum est, τοῦτο κοινῶ eadem fidelitas, id est, incorruptibilitas in pane, vt sit, panis fidelis ei dabitur, & aqua fidelis, quæ idem Esaias prophetans de resurrectione Christi appellat cap. 55. sancta Dauid fidelia, id est, corpus & sanguinem, non amplius ad corruptionẽ reuersura, vt Paulus in Actis Apost. cap. 13. interpretatus est. ideoque aliàs dicit, Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Dicant ergo Metonymici, quomodo hæc Prophetia eorum pani sacramentali cõuenit, si corruptibilis est? aut quomodo non erit corruptibilis, si natura panis est? Idem dicendum est de vino eorum sacramentali, quod vocant. cum enim aqua fidelis in hac prophetia potum verum & incorruptibilem significet, conuenienter Euangelio, inquo dominus dixit, Qui bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego resuscitabo eum in nouissimo die, quomodo ipsi hanc prophetiam interpretabuntur, vt consonet Euangelio, qui neque cibum, neque potum fidelem, id est, incorruptibilem habent? Quòd si quis quod hic Esaias prophetice de pane fideli, & aqua item fideli dixit, contendat non de sacramento corporis & sanguinis, vt Cyrillus, & nos eum secuti, interpretati fumus, sed de doctrina & sermone, qui fidelis est, & in scriptura sancta fidelis dicitur, admonendus est iste, vt antecedentia

Eucharistia panis fidelis cur dicta.

Quomodo nomen panis fidelis in propheria Esaiæ nõ potest congruere pani sacramentali Metonymicorũ ut congruat S. uc haritię nostræ.

Quòd hæretici Metonymici nõ possunt prophetiam hanc de pane, & aqua fideli interpretari, ut cõsonet euãgelio.

Quomodo, & quare non possit accipi hoc loco panis, & aqua fidelis de doctrina, & sermone fidei.

cedentia considerate perpendat. descripsit enim Prophe
ta Esaias qualem esse oporteret, cui panis iste fidelis dan-
dus esset, & aqua ista fidelis bibenda, ei scilicet, qui am-
bularet in iustitijs, loqueretur veritatem; auaritiam pro-
ijceret; non acciperet munera: qui aures & oculos à pecca
to contineret: denique qui esset membrum viuum corpo
ris Christi, quod est Ecclesia. At vero tales vt efficiamur, do
ctrina prius adhibenda est, nec enim necesse est ad audiē
dum sermonem Dei fidelem, vt prius probi simus; immo
» vt tales reddamur, verbum Dei audiendum est. quomodo
» enim inquit, credent ei, quem non audierunt? Quomodo
» autem audient sine prædicante? & paulo post. Ergo fides
» ex auditu est, auditus autem per verbum Christi. conue-
nit igitur hic locus Prophetę cū eo, quod Apostolus ait,
» Probet autem seipsum homo, vtrum ne talis sit, qualem
propheticus sermo hic requirit. quod statim sequitur, mi
rificè quoque conuenit cum hoc sacramēto, in quo Chri-
stus adest velatus. Regem, inquit, in decore suo videbunt
» oculi eius. oculos eius dicit, cui iste panis fidelis digne da-
bitur. quia quem nunc videt vili specie panis tectum, vide
bit postea in decore suo, id est, in propria specie glorię
suæ. Metonymici vero nullam spem videndi Regem in de
core suo habere possunt, quamdiu eum siue decore suo
in vili & abiecta specie panis, & vini videre nolunt: neque
possunt terram de longe cernere, id est, promissionē pos-
sessionis cælestis patriæ, sicut de illis Apostolus scripsit: Et
hi omnes, inquit, iuxta fidem defuncti sunt, non acceptis
» repromissionibus, sed à longe eas aspicientes, & salutan-
» tes. non possunt, inquam, à longe aspicere gloriam regni
cęlestis, quamdiu nolunt accipere in Sion spirituali, quæ
est Ecclesia Dei, panem fidelem, ideſt, incorruptibilem;
qui est S. Eucharistia. Illud etiam quod sequitur, ad sacra
» mentum corporis Christi maxime pertinet, & cor tuum,
» inquit, meditabitur timorem. Cor eius dicit, cui hic cibus
incorruptibilis, & potus item incorruptibilis, quem aquā
fidelem vocauit, datur: hic est enim qui propter commu-

Quomodo » Metonymici nō possunt habere spem, uisuros se regem gloriæ in decore suo iuxta prophetiam Esaiæ, quandiu nolunt eum uidere hic sub uili specie panis » & uini.

nionem

nionem cum timore probat seipsum, vt sicut Apostolus
ait, sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim mā-
ducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit.
» nō diiudicans corpus dñi. Hæc est meditatio timoris, quā
» Propheta dicit, eius, cui datur hic panis viuus, & fidelis, qui
» nō sinit digne manducantē interire; quiq; in Ecclesia Dei
» est. Eis vero, qui nihil aliud ibi esse prętер naturā panis cū
» metonymia sua cōmentitia, quam somniant, profitentur,
» quę meditatio timoris ab illo pane suo afferri potest? Quo
» modo enim qui indigne illū ipsum panem manducat, nō
» diiudicat corpus dñi, si ibidem non adest corpus dni? Præ-
» tereo quę deinceps sequuntur apud Esaiam. nec enim pro
» positū est mihi interpretationē Prophetæ continuare, ni-
» si quantum satis esse videatur ad id quod agimus. Perga
mus ergo ad caput 55. dixerat in extrema parte capitis
» proxime superioris id est, 54. Hęreditas seruorum domi-
» ni, & iustitia illorum apud me. Hæreditatem salutis æter-
» næ, gloriæque cælestis significat, quam illi quidem accі-
pient, quos dominus iustificauerit. hos enim & glorifica-
» bit. subiungit deinde proximo capite, ideſt 55. omnes si-
tientes venite ad aquam, eos scilicet qui sitiunt iustitiam,
vt est in Euangelio Matthæi, id est, qui ardenter desiderāt
iustificari, vocat ad accipiendum spiritum S. cuius parti-
cipatio est iustitia; & quem scriptura sacra, vt dominus in
Euangelio Ioannis interpretatus est, aquam appellat in
ænigmate propter vim viuificam. Deinde quia gratia sal-
uati sumus per fidem non ex nobis, Dei enim est donum,
& quia gratis iustificatis conuenit verus cibus ex carne
Christi, verusque potus sanguinis eius, idcirco subiungit,
» Et qui non habetis argentum, properate, emite & come-
» dite, Venite, emite absque argento & pretio vinum & adi
» pem. sic enim est apud 70. quoniam prophetans de gra-
tia noui testamenti, vocauit ad explendam sitim, & famē
gratis, imagines vero & ænigmata veteris testamenti ad
spiritualem anagogem spectant; probabile est, vt de vero
potu, qui est sanguis Christi iustificantis; & de vero item

cibo, qui est caro eiusdem viuifica, sit sermo propheticus. Hunc igitur locū cū B. Cyrillus in cōmentarijs Esaię inter
» pretatur, sic ait, οὐκ ἀπίθανον δὲ καὶ χειροῦ μυστήριον ὑπαινίττεσθαι λέγειν ἡμᾶς ἀσθενεστέρων ἔχειν τὴν δύναμιν. οἱ γὰρ τοι πίνοντες, τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, τουτέστι δηλ. τ̃ πνεύματος καταπλυτήσαντες χάριν δηλ. τ̃ μεταλαβεῖν αὐτοῦ, & ἀγοράσαντες τ̃το δηλ. τῆς πίστεως, ἐν μέθει οἰνοῦ) καὶ οἴνῳ, & σίτου, τουτέστι, ἁγίᾳ σώματος τ̃ χειροῦ.
» Reddamus latine. Non est inquit, alienū à probabilitate,
» si dicatur, eam vim habere propositos versus, vt significetur in ænigmate mysterium Christi. Qui enim biberunt a-
» quam viuam, id est, qui gratiam spiritus S. per participationem eius large sibi compararunt; & aquam istam fidei
» pretio emerunt, vinum & adipem, id est, sanctū corpus &
» sanguinem Christi participabunt. quod 70. hoc loco interpretati sunt adipem, B. Hieronymus vertit lac, quod in ænigmate significat propter vim augendi, quæ inest in lacte, idem sacramentum S. Eucharistiæ, quę facit crescere in salutē, sicut B. Petrus dixit. ipse enim lac etiā hoc ipsum sacramentum, secutus scripturam, vocauit, vt superius lo co suo satis, vt opinor, docuimus. Cū propheticus sermo inuitat ad emendum vinū & adipem sine argēto, & absq; pretio vllo, satis aperte significat Propheta, non se de genere vini loqui, quod pretio aliquo æstimari possit, sed qđ nullo penitus. panis vero Metonymicus hæreticorū, quāuis contēdant esse sacramentalem, cum natura sua nihil sit, nisi panis, erit natura sua pretio ęstimabilis & argento; & quamuis alia commutatione poterit emi, ex quo fit vt hic propheticus sermo non illos vocet & inuitet ad hanc gratiam noui testamenti, de qua hoc loco Esaias prophetat, inquiens, Venite, emite absque argento & absque vlla commutatione. Nos vero gratis per fidem, vt ait Cyrillus, quæ Dei donum est, emimus, quia credimus, post consecrationem non iam panem esse ex frumento terreno, sed corpus Christi, sicut ipse sumpto in manus pane, dixit, & factum est, Hoc est corpus meum; neque vinum, sed sanguinem, sicut ipse etiam dixit, Hic est enim sanguis meus noui

Quomodo beatus Petrus prophetiam Esaiæ secutus S. Eucharistiam uocauit lac.

Quid propheta significarit, dum inuitat ad emēdum uinum, & adipem uel lac sine pretio, qđ in panem sacramentale Metonymicorū, quadrare nō potest, ex quo sequatur non inuitari eos ad gratiam noui testamenti de quo prophetat.

ui testamenti. de huiusmodi pretio fidei, quo opus nobis erat, prius admonuit nos dominus, cum in Euāgelio Ioannis, dū vellet de sacramento S. Eucharistię differere, Amē, amen, inquit, dico vobis, Qui credit in me, habet vitam ęternam, Ego sum panis vitæ, & quæ sequuntur. Ergo quia ad verum cibum & cęlestem noui testamenti, qui est ipsa
» caro Christi, vocat & inuitat dominus per Prophetam. val
» de apposite subiungit, vt est apud 70. Et disponam vobis testamentum ęternum, sancta Dauid fidelia. nouū enim testamentum dicit, cuius sanguinē dedit nobis dominus ad bibendum sub specie vini, sicut in Euāgelio Marci ait, Hic est enim sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur; & sancta Dauid vocat corpus & sanguinem Christi, sicut Ecclesia in orationibus sacerdotalibus mysti ci sacrificij frequenter vocat; fidelia vero adiunxit, pro eo, quod est, non reuersura ad corruptionem; sicut Paulus Apostolus, vt paulo ante dixi, in Actis Apostolorū interpretatus est, cum Christi resurrectionē testimonio Prophetæ probat. quod valde opportune in hoc loco Propheta posuit; Quoniam nisi Christus à mortuis suscitandus fuisset, corpus suum & sanguinem discipulis in sacramento non dedisset. dedit enim corpus in sacramento impassibiliter, qualiter resurrexit. Itaq; vt corpus & sanguinē Christi, quæ hæretici in sacramento negant, nobis perpetuo remanfura toto tempore noui & ęterni testamenti intelligeremus, neq; de corpore Christi extra sacramentū, quod breui tempore cū discipulis fuit, acciperemus, dixit prius, disponam vobis testamentum æternum, adiungens continuo, sancta Dauid fidelia. Quomodo enim manet nobiscum testamentum æternum, quod nobis disponit dominus, si sanguis quo dedicatū est, qui dicitur & est sanguis noui testamenti, nobiscum nō manet? vt enim vetus testamentum quandiu fuit apud Hębreos, tandiu fuit in eorū synagoga sanguis vitulorum & hircorum, quo dedicatū fuit, sic quandiu durat vsque ad consummationem sęculi nouum testamentum, est in Ecclesia sanguis Christi. Qua

Quare prius dixerit propheta, disponam uobis testamētum ęternum, & deinde subiūxerit sancta Dauid fidelia, quę carnē & sanguinem Christi non reuersura ad corruptionē significant.

Quomodo qui corpus & sanguinem à sacramēto excludūt, nouum testamētum ab ecclesia item excludūt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re qui corpus & sanguinem Christi à sacramẽto excludũt & extra, eum in cælo includunt, sciãt se testamẽtũ nouum ab Ecclesia simul excludere. Sed hactenus de Esaiæ locis.

De loco Oseæ prophetæ ex cap. 14. de eodem sacramento corporis Christi, cum prophetans de nouo testamento, & de bonis eius, promittit victuros siue roborandos esse in eo fideles frumento; & quales esse oporteat, secundum Prophetam, qui hoc pane mystico roborandi sunt: & quomodo hæc in panem sacramentalem hæreticorum conuenire nequeant: & de loco Greg. Nysseni de corpore Christi in sacramento: & quomodo admiratio Oseæ prophetæ, cum ait, quis sapiens, & intelliget hæc? ad illud de frumento, quo dixerat victuros esse, & roborandos fideles in nouo testamento, retulerit.

CAP. XXXIII.

COnferamus deinceps locũ Oseæ prophetę cap. 14. prophetans enim de gratia noui testamenti, Ero, inquit, dominus, quasi ros Israel, scilicet ad aspergendum sicut Apostolus ait, corda à conscientia mala eorum qui ad fidem Christi vocati pœnitentiam agent, & baptizabuntur. Sequitur. Germinabunt sicut liliũ, id est, erunt bonus odor in Christo propter virtutes, & vacabunt à solicitudine huius sęculi. hoc enim significat in ęnigmate, germinare siue florere sicut liliũ, quod nullo labore arationis nullaq; solicitudine, neque studio agriculturæ, mira pulchritudine & suauitate induitur. Et erumpet radix eius vt libani, id est, thuris. Hoc est, Erunt ita firmi & stabiles in fide cum humilitate, vt est arbor libani humilis, & quæ alte radices agit; ita vt non agitentur omni vento doctrinę, permanẽtes, sicut Apostolus ad Colossenses scripsit, fundati in fide, & stabiles, & immobiles à spe Euangelij. Sequitur apud 70. Ibũt rami eius, quod dilatationẽ Ecclesiæ significat. Erit quasi oliua gloria eius, & odor eius, vt libani, id est, thuris. Semper, inquit, virescent fructibus virtutum suauissimis & Deo gratissimis, conuertentur & sedebũt sub vmbra eius. Designat sedere in vmbra, tum conuersionem ad Deum tanquam ad perfugium & requiem

Locus propheticus Oseę de bonis noui testamẽti, in quibus frumentum ponit roborari frumẽto, mystico scilicet.

requiem laborantium, tum constantiam & securitatẽ, ac humilitatem conuersorum. Subiungit deinde Propheta, viuent frumẽto, siue vt est, apud 70. roborabuntur frumento, & germinabũt quasi vinea, ne de eo genere frumẽti acciperemus, quod studio agriculturæ & labore operis rusti ci nascitur. dixerat prius, germinaturos esse sicut lilium, id est, sine agricultura. Prophetat igitur de pane mystico Ecclesię Dei; qui dat vitã mundo, quod est robur eius admirabile, sicut ait Propheta Esaias cap. 3. Ecce dñs Sabaoth auferet à Iudæa & Hierusalem validũ & fortem, omne robur panis & omne robur aquæ. quem locũ cum explanat B. Cyrillus, Sermo, inquit, est mysticus. nos enim qui per fidem vocati sumus ad Christum, panem habemus cælestẽ, hoc est Christum, id est corpus eius. Si quis vero roget quod sit robur eius, respondemus viuificum esse. dat enim vitã mũdo. Hactenus Cyrillus. Hoc ergo mysticum frumentũ, id est, corpus Christi sub specie panis, qui digne manducare voluerint, tales esse debent, quales Oseas propheta hic descripsit, vt sint instar lilij, id est, vt careant solicitudine huius sęculi eatenus saltem, vt sicut dominus in Euangelio monuit, non grauentur corda eorũ curis vitæ huius, item vt sint humiles, & per fidem in Christo fundati, & stabiles; tum omni fructu virtutum, & odore orationis ornati, omnique spe auxilij in Dei prouidentiam reiecta. Dicant ergo Metonymici, cum propheta Oseas dicit de istis, quorum dona & virtutes descripsit, viuent frumento, accipiunt ne de vita corporali? Non erunt tam fatui, vt concedant, quasi melior sit vita corporis ex naturâ, quàm vita animæ ex gratia Dei. vitã igitur animæ promittit Propheta ex pane vitæ. Quomodo enim fieri potest vt panis, in quo non sit vita ipsa, sed natura tantum panis ex frumento siue tritico, vitam animæ prębeat? aut quomodo nisi sit sub specie panis ex frumento caro Christi viuificа, verũ erit, quod ait Propheta, frumento viuent? Sicut enim vt corpus pane viuat, necesse est, vt panis vim habeat insitã alendi, & viuificandi corpus; sic vt anima pane viuat, necesse

Quomodo propheta Oseas docuerit, quod dixit, viuent frumento, de corpore Christi qđ in sacramento comeditur, necessario intelligendum esse.

Quomodo in panem Metonymicorum non possit quadrare quod Oseas prophetat frumento roborandos esse & eo uicturos spiritualiter in nouo testamento.

Quòd panis in quo non est uita ipsa uitam animę prębere non potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceſſe etiam eſt, vt panis in ſe habeat vim animam viuificã
di, quod fieri non poteſt aliter, niſi natura, id eſt, ſubſtan
tia eiuſmodi panis ſit vita ipſa, quę eſt diuinitas corporis
Chriſti. Deinde, ſi panis ſacramentalis hæreticorum, na
tura panis tãtum eſt, ergo ſatu & aratione vt fiat, opus eſt:
» non erunt igitur ſicut lilia, de quibus ait, conſiderate lilia
» agri, quomodo creſcunt, non laborant neque nent. no-
ſter vero panis myſticus, quia non eſt natura ſiue ſubſtan
tia panis, non indiget aratore neque ſatore, neq; piſtore,
neque mola, neque piſtrino, ſed tantum verbo Dei, quo
fit per miniſterium preſbyteri mutatio naturæ panis in
corpus Chriſti viuum & viuificum. Sed iam ad intelligen-
dum abſque vlla dubitatione eſſe hanc prophetiam de
magno myſterio ſiue ſacramento corporis domini, ſatis
nos 70. interpretatio excitat, quos diuino & prophetico
ſpiritu antiqui Patres interpretatos eſſe vno cõſenſu affir-
mant; ſic enim in eis legi, teſtatur B. Hieronymus. frumẽ
» to inebriabuntur, pro quo nunc recte quoque legitur, fru
» mento roborabuntur, vt cum hoc, quod primo aſpectu
abſonum apparet, legeremus, altius penetrantes ad intel-
ligentiã myſterij excitaremur. docte enim & ſolerter Ori-
genes 4. libro περὶ ἀρχῶν notauit prouidentia Dei factum
eſſe, vt eſſent in lege & prophetis, & verere hiſtoria quædã
ἀδύνατα, id eſt, impoſſibilia, ne ſi ipſius legis ſiue Prophetię
atque hiſtoriæ vtilitas, & conſequentia αὐτῶν, id eſt, ex ſe
apparerent, continuo ſortaſſis exiſtimaremus nihil aliud
eſſe ibi intelligendum præter id, quod in promptu eſſet;
atque ita vel à dogmatibus recederemus, vel nihil altius,
& diuinius non excitati intelligeremus. Quis ergo igno-
rat non poſſe panem inebriare? quare cum audimus hic
ex Propheta inebriari frumento, anagogice erudimur de
myſtico pane, qui in eiſdem myſterijs cum myſtico vino
conſecratur; id eſt, erudimur de corpore Chriſti ſub ſpe-
cie panis, in quo corpore eſt ſanguis, qui idem eſt ſub
ſpecie vini. Admonemur item de myſtica, & anago-
gica ebrietate, quam hæc myſteria in eis, qui digne ea
parti-

Quomodo ſa-
cramentum Eu
charitiæ, quod
ſe dicũt habere
Metonymici, ſa
tu, & aratione,
& mola piſtrini
ſit, non autem
verbo dei.

Quare 70. inter
pretes pro eo
quod eſt in He-
braico frumen-
to roborabũtur,
uerterint, fru-
mento inebria-
buntur, & quid
Origenes admo
nuerit ob eruã-
dum eſſe in qui
buſdã, quę ſcri-
ptura ſancta po
ſtit impoſſibilia.

participant, efficiunt, de qua non ſemel a nobis in hoc
tractatu explicatum eſt. Sequitur deinceps, memoriale
» eius, ſicut vinum libani, id eſt thuris, odoratum inquam,
Sic enim B. Cyrillus in commentarijs huius Prophetæ ac-
cepit, memoriale ergo eius ſicut vinum thuris dixit, vt
anagogice, ſicut dixi, intelligeremus de vino myſtico pro-
phetari, quod in commemorationem paſſionis Chriſti da
tum eſt, & in odorem ſuauitatis inſtar thuris Deo offertur;
quodque virtutes ſuas, id eſt, diuinas eos redolere facit,
» qui illud bibunt digne, ait enim B. Gregorius Nyſſenus in
» Cõment. in Eccleſiaſtem cap. 3. Quale eſt natura ſua quod
» participatur, in tale neceſſe eſt commutetur, qui partici-
» pat: vt os bene olet eius qui aliquid odorati aromatis ore
» accepit; ac rurſus male, qui allium, aut quid aliud tetri
» odoris. Igitur, quia amor, inquit, naturaliter, cum eo,
» quod amatur, commiſcet, id efficimur, quod amando
» eligimus, vel bonus odor Chriſti, vel malus. qui enim
» quod bonum eſt, amat, ipſe quoque bonus erit. bo-
» num enim, quod in ipſo eſt, in ſeipſum illum trans-
» fert, qui illud bonum accipit. Deinde ſubiungit Gre-
» gorius Nyſſenus, διὰ τοῦτο ἐδώδιμον ἡμῖν ἑαυτὸν παρέθηκεν
» ὁ ἀεὶ ὤν, ἵνα ἀναλαβόντες αὐτὸν ἐν αὐτοῖς, ἐκεῖνο γινώμεθα, ὅπερ
» ἐκεῖνός ἐστι. φησὶ γὰρ, ὅτι ἡ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμα
» μου ἀληθῶς ἐστι πόσις, ὁ οὖν ταύτῃ ἀγαπῶν τὴν σάρκα οὐκ ἔστι
» φίλος τῆς ἰδίας σαρκὸς. καὶ ὁ πρὸς τοῦτο τὸ αἷμα διατεθεὶς τοῦ ἀγα-
» θοῦ αἵματος καθαρεύει, ἡ γὰρ τοῦ λόγου σάρξ, καὶ τὸ τῇ σαρκὶ ταύ-
» τῃ ἐγκείμενον αἷμα οὐ μίαν τινα χάριν ἔχει, ἀλλὰ ἡδὺ γίνεται τοῖς
» γευομένοις, ὀρεκτὸν τοῖς ὀπτωμένοις, καὶ τοῖς ἀγαπῶσιν ἐράσμιον.
» Interpretemur latine. Ob hanc cauſam, inquit, eſcu-
» lentum ſe nobis proponit is, qui ſemper eſt; vt accipien-
» tes illum in nobis, illud efficiamur, quod ipſe eſt. Ait
» enim caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt
» potus. Quare qui hanc carnem amat, non eſt carnis
» ſuæ amicus: & qui hunc ſanguinem, à ſanguine ſub ſen-
» ſum cadente purus eſt. Siquidem caro verbi & ſanguis,
» qui in hac carne ineſt, non vnam aliquam gratiam ha-
bet

Locus Grego-
rij Niſſeni de ſa
cramento S. Eu
charistiæ, qui
nullo modo ac-
commodari po
teſt ad metony-
miam hęretico
rum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet: quin potius dulcis efficitur gustantibus, appetendus capientibus, & diligentibus amabilis. Hactenus Gregorius. Si panis est figura corporis Christi, non debuit dicere Gregorius Nyssenus, auctor alioqui ingenio & doctrina excellenti, esculentum se proponit Dominus, sed figuram corporis sui esculentam proponit. disciplina enim Metonymicorum est, non ore corporis corpus Christi: sed panis substantiam comedi. prosequamur Oseæ locum, & videamus quàm recte conueniant, quæ sequuntur cum superioribus, Ephraim, inquit, quid ipsi est, & idolis? sic enim est apud LXX. Præcipit Propheta, vt caueant, qui hostiam istam mysticam edunt, ne vllam communionē, aut societatem cū dæmonibus habeant, quod Paulus quoque eodem spiritu de eisdem mysterijs scribens, in epist. prior ad Corinthios, præcipit, inquiens, Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. non potestis calicem domini bibere & dęmoniorum. Prophetauit itaque Oseas non esse amplius immolaturos hostias idolis, neque dæmonijs vinum libaturos eos, quibus frumentum istud mysticū comedendum esset. Quod si adhuc contendant Metonymici pro sua contumacia, illud Propheticum, frumento vicuent, & memoriale eius, sicut vinum libani, de figura corporis & sanguinis Christi accipiendū esse, figuram enim sufficere, & eam datam esse ad celebrandam memoriam mortis Christi, sicut ipse dixit, Hoc facite in meam commemorationem; & rursus, Hoc facite, quotiescunque bibe ritis in meam commemorationem, si inquam ita intelligendum esse putant, quid est, quod Propheta tanquā de magno quopiam sacramento prophetans, quod Dei sciē tiam & reuelationem requireret, quodque nisi credatur, intelligi non possit, subiungit: quis sapiens & intelliget ista? intelligens & sciet hęc? Si panis metonymicus hæreticorum panis tantum est, & vinum non nisi vinum, quid est in eis admirabile, & quod omnem naturam superet, vt sine sapientia diuina non possit intelligi? An esse panem signum tantū corporis Christi, aut vinum sanguinis difficile

Quām bene cōuenit prophetia Oseę in qua præcipitur, ne quis participes fiūt sacrę hostię, participes fiant idolorum, cum eo, quod apost. Paulus 1. cor. c. 9. scribit de fugiēda participatione idolorum ab ijs, qui communionis corporis Christi participes fiunt.

Locus propheticus, qui plane figuram Metonymicorū redarguit, ita vt elabi nō possint.

Quomodo in sacramento, qđ Metonymici fa

est ad intelligendum. Minime. Quæ enim natura signa sunt, vt notitiæ signa rerum, quarum similitudines sunt sicut eædem notitiæ natura easdem res apud omnes significant, sic omnes naturaliter easdem res intelligimus. quæ autem θέσει, id est, positione signa sunt rerum, vt voces, & scripturæ, vt positione significant nobis res, ad quas significādas impositæ sunt, sic nos vt impositionem accepimus, sic ex scripturis voces, & ex vocibus res, sine vlla difficultate communi consuetudine intelligimus. sin autem ita institutum & positum sit, vt res aliæ alias res significent solum, erunt tunc vice vocum siue litterarū eiusmodi res; sicut apud Metonymicos panis & vinum signa tantum sunt corporis & sanguinis domini, vt ipsis placet. Sed quale est hoc vt conueniat huc illa prophetica admiratio, Quis sapiens & intelliget ista? intelligens, & sciet hęc? scio dicturos esse hic, non in eo positam esse sapientiam istam summam & intelligentiæ difficultatem, quòd ista sint signa tantum; sed quòd istis signis corporis & sanguinis Christi adhibitis ori corporis, verum corpus Christi & verus sanguis eius exhibentur per fidei efficaciam extra panem ori spiritus adhibita. Hæc enim est istorum κενοφωνία profana & à Satana inuenta, quæ verbo, quod os domini locutum est, tota plane redarguitur. non enim dixit, nisi manducaueritis signum siue figuram corporis & sanguinis filii hominis, non habebitis vitam in vobis; sed, nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. neque dixit, qui manducat signū vel figuram corporis mei, & ipse viuet propter me, sed, qui manducat me, & ipse viuet propter me. se enim, vt paulo ante aiebat Gregor. Nyssenus proposuit ἐδώδιμον, nos dicamus more nostro, comedendum. Quod ergo ait prophe ta Oseas, quis sapiens, & intelliget ista? intelligens, & sciet hæc? in frumentum illud mysticum, de quo prophetabat Oseas, quo homines spiritualiter viuunt, & in memoriale illud sicut vinum libani apte & proprie conuenit. credere enim esse sub specie panis verum corpus Christi, quod à

ciunt, nihil sit admirabile, neque quod naturæ leges superet ac proinde non quadret in illud interrogatio admiranitis, Quis sapiens, & intelliget ista?

De signis naturæ, & signis positione.

Quomodo apud Metonymicos panis, & uinum quæ ipsi uocant sacramētalia, uice ut eū, siue litterarum sunt signa corporis, & sanguinis domini.

Quomodo pro fana inanitas uerborum disciplinę Caluini uerbo, quod os domini locutū est, plane redarguatur.

Quomodo qđ propheta Oseas cum admiratione quærit, quis sapiens, & intelliget ista? ad il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lud frumentum mysticum refertur, quo homines spiritualiter vtuntur, de quo paulo ante prophetabat.

nobis comeditur, & vitam præbet animę, & comedendo **efficimur** in sacramento vnum corpus cum Christo, & inter nos. credere item sub specie vini esse verum sanguinem, qui à nobis in memoriale mortis eius bibitur; hoc, inquam, credere, vere sapientis est, & diuine intelligentis; sicut qui non credit, quod os domini locutum est, vere insipiēs est. Mirabiliter congruit cum hoc propheticō loco quod Apostol. in epist. ad Ephes. scribit de hoc mysterio cap. 3. quoniam secundum reuelationē, inquit, notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in breui, prout potestis legentes intelligere sapientiam meam in mysterio Christi, quod aliis generationibus nō est agnitum filijs hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis Apostolis & Prophetis in spiritu, gentes esse cohæredes & concorporales, & comparticipes promissionis in Christo per Euangelium. Ad hanc ergo scientiam mysterij Christi, de qua scientia ait nunc Propheta, Quis sapiens & intelliget ista? pertinet esse nos factos concorporales Christi, quod quidem, vt antea testimonio etiam B. Cyrilli confirmauimus, factum est per magnum sacramentum sacræ communionis, de quo sacramento dominus dixit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. sic enim efficimur cōcorpores, id est, vna caro & vnus spiritus.

Locus Pauli ex epist. ad Eph. collatus cum loco Osęę.

De loco Malachię, in omni loco offertur nomini meo sacrificium mundū, quomodo quod ibidem prophetauit glorificandum esse ab ortu solis vsque ad occasum nomen Dei, in hoc sacrificio impleatur: & quomodo Euangelio Ioannis mirifice hoc consonet: & quæ sint illa quæ in sacramento S. Eucharistiæ testificamur de gloria Dei: & de duplici glorificatione Christi secundum Euangelium in passione, & in S. Eucharistia.

CAP. XXXIIII.

De loco insigni Malachię de sacrificio sanctæ Eucharistiæ.

INfinitum est, si omnes scripturæ sanctæ de S. Eucharistia locos persequi velim. Ille tamen insignis & illustris locus Malachiæ vel propter eam causam non est præter-

eundus,

eundus, quòd cum non ita pridem Tridentina Synodus de 300. fere Episcoporum sententia de sacrificio S. Eucharistiæ, cum de ea decretum faceret, accepit & accipiendū esse iudicauit, Clementem Romanum, Iustinū martyrem, [c] Irenæum & alios Patres secuta. Sed excutiamus nos more nostro locum; & vt ratio interpretandi nobis proposita postulat, cum Euangelio conferamus, vt cum hoc fecerimus, postea ad locum ipsum tanquam in iudicium
» vocatos, reos Metonymicos peragamus. Et sacrificium,
» inquit, non suscipiam de manibus vestris, quia ab ortu
» Solis vsque ad occasum nomen meum glorificatum est in gētibus. abrogationem veterum sacrificiorum prædicit Propheta propter noui sacrificij sanctionem. Declarat deinde qua ratione glorificatum sit nomen suum, cum
» subiungit, Et in omni loco, id est, quia in omni loco (frequenter enim in scriptura sancta coniunctio (&) causam
» denotat) thymiama offertur nomini meo, & sacrificium
» mundum, quia magnum nomen meum in gentibus di-
» cit dominus omnipotens. Diuine consonat hic locus Euangelio Ioannis, vbi egresso Iuda, continuo post acce-
» ptam buccellam dixit Iesus, Nunc clarificatus, siue glorifi-
» catus est filius hominis; & Deus clarificatus est in eo. hoc enim dixit propter mysterium glorioſum corporis & sanguinis sui, quod tunc mutato pane & vino in ea, tanquā omnipotens dedit: quod ab vniuersa Ecclesia Deo ad gloriam & cultum eius offerendum esset. Sed quærat aliquis, quomodo per hoc mysterium sanctæ Eucharistiæ nomen Dei in cunctis gentibus glorificetur? quia scilicet gentes, quę Deum ignorabant, & dæmonia in idolis suis colebant, & quæ à Deo facta sunt dijs falsis quasi auctoribus assignabant, ad Deum per illuminationem Euangelij conuersæ, cultum Deo patri per Iesum Christū in hoc sacrosancto sacrificio adhibent; eundemque Iesum Christum auctorem omnium, quę facta sunt, eque vt Deum patrem confitentur. ipse enim, vt Magnetes vetus auctor in superiore tractatu aiebat, nisi panis creatura sua esset, im-

a lib. 8. Constit. Apost.
b Contra Tryphonem.
c Lib. 4. contra hæreses.

Quomodo nomen dei per mysterium S. Eucharistię glorificetur in vniuersomundo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod nisi panis creatura dei esset, nunquam uere dicere potuisset, hoc est corpus meum.

Quę sint, quę in sacramẽto sanctę Eucharistiæ profitemur, & testificamur, un de dei gloriam celebramus.

mo & terra ipsa, vnde primum panis extitit, nunquam vere dicere potuisset, sumpto in manus pane, Hoc est corpus meum, & sumpto calice, Hic est sanguis meus. Deinde in hoc sacrificio profitentur datum nobis esse Iesum Christum à Deo patre, vt pro nobis mortem pateretur, nobisque relinquerer exemplum, vt sequeremur vestigia eius; qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius; ad hoc enim vt ait B. Petrus, vocati sumus: & ipse idem dominus Iesus, qui factus est nostra Eucharistia, & sacrificium mundum. Hoc, inquit, est corpus meum, quod pro vobis datur, Hoc facite in meam commemorationẽ: tum etiam cum hic cibus cęlestis sit vita ipsa, qui carnem viuificam comedunt, futuram corporum immortalitatẽ, vitamque sempiternam plane testificãtur. Vnde B. Ignatius martyr. in epist. ad Ephesios, pharmacum immortalitatis, & antidotum non moriendi sanctam Eucharistiam esse dicit. sic filius hominus clarificatus est, & Deus clarificatus est in eo, vt idem dominus Iesus dixit intuens in suam Eucharistiam, de gloria enim qua per passionem, quę iam instabat, sicut Apostolus ait, coronatus est, statim subiunxit in futuro, & Deus clarificabit eum in semetipso, & continuo clarificabit eum. Hanc etiam gloriã passionis eius, quam pro impijs & peccatoribus sola misericordia & charitate flexus, sustinuit, in hoc sacrificio mundo, prædicamus, sicut Apostolus à Domino IESV accepit, Quotiescunque enim inquit manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annunciabitis, donec veniat. Hæc igitur est gloria nominis Dei, quæ ex sacrificio sanctæ Eucharistæ existit, de qua per Prophetam prædixit, abrogata lege vetere de sacrificijs, inquiens, non suscipiam sacrificium de manibus vestris, quia ab ortu Solis vsque ad occasum glorificatum est nomen meum in gentibus: nomen filij vocat nomen suum, quia eadem & vna est vtriusque potestas & natura. Quare sicut filius hominis glorificatus est, & Deus glorificatus est in filio, sic in prophetia Malachiæ dixit

De duplici glorificatione Christi per passionẽ, & per Eucharistiam.

Quod nomẽ suum nocet pater, cum ait, nomen meum glorificatum est.

dixit Deus Pater, nomen meum glorificatum est in gentibus, id est, filius meus glorificatus, & ego glorificatus sum in eo, quia nomini meo offertur sacrificium mundum, quod est ipse filius, qui ait, Hoc est corpus meum. Sed adhibeamus grauissimam martyris Irenæi explanationẽ huius loci prophetici, vt quæ hactenus diximus eodem pertinentia, maiorem habeat auctoritatem, si tantum ac tam grauem & antiquum auctorem secuti videamur. is ergo libro 4. contra hæreses quasi in extrema parte capitis 32. de sancta Eucharistia loquens, Sed & suis, inquit, discipulis dans consilium primitias Deo offerre, ex suis creaturis nõ quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit dicens, Hoc est corpus meum; & calicem similiter, qui est ex ea creatura, quę est secundum nos, suum sanguinem confessus est: & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis pręstat primitias suorum munerum in nouo testamento, de quo in 12. Prophetis Malachias sic præsignificauit, nõ est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens, & sacrificium non accipiam de manibus vestris, quoniam ab ortu Solis vsq; ad occasum glorificatum est nomen meum in gentibus dicit Dominus omnipotens; manifestissime significans per hæc, quoniam prior quidem populus cessauit offerre Deo: omni autem loco sacrificium offertur ei, & hoc purum; nomẽ autem eius glorificatur in gentibus. Exponit deinceps, vt dicebam, quid sit glorificari nomẽ eius in gentibus, inquiens. Quod est autem aliud nomẽ, quod in gẽtibus glorificatur, quã quod est dñi, per quẽ glorificatur pater & glorificatur homo? Et quoniã proprij filij eius, & ab eo factus est homo, suũ illud vocat. Quemadmodũ si quis Rex ipse filij sui pingat imaginẽ, iuste suã illã dicit imaginem, secundum vtrunque, & quoniam ipse pingens, id ad salutem dedit hominum. Quoniam ergo nomen filij proprium patris est, & in Deo omnipotente

Interpretatio Irenæi in loco prophetico Malachiæ de sacrificio mystico.

Explanatio grauissima Irenęi in locum Malachiæ de glorificatione nominis dei per oblationẽ S. Eucharistiæ in vniuerso mundo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

» per Iesum Christum offert Ecclesia, bene ait secundum
» vtraque & in omni loco thymiama offertur nomini meo
» & sacrificium purum. Hactenus Irenæus. En quare ab
ortu Solis vsque ad occasum glorificatum est nomen Dei,
in gentibus; quia scilicet in Deo patre omnipotente per
Iesum Christum offert Ecclesia, vbique nomini eius ho-
stiam sanctæ Eucharistiæ. Quomodo vero in sancta Eu-
charistia glorificatum sit, & semper glorificetur, exponit
idem Irenæus paulo post, vt nos paulo ante, eundem Ire-
næum secuti, exposuimus. Redarguens enim sectatores
disciplinæ Valentini, qui alium demiurgum præter Deum
» patrem & Christum introducebant, Quomodo, inquit,
» constabit eis, panem, in quo gratiæ actę sint, (id est, qui
» factus est Eucharistia) corpus esse domini sui, & calicem
» sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium di-
» cant? id est verbum eius, per quod lignum fructificat, de-
» fluunt fontes, dat primũ quidem herbam, post deinde spi-
» cã, deinde plenum triticum in spica. Hactenus Irenęus.
Si ergo nõ potest Valentinus tueri cõstanter, esse Euchari
stiam corpus domini, nisi concedat panem esse creaturã
eius, ex quo sequitur, eum esse fabricatorem mundi, &
Dei fabricatoris mundi filium, consequens rursus est, si
offeramus Deo panẽ, qui est creatura eius, accepta bene-
dictione mystica corpus domini fieri, ut sit, sicut ipse dixit
sumpto in manus pane creatura sua, hoc est corpus meũ.
Vides Metonymice, quemadmodum neque Valentinus
inter tot monstra fabularum, quas fingebat, nunquam
negauit esse corpus domini in sancta Eucharistia? Inde
igitur Irenęus Valentinum coarguit, qui Christum nega-
bat esse demiurgum, id est, mundi opificem, cũ alioqui cõ
cederet, mystica benedictione panem in corpus suum, &
calicem in sanguinem suum mutare, cum diceret, Hoc
est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei; hæc enim
facere non posset, nisi panis esset creatura eius, & terra
ipsa, quæ per eum è se fundit primum quidem herbam,
deinde spicam, postea plenum triticũ in spica. ex eo enim
fit

Quomodo Valentinus inter monstra fabularum suarum nũ quã negauit corpus domini in sancta Eucharistia.

fit panis, vnde existit sancta Eucharistia. Inde etiam re-
darguit eiusdem Valentini hæresim de carne non resur-
gente, huic enim hęresi sancta Eucharistia repugnat. Quo
» modo enim, inquit, Irenæus, rursus dicunt carnem in cor
» ruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ a cor-
» pore domini & sanguine alitur? Ergo aut sententiam mu
» tent; aut abstineant ab offerendo, quæ prædicta sunt. De
» inde subiungit. Nostra autem sententia (de Christo scili-
» licet omnium creaturarum auctore, & de resurrectione
» corporum) consonans, inquit, est Eucharistiæ, & Eucha-
» ristia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus
» enim ei, quę sunt eius, congruenter communionẽ & vni-
» tatem prædicantes carnis, & spiritus. Hæc Irenæus, quæ
perinde sunt, ac si diceret, Quia ab eo creata sunt, quæ ei
offerimus, panem scilicet & vinum, idcirco mystica bene-
dictione in corpus suum, & sanguinem mutare potest &
mutat, cum quibus diuinitas vnita est. Hæc autem carnẽ
scilicet & diuinitatem participare, & cum eis vniri prędi-
camus eos, qui sanctã Eucharistiam accipiunt: hoc enim
significat, quod dixit Irenæus, prædicantes communionẽ
» & vnionem carnis & spiritus. Deinde subiungit, Quemad
» modum enim qui est à terra panis, percipiens vocationẽ
» Dei (consecrationem dicit) iam, inquit, non communis
», panis est (communem panem vocat, qui in vsu commu-
», ni ad vescendum est) sed Eucharistia ex duabus rebus cõ
», stans terrena & cęlesti. Rem terrenam & cęlestem, ex qui-
bus Eucharistiam constare dicit, vocat nunc quæ proxime
vocauerat carnem & spiritum, quę in sancta Eucharistia
participamus, & cum quibus vnimur; cum carne quidem
corporaliter, cum spiritu autem, id est, cum diuinitate spi
ritualiter, eo modo quo ait Ioannes Damascenus lib. 3. de
imaginibus: sic inquit Irenęus, Et corpora nostra perci-
» pientia Eucharistiam, iam non sunt corruptibilia spem
» resurrectionis habentia. Hoc dicit quia caro Christi, quę
comeditur, propter diuinitatem, cum qua vnita est, viui-
fica est. Satis igitur apparet, quod paulo ante dixit Ire-
næus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

næus, quomodo sententia nostra de Christo creatore mũdi & de resurrectione corporum cum sancta Eucharistia consonat, & rursus sancta Eucharistia sententiam nostrã
» confirmat. Sequitur in Irenæo. offerimus autem ei non
» quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius & sanctificantes creaturam. Gratias scilicet agimus donationi corporis & sanguinis, creaturamque sanctificamus, cum in hęc dona corporis, & sanguinis panẽ & vinum, qui sacerdotes sumus, tanquam Dei ministri mystica benedictione per verbum Dei mutamus, Deo illa offerentes. quę dona diuinissima diuinus etiam Dionysius quasi in extremo tractationis de communione dicit digna esse secundum naturam suam, quibus gratiæ agantur. Hoc etiam est quod in Missa Basilij Magni, facta consecratione, sacerdos dicit, offerentes tibi τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, id est tua ex tuis. tua scilicet dona ex tuis creaturis. Hæc igitur dona, quibus gratiæ agantur, vt ait Irenæus, & quidem digne, natura sua, vt ait Dionysius, cum non habeant Metonymici ex creaturis, sequitur illico, non habere eos Eucharistiam: aut si panem suum sacramentalem Eucharistiam faciunt, cum sit creatura; rursus sequitur, creaturę & quidem rationis experti gratias ab ipsis agi: aut si non agantur, ne nomen quidem Eucharistię eorum pani conuenire. Quo modo enim Eucharistia nominetur, quæ non est digna & quidem natura sua gratiarum actione? Vos igitur Metonymici estis, qui secundum prophetiam Malachiæ, qui Deum gloria, qua in gentibus celebrandus esset, prædixit, impie fraudatis. Si enim Eucharistia creatura est, vt vos somniatis, quomodo per eam profitemini Christum esse mundi creatorem? quomodo carnis resurrectionem? Quomodo per eam testificamini. sic Deum dilexisse mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Quomodo surrexisse à mortuis per gloriam Patris? Quomodo probatis esse eum cum Ecclesia, vt ipse testatus est vsque ad cõsummationem sæculi? An non propter hæc nomen fili

» Quomodo Metonymici heretici non habent Eucharistiam, quia Eucharistia, quam ipsi dicunt, non est natura sua digna gratiarum actione, aut si habent, & gratias ei agunt, idololatrę sunt quia gratias agunt creaturæ ad cultum eius, aut si gratias ei non agunt, neque nomen Eucharistię meretur.

Quomodo hęretici Metonymici, gloria à Malachia prophetata deum fraudant, & priuant.

filii in Deo patre & Patris in filio in cunctis gentibus glorificatur? At hæc omnia vna sancta Eucharistia nobis confirmat, & attestatur; quia ipse est Iesus Christus, qui operans ea potestate, qua creauit omnia, & in eis frumentum ex quo fit panis, & vitem, ex qua vinum, vere dicit, mutans substãtiam panis & vini in corpus & sanguinem suũ,
» Hoc est corpus meum: &, Hic est sanguis meus noui te-
» stamẽti: & illud rursus, Qui manducat meam carnem &
» bibit meum sanguinem, habet vitam ęternam, & ego re-
» suscitabo eum in nouissimo die: & illud quod Apostolus post consecrationẽ corporis & sanguinis subiũgit, quod
» item à domino accepit, quotiescunque manducabitis pa-
» nem hunc & calicẽ bibetis, id est, corpus & sanguinẽ, quę per mysticam benedictionem ex creaturis suis panis & vini dedit, mortem, inquit, domini annunciabitis, donec
» veniat. Nos igitur hanc mortem per sanctam Eucharistiam vere annunciamus, quippe qui in ea eum, qui vere mortuus est, & crucifixus, prẽsentem esse confitemur; nõ autem Metonymici, qui negant. aut si in figura corporis Christi mortem domini isti annunciant; figura igitur, vt antea dixi, corporis Christi ipsorũ opinione crucifixa est. vt iam tanquam noui Marcionistæ, sic secundum litteram illud propheræ Hieremiæ interpretentur, Mittamus lignũ in panem eius, quasi panis, qui sit figura corporis Christi, crucifixus sit, & non corpus Christi. Hoc ipsum conclusit Tertullianus in Marcionistas, licet alia ratione, vt superius docuimus. Sed vt locum Malachiæ vndique sepiamus, ne eum Metonymici falsa interpretatione tentare audeant, si dicant sacrificium mundum, quod Malachias prædixit, non sacrificium ineruentum esse, quod est S. Eucharistia, sed potius preces, quæ vbique Deo adhibentur,
» sicut Apostolus ad Timotheum scripsit, volo ergo viros orare in omni loco leuantes manus puras sine ira, & di sceptatione. obijciamus istis, vt obmutescant, proprietatẽ verbi περιπίεσθαι quo 70. interpretes hoc loco diuino consilio vsi sunt. quod enim latinus interpres vertit, In omni

» Quomodo secundum hęreticos Metonymicos figura corporis Christi crucifixa est, vt fiant noui Marcionistę.

» Quomodo verbum, quo Malachias vsus est in oblatione sacrificij mundi, quã

Universidad de Deusto
Biblioteca

prædicit, ad oblationem hostię uiuentis secundum usum scripturę S. pertinet.

omni loco offertur thymiama nomini meo, & sacrificiũ mundum, græce est προσάγεται, vt si dicas, adducitur, non προσφέρεται, ideſt, offertur; quod tã de ſacrificio animato & viuente, quã de inanimato dicitur. quod in prõptu eſt, & frequens, ſi quis velit, in Leuitico obſeruare: προσάγειν vero ſemper in Leuitico de hoſtia animata & viuẽte dicitur, & nũquã de ſacrificio anima carẽte. Notauit etiã hoc S. Maximus Dionyſij Areopagitę ſcholiaſtes in verbo προσαγωγῆς, quod à verbo προσάγειν ducitur; cum Dionyſius Areopagita in capite de Chriſmate locum epiſtolæ Pauli ad Romanos cap. 5. & verbum προσαγωγῆς, quo ibi Apoſtolus vſus eſt, interpretatur. ſic enim ait Dionyſ. eſt altare noſtrum diuiniſſimum Ieſus, qui eſt conſecratio diuina diuinarum mentium; in quo, vt ait ſcriptura, cõſecrati, & facti myſtice holocauſtum, acceſſum habemus. ſic enim interpres latinus vertit, quod græce eſt, ἐσχήκαμεν προσαγωγὴν, pro eo ac ſi græce diceremus, προσηχθημεν, id eſt, habuimus adductionẽ, pro adducti ſumus. at ij, qui holocauſta & victimę in baptiſmo fiunt, in eo enim commoriuntur Chriſto, & in eo tanquam in altari Deo patri conſecrãtur, & ſic per fidem, ſicut Apoſtolus ait, ad gratiã iſtam ἐστήκειας, in qua ſtant, adducuntur, ij inquam, non interficiuntur, vt pecudes; ſed hoſtię potius viuentes ſunt, quæ proprie adduci dicuntur ad ſacrificandum. non ſic autem preces ſiue orationes, non dicuntur adduci, vt fiãt ipſæ ſacrificia ſiue oblationes; ſed dicuntur offerri, ſiue adhiberi. Thymiama vero, de quo Prophęta hoc loco prędicit, non ſolum orationem odoris Deo ſuauiſſimi, quę vbique ei adhibetur, ſed ex verbo προσάγεσθαι cui adiungitur, didicimus Ieſum etiam ſignificare, ſicut idem Dionyſius ibidem tradit: explicans enim quid in ænigmate compoſitio eccleſiaſtica thymiamatis ſignificet. Credimus. n. inquit diuiniſſimum Ieſum ſupra naturã ſuauiſſime olentem, diuina iucunditate, quę ex odorationibus ſpiritualibus afflatur, mentes noſtras replere.

Quid προσάγεσθαι, & προσαγωγὴ ſignificet; & quid προσφέρεσθαι. differat à προσάγεσθαι.

Hactenus de loco Malachię, qui finem huic ſecundo tracta

tractatui, ne modum excederet, impoſuit ad ęterni Dei Patris gloriam & Filij coęterni ac conſubſtãtialis, cũ vtriuſque ſancto Spiritu in ſæcula ſęculorum coadorando, & conglorificando, Amen.

Errata corrigenda ſic lege, prætermiſſis quæ minuta ſunt tum in litteris, tum in punctis. Primus numerus paginam, ſecundus lineam oſtendet.

Pag. 31. in. 2. poſtilla poſt auctore lege Methodio. 58. 1. accipiens. 76. 17. effuſo. 89. in 1. poſtil. quia. 93. in 1. poſtil. panem. Petri Martyris. 98. 23. carnem. 117. debet eſſe. 125. 20. poſt te. 132. 3. accepiſſe. 137. 34. tondente. 165. 29. gratę. 171. in argum. lin. 2. de deſcenſu angelorum. 174. 15. tua. 176. in argum. lin. 3. abundat, in. 184. in 1. poſtil. eius. 216. lin. ult. uoluntarie. 237. 23. ἐγήραμεν. 256. 17. timet. 288. 35. natura. 312. 4. ζωῆς. 314. 28. χριστὸς. 341. 7. habeant. Vbi occurret uerbum Irinæus lege Irenęus.

REGESTVM.

a b c d A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
A A B B C C D D E E F F G G H H I I K K L L M M N N O O P P
Q Q R R S S T T V V.

Omnes duerni, præter VV ternio.

Universidad de Deusto
Biblioteca